Mohr
GIBBESIUS ANGLUS

Ex libris Jac: Alb: Gibbesij, Romæ. 1647.

33

9

10

aiiic

Settala

1A/1
5949 (2 bks)
+5950 (1)

Index Capitum singulorum Librorum.

*

Liber. I.

[Q]uae ad medicum perti-
nent, quenam medicus
sit; qui proxamij loco
esse poterit. Animad. (26

*

Liber. II.

[Q]uae in Secta quibus La-
tione, potissimum in
[...]cubis occurrunt.
Animadus. 64.

*

Liber. III.

[Q]uae ad pharmaceuticum
negotium pertinent.
Animadvers. 61.

*

Liber IIII.

[Q]uae in sanguinis miss-
sione obseruentur.
Animadu. 26.

*

Liber. V.

[Quae] in febribus curan-
dis obseruari debent.
Animaduers. 59

*

Liber. VI.

Quae ad morbos parti-
culares à capite ad
membra naturalia
pertinent.

Cap.

1. De dolore capitis.

2. De Phrenitide.

3. De Lethargo.

4. De cautionib. in laesa aut deperdita memoria curanda.

5. In comate et sopora-sis affectibus.

6. In peruigilio, siue vigiliarum excessu.

7. In Congelatione.

8. In Vertigine.

9. In Epilepsia.

10. In Apoplexia.

11. In Paralysi.

12. In conuulsione.

13. In Melancholia.

14. In epiphora, seu copi-oso ad oculos humidita-tis affluxu.

15. In Ophthalmia.

16. Cautiones in Aurium morbis curandis.

17. De catarrho.

18. De Angina.

19. De pleuritide.

20. De Suppuratione.

21. In Asthmate.

22. De sputo Sanguinis.

23. De Phthisi.

24. De Tussi.

25. De cordis Pal.

*

Liber VII.
Quæ in reliquis morbis observanda sunt.
Cap. 1.
De dolore Ventriculi.
2.
De Ventriculi imbecillitate ex frigida intemperie.
3.
De Nausea et Vomitu.
4.
De Siti immoderata.
5.
De Cholera.
6.
De cardialgia.
7.
De Nausea.
8.
De Hepatis intemperaturis.
9.
De frigida Hep. intemp.
10.
De Hep. inflamatione.
11.
De Hydrope.
12.
De Lienis obstructione et duritie.
13.
Icero.
14.
De Colicis doloribus.
15.
De alui fluore.
16.
De dysenteria.
17.
De Vermibus.
18.
De hæmorrhoidibus.
19.
De Renum inflamat.
20.
De Renum Vlceribus.
21.
De Calculo Renum cum dolore acerrimo.
22.
De Lapide Vesicæ.
23.
De gonorrhæa.
24.
De mensium suppressione et diminutione.
25.
De fluxu menstruorum immodico.
26.
De albis per Vterum purgamentis.
27.
De Vteri praefocatione.
28.
De ijs, quæ ad partes non-naturales pertinent.
29.
De morbis articularibus. 284.
30.
De morbo Gallico.
*
Liber VIII
Animadversioni.
Continens eas quæ ad vulnerum curationem pertinent.
Animadv. 182
*
Liber IX.
Continens eas, quæ ad medicamentorum compositionem pertinent.
1.
In [illegible] solventia Animadversiones. pag. 124.
2.
De externis. pag. 166
Animadv. 260.
*
Liber eiusdem
De Nævis.
* Gibberis

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS, MEDICI CLARISSIMI,

Animadverſionum, & Cautionum Medicarum

LIBRI SEPTEM,

Denuò ab Autore recogniti, & hac poſtrema editione, expurgatis quàmplurimis mendis, novo nitori reſtituti.

Ex libris Med.ri Jac: Albani Gibbesij Britanni Romæ Anno 1647.

LVD. SEPTALIVS.

PATAVII, ex Typographia Io. Thuilii. 1628.

Proſtant apud Paulum Frambottum.

301689

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

PERILLVSTRI,

& Excellentiſſimo Viro

D. IOANNI PREVOTIO

MEDICINAE DOCTORI,

& Profeſſori Primario.

Paulus Frambottus Bibliopola Patavinus S.

EA eſt virtutis pulchritudo, ut externis etiam ſenſibus ſubtracta, ex veſtigiis in præclaro pectore impreſſis eluceſcat, & mirabiles ſui excitet amores. Non abibo longiùs, Te te, Prevoti Perilluſtris & Excellentiſſ. exemplum ſtatuo, in quo raræ virtutis, & ſolidæ doctrinæ grata quædam conſpirat harmonia, ut communi doctorum calculo, & famæ publicæ teſtimonio apex eruditionis meritò audiaris. Nec enim ſola Philoſophia & Medicina, quam cum ſumma laude doces & exerces, te ad unguem expolivit, ſed etiam aliæ diſciplinæ tibi, aſſiduo

ſuo cultori ſingularia ornamenta ſe debe-
re fatentur. Quæ res cùm notior ſit, quàm
ut ego tenui ſtylo & filo prodam & pro-
bemium omnes in tui amorem tacita qua-
dam illecebra pertrahit. Ego verò, ut ob-
ſervantiam, qua te colo & veneror, publi-
cè teſtarer, diu multumq; cogitavi: ſed
nuſquam mihi cōmodior ſeſe obtulit oc-
caſio, quàm cùm novam, eamq; longè e-
mendatiorem editionem Cautionum me-
dicarum celeberrimi viri Ludovici Se-
ptalii pararē: quam proinde ſub felicis tui
nominis celebritate emitti curavi, planè
perſuaſus, opuſculum hoc, mole quidem
exiguum, pondere maximum, genuinum
fœtum ſummi viri, qui ſibi tot ſcriptis mo-
numentis poſteritatem devinxit, tibi viro
doctiſſimo, & de Medicina prçclarè me-
renti, gratiſſimum fore. Quare ſi ſereni
fronte hoc quidquid eſt libelli, argumen-
tum meæ in te obſervātiæ, ſuſceperis, meq;
ſolita beneuolētia amplexus fueris, candi-
diore hoſtia me litaſſe exiſtimabo. VALE.

PRAE-

PRAEFATIO
AVTORIS
ad Lectorem.

QVia videbam fore, ut hic labor meus incurreret in varios ſermones eorum, qui vel inſtituti rationem averent cognoſcere, vel fortaſſe cognitam improbarent; utrique hominum generi ſatisfacere primùm omnium in animo habeo. Cùm ab juvenilibus annis ad hoſce jam exactæ ętatis terminos, ita medicam hanc factitaviſſem artem, ut ſimul alias homine libero dignas artes aſſectarer & colerem; expoſtulavere mecum amici homines, quòd in omni litterarum genere plus aliquantò viderer ponere laboris, ac ſtudii, quàm in hac ipſa facultate, unde nominis, ac vitæ ſplendor nobis petitur univerſus. Quippe ajebant, noſtros in Hippocratem, & in Ariſtotelis Problemata Commentarios,

tários,itemque de Nævorum varietate Commen-
tarium, quamvis ad ipſos Medicinæ fontes haud
dubiè pertinerent, non tamen attingere conſue-
tudinem,& uſum artis,& æquum eſſe, ut quadra-
ginta annorum, quot fermè contrivimus in hoc
medico negotio, fructus aliquis ad publicam uti-
litatem exſtaret. Iuſta omnino, & plena ſenſu
humaniſſimi viſa eſt querela, fecimuſq; libente
ut animum,& cogitationem à noſtris oblectamen-
tis ad commune beneficium avocaremus. Verùm
enimverò, cùm attenta meditatione mecum ipſi
conſiderarem, ecquis in tanta librorum varietate
vacuus locus induſtriæ meæ relictus foret, ita re
periebam, omnia, quæcumque vel ſcientiæ per
veſtigatione, vel diſſerendi ſubtilitate tradend
eſſent, explicaſſe magnos viros, quorum nec vir
cere, nec æquare gloriam poſſem. Ita nova cu
ſolicitabat animum meum, & haud ſanè medi
criter angebat. Nam neque placebat actum age
do tempus conterere,neque certando cum exce
lentibus ingeniis mereri reprehenſionem, & c
villos;& rectè monentibus, atque cohortantib
amicis animus erat ſatisfacere. In hac fluctuan
animi ſolicitudine diù multumque volutatus,a
madverti tandem, locis aliis omnibus occupat
eum vacare, qui veluti mores artis, & quotidi
nam diſciplinam contineret. Nam etſi parte
hanc ipſam attigere permulti, veriùs tamen at
gere, quàm ad plenum ſunt exſecuti: Et pleru
que ita variant opinionibus, atque ſententiis,
haud fermè vera ratio poſſit extricari. Quamo
rem

em vel inchoata perficiendo, vel colligendo diſperſa, vel contraria conciliando, vel omnia complectendo via quadam, & ratione, videbar aliquid conferre poſſe viciſſim arti, quæ nobis & vitæ dignitatem, & commoda rei familiaris, & gratiam, & amicos, & vitam denique ipſam confert, velut æmula Fortunæ, certè divinæ opis adminiſtra. Cæterùm ſciant, quorum in manus hæc noſtra cura pervenerit, ſummam eſſe voti, ut vergente jam ætate, patriæ proſimus extremo conatu, cætera concupiſcere, vel ſequi deſitum mihi eſſe. Sciant item, quamvis certiſſima hæc ſit, & ſimpliciſſima experimentorum diſciplina, quam tamdiu tractando calamitates humani corporis, in ipſo præſertim Valetudinario Mediolanenſi, theatro morborum omnium, hauſimus, haud tamen pugnaciter nos defendere quidquam, & affirmare. Sententiam meam expono, inde fœdum inceptu, fœdum exitu quod vitet, ſumat juventus, quæ prodit nunc primùm ad publicæ valetudinis curam.

IN-

INDEX LIBRORVM.

Primus Liber *Animadverſiones et Cautiones continet, quæ ad Medicum pertinẽt, quatenus Medicus est; et proœmii loco eſſe poterit.*

Secundus, *eas, quæ in recta victus rõne, potiſsimũ in acutis occurrũt.*

Tertius, *eas, quæ ad pharmaceuticum negotium pertinent.*

Quartus, *eas, quæ in ſanguinis miſſione obveniunt.*

Quintus, *eas, quæ in curandis febribus obſeruari debent.*

Sextus *in iis verſatur, quæ ad morbos particulares à capite ad membra naturalia pertinent.*

Septimus *eas comprehendit, quæ in reliquis morbis obſervãdæ sũt.*

L V-

LVDOVICI
SEPTALII
MEDIOLANENSIS,

Animaduerſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER PRIMVS,

Continens eas,

Quæ ad Medicum pertinent, quatenus Medicus eſt: qui proœmii loco eſſe poterit.

MEDICVS pietatis, & religionis maximè ſit cultor, atque ad eandem ægros conetur revocare. *Medicus pietatis cultor.*

2. Habitu corporis in omnibus ſanitatem præſeferat, quantum peculiaris ejus natura conceſſerit: putant enim plerique hominum, ſiqui minùs feliciter corpus diſpoſitum habeant, eos neque aliis conſulere poſſe. Hipp. *lib. de Medico.* nam ajunt: *Curet primùm ſe, & tunc me illi dabo.* *Sanitatem præſeferat.*

3. Caveant igitur Medici, ne ſe valetudinarios prædicent; & ſi quando periodicis morbis *Non ſe valetudinarius.*

 ten-

tentantur, cur illos evitare nequeant, oſtendant; quomodo autem facilè illos evincant, etiam doceant.

Studioſus munditiei eſto.

4. Sit ſtudioſus externæ munditiei, manibus potiſſimùm, unguibus, capillis, & barbâ. Ex Hipp. *lib. de Medico.*

Non excedat in ea.

5. Caveat tamen exceſſum, ne in mollitiem cadat, néve excrementorum alvi, lotii, & excretorum per tuſſim conſpectum averſari credatur.

Veſtitu decorus.

6. Veſtitu utatur decoro. Hipp. *lib. de Medico.* Caveat, ne in ſuſpicionem ampulloſi artificis cadat, & Sophiſtæ, quem depingit ſuis coloribus Hippocrates *lib. de decenti ornatu,* his verbis: *Ii enim conventu facto, ambitiosa & queſtuosa ſua profeſſione decipientes, in urbium circulis verſantur. Quos ex veſtitu, & cæteris ornamentis quis cognoſcere poterit. Quin etiam, quò ſumptuoſiùs ornati fuerint, eò majore odio averſandi, & ab eis, qui eos circumſpexerint, fugiendi. Ex uſu autem fuerit, contrarium in his ſpectare, quibus non ineſt exquiſitus, neque curioſus ornatus, qui ſeſe & cultus venuſtate, & frugalitate, non tam ad ſuperfluam curioſitatem, quàm ad optimam exiſtimationem, prudentiam, & animi moderationem comparарunt.* Cùm enim illi doctrinâ ſibi auctoritatem comparare nequeant, ſplendore auri, veſtium cultu medico, ac ſervorum grege, eam comparare ſtudent; quos ridens Ariſtophanes *in Nebul.* joco vocat σφραγιδονυχαργοκομήτας. quòd digitos ad ungues uſque annulis ornent.

pulchrum decompositum.

7. Odo-

7. Odoratis utatur; caveat tamen, ne morbi inde concitentur: ſępè enim moſchum, & ſimilia redolentes, hyſtericas mulieres enecant. Sint igitur temperata omnia. *In odorib. qualis.*

8. Qualis eſſe debeat Medicus in omnibus præſtans, non aliis verbis, quàm Hippocratis, deſcribendus videtur, *lib. de decenti ornatu*. In reliquo vitæ cultu minimè ſint diffluentes, aut ſuperflui; id eſt, honeſti in omnibus, ſtudentes, dicto, nec facto ſuas actiones ultrà quàm decet jactantes, ſed cum candore, veritate, & integritate, ſepoſitâ omni ſimulatione, ſincerè omnia repræſentantes; in hominum concurſibus graves; ad reſpondendum, & docendum faciles, & appoſiti; adverſus altercantes graves, & pro veritate conſtantes; in ſimilium amicitiis contrahendis proſpicientes; cum omnibus humani, familiares, & affabiles; in ſeditioſis contentionibus taciturni, eóſque audiant patienter, & in reſpondendo, ſi effugere non poſſint, modeſti, & quaſi cogitabundi prudenter reſpõdeant; errores aliorum ita corrigant, ut non reprehenſionem, ſed veritatem ob oculos ſibi præfixiſſe oſtendant. In occaſione prudenter captandâ, & cognoſcendâ oculati. In victu frugales, & paucis contenti; liberales ſint, non ſordidi, aut petaces. Patientes ſint in occaſione exſpectandâ, neque ſinant ſe, aut ægri, aut aſſiſtentium precibus, aut importunis verbis vinci, aut ad medicamentum ante tempus dandum, aut ſolidiores cibos, vinúmque concedendum. Non *Medicus in omnibus præſtans qualis.*

ſint taciturni, neque loquaces, ſed in eâre moderationem ſervent; promptitudinem tamen, datâ occaſione, ad ratiocinandum oſtendant, nihil ſine demonſtratione proferentes; non barbarè, aut populariter loquantur, ſed cum aſſiſtentibus, & ægro eleganter, & purè, cum Medicis Latinè. Rectè ſciat perſuadere; nam Plato 1. *de Legibus*, vult, ut primùm doceat, & perſuadeat Medicus, quid ſit ægro faciendum, & non priùs imperet, ita promptiùs parebit. Quare dicebat Ariſtoteles: *Parebo lubens, ſi vera hæc, quæ dicis, eſſe demonſtraveris.* Honores per ſe contemnant, ambitione carentes; ſed ob virtutem, cujus comes eſt gloria, pro ipſo etiam honore certent; virtutem tamen certâ ratione ſtabilitam libenter admittant, ne opinionis ſuæ nimiùm ſtudioſi videantur.

Non inani gloria, aut ſui amore tentetur.

9. Caveant maximè, ne inani gloriâ, aut nimio ſui amore tententur; illâ enim, quod neſciunt, diſcere præ pudore renuunt, ne inſcitiam cum rubore prodant: per alium verò eò perveniſſe ſe perſuadent ſibi, quò pergendum erat.

Nullius ſit ſectæ.

10. Ne ſe alicujus ſectæ, tamquam mancipium, addicant; nec jurent in alicujus auctoris ſententiam, ſed nudam tantùm ſectentur veritatem, illíque ſoli ſubſcribant.

Qualis in congreſſibus.

11. Medicorum congreſſus, & conſultationes libenter admittant, illud obſervantes, ut in iis ſuperflua omnia devitent, nihil ad pompam proponant, contradicendi ſtudio non ducantur; ſed cum ſolum ſibi finem præfigant, ut morbum

evin-

evincant, ac priſtinam reſtituant ſanitatem.

12. Congreſſus hi, & plurium Medicorum conſultationes ſecluſis arbitris fiant, neque affines, & domeſtici admittantur: liberiùs enim ſic proferuntur ſententiæ, atq; facta à primo Medico, ſi quando correctione indigent, corrigi liberè poſſunt, ſine notâ ignorantiæ; quæ ſi firmis rationibus erunt firmata, facilè à Medico admittentur; quæ ſi palàm, & domeſticis audientibus proponantur, ab eodem mordicus defendentur, etiam ſi falſum defendere ſe cognoverit, ne ſi mors ſubſequatur, illius cauſa in eum referatur. Vnde perpetua diſſidia inter Medicos oriuntur, quod antiqui Patres noſtri in hac noſtrâ urbe, & noſtro Collegio obſervantes, lege caverunt, ne conſultationes medicæ publicè haberentur; unde etiam tanta concordia inter Medicos magnæ hujus urbis ſemper perſeveravit, ut inter tam multos vix unum reperias, qui alium ad medicas conſultationes non admittat. *Conſultationes fiant ſecluſis arbitris.*

13. Sylvam medicamentorum præſtantiſſimorum ad morborum genus quodcumq; promptam ad manus habeant; ne ingruente morbo, ac inducias non faciente, veluti in ſalo hærere videantur. *Sylvam medicamentorum ad manus habeat.*

14. Vt ſelectiora quædam, & experta, ſæpiúſque experientiâ confirmata habere eos cõvenit; ita illa in arcanis ita habere non decet, ut etiam aliis communia non faciant. *Secreta remedia non habeat, ſed comunicet.*

15. Sit re, & opere Medicus, non famâ, aut *Quomodo*

excolēdus. nomine tantùm; quod ut aſſequatur, his omníbus præditum eſſe oportet, de quibus Hipp. *lib. de Lege*. Nam excoli optimè debent hominum ingenia, ſi ad perfectionem in hac facultate pervenire debeant. Qualis enim in terris naſcētium eſt cultura, talis etiam Medicinæ cognitio. Indigemus igitur *Natura, Doctrina, Moribus generoſis, Loco ad diſcendum accommodato, Inſtitutione à puero, Induſtria, & Tempore. Natura noſtra veluti ager eſt; dogmata verò docentium veluti ſemina ſunt. Inſtitutio à puero reſpondet opportuno tempori, quo ſemina terræ committi debent: Locus ſtudiis aptus eſt veluti ambiens aer, à quo è terra naſcentibus nutrimentum accedit. Induſtria, & ſtudium cultura eſt. Tempus tandem hæc omnia confirmat, ut perfectè nutriantur.*

Exerceat ſe ſub perito Medico.

X una condotta dicunt Itali.

16. Exercitationem medicam ſub docto, & perito viro facere non dedignetur, neque erubeſcat difficilia quæque perſcrutari, atque de obſcuris interrogare: ſic per aliquod temporis intervallum in magnis urbibus ſeſe exerceat, non ſtatim in vilibus oppidis, ſtipendio conſtituto, quod plerique faciunt, ad medicinam faciendam ſeſe accingat.

Modeſtè domos ingrediatur.

17. Modeſtiâ quâdam accinctus ægrotantium domos ingrediatur; quâlibet enim horâ virgines, matronæ, occurrunt, ut continentiam omnibus in rebus & habere, & repræſentare teneatur.

Cū mulier culis, & i-

18. Cum imperitis, & mulierculis de morborum cauſis, aut præſidiis adhibendis non agat,

agat ; ſed neceſſaria ſolùm proponat : ſolent enim imperiti Medici, ut gratiam apud multos aucupentur, hoc medio mulieres & imperitos ſeducere, quaſi illas multi facientes, ut ſi quando morbis tententur, eos ad curationem accerſant. *peritis de rebus medicis non differat.*

19. Gratis aliquando medendum tum pauperibus, tum veris amicis, ne aut ſordidi animi, aut minùs grati notam ſubire cogantur. *Gratis aliquando curandum.*

20. Neque tamen velim Medicos mercedem aut datam nõ recipere, aut oblatam quaſi averſari, aut exhibitam quaſi cum rubore, aut veluti furtim excipere : ſi enim promptè mercedem recipere viderit, ſibi æger perſuadebit, Medicum illius curationem libenter ſuſcepturum, neque quippiam eorum omiſſurum, quæ pro ſanitate introducendâ fuerint peragenda. Mercede autem non receptâ, aut dubitabit, toto animo curationem non ſuſcepiſſe, aut certè dignum illum eâ non ſe cognoſcere ; unde contemptus, & exiſtimationis non levis jactura. Sunt enim, qui hac ratione multorum curationes aucupentur, quibus cùm expectationi præmium non poſtmodùm correſpondeat, aut moleſtiam, & onus illud ſine fructu ſuſtinere coguntur ; aut muſſitantes, & in angiportu de ingrati animi vitio conquerentes, quaſi ridiculi, amiſſis laboribus, & laborum præmiis, deſeruntur, aut etiam exploduntur, aliis in illorum locum electis. *Mercedem promptè accipiat.*

21. Impium eſt, magno morbo urgente, de *De merce-*

de non paciſcatur. mercede paciſci: ut enim in nobili hac arte ſemper hoc indignum videtur, ita urgente morbo, impium: occaſio enim medendi ſæpè avolat, dum de mercede æger deliberat: hujus enim opportunitatis momenta redire nequeunt, & eâ elapsâ, inclinatio fit ad mortem, aut ad deterius.

Ingratos i neceſſitatibus non deſerat. 22. At ne etiam, ſi quem ingratum futurum arbitretur, in periculis deſerat; ſatiùs enim ſemper fuit, ingratos etiam futuros humanitate ſervare, quàm inhumaniter ob ingratitudinis metum deſerere: & meliùs multò eſt, à morbo evaleſcentibus exprobrare, quàm calamitosè affectos deſerere. Hipp. *in Præceptionibus.*

Non ſit iactabundus, & nimius pollicitator. 23. Ne immoderatè, aut immodeſtè nimiâ cum jactantiâ nimium polliceatur: nimia enim ante curationem pollicitatio, excuſationem poſt curam requirit.

Doctrina, & uſu polleat. 24. Nec ratione in curandis morbis ſolùm nitatur; nec uſu, aut nudâ experientiâ: claudicat enim Medicus alterutro horum crure deſtitutus. Ratio igitur ab experientiâ incipiat, & in eam etiam deſinat: Experientia autem ducem habeat rationem, & in eam denique terminetur; utra enim per ſe indigens, altera alterius auxilio eget.

Non ſit ſeverus. 25. Non inhumanâ ſeveritate ubiq; utatur, ſed ſecundum conditionem hominum ſe gubernet; nonnumquam gratis curet, vel ob gratitudinis memoriam, vel præſentem exiſtimationẽ, ne avaritiæ notam incurrat. Quòd ſi occaſio exer-

exercendæ liberalitatis ſeſe obtulerit, vel peregrino, vel egeno omnino ſuccurrat: Si enim adfuerit benignitas, aderit etiam artificio cōparatus arti amor. Adeò ut quidam ęgri, etiam ſi ſentiant morbum ſuum calamitoſum eſſe, tamen propter Medici benignitatem, ſibi perſuadeant, ſe ad ſanitatem redire poſſe. Hipp. *in Præceptionibus*.

26. Pro laborantium variâ naturâ, & conditione, in congreſſibus, & ſermonibus conferendis orationem inſtituat, & materiam ſibi deligat: alio enim modo cum viro philoſopho eſt diſſerendum, & alio cum aulico; diverſa eſt ratio alloquendi puellam virginem, & matronam gravem: cum bibace aliquid de vino loquetur, de frigidæ, & limpidæ aquæ deliciis cum abſtemio; & ſic in ſingulis. *In ſermonibus varius pro ægrorũ varietate.*

.·.

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS,

Animaduerſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER SECVNDVS,

Continens eas,

Quæ in recta victus ratione, potiſſimùm in acutis, occurrunt.

Victus in acutis tenuis, cur.

QVamvis acutâ febre laborantibus victus tenuis conveniat, pro varietate acutiei immutandus, & ut materiæ concoquendæ natura magis poſſit vacare, atque morbo & ſymptomatibus conflictata, cibo etiam & craſſiori, & pluri oppreſſa, non ſuccumbat. Virtute tamen debili per ſeipſam exiſtente, & non vi morbi, aut forma victûs per unum gradum, aut ſaltem quantitas erit augẽda. Si verò vi morbi debilis reddatur, ut aliquo modo quantitas augeri poteſt, ita numquam forma victûs erit immutanda.

Victus virtute per ſe debili, augendus ẽt ĩ forma; ſi vi morbi, ſolũ quãtitate.

2. In

2. In virium imbecillitate, alia ſit ratio victûs in quantitate, ſi per reſolutionem fiat, & alia, ſi per aggravationem: in hac enim parùm, & raró; in illâ parùm, & ſæpè cibus offerēdus eſt. *In virium imbecillitate cibus parum, & raro, ſi per aggrauationem: ſi per reſolutionē parum, & ſæpè dādus*

3. Victûs forma, & quantitas, licet ab Hippocrate & Medicis præſcribatur definita, pro conditione morbi, & virtutis; cautio tamen maxima adhibenda eſt, reſpectu naturalis temperamenti, cùm alios ad inediam minùs idoneos videamus, alios jejunio ne tantillum quidem debilitari: Quare augendam in illis quantitatem dicimus; quin & formæ gradum aliquando immutandum, ut in calidis, & calidis & ſiccis obſervamus, in quibus niſi id fiat, & acuuntur magis febres, aduruntur humores, & exhauriuntur ſpiritus; unde in animi deliquia, ſyncopas, & maraſmum denique terminantur ægri. *Victus immutandus ratione tēperamentorum.*

4. Cautio etiam adhibenda eſt in victu inſtituendo, qualis ſit corporis habitudo, an mollis, laxa, poris pervia; an ſolidior, toroſa, & durior: in illâ enim quantitas erit cibi augenda, in hac potiùs minuenda. *Victus immutandus ratione habitus corporis.*

5. Habenda etiam maximè eſt ratio ventriculi: Si enim vegetus ſit calore, & multo ſenſu præditus, aliquanto plus illi erit concedendum: ſi ad coctionem iners, & calore deſtitutus, ſubtrahendum de quantitate erit. *Victus immutandus ratione diſpoſitionis ventriculi.*

6. Viris, quàm mulieribus; iracundis, & robuſtis, quàm puſilli animi homuncionibus, plus ſemper eſt concedendum. *Cibi quantitas mutāda reſpectu ſexus.*

7. In ætatibus, ut pueris, & adoleſcentibus *Pueris, &*

plura

adoleſcentibus plus cibi cõcedendum quã ſenibus.

plura ſunt concedenda, tum ob difflationem nimiam, & ob caloris robur, & ob teneram, mollémque ſubſtantiæ compagem, tum quòd perenni quodam corporis motu agitati, facilè exhauriuntur: ita ſenibus liberiùs etiam jejunium poteſt imperari. Cave tamen, ne inter ſenes, decrepitos collocaveris; hi enim, cùm virium imbecillitate tenentur, ac ſpirituum paucitate, ut pauco cibo ſunt reficiendi, ne paucus calor à multo ſuffocetur; ita ſæpè cibandi, ne conſumantur. 1. *Aphor.* 14.

Decrepitis parum, & ſæpè.

Victus ratio pro varietate conſuetudinis, & regionis eſt mutanda.

8. In quantitate verò, qualitate, numero exhibitionum, ac formâ victûs, & conſuetudini, & regioni multum tribuendum cenſebat Dictator noſter 1. *Aphor.* 17. quia quorum ventriculus ſemel, aut bis humeſcere, intumeſcere, & concoquere conſuevit, ſi defraudetur, mutatâ conſuetudine, temperamentum, habitum, & actionem immutat. Et ſi multa & ingerere, & concoquere ſolito aut potionem ſimplicem, aut ſorbitiunculam exhibeas, in marcorem citò induces, ac vires vitales quàm primùm deſtrues.

Hyeme pl⁹ concedendũ, ſed rarius; Aeſtate minus, ſed ſæpius.

9. Cavendum etiam in quantitate cibi præſcribendâ in febribus, ne ſemper, & omnibus anni temporibus eandem definiamus, cùm hyeme, & vere, quòd ventres tunc naturali calore maximè abundent, vnicâ exhibitione plus ſit exhibendum: hoc enim eſt, quod docebatur ab Hippocrate, 1. *Aphor.* 15. Æſtate autem, & autumno, cùm calor langueat, minor quantitas ſingulis vicibus erit concedenda, ſed ſæpiùs re-

pe-

petenda, ut calor, qui diſſolvitur, poſſit inſtaurari : quòd inſinuavit 1. *Aphor.* 18.

10. Cautio tamen ſit, ut æſtate, ſi partitas exhibitiones, & quantitatem totam, aut unius diei, aut integri quatridui metitus eris, major ſit quantitas, minor autem hyeme: nam hyeme minor adeſt neceſſitas, quòd tunc minùs reſolvatur corpus; æſtate autem copioſiori cibo, ſed partitis vicibus conceſſo, & imbecillitati caloris ſatisfaciemus, minus ſingulâ vice exhibentes; & multæ reſolutioni, ſæpiùs cibum exhibentes: quod Galenus inſinuavit 1. *de rat. vict. in acut.* 44. ubi enumerans, quæ ad cibi in ægris ſubtractionem faciunt, unum id eſſe inter alia ſcribit, quòd hyeme quis laboret, minus enim tunc cibi erit offerendum : recenſens autem quæ ad cibi adjectionem faciunt, unum eſſe dixit, ſi æſtate laboret, quod Avic. 1.4. *Tract.* 2. *cap.* 8. de cibatione febricitantium in generali agens confirmavit.

Aeſtate quomodo plus concedendum in acutis.

11. Obſervandum autem, prædicta non perpetuam habere veritatem, neque ratione corporum, neque ratione temporum anni : aliqua enim dantur corpora, quorum naturalis calor adeò eſt imbecillis, ut à frigiditate hyemis facilè evincatur, calore verò æſtatis quaſi foveatur: alia etiam, ſive occultâ quâdam, & nobis incognitâ proprietate, in aliquibus dictorum temporum anni, in robore virium, aut imbecillitate, proportione non reſpondent diſpoſitionibus ex anni temporibus profluentibus; aliquos

Hyeme quando minus nutriẽdum.

enim

enim videas æſtate robuſtiores reddi, quàm hyeme; & alios fortiores autumno, quàm vere. In his in ratione victûs inſtituendâ, potiſſimùm reſpectu quantitatis, id, quod proximè dictum eſt, non erit ſervandũm, tum in quantitate continuâ, tum in diſcretâ. Et hyeme pauciora, ſed ſæpiùs; æſtate plura, ſed rariùs erunt concedenda; & anni tempora, ſi naturalem non ſervaverint naturam, victum inſtituendum oſtendent pro ratione temporis, cujus naturam induerũt.

Victus forma in acutis varianda pro varietate regionis.

12. Forma etiam victûs pro regionum varietate, & locorum conſuetudine, aliquo modo eſt immutanda, & quidem eâdem ſervatâ proportione per gradus, ut in quantitate variandâ ratione temporum obſervandum diximus. Vnde laudandus Aver. 7. *Collect.cap.* 10. aſſerens, in ſuâ regione, nempe in Hiſpaniæ parte calidiori, tenuiſſimam diætam eſſe, aut cremorem hordei, aut panem, aut inciſum, aut friatum ex aquâ coctum; cùm antiquis, & Galeno potiſſimùm, eſſet aut omnimoda quatriduana inedia, aut ad ſummum melicratum; ſic tamen, ut victûs forma ſolùm per gradum unum immutetur, non autem tranſitus fiat non à gradu ad gradum, ſed à tenui ad medium, & aliquando etiam, ut dicam poſteà, ad plenum, quaſi Petronæ ſectatores, quod in multis Italiæ nobiliſſimis Provinciis, & apud Hiſpanos, & Gallos paſſim fieri obſervamus. Pro variandâ verò hac victûs ratione, reſpectu regionum, etiam juxta præcepta Hippocratis, legendus eſt pulcher-

cherrimus ejus liber *De aere, aquis, & locis*, qui etiam luculentis Commentarijs à nobis eſt illuſtratus.

Commentarij [illegible] in lib. de Aere, Aquis, et locis

13. Ex vitæ inſtituto, ex arte etiam, quam exercent, deſumenda erit à Medico & forma quandoque victûs, & quantitas, eáque utraque mutanda, prout magis, minúſve & laboribus ſolidiores partes colliquantur, & humores, ſpiritúſve exhauriuntur.

Vitæ inſtitutũ mutat formã victus in acutis.

14. In quantitate etiam præſcribendâ anteactæ vitæ rationem habere, non parvi momenti eſt: ſi enim lautè altus ſit, ſi plura ingeſſerit, ſubtrahenda erit quantitas: ſi verò jejunaverit, & pauca, eáque concoctu facillima aſſumpſerit, per aliquod temporis intervallum quantitas erit augenda, aut formæ gradus.

Victus mutandus ex anteacta vita.

15. Cùm à morbi longitudine, aut brevitate diſtantiâque ſtatus morbi, maximè deſumatur & forma victûs, & aliquâ ex parte quantitas, ut virtutis, ad quam omnis victûs ratio, maximè habeatur ratio, optimè conſultum Medicis, & ægris cenſemus, quod ab Avic. conſtitutum eſt: *Cum ignoras ægritudinem, ſubtilia regimen*. id enim in morbis à materiâ pendentibus omnino intelligendum eſt: brevi enim illo temporis intervallo materia non augetur; nec virtus diſtrahitur à proprio ſurgendo munere agendi in materiam: interim enim ſuis ſe ſignis motibus, & materia faciens morbum, facilè oſtendet.

Morbus ſi ignoratur attenuãdũ quomodo, & cur.

16. Vt veriſſimum eſt Medicorũ illud præceptum, & commune tam diuturnis morbis,

In princi- pio cur &

quam

nuiſs. aliquando cibandum.

quàm acutis; *In ſtatu, tenuiori victu utendum eſſe, quàm in principio*; quoniam tamen ſæpenumerò evenit, ob ingluviem in aliquibus civitatibus ventriculos primis ſtatim diebus, qui principio debẽtur, crudis humoribus eſſe refertos, in iiſdẽ etiam tenuiori victu, quàm per principium liceret, uti, & aliquando etiam tenuiori, quàm in ſtatu, cùm & inedia aliquando omnimoda conveniat, oportere cenſendum eſt. Celſus *lib.* 2. *cap.* 16. dicebat: *Initia morborum primùm famem, ſitimque deſiderant.*

Acutis in febribus tenuius cibãdum quã ĩ aliis acutis

17. Laudanda illorum eſt diſtinctio, in tenui, aut craſſo victu inſtituẽdo in acutis, & diuturnis morbis; quòd in febribus acutis tenuior eſſe debet, datâ eâdem brevitate, quàm in aliis acutis morbis, quòd in illis magis coctioni incumbendum ſit, quàm virtuti, ac majora ſubſint ſymptomata: in diuturnis autem febribus minùs tenuiter alendum eſt, quàm in aliis diuturnis morbis, quòd in illis major, quàm in his fiat virium exſolutio, & proptereà etiam magis in febribus virtuti eſt proſpiciendum.

Tenuiſs. victu utẽdũ in ſtatu ſẽper. 1. Aph. 8. veriſſimũ de ſtatu penes ſymptomata.

18. Cùm Hippocratis aphoriſticæ ſententiæ quàm maximè univerſales eſſe ſoleant; ea itidẽ, quę lib. 1. propoſita eſt numero 8. quâ aſſeritur: *Cùm morbus in ſuo vigore conſtiterit, tenuiſſimo victu utendum eſt.* ut univerſalis ſit, omnibúſque morbis conveniat, de ſtatu intelligenda erit, qui ex magnitudine ſymptomatũ ſumitur: ſic enim tam vera erit in morbis non ſervantibus materiam ad unam criticam expulſionem, quàm in

ſer-

ſervantibus, ſecùs quàm communiter Medici crediderint, qui Aphoriſmum illum ſolùm verum eſſe cenſuerunt in morbis ſervantibus materiam ad unam criticam expulſionem, de ſtatu arbitrantes Hippocratem loqui, qui à coctione ſumitur: in quo obſervârunt, Hippocratem 1. *de victu acut.* 22. in morbo non ſervante materiam ad unam criticam expulſionem, ut in plevritide, in ſtatu penes coctionem pleniùs nutriendum ſtatuiſſe. Quòd ſi ſtatum penes magnitudinem ſymptomatum etiam in iis morbis ſumamus, ut in plevritide, etiam tenuiſſimo victu utitur *eodem lib. tex.* 21. Cùm os amareſcit, & ſiccus morbus eſt, tenuiùs erit alendum; tunc enim, etiamſi ſit principium, aut augmentum penes coctionem, in ſtatu tamen penes ſymptomata conſtitutus eſt morbus.

vid. hic statum duplicem.

19. Quamvis veriſſima Hippocratis ſententia 1. *Aphor.* 7. tenuiſſimâ diætâ utendum eſſe, ubi morbus peracutus eſt, & extremos habet labores; eximendæ tamen ab his omnino erunt febres peſtilentes, in quibus quamvis ſumma ſint ſymptomata, & citiſſimè ad ſtatum perveniatur, quòd vires in eis ſtatim quaſi collabaſcunt, lautiùs & uberiùs eſt nutriendum, ipſo etiam vigoris tempore; ut abundè demonſtravimus in noſtro libro *de Peſte*.

Tenuiſſimo victu licet utendum in peracutis, peſtilentes tamen febres ſunt excipiendæ.

20. Ad formam victûs inſtituendam, puta, an tenuiſſimo, an tenui, an mediocri, an omnimodâ inediâ, an ſolo potu, an ſorbitionibus, an ferculis, puta, totâ ptiſſanâ, pane conciſo, aut

Victus formã in acutis qua decent.

forma victus quid: [illegible]

B con-

contrito ex jure; quamvis virtus primum locum ſibi vendicet, Galeno teſte, *9. Meth. med. cap.* 11. *&* 13. *&* 1. *de rat. vict. in acut.* 44. quòd cùm morbus ſui ablationem ſolùm indicet, virtus verò ſui cuſtodiam; hæc potiſſimùm victûs formam oſtendet, morbi tamen diſpoſitio etiam ad hoc concurrit: nam *Aphor.* 7. dicebat, *Vbi morbus peracutus eſt, & ſtatim extremos habet labores, extremè tenuiſſimo victu utendum eſt*. per labores, acceſſiones, & ſymptomata intelligens, quæ morbi diſpoſitionem conſtituunt, ut & colligi poteſt ex *Aphor. ſeq. &* 1. *acut.* 42. 43. 44. *&* 2. *acut.* 36. ubi ad formam victûs inveſtigandam, dicit neceſſariam eſſe cognitionem & roboris virium, & diſpoſitionis morbi; & 3. *acut.* 61. Et jure quidem merito: quis enim neſciat, ex longis, gravibúſque acceſſionibus, gravibúſque ſymptomatis formam victûs tenuiorem indicari, ne natura tunc in reſiſtendo cauſæ morbificæ, & ſymptomatibus detenta, ad concoquendum cibum diſtrahatur? Verùm nec virtus ſola ſufficit, neque illi conjuncta morbi diſpoſitio, niſi iis diſtantiæ ſtatûs præcognitionem adjungamus; nam, etſi ex conſtitutione morbi, & viriũ robore ſolam potionem in præſenti convenientem eſſe cognoverimus, perfectè tamen hoc ſcire non licebit, citra ſtatûs præcognitionem, an cibo illo in poſterum ſufficere valeat, citra virtutis incommodum. Ob id Hippocrates, poſtquàm morborum diſpoſitionem recenſuiſſet, ſubintulit: *Conjicere autem oportet, ægrotantem, ſi ſufficiat,*

ad formam victus quae nenia

ſi ſufficiat, cum victu perdurare, donec morbus conſiſtat. Et ob id Hippocrates in conſideratione virtutis, ſtatûs meminit. A morbi igitur diſpoſitione victûs formam eliciemus; deinde ægrotantis virtutem inſpiciemus; deinde ſtatûs diſtantiam conjiciemus; demùm æſtimabimus, an eo victu, quem morbi conſtitutio indicat, virtus ægrotantis ad ſtatum, citra magnum virium incommodum, durare queat; in quã ſententiam veniſſe Galenum videmus 1. *Aphor.* 12. norma medicis.

21. Cùm in victûs inſtitutione illud maximè ſit apud & antiquos Patres noſtros, & recentiores contra verſum, cùm difficili admodum negotio & forma victûs, & quantitas determinata præſcribi poſſit, ad quam partem præſtet declinare, ut minùs lædamus, an ad ampliorem, an ad tenuiorem, ob locos Hippocratis controverſos, 1. *Aphor.* 5. *&* 2. *de rat. vict. in acut.* 37. *&* *alios*. in eâ difficultate has adhibeat cautiones Medicus. Cùm à virtute primò illa dicatur inſtitui, & per ſe, per adjectionem; ſecundariò, & per accidens à morbo, per ſubtractionem; ſi Medico in victûs ratione inſtituendâ, tum in formâ, tum in quantitate, viribus non multùm validis, nec morbo multùm contrà indicante, contingat aliquantiſper à rectâ victûs ratione deflectere, ſatiùs multò eſt, paulò pleniori uti victu, & ad latus (ut ajunt) plenioris accedere, quàm ad tenuiorem, prævalente indicatione virtutis: quàm regulam etiam exemplo confirmavit Gal. 1. *acut.* 44. Quemadmodum è contrà,

Errores in tenuivictu, prævalẽte indicatione virtutis, ſunt deteriores, ſi in defectu.

Prævalente

morbo ſunt deteriores ſi ĩ exceſſu.

contraindicatione morbi ſubtrahendi prævalente, & viribus validis, cæteris etiam morbum adjuvantibus, præſtabit omnino ad tenuiorem deflectere, ac ſi quando errando à recto illo tramite recedat, minùs peccabit, ſi ad latus tenuioris accedet; ſic enim ratio dictat, prævalente, eò quòd ſubtrahendum eſſe indicat, morbo, quod ibidem Galenus affirmavit.

Errores in forma victus pari ĩdicatione à virtute, & morbo exiſtente, ſunt pares.

22. Obſervandum autem, ſi par ſit indicatio à virtute, & contraindicatio à morbo, in victûs formâ inſtituendâ æquale omnino eſſe peccatum, ſi per unum etiam ſolum gradum à rectâ deflectamus, tum ſuprà, tum infrà; ſi nempe aut plenior, aut tenuior inſtituatur victus, ſecùs quàm cenſuerint hactenus interpretes omnes, quorum alii uni, alii alteri ſententiæ ſunt addicti. Hipp. *lib. de veteri Medicina*, id oſtendit, eorum opinionem refellens, qui aſſeruerunt, tutius eſſe, ſi quis aberret, deflectere ad tenuiorem, quàm ad pleniorem. Loquitur verò de formâ victûs, ut ejus verba oſtendunt, cùm inquit: *Si quidem igitur ſimpliciter, velut aliqui putant, quæ fortiora ſunt, nocerent; quæ debiliora, prodeſſent, facilis ſanè res erat: Multum enim de ſecuro detrahere oportebat, ut ad debiliſſimum deduceretur. Nunc autem non minus delictum, nec minùs lædit hominem, ſi pauciora, & defectuoſiora, quàm ſatis eſt, aſſumantur: fames enim magnam potentiam in naturam hominis habet & ſanandi, & debilitandi, & occidendi: multa autem etiam alia mala diverſa quidem ab iis, quæ ex repletione fiunt,*

non

non minùs autem gravia, inanitionis ſunt; quamobrem multò variegatior eſt, & majorem diligentiam requirit; oportet enim modum aliquem conjectare. Modum autem, neque pondus, neque numerum aliquem, ad quem referas, cognoſces; Certitudinem enim exactam non reperies aliam, quàm corporis ſenſum. Quapropter valde operoſum eſt, ita exactè condiſcere, ut parum in alterutram partem delinquas; quamquam ego etiam eum Medicum vehementer laudarem, qui parum delinquat; Certitudinem enim exactam rarò videre contingit. Mox comparat malos Medicos malis navium gubernatoribus, qui dum tranquillum ſulcant mare, etiam ſi aberrent, non fiunt manifeſti eorum errores: at ubi tempeſtas ingruerit, ſtatim eorum detegitur ignorantia; Ita & Medicorum errores, dum ſalubres morbos curant, etiam ſi maximè delinquant, non fiunt manifeſti: at ubi graves morbi ſeſe illis offerunt curandi, tunc manifeſtè deprehenduntur. Mox exemplo ſanorum docet, non minora incommoda provenire à repletione, quàm ab inanitione; & loquitur non de quantitate, ſed de formâ victûs, ut patet ex primis, cum dicit: *Si quæ fortiora ſunt, nocent*. quod ad ſubſtantiam ciborum pertinere conſtat.

Comparatio Hip. de malis medicis.

23. At verò paribus, & ex virtute & ex morbo vigentibus indicationibus, ſi quis in metiendâ quantitate à rectâ ratione receſſerit, ita ut plus in quantitate, quàm oporteat, exhibeat, aut à debitâ menſurâ aliquid detrahat, puta, ſi

Errores in quantitate sũt peiores, ſi plus cõcedatur quã oportet.

ſex uncias ſucci ptiſſanæ exhibere debeat, & aut octo, aut quatuor prębeat, majus committet erratum, ſi octo concedat, quàm ſi quatuor ſolas propinet: hoc enim eſt, quod Hipp. *tex.* 37 *lib.* 2. *acut.* docebat: adjectioni autem ciborũ multò minùs attendendum. Et rationem reddit, nam quod plus eſt, noxas affert inemendabiles; quod verò minus, facilè emendatur, nempe ſi virtus labaſcere videatur, cibi exiguum poſſumus miniſtrare; verùm ſi in ventrẽ cibus ſit abſorptus, quod ſuperfluit, ſi aliâs, multò magis in acutis morbis, tollere eſt difficile. Vbi & Hippocratis, & Galeni verba non de formâ victûs, ſed de quantitate eſſe, manifeſtum eſt. Multùm verò id refert, quoniam victûs formæ & gradu, & ſpecie diverſæ ſunt; cognoſcíque, & eligi, diſcernique Medico, in Hippocratis, & Galeni operibus exercitato poterunt, ſicve in ea errores committantur, neceſſe eſt, ſpeciem mutare, ſícque magna erit mutatio, etiamſi per unum ſolum gradum, aut ſpeciem tranſieris, ut à melicrato ad inediam, vel ſuccum ptiſſanæ; unde & par error committitur. At in quantitate, cùm conjecturâ ſolâ uti poſſimus, an magis, an minus ſit exhibendum, non eſt par ratio; quia, ſi tantam quantitatem exhibueris primâ cibatione, ut commodè conficere poſſit, nullo morbi aut in vehementiâ, aut in acceſſionibus facto augmento, & eam quantitatem facilè ferat, videatúrq; majorem etiam quantitatem citra incommodum ferre poſſe, quia inde conjicis, te

minus,

minus, quàm oportet, exhibuiſſe, in ſequenti oblatione parùm adjicies, ita, quod minus eſt, facilè emendatur; quòd ſi plus exhiberemus, quàm ægrotantis natura ferre poſſet, noxam emendare ita facilè non eſſet: Nam hunc errorem hęc ſequuntur incommoda, gravitas hypochondriorum, frequentia anhelitus, febriles incenſiones, ſitis, capitis dolores, & hujuſmodi, quæ omnia difficilè tolli poſſunt; nam repletionem hanc medicamento tollere non licet, cùm in acutis paſſionibus raròmedicamentis purgantibus uti liceat, præſertim ante declinationem. In formâ verò ſecùs eſt; nam ſi à debitâ formâ, vel ſuprà, vel infrà etiam, per unum gradum tantùm deflexeris, ægrum præcipitem ages in mortem, ut longâ oratione docuerunt Hippocrates & Galenus 1. *acut*. 30.40. *&* 44. *&* 2. *acut*. 19.37. *&* 48. Locus verò 1. *Aphor*. 5. qui huic determinationi è directo adverſari videtur, nullo modo repugnat; neque enim loquitur de tenuiori victu, quàm par ſit, ſed de erroribus, & læſionibus in tenui victûs ratione evenientibus, dicens, eſſe majores læſiones, quæ accidunt ex erroribus in tenui victu accidẽtibus, quàm quæ ex erroribus commiſſis in paulò pleniori. Vel certè dici poteſt, in illo 5. Aphoriſmo loqui de totâ victûs rationis formâ in toto morbo, quæ multò periculoſior eſt, quia errores commiſſi magis lædũt: at 2. *acut*. 37. loquitur de unicâ, aut alterâ cibi exhibitione in quãtitate, quæ ſi plus fuerit quàm oportet, plùs lædit, quàm ſi minus.

Cibus paulò deterior modò ſuavior concedẽdus, quõ ĩtelligẽdũ.

24. Ne quis errorem cenſeat, ſi Medicus aliquando ex pluribus cibis non malis, minùs bonum ſeligat, & per totum morbi decurſum in uſum ducat, ſi multò magis palato ægrotantis arrideat, ſive ex conſuetudine, ſive ex naturâ peculiari, ſive ex appetitu in morbo: Docebat enim Hippocrates id omnino præſtandum 2. *Aphor.*38. Sed diligenter attendat, ne luxu, & intemperantiâ ægri in errores ducantur, quod paſſim ab adulantibus Medicis fieri video, qui ut principum virorum gulæ tamquam mancipia inſerviant, abutentes utiliſſimâ Hippocratis ſententiâ, aut ægrotantes præcipites agunt in mortem, intemperantiæ, & dominandi cujuſdã libidinis pœnas dantes; aut morbo prorogato crumenas ſuas omnino implentes; cùm ſciant, Hippocratem dixiſſe non abſolutè, ſed paulò deteriorem præſtantiori, modò ſuavior ſit, eſſe præferendum.

Cibatione ĩ una gratificãdũ ægris etiã contra regulas.

25. Gratificandum preterea quandoq; ęgris docebat Hipp.6.*Epid.ſect.*4.*tex.*8. At id aliquid amplius eſt, unam enim, aut alteram cibationẽ reſpicit, in quâ dejecto appetitu aut vi morbi, aut longitudine; aut ut obſequentem magis in reliquis habeamus, aliquid concedendum, quod extra limites inſtituti victûs etiam ſit poſitum, modò modicum ſit: interim plura polliceantur, ut importunitatem cohibeant.

Averſãtib. omnino cibũ aliquan

26. Aliquando tamen eò uſque dejecta eſt in ægris appetentia, ut cibi genus omne refugiant ac averſentur; quin etiam, ratione ſuadẽte, cùm

vim

vim ſibi ipſis inferant cibos aſſumentes, ſtatim illos evomunt, & tunc Medicus deterrima quæque concedere ſemel aut iterum debet, ut vires cuſtodiat, ne in certiſſimam mortem cadant: ſæpè enim evenit, ut ex malo illo cibo aſſumpto expetito natura inſtauretur, & morbus omnino quaſi conclamatus ſuperetur. *do etiã peſſima concedenda.*

27. Caveant in averſantibus cibum, ne alimenta præparentur ipſis præſentibus; aut enim major ex diuturnâ viſione ſubſequetur averſio; aut reculâ aliquâ minùs illis arridente viſâ, in majorem cadent abominationem. *Cibos averſantes, ne cibos præparare videant.*

28. Cùm Hipp. 1. *Aphor.* 16. febricitantium victum omnem humidum eſſe debere ſcribat, cave, ne cenſeas de humido ſolùm potentiâ loqui; quamvis enim & illud requiratur, humidum tamen actu, ſive liquidum, eſſe debere manifeſtè intelligit: nam alibi, ut 1. *de Diæta*, cibum humidum eſſe debere, id eſt, potentiâ imbecillum, ſitis expertem, coctu facilem, & liquidum omnino teſtatur, qualem ibi ptiſſanam conſtituit: humidum verò potentiâ etiam liquidum eſſe debere, docet & Cornel. Celſ. *lib.* 3. *cap.* 6. cujus etiam rei rationem reddit Gal. *lib. de opt. Secta ad Thraſib.* 4. cùm ait: *Quoniam quæ concoquuntur, effunduntur, ideò & mox diſtribuuntur, & ægrotantes non multo labore in cibis conficiendis indigent. Et ab his præceptum naſcitur; liquidos cibos omnes febricitantibus convenire.* Quod confirmavit 1. *acut.* 18. & 1. *ad Glauc. cap.* 13. *de cura febr. cont. ſine accidentibus*, ubi cibos omnes febri- *Victus humidus febricitantibus omnibus convenit actu et potentia talis.*

bri-

bricitantium debere eſſe liquidos teſtatur; quia humida actu, & faciliùs in chyli formam reducuntur, & cæteris paribus, faciliùs multò concoquuntur: cùm enim ex febre calor naturalis imbecillior reddatur, ea erunt exhibenda, quæ facilè conficiuntur. Viderint igitur, quàm bene victum in febricitantibus inſtituant, qui Petronam imitantes ſolidiora concedunt, & non ſolùm elixatas carnes exhibent, ſed aſſatas etiã, in quibus vix humiditas in potentiâ reperitur. Sed de hoc poſteà.

Petrona, quid noui.

In lõgis acceſſionibus quõ, & quando cibandum.

29. Vt veriſſimum eſt, in acceſſionibus, id eſt, principio, augmento, & ſtatu, abſtinendũ eſſe; declinationémque in continuis, & potius intervallum in intermittentibus commodum tempus eſſe nutriendi, ut colligi poteſt *ex* 1. *Aphor.* 11. *& in fine* 1. *de ratione vict. in acut.* ita declinante febre acutâ, ſi vires urgeant, forma aliquo modo erit mutanda, ut ſi ptiſſana hordeacea ſit forma, in fine ſtatûs, aut inchoante declinatione, primò potionem dabimus, ut cremorem hordei, vel juſculum refrigerans, vel ſtillatum carnium cum aliquâ aquâ refrigerante, mox interpoſitis tribus, aut quatuor horis, cibum jam inſtitutum concedemus, ut innuit Hipp. 1. *acut. in fine.*

In Synochis quando cibandum.

30. In Synochis verò, quæ uniformes ſunt, eamdémque à principio morbi ad finem uſque ſervant formam, unicâque acceſſione perficiuntur, quandonam ſit æger cibãdus, docuit Gal. 11. *Meth. med. cap.* 5. nempe quando æger faciliùs

liùs tolerare morbum videtur, & quando, dum ſanitate frueretur, cibum ſumere conſueverat: ſi igitur & facilior tolerantia cum ſolitâ horâ coincidat, hæc erit eligenda: ſin minùs, ſemper prævalebit facilis tolerantia, quæ ſi immanifeſta modò fuerit, à ſolâ conſuetudine tunc tempus nutriendi erit deſumendum.

31. Quòd ſi contingat, in intermittentibus etiam intervallum nullum eſſe, & declinante morbo novam exſpectari acceſſionem, ita ut tantum temporis à fine ſtatûs ad novam invaſionem non intercedat, ut cibus ingeſtus coqui poſſit, puta, ſpatium trium horarum tantùm, ita ut neceſſarium ſit aut in ſummo vigore nutrire, vel ſequenti acceſſioni occurrere cibo incocto, & repleto ventriculo, quod ſæpè in praxi exercendâ occurrit, quid in eo caſu faciendum erit? Anne ſatiùs erit vigente acceſſione cibum propinare, an potiùs vigore evitato, ſatiùs erit, cibo in ventriculo exiſtente, febri occurrere? Communiter ab omnibus reſpondetur, deteriùs eſſe multò in principio cibum exhibere, quàm in ſtatu; quòd nocumenta principii etiam aliis temporibus communicantur, non ſic autem nocumenta ſtatûs. Verùm multò ſecùs Gal. 11. *Meth. med. ult.* rem hanc definivit; ubi, caſu propoſito eodem, conſiderandum eſſe id docet, quod magis urget, quódque magis nociturum judicaverimus, fugiendum: docétque, eſſe conſideranda locum affectum, affectionem, principii & ſtatûs naturam, *Cibare præſtat in fine ſtat⁹, quã prote invaſionem, & quando.*

tum

tum & morem morbi. Locus quidem, & affectio, ut ſi ventriculus, vel hepar afficeretur inflammatione, ſi paulò ante acceſſionem cibaremus, omnino eſſet pernicioſum: hepate enim affecto, alvi dejectiones unâ cum acceſſionibus ſolent invadere: ore autem ventriculi vexato, ſyncopes ſuperveniunt. Vbi verò abeſt inflammatio, & vires debiles fuerint, ſtatu omnino evitato, propius principio cibum offerre expedit, potiſſimùm ſi mos morbi, principii & ſtatûs mori reſpondeat; hic verò conſideratur in vigore, & principio, ſi annotaverimus in ſummo vigore, *an citra magnitudinem febrilis caloris ſiccus ſit, & ſqualens, an citra ſqualorem urens; Priorem namque humectante victu madefacere quamprimùm oportet: In ſecundo, dum plurimum caloris remittat, exſpectare. In principio verò acceſſionis morem æſtimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnã ſanguinis revocationem ad interiora corporis faciat, an omnino corpus non premat: quippe ſecundum hoc, ceu facile, manſuetumve contemnes; in priore diſtinguas oportet. Nam ſi abſque viſceris phlegmone, aut ſuccorum redundantia, motus ad interiora in acceſſionibus pollet, nihil offendes paulò antè cibans; ſin vel phlegmone, vel redundantia ſubſit, cavenda eſt ante acceſſionem cibatio, ceu res maximè noxia.*
Cùm tamen multò major ſit quantitas morborum, & habitudinum corporis, quæ expoſcũt, ut potiùs in fine ſtatûs nutriamus, quàm prope principium novæ acceſſionis, magis laudarem

eam

eam propoſitionem medicam, quâ aſſereretur; urgente hac neceſſitate, præſtare in fine ſtatûs nutrire, quàm etiam per duas horas ante principium, quòd major quantitas febrium ſit ex genere putridarum, ex obſtructione ob abundantiam craſſorum humorum, & ex internâ, vel externâ phlegmone, in quibus, Galeno teſte, præſtat in fine ſtatûs nutrire, quàm proximè ante principium.

32. Commendandus tamen aliquando cibus & in principio, & in augmento, & ſtatu, & proximè ante principium, ubi habitus corporis aridus admodum, atque ſqualens fuerit, & in febre admodum ardente, bilioſo humore etiam exuberante, atque ad ventriculi os transfuſo; tum ubi longa præceſſit inedia, vigilia immoderata, triſtitia, & ſollicitudo, quibus & exiccatum eſt plùs nimio, & excalefactum corpus, multíque congeſti acres, & mordaces humores: pro quâ re bene intelligendâ, legendus eſt Galenus noſter, 10. *Meth. med.* 2. 3. 4. & 5. In quibus caſibus præſtabit ante invaſionem, & in ipſo principio cibare, quàm in fine ſtatûs. Verùm cùm hoc rariùs contingat, in caſu propoſito, ubi à ſtatu ad principium novæ invaſionis tantum temporis intercedit, ut commodè cibum offerre poſſimus, præſtabit dicere, meliùs eſſe in fine ſtatûs nutrire, quàm proximè ante principium; ſecùs quàm recentiores omnes Medici hactenus crediderint; Cùm alioqui paſſim Hipp. & 1. *acut. penult.* & 4. *acut.* 39. & *Cibum et febre in principio, & augm[illegible] acc. ſ[illegible] nis [illegible] do[illegible].*

Galen.

Galen. *in Com.* multò plura referant incommoda, ſi quis in principio cibum offerat, quàm ſi in ſtatu. Et hoc eſt, quod innuit 1. *Aphor.* 11. cùm dicit, *In acceſſionibus abſtinere oportet.* id eſt, & proximè ante, & inchoante invaſione.

Augmētū acceſſionis minus incommodū cibationi, quā ſtatus.

33. Quoniam autem aut in complicatione duarum febrium, aut in unâ etiam, in quâ tempora adeò extenduntur, ut antequàm ſuperveniat declinatio, nova acceſſio ſuperveniat, ſícque neque intervallum, neque declinatio reperiatur; in quibus cibum offerre ex ratione poſſimus, in ambiguo Medicorum animus hæret, quandonam cibum offerre expediat. Augmenti tempus pauciores, & minores ſecum invehere læſiones cenſerem; quòd nec ea immineant damna, quæ ſequi docuit Gal. & 11. *Meth.* & 1. *acut. penult.* & 4. *acut.* 39. neque eò uſque calor, & ſymptomata pervenerint ad ſummum, ut in vigore. Non negandum, noxas etiam ex oblato cibo in augmento non parvas excitari; at indicatione à virtute urgente, commodo tempore, morbi importunitate ſublatâ, illud eligendum cenſemus, quod minora ſecum invehit incommoda.

Horæ tres à cibatione ad acceſſionem nō ſufficiunt.

34. Caveant, ne tempus trium horarum cenſeant ſufficere à cibi oblatione ad novam invaſionem, quod plerique cenſuerunt, Galeni auctoritate ducti, 8. *Meth.* 4. ubi aſſerit, ſatis eſſe, ſi tres horas æquinoctiales, quatuórve, inter balneum, acceſſioníſque tempus interponatur: à balneo enim cibum exhibere ſolebant; cùm

alio-

alioqui Gal. 11. *Meth.* 15. docuerit, maximè in omni febre coctioni incumbendum eſſe: quia ſi adveniente acceſſione, cibus in ventriculo non ſit confectus, ex retractione caloris ad interna febris omnino intendetur, peſſima illa ſymptomata producentur, de quibus Hipp. & Gal. 4. *acut.* 39. Et Avic. 1. 4. *Tract.* 2. *cap.* 8. ita in febribus cibandum præcipit, ut vacuo ventriculo occurrant: hæc verò concoctio ne in ſanis quidem trium horarum ſpatio confici poteſt, cùm in ægris natura ex morbo debilis reddita ſegniter coctioni vacet. Si igitur fuerit ſorbitio, ut ptiſſana, aut contritus panis lotus ex jure, aut idem conciſus, aut hujus quippiam, quinque, ſex, aut etiam ſeptem horæ concedendæ ſunt, plus minus, pro robore ventriculi, & pro conditione febris, aut humoris peccantis. Si verò potio ſimplex fuerit, ut cremor hordei, mulſa, oxymel, aqua ex ſaccharo cum ſucco aurantiorum, aut juſculum alteratum, tres quidem horæ æquinoctiales ſufficient; de quâ re locutus eſt Gal. 8. *Meth.* 4. de decocto enim radicum apii loquitur, non de ſorbitione, aut ferculo, quæ non exhibuiſſe conſtat ob anguſtiam temporis ad ſequentem acceſſionem; ſubdit enim: *Si verò circa veſperam, aut duabus horis citiùs acceſſio invadat, tum laviſſe manè liceat, tum cibaſſe*; ut evitet illa incommoda, quæ ſequi docet Hipp. 4. *acut.* 39. ubi cibis incoctis in ventriculo acceſſio ſupervenerit: *Venter enim*, inquit, *calet, faſtidit cibum, intenditur hypochondrium*,

drium, jactatur corpus propter internam turbationem, mens fixa non eſt, dolet æger, lancinatur, vellicatur, vomere affectat, & ſi mala evomuerit, dolet.

In acceſſione quãdo offerre cibũ oportet, & in quibus.

35. Excipienda tamen ab hac regulâ, & horarum cibandi ante acceſſionem, & non offerendi alimenti aut in principio, aut ante principium acceſſionis, ea corpora, quæ & calida & ſicca ſunt temperamento, & habitu gracili, quibus ſpiritus facilè diſſolvuntur, quæ ore ventriculi admodum ſentiente, & in quibus acris humor, & mordax ad ventriculum transfuſus ita ægrum infeſtat, ut in ipſius etiam invaſionis initio ſyncope inductâ, vel etiam in ſimplicibus tertianis intermittentibus ſæpenumerò mortem inducat; in iis enim ante invaſionem, vel in illius principio cibandum cenſuit Gal. 10. *Meth. cap.* 2. 3. 4. & 5.

Cibus quãdo offerẽdus in principio acceſſionũ, & quando paulo ante.

36. Adhibenda tamen ea eſt cautio, quòd, ſi animi deliquia in febrium initio supervenerint, affluente acri humore ad ventriculum, & os illius mordicante, cibus vel immediatè ante acceſſionem, vel in ipſo principio erit exhibendus, ut admixta cibo bilis minùs mordicare valeat. Si verò ex ſpirituum ſubtilitate exſolutio ſequatur in principio febrium, nutriendi erunt ægri per duas, tréſve horas cibis hujuſmodi, qui citò inſtaurare poſſint ſpiritus, faciléque commutari, ut ſunt ova ſorbilia, juſcula quæ inſtaurativa dicuntur, & ſimilia, quibus adſtringentis ſi nonnihil addiderimus, ut ſucc.

gra-

granatorum, aurantiorum, aut ſimilium, optimè illis conſultum fore exiſtimamus.

37. In acidis tamen iis in uſum ducendis, illud maximè cavendum exiſtimo, ne nimio plus limonum ſuccus, aut acidorum aurantiorum addatur, quod paſſim etiam à doctiſſimis viris fieri video, qui in acutis, & malignis febribus, in omnibus ferculis, & juſculis ſucci limonum quàm plurimum adjungunt, non animadvertentes, tantã illi ineſſe acerbitatem, ut, ſi modũ excedat, aut coctione non temperetur, quod in ſyrupo de limonibus, & de ſucco citri fit, aut ſacchari mixtione non moderetur, obſtructiones in venis pariat inemendabiles, ideò moderatè illo utendum; in quâ menſurâ ſi in uſum veniat, refrigerabit, & incidet, altiúſque medicatas potiones exſerere faciet. Aurantiorum ſuccus aliquanto minorem habet auſteritatem, & propterea non tantâ liquoris miſtione indiget.

Acidorũ uſus in febribus acutis utilis, ſed moderandus, & quo modo.

38. Victum omnem aut craſſum, aut tenuẽ, aut tenuiſſimum antiquos conſtituiſſe, docuit Hipp. *lib. de priſca Medicina*, nempe cùm craſſa comedimus, cùm ſorbemus, & cùm bibimus: Quartum Galenus victûs genus addidit, omnimodam cibi, & potûs abſtinentiam, 4. *Com.* 1. *Aphor.* quod *extremè tenuiſſimum* appellavit; quòd ſi quæ ſorbentur, bifariam partiamur, nẽpe in tenuem, & craſſam ſorbitionem, omnes victûs habebimus differentias. Verùm quatuor ſunt, quæ acutè febricitantibus conveniunt:

Victus tenuis in acutis quotuplex antiquis, & qui recipiẽdus, & qui excludendus.

ſorbitio,de quâ 1. *acut.* 26. eſt integra ptiſſana, alica, panis lotus, ſive contritus, ſive conciſus, & contuſa carnium. Tenuis ſorbitio eſt, ut ptiſſana colata, aut fercula eâdem tenuiora. Potiones ſunt aut oxymel antiquo more paratum, mulſa, ſtillatitius liquor ex carne, juſcula cujuſque generis. Aquæ verò frigidæ potus, aut omnimoda abſtinentia, ſummè illum tenuiſſimum victum conſtituunt. Quæ omnes victûs rationes, ultimâ exceptâ, vires augent, atque inſtaurant, quamvis aliquando imbecillas vires reddere dici ſoleant, habito reſpectu ad corpora ſanorum, qui ſi illis victibus uterentur, ad marcorem ducerentur. Noſtris tamen temporibus victus ille extremè tenuiſſimus, & quatriduana illa inedia, aut ob conſuetudinem, aut ob regionem, exterminari omnino debet, utpote periculi omnino plena, ex quâ & mors ægris inducitur, & Medicis infamiæ nota inuritur, ſed loco illius potiones induci debent, ſyrupus acetoſus, vel de ſucco citri, cum ſtillatitio aliquo liquore, aut juſcula alterata, vel cremor hordei.

[Handwritten margin note: victus extremè tenuissimus nunc [illegible] in usu.]

Victus craſſus in acutis reiiciendus, ut & horarii fructus.

39. Cavendum tamen, ne tranſitus fiat ad victum illum, qui extra limites victûs febricitantium continetur, ne ſcilicet quæ comeduntur, ſúntque ſolidiora, non liquida, concedantur, ut panis, carnes, & quod deterius eſt, horarii fructus, quod paſſim extra hanc provinciam fieri vidimus.

Hordeum

40. Cùm nihil ſit, quod in ægrotantibus cibandis,

bandis, & apud antiquos, & apud recentiores, antiquo more febricitantibus maximè rectè victum inſtituentes, magis in uſum ducatur ipſâ ptiſſanâ hordeaceâ, optimè conſultum Medicis in his meis Cautionibus practicis cenſui, ſi aliqua hoc loco interpoſuero de rectâ conficiendæ ptiſſanæ ratione, de quâ etiam Gal. 1. *de alim. facul. cap.* 9. *lib. de Ptiſſana, cap.* 4. Orib. 4. *Collect.* 1. *&* 11. & Paul. *lib.* 1. *cap.* 78. potiſſimùm cùm adeò variare in eâ ſcriptores antiquos videam, recentiorum autem aliquos doctiſſimos etiam longè aberrare. In câ igitur prima ſit in electione hordei cautio, quòd cùm hordeum ſit duplex, alterum quod ſponte nudum naſcitur, 1. *de alim. facul. cap.* 13. *& lib. de attenuanti victu, cap.* 6. quod in Cappadociâ naſci ſcribit, ut alicubi etiam apud nos Inſubres; alterum veſtitum, quod magis commune eſt; poſtremum hoc eligi debet, deglubitum tamen, & à cortice exutum; quamvis enim multi primo illo potiùs utendum cenſeant, eâ fortè ducti ratione, quòd cùm Galenus arte corticem adimat, ſatiùs videatur ſponte tali nato uti; ſed non bono argumento: Galenus enim illud cùm noverit 1. *de alim. facul.* 13. eo tamen non utitur; quin ſpecie ab alio differre aſſerit, fortéque etiam facultate: Vnde Herodotus Galeno antiquior apud Oribaſium 1. *Collect.* dicebat, illud plurimùm nutrire, multum ſuccum habere, & proximè ad tritici naturam accedere; quibus rationibus minimè in acutis convenit: quæ enim nimis

pro ptiſſana quale eligendū.

Hordeum aliud ſine cortice craſſo naſcitur, aliud veſtitum.

multum nutriunt, quæve craſſum, & glutinoſum ſuccum generant, ut triticum, in acutis febribus minimè convenire poſſunt. 1. *de alim. facult. cap.* 4.

Hordeum quomodo parãdum pro ptiſſana.

41. Sed quâ arte præparandum ſit, ut cum fructu, ſine damno in uſum duci poſſit, non levem requirit diligentiam, multâque cautione indiget. Farinâ aliqui utuntur, aquæ, aut juri miſcentes, & pultem efformantes, quam tamquam flatulentam, & excrementa multa producentem omnino rejicit Gal. *lib. de attenuante victus ratione, cap.* 6. & 1. *de rat. vict. in acut. cap.* 18. Freſſo alii, & fracto utuntur; at refelluntur ii ab eodem Gal. *lib.* 1. *de alim. facult. cap.* 9. & *lib. de attenuante victu, cap.* 6. & 1. *de rat. vict. in acutis, cap.* 18. quòd tormina faciat, hypochondria diſtendat, non levis ſit, non lubrica, quòd denique craſſos ſuccos producat. Leviter torrefaciunt alii, ut faciliùs externâ tunicâ ſpoliari poſſit, & flatus exuere: At ſic ptiſſanam minùs humectantem reddunt, minúſve aptam alvum ſolvere; colligitur id ex Herodoto, referente Galeno, 1. *de alim. facult. cap.* 13. ptiſſanam ex zeâ torrefactâ alvum cohibere, aſſerente: Vnde Oribaſius, 4. *Collect. cap.* 7. ex Dievche, hordeum in polentâ torrefactum alvum cohibere aſſerit; quod confirmavit Gal. 1. *de alim.* 9. quinimò *cap.* 22. *ejuſdem*: *frixa omnia flatum quidem deponunt, ſed difficilè coquuntur, & adſtringunt, craſſumque ſuccum generant.* quòd obſervans Trallianus *lib.* 8. *cap.* 8. voluit

in

in dyſenteriâ hordeum torreri,ne ſi ſine frixione uteremur, alvum ſubduceret, non cohiberet. Braſſavolus hordeum aquâ ſæpiùs maceret, mox ſiccat,& in mortario ligneo illud contundens decorticat. At ſi pro primo cortice expurgando id facit, non eſt, quòd aquâ illud priùs maceret; ſi pro ſecundo ſubtiliori, malè facit, cùm coctione ſolâ eximatur. Galenus igitur capit hordeum integrum, levi manu contuſum, & hoc modo decorticatum, atque mox panno aſpero perfricatum, ut reliquum corticis, ſi quid reliquum eſt, quod veriſimile eſt, ob levem ictum, tolli poſſit.

Hordei quantitas ad aquã pro ptiſſana paranda.

42. Cautio autem in quantitate hordei ad aquam, & aquæ ad hordeum in præparatione ptiſſanæ, maxima eſt adhibenda; cùm varia ſit de his apud grauiſſimos etiam ſcriptores ſententia, aliis pro ſingulâ hordei heminâ decem aquæ admiſcentibus, ut Dievches apud Oribaſium, 4. *Collect.* 7. cenſuit, quam quantitatẽ ſecutus eſt Conſtantinus Cæſar, *lib. de Re ruſt.* 9. Antyllus verò, eodem Oribaſio referente, 4. *Collect.* 11. pro ſingulâ hordei heminâ quindecim aquæ adhibet; quam ſententiam ſecutus eſt Paulus, *lib.* 1. *cap.* 73. Braſſavolus autem 1. *de rat. vict. in acutis*, 18. pro ſingulâ hordei heminâ triginta, & triginta quinque aquæ miſcebat. Galenus autem 1. *de alim. facult.* 9. & 10. & *lib. de Ptiſſana*, nullius quantitatis aquæ, aut ejuſdẽ proportionis ad hordeum meminit. Neque verò id præter rationem, ſed jure merito, quòd

obſervâſſet hordeum pro varietate ſoli aliud faciliùs coqui, aliud difficiliùs,ut docebat ipſemet *lib. de cibis boni, & mali ſucci, cap. 5.* tum etiam pro varietate naturæ illius grani, ut paſſim in ciceribus excoquendis obſervamus. Sed & aquæ non levis habenda eſt ratio, cùm aliam grana, & Cerealia omnia facillimè conficere obſervaverimus, aliam difficillimè, ut docuimus *in Com. in lib. de aere, aquis, & loc. Hipp.* Si tamen ejus generis aſſumamus, quod intumeſcat, & coquatur facilè, apud nos Inſubres pro ſingulâ heminâ illius, quindecim, aut viginti aquæ aſſumere poterimus; quæ quantitatis aquæ varietas erit pro variâ conditione hordei, & aquæ.

quantitas ex mia sentia.

Pro ptiſſana cōdienda, quæ addenda, & quomodo.

43. Sed in ptiſſanæ præparatione quid obſervandum? & in condiendâ quid cavendum? Sanè Galenus oleum, & acetum addidit, & ſalem; illa quidem 1 *de alim. facult. 9. 4. tuendæ valet. 4. & 5. ejuſdem. 8. lib. de Marcore, ult. 7. Meth. med. 6. 8. ejuſdem 2. & 10. Meth. 11.* Orib. 4. *Collect.* 1. & Paulus *lib. 1. cap. 88.* Salem etiam indendum conſtat *ex 1. alim. 9.* & Orib. & Paulo *loc. cit.* Sed quo tempore hæc addenda? Gal. 1. *de alim. 9.* acetum indendum cenſuit, cùm ad ſummum intumuerit hordeum, deinde etiam permittendum, ut lento igne in ſuccum diſſolvatur, tum addendum: ſalem autem addi voluit paulò ante tempus diſſolvendæ ptiſſanæ: oleum addebat pro condimento; nos, quibus placuerit, concedemus. Placet tamen potiùs,

ut

ut ex jure optimo carnium paretur, ſive integra paretur, ſive colata, additâ aut levi portione ſalis, aut ſacchari pauxillum plus; pauxillum enim mellis addebat ptiſſanæ, 5. *tuenda valet*.8. cujus loco præſtabit ſaccharum indere: aliquáto plus illius etiam addentes, ſi aceti nonnihil admiſceatur; prohibemus enim admixtione illius, ne ſaccharum in bilem vertatur. Quod ſi quis aceti uſum refugiat, licebit loco illius aut ſuccum aurantiorum, aut citri, aut etiam limonum indere, modò ſuccus is aliquandiu plùs cum reliquis ebulliat, ſecùs quàm paſſim fiat; cùm indi ſoleat ſuccus immediatè tempore aſſumptionis, qui ob cruditatem, & acerbitatẽ ſolet nonnihil obeſſe; quamvis mixtio ſine coctione nonnihil terreſtreitatis illius, ac adſtrictionis ſoleat retundere.

44. In pane conciſo, aut contrito, pro ferculo parando hæc adhibeatur cautio; ſi febrem curemus acutam, aut ardentem, panem omnino priùs eſſe lavandum, mutatâ ſæpiùs aquâ aut ſuperinſperſâ ſæpiùs aquâ; ſic enim & fermenti vis retunditur, & cibus paratur minùs nutriens, potiſſimùm ſi paretur ex jure ſimplici pulli gallinacei, ſuccóque aurantiorum conſpergatur, ſic enim parata panatella minùs etiam nutriet, quàm ptiſſana. Cavendum verò, ne panis igne priùs cremetur, mox abluatur, quod factum ab Oribaſio videmus; ſic enim igneæ partes concipiuntur in pane, ſícque & ſiccius alimentum paratur, & calidius, quod

Panatella in acutis quomodo paranda.

C 4 per

per lotionem minimè corrigi poteſt; poterit tamen ſic paratum convenire, ſi alvi profluvio cum febre ægri tententur, addito aut ſucco limonum, aut granatorum. In reliquis febribus ex pane conciſo, aut contrito ferculum conveniet, etiam non loto pane, & ex jure carnium aliquanto validiore.

Conſumpta potiùs ex carne vitulina.

45. In conſumptis juribus ex carnibus parandis hæc obſervetur cautio; maximè à me laudari ea, quæ ex carne vituli macrâ conficiũtur, quòd vix in eis glutinoſum illud reperiatur, quod paſſim in juribus obſervamus, quæ ex pullis conficiuntur; cutis enim circumveſtiens, & nervoſæ multæ partes alarum, & crurum, gluten illud generare ſolent, quæ vix poſſunt auferri: in vituli autem carne, licet & fibrarum, & nervorum ratione, & capitum muſculorum glutinoſa aliqua adſint, multò tamen pauciora ſunt, atque ex parte etiam auferri poſſunt. Quòd ſi quiſpiam gallinarum, aut caponum jus expetat, cautionem hanc adhibeat, ut alarum duæ extremæ juncturæ auferantur, & coxarum ultima pars; quòd ſi cute etiam pullum ſpoliare poterimus, ſalubriorem cibum & potum procul dubio parabimus.

Quem ſitum tenere debeãt, dũ cibantur.

46. Sedentes in lecto alantur; ſi enim jacentes cibum capiant, vix ad ventriculi fundum cibum effundent; deinde à cibo ſumpto ſemihorâ ſedeant, vel ſaltem erecti aliquantulùm ſemijaceant.

Os abluen

47. Ante cibum memores ſint expurgationis

nis oris: nam à febre plurimi vapores, & fuliginesſurſum feruntur, quæ limum quemdam in linguâ efformant, qui cùm guſtum perturbet, cibos etiam malâ qualitate imbuit: quare & lingua, & os colluendum, & œſophagus, qui ſæpè per febres areſcit, madore aliquo rigandus, cui maximè inſervit aqua etiam cruda ex aceto, & ſaccharo.

dum, ante quā cibus aſſumatur.

48. De potu aquæ in febribus pro potu quotidiano, non pro medicamento, hæc ſit obſervatio: ſi in ægrum inciderimus, qui in ſanitate aſſuetus ſit aquæ potui, etiam citra noxam poſſe nos utique crudam optimam, aut fontanam, aut pluvialem ciſterninam concedere, aut certè decoctam ſimplicem: ſin minùs aſſuetus potui aquæ æger fuerit, ne in ea incommoda incidat, de quibus Hipp. 4. *de rat. vict. in acut.* aliquid addi licebit, quò faciliùs ex hypochondriis meet, cruditas reprimatur, atque etiam morbo, ſi fieri poſſit, morbificæve cauſæ adverſemur; ut ſi mel, aut ſaccharum, cinnamomum, aniſum, ſemen coriandrorum, aut hordeum incoxerimus.

Potus acutorū qualis.

Aqua nō cocta poteſt eſſe potus in acutis.

49. De aquâ hordei, quem potum antiquis ignotum plerique cenſent, quòd nullibi Galenus, Oribaſius, Paulus, Aëtius, & alii illius mentionem fecerint; ita cenſeo, Hipp. 3. *de rat. vict. in acut.* 13. *&* 4. *de ratione victus*, 71. *potiſſimùm autem libro* 2. *de Morbis*, ubi laborantibus torpore capitis propinandam cenſet aquā hordeaceam, de eâ mentionem feciſſe; ubi etiā in-

Aqua hordei in acutis pro potu optima.

intelligere non poteſt ſuccum hordei, quia illicò ſubjungit; *Nam pro alimento ſuccum hordei exhibeo*. ut nec in aliis duobus locis, cùm potum aquam hordeaceam appellet, ſuccum autem hordei paſſim non potum, ſed ſorbitionem appellet. Neque verò rejicienda eſt, potiſſimùm in febribus exurentibus, quòd flatulenta ſit; ſi enim rectè excoquatur, flatulentiam exuit; neque ſi diutiùs excoquatur, ſalſedinem contrahit, quod ab aliis objicitur; ſi enim in ptiſſanâ, quæ longiori tempore elixatur, id non veriti ſunt Hippocrates, & Galenus, nec experientia id oſtendit, in quâ magis hoc ſequi deberet, ob hordei majorem ad aquam proportionem, & quantitatem, quâ ob craſſitiem ſalſedo in elixatione longâ contrahi deberet, cur id in aquâ hordei omnino aquoſâ, & potu verebimur? Cautio tamen eſt adhibenda, ne ea in omnibus morbis, aut in omnibus febribus in uſum ducatur, ut aliàs fieri ſolebat; ſed in iis ſolùm, in quibus magnus æſtus fuerit, ut ubi abſterſione opus eſt. At verò in eâ conficiendâ magna adhibenda eſt cautio. Accipito hordei veri, non ſpeltæ, ſeu zeæ, ut plerique faciunt, libram unam duodecim unciarum, maceretur tantillùm in aquâ, mox panno admodum aſpero optimè confricetur, donec omnis ariſta deciderit, & quippiam etiam ipſius corticis craſſi ſit deterſum, deinde optimè abluatur, & omni ſorditie expurgatâ, addantur aquæ libræ quadraginta, & tamdiu claro igne decoquatur, donec optimè

Aqua hordei in omnibus morbis nõ convenit.

Aqua hordei quõ paranda.

optimè hordeum intumuerit, mox depoſito de igne decocto, permittatur perfrigerari, deinde transfundatur, quod perſpicuum eſt, ac valde clarum decocti,in vas vitreum, in quo ſi quippiam iterum reſederit, denuò in alterum vas transfundatur, quod perſpicuum eſt, & relinquendum donec reſideat; quod pro potu in uſum duci poterit.

50. In mulſæ melicratíve compoſitione maxima adhibenda eſt cautio: Vel enim mulſam paramus pro medicamento, aut ſaltem cibo medicato, aut pro potu. Pro medicamento,aut cibo medicato, vel cruda erit, vel cocta. Gal. *3.de alim.facult.* 39. & 12. *Meth. cap.* 3. *Cruda magis alvum ſubducit, minùs nutrit; contrà autē cocta.* Quinimò etiam coctarum alię integrè coctæ ſunt,aliæ imperfectè; quæ etiam magis, & minùs & nutriunt, & dejiciunt, prout magis aut minùs coctionem ſuſceperint. Vtramque etiam hanc aut meraciorem conſtituit, aut dilutiorem Hipp. *3.de rat.vict. in acut.t.*13.immò Gal.8.*Meth.med.* 4. in meraciſſimam, mediocrem,& dilutam dividit. Sed quænam eſt mellis ad aquam, quibus duobus ſolis conſtat mulſa, omnino proportio? Cenſent aliqui, meraciſſimam eſſe ex unâ mellis, & duabus aquæ, ſic cenſuit Avic. *lib.* 5. & Dioſcor. Mediocrem ex unâ mellis, & quatuor aquæ, ex 4. *de tuend. val.cap.6.* Dilutam autem ex unâ mellis, & octo aquæ, factâ ebullitione, & deſpumatis excrementis, donec ſupernatent, ex Paulo *lib.1.cap.* 46.Sic

46.Sic

46. Sic Meſue, & Raſis 9. *ad Almanſorem*, ſed ante hos omnes Oribaſ. 4. *Synopſeos, cap.* 38. Hæc communior eſt recentiorum opinio. Ego verò, ut veriſſimam hanc eſſe opinionem cenſeo in melicrato pro cibo ſimplici, ſeu medicato: ita falſam exiſtimo, ſi mulſam ſumamus pro potu ad diſtributionem cibi parando. Quin cenſeo, dilutam illam, de quâ 3. *de ratione victus*, 13. mentionem facit, eam eſſe poſſe, de quâ Gal. 3. *de rat. vict. in acut.* 13. ubi dicit, mulſam dilutam fieri, ubi pauxillum mellis multæ aquæ admiſcetur, ut aqua permeare queat ad diſtributionem, ne diutiùs in hypochondriis commoretur; hoc enim munus eſt potûs, ut potus, non ut cibus; quam fortaſſe diverſam à dilutâ, de quâ 8. *Meth.* meminit, credere poterimus, quòd diluta illa tamquam cibus eſſe poterit, ex unâ mellis, & octo aquæ: at quæ diluta eſt pro potu ad diſtributionem cibi, diluta magis eſſe debet, quàm ut una ſit mellis ad octo aquæ, neque enim pauxillum mellis una eſt uncia ad octo. Erit igitur mulſa pro potu, ſi pro unciâ unâ mellis viginti unciȩ aquæ ſumantur, paulò plus, aut minus; neque enim determinata aquæ quantitas certò præſcribi poteſt, ut etiam Galenum videmus feciſſe 3. *acut.* 13. 3. *de alim. facul.* 39. 8. *Meth. cap.* 4. qui nullibi quantitatis mellis ad aquam meminit; quòd mellis videmus eſſe magnam differentiam, cùm ſciamus, aliud eſſe bonum, aliud malum. 3. *acut.* 23. & 4. *de tuend. val.* 6. Bonum celerrimè coquitur, & celerrimè de-

ſinit

ſinit ſpumam facere, inde minus aquæ abſumitur in coctione. Contrà evenit in malo, & propterea in eo coquendo major indenda erit aquę copia, quæ abſumi poſſit, quã in bono, quòd ex Philagrio colligitur, qui referẽte Oribaſ. 5. *Collect. cap.* 17. in cõfectione apomelitis, ſi mel craſſum eſſet, plus aquæ addi voluit; ſi tenuius, minus; ſi medium, medio modo. Vbi etiam obſervandum eſt, ſi aqua fortè craſſior fuerit, ut apud nos Inſubres putealis eſſe ſolet, quæ in melicrati confectione ſumitur, & optimum mel indatur, cùm ea aqua, ut attenuetur, longiori egeat elixatione, mel verò illud paucâ, antequàm illi mel indatur, aliquantiſper eſſe elixandam; ſic enim & attenuabitur, & in ſeſe mellis ſubſtantiam recipiet, faciliúsque hypochondria permeabit.

51. Sed cùm jam ſaccharum, antiquis incognitum, ſaltem perfectum, noſtrum in uſum medicũ, & inter delicias guſtûs ſit traductum, an ex eo mulſa parari poterit? Vtiq;, & optima, cùm non tantâ polleat acrimoniâ, ut mel, immò in bilioſis utilior erit, & ſuavior. Cenſent aliqui, non niſi crudam mulſam ex ſaccharo parari poſſe colliquatione, quòd jam ſaccharum coctum ſit. Ego verò & crudam colliquatione parari poſſe crediderim, ſed præſtantiorem eſſe coctam; quia per coctionem aquæ permiſcetur attenuata aqua, & meliùs per hypochondria permeabit, vi ignis ambobus attenuatis. Verùm ea adhibeatur cautio, ut priùs aqua elixetur,

quàm

quàm illi indatur ſaccharum, & in minori quantitate, ita ut ſæpè pro unciâ ſacchari libra aquæ ſufficiat, potiſſimùm ſi affectus non admodum æſtuans fuerit; in quo caſu ſucci limonum nonnihil in coctione addi poterit.

Oxymelis parãdi ratio. 52. Oxymel, & Syrupus acetoſus ad penſum veniant, qui & pro potu ad ſedãdam ſitim, & pro cibo in peracutis febribus, & pro medicatâ potione in uſum medicum ſępenumerò veniunt. Hi in triplici ſunt differentiâ pro vario uſu: vel enim ſunt valde acidi, vel mediocriter, vel minimùm. De primo Hipp. 3. *acut.* 26. de ſecundo 3. *acut.* 30. de tertio 3. *acut.* 37. locutus eſt. De tribus iis omnibus Gal. 4. *de tuend. val.* 6. docens illorum mixtionem ex aceto, melle, & aquâ; aut ſaccharo loco mellis in ſyr. acetoſo. Minimè acidum fieri aſſerens ex unâ parte aceti, duabus mellis, aut ſacchari, & octo aquæ. Medium ex unâ aceti, duabus mellis, & quatuor aquæ: Valde acidum ex duabus aceti, & mellis, & quatuor aquæ. Galenum ſecutus eſt Oribaſ. 5. *Coll.* 24. Paulus ſolius acris meminit *lib.* 7. *c.* 11. Meſue ſolius mediocris meminit, compoſitionémq; tradidit. Sed animadvertendum, multùm in cocturâ à Græcis differre. Galenus enim ad quartam, aut tertiam excoqui debere dicit. Pleriq; ita intelligendum cenſent donec remaneat tertia, aut quarta pars, quibus ſubſcribere videtur Meſue, qui ferè hoc modo excoquit, ut per totum fortè annum conſervetur, quod etiam omnes Seplaſiarii faciunt. Verùm

rùm illud veriſſimum eſt, cenſuiſſe Græcos, ſolam tertiam, aut quartam partem eſſe abſumendam: docuit enim Galenus, oxymel eſſe temperandum, ut vinum ibidem; cùm autem vinum numquam meracum biberetur, ſed temperatum, ut colligitur ex Plinio 14. *Naturalis Hiſt. cap. ult. & lib. 23. cap.* 1. & hoc ipſum vario modo temperaretur, aut pari aquæ cum vino quantitate aſſumptâ; aut plus aquæ addētibus: & hoc triplici modo, aut duabus vini tres aquæ; aut uni vini duas aquæ; aut denique uni vini tres aquæ addentibus, ut docuit Plutarch. 3. *Sympoſ. quæſt.* 9. Athenæus *lib.* 10. *cap.* 8. & 9. Si igitur oxymel ut vinum temperari debebat, numquam ad duas tertias, aut ad tres ex quatuor excoqui poteſt, alioqui non modò dupla, aut tripla ad mel erit, ſed triplo, aut quadruplo à melle ſuperabitur: quoniam mellis quadruplo minus aqua ob craſſitiem, & viſciditatem abſumitur. Exemplo ſint, una aceti, duæ mellis, quatuor aquæ unciæ in quartam redigantur, erunt una uncia cùm dimidiâ, ſícque tota, aut penè tota erit mel; ſi ad tertiam, erunt reliquæ duæ unciæ, quarum una cum dimidiâ erit mel, media uncia erit aqua & acetum; non igitur temperaturâ ſimile erit vino; quòd ſi unica ex quatuor, aut una ex tribus abſumatur, optimè temperamento vini correſpondebit; quòd ſi leviſſima fiat decoctio cum aquâ, vis aceti & in ſapore, & in odore cum melle relinquetur; quòd ſi tamdiu coqueretur, mulſa fieret meraciſſima, quæ

ſolùm

ſolùm in extrinſecis erat in uſu, non per interna. 8. *Meth*. 4.

Oxymel Seplaſiariorum diverſum à Galenico, quomodo paretur.

53. Animadvertendum præterea, Pharmacopolas, ut diutiùs oxymel, aut ſyr. acetoſum conſervare poſſint, ex decreto Meſuæ, priùs aquam & mel uſque adeò excoquere, donec tota aqua, aut penè univerſa abſumpta fuerit; mox acetum addere, & iterũ coquere, omnino quod aquæ reliquum eſt abſumentes; ſicque oxymel non fieri ex aceto, & mulsâ. Vbi obſervandum oxymel hoc ita paratum pro potu nutriente in uſum duci non poſſe: eſt enim potiùs ſorbitio quàm potus.

Oxymel noſtrum nõ humectat.

54. Cavendum præterea, ne Medici communi noſtro oxymelite utantur ad humectandum, cùm exſiccanti potiùs facultate conſtet, cùm aquâ careat; in uſum tamen etiam hoc noſtrum ducitur, quod diluatur, liquidúmque, & fluxile reddatur quadruplâ ferè parte aquæ aut ſtillatitiæ, aut decocti alicujus additâ.

Oxymel noſtrum imbecille ad craſsa incidẽda.

55. Obſervandum præterea, in plevritide ubi craſſi ſunt, & viſcidi humores, oxymel noſtrum imbecillius eſſe, quàm ſit illud mediocre, cùm in eo caſu valde acri utendum docuerit Hipp. 3. *acut*. 26.

Oxymel noſtrum in acutis nõ ita accommodatum.

56. Obſervandum præterea, ſi per totum morbi decurſum utẽdum ſit oxymelite, aut ſyr. acetoſo, neq; acriori, neque mediocri eſſe utendum in acutis febribus, quòd non humectet potiſſimùm noſtrum ita paratum; ſed docet Hipp. 3. *acut*. 37. utendum eſſe eo, in quo mini-

mum

mum aceti ſit admixtum, ut multùm poſſit humectare, nec inteſtinis noxam inferre.

57. Cavendum prætereà, ne in oxymelitis, aut ſyr. acetoſi compoſitione acetum illud acerrimum ſumatur, aut ex vino Cretico, vel alio potenti confectum: nam in acutis febribus, in quibus, præter facultatem obſtructiones tollendi, abſtergendi, & incidendi, requirimus & humectationem, & refrigerationem, potiùs ſiccare ſolet, & excalefacere, quàm humectare: aut ſi tale acetum in uſum ducatur, aquæ quantitas erit augenda; & tunc fortaſſe controverſia in verbis Galeni tolli poſſet, cùm 4. *de val. tuend.* 6. voluerit, ex unâ aceti, & duabus mellis fieri oxymel mediocre; acerrimum verò ex æqualibus aceti, & mellis partibus: cùm in cõſilio pro puero epileptico acidiſſimum oxymel ex unâ aceti, & quatuor mellis velit confici; minimè acidum ex unâ aceti, & octo mellis. Niſi cum doctiſſimo Cigalino dixerimus, libellum illum eſſe quidem Galeni, ſed multis in locis depravatum: potiſſimùm cùm oxymel ex favis confici ibi tradiderit, cujus oppoſitum docuit & 4. *de val. tuend.* 6. & 2. *de Fract.* 29. Quòd ſi ex favis quis dixerit docuiſſe conficiendum Gal. *lib. de Ther. ad Pamphil.* oxymel, is ſciat, librum illum Galeni non eſſe, quod vel inde colligitur, quòd diverſo modo compoſuerit ibi Theriacam, ac *lib. de Ther. ad Piſonem*, ac *lib. de Antid.* Deinde conſtat, conſilium illud pro puero epileptico eſſe depravatum, quòd dies Caniculares conſti-

Acetũ pro oxymelite nõ ſit acerrimũ, neque ex vino potentiſſimo.

contradictio Galenica.

Cigalinus laudatur.

menda apud Galenum.

tuat quadraginta, viginti ante exortum Caniculæ, & viginti poſt; quod Galeno repugnat, & Græcis ſimul, ac Latinis omnibus ſcriptoribus, Caniculares dies ab exortu hujus ſideris inchoantibus, ut longâ oratione, *& in Com. lib. Hipp. de aere, aquis, & locis, & in Com. in Probl. Ariſtotelis*, docuimus. Colligitur tertiò, mendoſum eſſe libellum illum ex eo, quòd pueris epilepticis apium cōcedendum, petroſelinum abdicandum cenſet, quòd petroſelinum lædat epilepſiâ correptos; cùm oppoſitum reperiamus apud omnes ſcriptores, apium epilepticis obeſſe, nullâ factâ petroſelini mētione: ſic Plin. *lib. 20. cap. 11.* ſic Alex. Trall. *lib. 1. cap. 15.* ſic Avic. *lib. 2. Tract. 2. cap. 55.* ſic Serapio *lib. Simpl. cap. 290.* & Meſue *in ſua Praxi, cap. 26. de Dolore capitis*. Niſi dixerimus, corrigendum eſſe locum illum in conſilio epileptico, ut loco, *mellis partes octo*, legamus, *aquæ partes octo*; ſic enim conveniet cum loco *4. de tuend. val. cap. 6.*

Vinum febricitantibus acutè interdicendū per ſe.

Vinum in acutis cur aliquando concedatur.

58. Cùm in vino concedendo in febribus, & potiſſimùm acutis, tot tantæq; controverſiæ excitentur, ob varios Hippocratis & Galeni locos inter ſe contrarios, de quorum conciliatione, eâdémque controverſiâ quid ſentiendum ſit, alibi à nobis conſtitutum eſt, nempe, numquam ratione morbi eſſe concedendum, aliquando verò ratione cauſæ, & ſymptomatum, tum etiā eorum, quæ ſecundum naturam dicuntur, & virium. Quoniam autem alicubi concedi paſſim intelligo, ut in agro Neapolitano, & fortaſſe

frequen-

frequentiùs, quàm debeat, atque non apparentibus ſignis coctionis, æſtuantéq; ægrotante; quàm felici ſucceſſu, ipſi viderint; nos Inſubres laborantibus febre acutâ, & malignâ omnino vinum interdicimus, quod adeò felici ſucceſſu fit, ut ex viginti laborãtibus malignâ febre cum maculis vix unus intereat, niſi fortè, quod rariſſimè evenit, ratione virium aliquando concedatur.

59. Cavendum tamen, quantum maximè poſſumus, ne in noſtris his regionibus vinum concedamus, etiamſi coctionis ſigna appareant; videmus enim pleroſque ex quâvis vini conceſſione, quantumvis minimâ, in deterius labi, atque denuò materiam recrudeſcere: quod cùm ſæpè ac ſępiùs conſiderâſſem, viderémq; antiquos adeò frequenter vinum in febribus conceſſiſſe, non ſolùm ratione virium vitalium, aut ſymptomatum, ſed etiam ad adjuvandam coctionem materiæ morbificæ, atque ad promovendam illius per lotium evacuationem, ut videre eſt 11. *Meth. med. 9. & 1. ad Glauc. in curanda tertiana, & quartana febre*; tum ad ſputum facilitandum, ut 1. *acut.* 22. 3. *acut.* 1. & 4. *acut.* 37. non aliam horum apud nos infelicium eventuum ex vini exhibitione cauſam eſſe conjectavi, quàm vinorum noſtratium conditionem. Rubra, & nigra optima multa ſunt, quamvis primis menſibus & auſtera, & craſſa, ſed minùs apta ad febres, quòd nec urinas promoveant, nec ſputum facilitent. Quæ alba ſunt, aut flava, aut ſunt potentia, aut

Vinũ nũquam, ne apparẽtibus quidẽ ſignis coctionis, apud Inſubres concedendum, et cur.

imbecilla: Potentia, quoniam maximè alba expetuntur à noſtris in aperto vaſe, ubi compreſſis uvis reponuntur, ut ſimul ebulliant, non permittuntur tamdiù firmari, quamdiu oporteret, ut debitam coctionem in ſe conciperent; & id, ut albo colore oculis, auſtero ſapore, quem picantem vocant, palato gratificentur, hinc & auſteritate coctioni officiunt, obſtructiones excitant, neque urinas promovent, neque ſputum adjuvant; præterea verò caput petunt quàm maximè, igneis partibus validè in ipſo contentis, ob terreſtres partes admixtas: Vnde etiam primis menſibus gratiſſima palato eſſe ſolent, ſi dulcedinis aliquid retinuerint, ſubauſteris partibus cū dulcibus duplici ſapore guſtui abblandientibus. Imbecilla verò, & tenuia alba hujuſmodi ſunt, ut numquam matureſcant, niſi maximo æſtatis calore superveniente, & ne tunc quidem auſteræ partes omnino coctione evincuntur; ſícque minùs apta erunt & vires inſtaurare, & lotia promovere: quod etiam incommodum alterum excipit, quòd, ubi quaſi maturuerint, auſteritatémque depoſuerint, aut ſtatim ferè aceſcāt, aut evanida reddantur, aut corruptionem contrahant, unde ad uſum inepta redduntur. Evitandus igitur quàm maximè apud nos in febribus putridis, maximè in acutis, potiſſimùm in malignis, & etiam magis in internis inflammationibus, ut in plevritide, vini uſus; & ſi in uſum duci debet, potentius potiùs eligatur, quod multâ aquâ diluatur.

60. Can-

60. Cautio prætereà in bibendo adhibenda eſt, in febribus potiſſimùm æſtuantibus, quam docuit Ariſtoteles 1. *Problem.* 56. ut ſæpè, & paulatim aquam, & alios potus frigidos, ad ſedandam ſitim illam ex calore febrili excitatam conceſſos, aſſumant: potio enim multa, & confertim aſſumpta, nec exſiccatas partes humectat, quibus æſtus, & ſiccitas ineſt, cū ſtatim præterfluat; nec ſitim ſedat: at ſi ſæpiùs data fuerit, & paulatim pitiſſando hauriatur, os ventriculi, œſophagum, linguam, & palatum, dum ſenſim per eas tranſit, refrigerat, & humectat, aliquâ ex parte parietibus, & tunicis adhærens: quin & paulatim ſeſe inſinuans in carne conſcendit, & venulas exſiccatas madefaciendo, & irrorando humectat. Quod aptiſſimo exemplo docet: ſi enim multa aqua, & confertim aut decidat, maximè ſi ſicca ſit, in terram, aut aliunde per cavum corrivetur, ſuperficiem terræ non permeat, ſed præterfluit, nullam noxam ducēs; at ſi paulatim aut decidat, aut deducatur, ſuperficiem paulatim madefaciens, & occluſos poros aperiens, viam ſubſequenti ad penetrationem parat. Id verò intelligendum eſt de aquâ in potum aſſumptâ ad ſitim ſedandam, non verò de eâ, quæ in multâ quantitate aſſumpta ad extinguendam febrem ardentem aſſumitur, quæ & multa, & affatim eſt aſſumenda; ſed de hac re *in Com. noſtris in Probl. illud*, quidquid dicat adverſus Ariſtotelem Hieremias Triverius *in lib. Hipp. de victu idiotarum.*

Bibenda ſæpè, & paulatim aqua in febrib. æſtuātibus, non affatim, & cōfertim.

exemplum Aristotelis.

quæ potio intelligenda.

Hier. Triverius.

61. Quamvis ſomnus in acceſſionum febriū

Somnus aliquando in principio acceſſionũ concedendus, et quando.

omnium principiis, conſenſu omnium Medicorum, & multis rationibus id perſuadentibus, ſit fugiendus, animadvertendum tamen, aliquos reperiri, qui adeò ſenſu exquiſito in muſculis, & carnoſis partibus ſunt, ut ſuperveniente effuſione materierum acrium ad illas partes, unde rigorem illum concuſſivum fieri Medici omnes profitentur, tantis, támque magnis doloribus conficiantur, ut vitales vires proſternantur, & mors ſæpenumerò ſubſequatur; in iis non ſolùm in principio ſomnus eſt avertendus, ſed potiùs omni ingenio procurandus, ut ſenſus ille exquiſitus retundatur, aut ſopiatur, rigórque, & dolor mitior reddatur.

Somnus immoderatus ĩ acutis quãdo permittendus.

62. Somnus in febribus potiſſimùm acutis, ſi modum exceſſerit, licet majori ex parte malo ægrotantibus cedat, & propterea ſit evincendus; quoniam tamen, ut omnes alias à naturâ factas evacuationes cohibet, ita eam, quæ per ſudorem fit, omnino promovet, ſi in fine ſtatûs univerſalis febris, ant in declinatione ſupervenerit, etiãſi tempore modum exceſſerit, ita ut decem, aut etiam plures horas perduret, non eſt impediendus, potiſſimùm ſi indicatoriâ die imminere criſim per ſudores commonſtratum ſit: fit enim ſæpenumerò, ut promotis per longum illum ſomnum ſudoribus ex univerſo corpore, & ex illo ſomno inſtauratâ naturâ, & morbus ſolvatur, & æger convaleſcat: cognoſcemus autem ex ſignis præſentibus bono ceſſurum hujuſmodi ſomnum longum, ſi ſine ſtertore ſit, ſi lenis, ſi denique il-

lum

lum non imitetur, qui in lethargo, comatosíſve affectibus paſſim conſpicitur: Videmus enim, aliquando excitatos ægrotantes hujuſmodi, etiam Medicorum conſilio, impeditos in hujuſmodi evacuatione recidivam feciſſe. Propterea cauti maximè in hac re Medici eſſe debent.

63. In aëre frigido admittendo in acutis, & æſtuantibus febribus, hæc adhibeatur cautio: Vt pro viribus frigidus quidem aër ambiens in cubiculum admittatur, & procuretur, ut omnino & inſpirari poſſit, & interna viſcera æſtuantia refrigerare, & faciei oblectamentum hoc afferre; reliquo autem corpori ne nudo obveniat, omnino cavendum; quin ne etiam nimis tenui ſtragulâ, ac perviâ operto: circumverſante enim aëre ambiente frigido, aut flatu, & calidus vapor, exhalatióve, quæ foras per ſenſum effugientem evacuationem promovebatur, ad interiora repelletur, & pori cutis pervii fortaſſe adſtringentur, & internus fervor adaugebitur: imminuenda quidem in augmento, & magis in ſtatu erunt cooperimenta, ut æſtus ille imminuatur per univerſum, & natura inſtauretur à tanto labore; at ſenſim id fiat, neque eò uſque, ut illa incommoda ſequi poſſint.

Aer frigidus acutè febricitantibus quomodo concedendus.

64. Non placet tamen eorum conſuetudo, qui quaſi ægris vim inferentes, plùs nimio coopertos, & ſtragalis obvolutos tenent, ſic & tranſpirabile magis corpus reddere cenſentes poſſe, & ſudores promovere: cùm alioqui illud nimium effluxum ſpirituum efficiat, & ſubinde

Nõ nimis cooperiendi ſtragulis acutè febricitantes.

vires imbecilles reddat; hoc autem violentiam naturæ inferat, & aut crudum humorem extrahat, aut qui per alias partes exitum ſibi quærebat, ad cutim vi quâdam, naturâ repugnante, attrahatur.

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS,

Animaduerſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER TERTIVS,

Eas comprehendens,

Quæ ad Pharmaceuticum negotium pertinent.

QVamvis tāquam veriſſima ſit Hippocratis ſentētia, 2. *Aphor.* 52. *Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedat ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad aliud, ſtante eo, quod à principio viſum eſt.* Cavendum tamen, ne diutiùs in eâdem materiâ medicâ inſiſtamus, potiſſimùm ſi in alterantibus verſemur; fit enim ſæpenumerò, ut, dum longo tempore eodem remedio utimur, natura illi aſſueta ita illud in alimentum vertat, ut morbificam cauſam evincere non valeat, potiſſimùm ſi alexipharmacum ſit, peculiaríque qualitate agat. Immutanda igitur erit materia præſidii, & quantitas etiam, quæ adeò *Medica materia mutāda.* quando ad aliud transire liceat.

certa

certa præſcribi non poteſt: hac enim ratione & exiſtimationi noſtræ conſulemus, & ægros obſequentes magis habebimus; ne tamen id frequentiùs fiat, ne ignorantiæ notam per inconſtantiam ſubeamus.

Purgandũ ægrũ iterrogare expedit, quomodo alias ſe geſſerit.

2. In purgandis humoribus per medicamentum ſive leniens, ſive ſolvens, ut multa ſunt à Medico & animadvertenda, & præcavenda; ita huic noſtro Cautionum libro minimè inſerenda, quòd regulæ, & canones illi non niſi cautiones omnes ſunt, quibus Medicum jam bene inſtitutum ſupponimus: ne igitur in immenſum creſcat liber, ſolùm cum Hippocrate *in fragmento lib. de medic. purgantibus*, illud admonebo, *debere Medicum præſcripturum pharmacum, quod ſurſum, vel deorſum purgat, priùs interrogare, num alias pharmacum purgans hauſerit; & num alvus ex purgatoriis deorſum facilè ſe ſolvat, ac citò obediat, vel potiùs dura ſit:* hæc enim erit cautio purgatoria in metu hypercatharſeos, ut naturam peculiarem cognoſcat ęgrotantis, cùm nullis notis idioſyncraſia cognoſci poſſit; quam ſi cognoſcere potuiſſet Galenus, ſe æqualem Æſculapio cenſuiſſet: adeò enim aliqui faciles ad ſolutionem ſunt, ut vel primo pharmacorum odore trepident, atque in fluxum ſolvantur; alii ita duri alvo ſunt, ut vix ullis remediis alvus reſpődeat; ſic enim aut mollioribus, & levioribus, aut valentioribus uti poterit.

Purgandum inter

3. At ſi nũquam pharmacorum alvum ſubducentium uſum ſe iniiſſe affirmet, tum demum

exqui-

exquirendum, num, dum ſanus eſſet, officii memor alvus fuerit, pro conditione rerum aſſumptarum, & num à pleniore cibo ſe in fluxum effundere alvus ſoleat; ſic enim tutiùs ægrotanti conſulere poterit Medicus. *rogare oportet, an lubrica ſit alvus.*

4. In lenientium medicamentorum uſu, cùm videam Medicos adeò diſſentientes, & in quantitate, & in horâ exhibitionis, & in intervallo ab exhibitione ad cibum, concedentibus aliquibus, puta, ſucci caſſiæ ad minus unciam, tum & ſeſquiunciam, vel electuarii lenitivi, vel dia pruni, per horam ante cibum, & hunc potiùs matutinum, quàm veſpertinum, ut ſomnum fugiant, quem poſt medicinas imbecillas fugiendum, auctoritate magnorum virorum omnino probant, vel eâ ratione, quòd per ſomnum & evacuationes per ſeceſſum impediantur, & medicamentum naturæ adeò familiare alimenti naturam ſubeat; quod in Italis Medicis Franciſcus Valleriola, 2. *Enarrat. c.5.* maximè reprehendit: Negantibus aliis, aut hæc in principio morborum eſſe concedenda, aut ſanè admodum raRò; in quo numero Mercurialem noſtrum eſſe video. Ego de hac re ita cenſeo: In febrium omnium, & aliorum quoque morborum curatione, majori ex parte ab initio lenientium uſum convenire, & ut excrementa, in ventriculo contenta, & in vicinis partibus, evacuentur, & ut commodiùs, ſecuriúsque incidentia, tenuantia, & abſtergentia auxilia in uſum duci poſſint, ſine periculo, ne crudi ſucci ad intimiores partes ducantur. *Lenientiũ uſus utilis in principio morborum.*

de somno post leniens

nra sententia

que lenientia in principio morborum

5. Quâ

Lenientia quâ quãtitate, & quâ hora exhibenda, diſtinctio.

5. Quâ verò quantitate, diſtantiâ à cibo, & quo tempore? Sanè niſi cautio adhibeatur & diſtinctio, in errore verſabimur: Aut enim in principio morbi ad præſcriptum uſum exhibentur, aut progreſſu morbi, ut alvus aliqua dejiciat in dies, cùm enemata, quòd aut renuuntur, aut lædunt, aut nihil ſubducunt, aut aliâ causâ, in uſum venire nequeunt. Si ob primam occaſionem, & ad unciam, & ad ſeſquiunciam concedi debent, & aliquanto tempore ante cibum; & potiùs matutinum, quàm veſpertinum tempus eligi debet, niſi aliter acceſſio febrilis perſuadeat. Colligitur id ex Gal. 2. *de alim. facul. cap.* 31. de moris, mox etiam de prunis agente, ubi ait: *Alvum pruna movent, præſertim ſi prandium non ſtatim, ſed aliquanto pòſt intervallo inchoetur, & ipſa ſola comedantur*: hæc enim communia omnium laxantium præcepta meminiſſe oportet; ut enim per ſe inexiſtentia excrementa ſubducant, ſine cibo per ſe concedi debent; ne verò, cùm naturæ ea familiaria ſint, in alimẽtum vertantur, non multò pòſt cibus eſt illis concedendus; ne verò ſomnum interrumpant, dum alvum ad excretionem movent, quod poſt quatuor, aut ſex horas fieri ſolet, potiùs ante prandium erit exhibendum. Quòd ſi ad excrementa, quæ in inteſtinis aggregantur ex quotidiano cibo, ſubducenda exhibeatur, cùm id ſæpiùs ſit præſtandum, multò minor copia illorum erit concedenda, puta, ſemiuncia, aut etiam drachmæ duæ in molli alvo, & facilè ſolubili, & ea quidem im-

mediatè

mediatè ante cibum,vel cum cibo ipſo,& potiùs cum cœnâ, quàm cum prandio : ſic enim cibus emolliens,& lubricans redditur,& ferculum illud liquidum, aut juſculum medicamentoſam induit qualitatem lubricantem ; & ſelectâ à naturâ parte nutriente, reliquum, quod ad inteſtina transfunditur, & faeces contentas emollit, & tunicas inteſtinorum lubricat, neque crudum ſubducit; quoniam, cùm naturæ ea familiaria ſint,illa non averſatur, aut cum crudis expellit; ſed concoctione factâ, quod familiare magis attrahit,reliquum cum excrementitiâ parte ad inteſtina pellit, quod cùm non fiat, niſi celebratâ coctione, poſt ſomnum ſolet fieri : & ut millies ego expertus ſum, & noſtrates Medici meo exemplo cognoverunt, hoc modo aut ſemiunciâ, aut etiam duabus drachmis ſæpenumerò major excrementorum copia educitur, quàm cùm uncia, & etiam ſeſquiuncia per horam,ut moris eſt,ante prandium exhibetur : ſomnus potiùs adjuvat coctionem illam, & lubricitatem, quàm impediat. Neque interrumpitur, quia quantitate tardiùs agit,& non niſi poſt coctionem. Auctoritas illius ſententiæ à Valleriolâ adductæ, aut de primo modo exhibendi ea intelligitur; vel potiùs de verè purgantibus debilibus,de quibus aliâs.

6. Ab aſſumpto autem medicamento verè purgante,an ſomnus concedendus,imperandúſve ſit, alia eſt ratio; neque unâ reſponſione poteſt ſatisfieri; aliter enim eſt agendum in medicamento

quomodo ferculum lubricans fiat

post somnum fit solutio.

experimentum

contra Valleriolam.

Pharmaco assumpto an dormiendum, et quando.

camẽto levi, aliter in valido: alia eſt ratio, ſi medicamentum ſimplex ſit medicamentum, alia ſi venenoſi in ſe quippiam contineat, ut helleborus, colocynthis videntur: neq; idem imperandum, ſi liquida exhibeantur, aut in boli formam mollioris, aut ſolida concedantur, quales ſunt pilulæ: ſi ex blandioribus fuerint, & in formâ liquidâ, vix eſt ſuperdormiendum, niſi ventriculus admodum imbecillis fuerit; ſi boli molliores fuerint, & medicina ſatis potens, aliquãdiu ſuperdormire licet, potiſſimùm ſi nauſeabundus ſit ęger, aut debili ſtomacho; ſic enim faciliùs ad actum ducuntur, & non evomuntur. A pilulis optimum eſt dormire, & longiori tempore, ut citiùs colliquatæ, ad actúmque deductæ, facilè opus ſuum exſerere poſſint. A valentiſſimis autem medicamentis aſſumptis, in quibus virulentiæ nonnihil ineſt, nullo modo dormiendum cenſeo, ne virus ad principes partes, & potiſſimùm ad cor per ſomnum means, aut ad cerebrũ vapores transfuſi noxas pariant inemendabiles.

Purgante aſſumpto, gulæ, aut regioni vẽtriculi calida non ſunt applicanda.

7. Malè iis conſulitur, quibus ab aſſumpto pharmaco, ne vomitus ſuperveniat, calidi panni aut gulæ, aut regioni ventriculi applicantur; illud enim potiùs vomitum trahendo conciliat, hoc autem & calorem naturalem à loco avocat, & ſæpenumerò flatus excitando ex materiâ in ventriculo contentâ nauſeam promovet. Gulæ igitur, & œſophago potiùs frigida ſtatim admoveri debent; ventriculo autem non niſi cùm difficulter ad actum deduci poteſt, aut dolor à flatu con-

tu concitatur, calida applicentur. Cavendum autem ſemper, ne calor excedat, revocatur enim potiùs ſic natura ab opere.

8. Cùm Hippocratem viderint aliqui ab exhibito helleboro, aliòve medicamento validiori, cremorem hordei exhibuiſſe, ut & reliquiæ, ſi quæ adhærerent medicamenti œſophago, ſuperioribúsq; ventriculi partibus, ſubluerentur, æſtúsq; ex medicamenti vi in ventre productus reprimerentur, poſt quodcumque medicamentum aſſumptum poſt tres horas, ſive evacuare jam cœperit, ſive nullus adhuc motus fiat, juſculum pulli propinant, adjuvari ſic cenſentes opus medicamenti. Quod omnino cavendum cenſeo: ſic enim medicamenti vis hebetatur, aut præter rationem actio medicamenti confunditur. In fine ſanè evacuationis ſiquis id præſtiterit, optimè illi conſultum cenſeo; nam & ſiti conſulitur, & reliquiæ medicamenti, aut humorum ſubducuntur, eluitur ventriculus, atque vires aliquo modo inſtaurantur.

Pharmaco aſſumpto, non ſemper iuſcula poſt tres horas exhibēda.

cautio. Debui potius in fine evacuationi. commoda.

9. Purgante medicamēto dato, ſi ſpatio quatuor, aut quinque horarum non dejecerint ægri, nec bene, nec tutò clyſma injici poteſt, quod paſſim à Practicis fieri video; nam diſtentis inteſtinis pharmaco, ac ruentibus ſuccis, aditu prohibetur remedium; ſæpéque deorſum pellente naturâ, & ſurſum propellente clyſmate, pugnâ exortâ, dolores concitantur maximi, & aliquando volvulus promovetur. Glandem igitur præſtiterit ex melle impoſuiſſe cum ſemidrachmâ ſalis,

Pharmacō nō evacuante, clyſma nō iniiciēdum, & quid faciendū eo in caſu.

lis, fellis bubuli, & ſucci cyclaminis; aut cum pulvere trochiſcorum alhandal, ſed cum filo. Quòd ſi clyſma indatur, ſit acre quidem, ſed ſex ſolùm unciarum. Præſtat tamen id promovere cum hauſtu octo, aut decem unciarum juris pulli, addito ſaccharo rubro ad duas uncias, aut unciâ additâ mannæ, aut ſeſquiunciâ.

Vomitus quotuplex, quibus, & quando cõveniat.

10. Eò uſque mollicies noſtra pervenit, ut vomitivorum uſus ferè exoleverit, ut vel eam eſſe cauſam etiam credam, ut raró rebelles morbi à nobis evincantur; ne tamen id ſine animadverſione relinquam, animadvertendum, cùm duplex ſit vomitus, arte procuratus, Vniverſalis unus, quo totius corporis compages, ſi quid mali conceperit, evacuatur per vomitum: Particularis alter, quo ventriculus aut à collectis per ſe excrementis in ſe, aut ab affuſis aliunde, inanitur. In primo illo exercendo, cavendam omnino eſſe hyemem dicebat Hipp. 4. *Aphor.* 6. quòd cùm craſſi humores tunc exuberent, & viæ non ſint apertæ, corporíſque compages denſior ſit, quàm ut locum humoribus attractis concedat, difficillimam reddunt eam actionem; ſecùs eſt, ſi vacuare humores per ſe in ventriculo natos tentaveris: frequentiùs enim id præſtare debemus hyeme, auctore Hipp. *lib. de ſalubri Diæta*; *quoniam*, inquit, *hoc tempus ad pituitam fœcundius eſt*; & quamvis eo tempore ventres ſtatuantur calidiores, 1. *Aphor.* 15. quoniam tamen pituitę metropolis cerebrum, ob aëris frigiditatem maximè pituitâ abundat, unde defluxus illius ad pe-

ctus,

ctus, & ventriculum; ideò vomitus hyeme magis conveniunt blandis iis auxiliis, quæ nauſeam promovendo partem illam ſolam poſſunt evacuare, ut docet Gal. 5. *de uſu part. cap.*4. At ſi hepate ſe exonerante, bilis recipiatur in ventriculo, quod ex amarore linguæ, & aliis conſpicitur, quovis id anni tempore eveniat, evomi poteſt, licet frequentiùs id eveniat æſtate.

11. Numquam tabidi, aut in tabem propenſi evomant, ſi fieri poſſit, ſed per inferna evacuentur, ob graviorum ſymptomatum metum. *Vomitus tabidis inimicus.*

12. Cavendus itidem eſt vomitus, quibus caput dolet, niſi ex recrementis in ventre collectis id fiat; aut quos interna phlegmone obſidet; aut qui laborant moleſtâ aliquâ hæmoptoiſi, aut oculorum morbis; lipothymiæ, aut uterinæ affectioni expoſitis etiam incommoda eſt vomitio, ut & iis, qui fracto, nauſeabundóque ſunt ſtomacho, & denique conſumptis, & morbo exhauſtis. *Vomitus quibus nō convenit.*

13. Eò uſque progreſſa eſt hominum mollities, ut etiam in medicinis purgantibus aſſumendis voluptatem quærant, dum illas frigidas actu; quin etiam, ſi Deo placet, glacie refrigeratas expetant, & ſæpè ab adulantibus Medicis concedantur, non animadvertentibus, & multum de naturâ propriâ per glaciem corrumpi, igneas partes, in quibus maximè purgandi vis ineſt, extingui, difficillimè ad actum deduci, dolores ſæpè excitari, tum ex frigiditate, tum diminutâ actione medicamenti; & ſæpenumerò craſſiores *Pharmaca refrigerata, vel glaciata pſſimè cō cedantur.*

humores in ventre exiſtentes, dum adhuc denſat magis, contumaces etiam nimiùm reddit, unde repugnamus actioni medicamenti, indéq; tormina, & inteſtinorum dolores.

Pharmacorũ validorum ꝑ vinum, aut aquã vitæ extracta val de periculoſa.

14. Cùm noſtris his temporibus, quibus Chymicis, & Hermeticæ Medicinę locus ſæpè datus eſt, illud inoleverit, ut extracta virtutum medicamentorum per infuſionem in vino, aut in aquâ vitæ ferè fiant, niſi diligens cautio adhibeatur, errores ſequentur inemendabiles: ut enim concedi hoc utique poteſt in medicamentis blandis, & placidis, ut Senâ, Agarico, & ſimilibus; ut etiã in ſimpliciter alterantibus ad calidum: ita in venenoſis, & fortibus non ſemper eſt tutum, ut in Colocynthide, Turpetho, Cataputiâ, & ſimilibus; vis enim virulenta altiùs permeat, & cordis palpitationes producit; aut ſi virulentia non inſit, ſed mediantibus igneis partibus vehementiam habeat, adeò medio harum magnus vigor illis additur, ut ſuperpurgationes, aut ſanè dyſenterias efficiant; ſitíſque tanta excitetur, ut difficillimum ſit huic ſymptomati occurrere.

Rhabarbari infuſio in vino exhibita febres excitat.

15. Quinimò, vel ob hanc ipſam cauſam aliqua ſunt etiam blanda medicamenta, quæ, quòd igneis maximè partibus conſtent, ut Rhabarbarũ, ſi infuſione factâ in vino concedantur, febres ſæpenumerò inducunt non parùm æſtuantes: irrorari utique antequàm infundatur Rhabarbarum debet, ut igneæ partes terreſtribu multis admixtæ quodammodo ad ſuperficien trahan-

trahantur; at infuſio in vino facta nullo modo laudari à me poteſt.

16. In componendis formulis medicamentorum diligenter animadvertat Medicus, ne ea miſceat, quæ multùm tempore differant in operatione edendâ, ita ut unum ex iis ſit, quæ non niſi longo pòſt tempore & humores peculiares & attrahunt, & ſubducunt; aliud ex iis, quæ velociſſimè eadem præſtant, ut ſi quis electuarium ex ſucco roſarum cũ pilulis maſtichinis miſceat: quod enim citò vires ſuas exſerit, integrum ſubducet medicamentum tardius ad agendum, aut dum vix id humores peculiares aggreſſum erit attrahere, ſícque imperfectę remanebunt actiones medicamentorum, & tormina in inteſtinis, ac dolores exorientur.

Pharmaca q̃ miſcẽtur, ſint ex ijs, quæ æquali tẽpore agũt.

17. In pilulis concedendis, & ſecundum magnitudinem, aut parvitatem efformandis, magna adhibenda eſt cautio: ſi enim à capite, aut longinquis partibus attrahere debent, craſſiores magnitudine formari debent, ut diutiùs in ventriculo firmatæ, & valentiùs, & magis à longinquis attrahere poſſint: at ſi ad excrementa ſolùm, quæ ſunt in ventriculo, excutienda vorentur, ut ſolemus de pil. alephanginis, & aloë facere, minutulæ ſemper eſſe debent, ut non diu ibi hæreant, ſed quàm primùm abſtergant; ſic ad trium cicerum magnitudinem eas pilulas exhibemus, quamvis ex aloë lotâ confectæ pilulæ aliquanto craſſiuſculæ concedi poſſint, quàm quæ ex non lotâ: cùm enim robur parti addere

Pilulæ quando magnæ, et quando parvæ concedendæ; pilulæ pro capite maiores, pro vẽtriculo minores.

illæ ſoleant, aliquamdiu etiã plùs retineri debẽt.

Pilulæ validiſſimæ forma nõ ſint magnæ.

18. In validis verò pilulis concedendis, nimis magnæ ſunt vitandæ: cùm enim non niſi longo tempore evinci à calore noſtro poſſint, atque colliquari, diutiùs ibi firmãtur; unde nimis magna ſæpè fit attractio humorum, unde & ſuperpurgatio.

Aloes uſus frequens.

19. De aloës frequentiori uſu, de illius aſſumendi conſuetudine à cœnâ, de ejuſdem quantitate maximè variâ, ac de ejuſdem in febribus uſu, cautiones plures aut hîc, aut in aptiorem locum erunt addendæ, deſcribendę eodem ordine, quo ſuperiùs ſcriptæ ſunt.

Clyſteres prægnantibus nõ frequenter iniiciantur.

20. De clyſteribus hæ ſint cautiones. Prima, in gravidis non multùm frequens ſit clyſterum uſus: ſi enim emollientes ſint, progreſſu temporis per communicationem partes uteri, & adjacentes nimiùm laxant, & hinc ad inferna repletus uterus prolabitur; ſi acriores verò fuerint, & fetui noxas afferunt magni momenti, & ex preſſu, quem inducunt, prolapſum excitant partis, & ſæpenumerò hæmorrhoidas maximè moleſtas producunt.

Clyſteres in prægnãtibus quãtitat. non excedant.

21. In gravidis grandiori fœtu clyſteris non multa ſit quantitas, præterquàm enim quòd cõprimit fœtum, ſtatim quaſi etiam comprimente fœtu repellitur.

Clyſteres, laborantibus renib. ſint parvæ quantitatis.

22. Renibus calculo, vel inflammatione laborantibus, parvæ itidem ſint quantitatis, ne repletis nimiùm inteſtinis comprimendo dolorem adaugeant.

23. In

23. In præpinguibus non multùm calentes indantur: ſolent enim inteſtina habere ſenſu maximè prædita, ita ut ab injectione quaſi ſubitò expellantur ſine utilitate: hoc uerò in omnibus obſervetur, qui exquiſiti ſensûs habẽt inteſtina. *In præpinguibus, et inteſtinis multi ſenſus, clyſteres non indantur multùm calentes.*

24. In quibus flatibus maximè inteſtina turgent, qui enema injicit, blandè admodum id faciat, neque cum impetu propellat; in anguſta enim loca propulſi venti nimiùm diſtendunt partes, atque inde dolores ſæpenumerò vehementiſſimi excitantur. *Inteſtinis turgẽtib⁹ flatib. clyſteres blãdè iniiciẽdi.*

25. Tantumdem damni iis evenit, qui & plus nimio duratas fęces in inteſtinis habent, quíque inteſtina iis nimiùm repleta habent; paulatim enim emollire illas debent, atque mediocri quãtitate inditâ, & blandè admodum. *Clyſteres violenter non iniiciẽdi inteſtinis fęce repletis.*

26. Clyſteres, quos ex malvâ, althæâ, mercuriali, violariâ, betâ, & ſimilibus decoctis parant paſſim Pharmacopolæ, quos Communes appellant, vel hac ratione ſemper ſuſpectos habui, quòd decoctum illud paratum diutiùs conſervent; & quamvis oleo diutiùs ſervare incorrupta hujuſmodi decocta profiteantur, ſi tamen paſſim obſervaveris, putrida, & malè olentia eſſe cognoſces: quo nidore ſæpenumerò uterus in mulieribus commoveri ſolet, in aliis dolor capitis excitatur. Quare præſtaret mulsâ bene mellitâ, & oleo id præſtare, aut ex urinâ cum melle deſpumato, & oleo eoſdem præparare, aut ſanè recens ſemper decoctum illud parare. *Clyſteriũ cõmuniũ incommoda.*

27. Magis verò iidem cavendi erunt, ſi addi- *Aliud ge-*

rumdem incommodum. tâ unciâ caſſiæ fiſtulæ, quam vocant, aut diacaſſiæ, pro clyſteribus parentur: eam enim paſſim parari ſcio ex recrementis caſſiæ abiutis fæce aliorum medicamentorum exoletorum, & ſyrupis jam corruptis loco mellis, aut ſacchari, ut ſępè & magnos dolores inteſtinorum inducant, & in alvo ſolvendâ nihil proficiant.

Clyſteres pro mulieribus quã titate maiores. 28. Quantitas enematum major ſit in mulieribus. Oribaſ. 8. *Collect. cap.* 24. ſunt enim ventricoſæ magis, & ventre capaciori, ut cùm uterum ferrent, minùs premerentur.

Sal clyſteribus rarò indẽdum. 29. Salem recentiores ſemper adjungunt, & ſi quis illum omiſerit, tamquam ſi piaculum commiſiſſet, derident, ſed præter uſum antiquorum, & rationem: quoniam illo addito non diutiùs detinetur; cùm etiam per noctem integram aliquando probè detineri ſcribat Aëtius *Ter.* 2. *ſer.* 1. *cap.* 129.

Clyſteribus puerõrũ oleũ nõ indatur. 30. In puerorum clyſmatibus olei uſus interdicatur, & ejus loco butyrum ſuccedat; ne vermes, ſi qui ſunt, ſurſum ferantur: ſícque Sebeſten juri, aut ſero incocti maximè erunt ex uſu, ex Paulo *lib.* 4. *cap.* 53.

Clyſtere in indẽdo ante ſectionẽ venæ, quæ ob ſervãda. 31. Vt ante venę ſectionem optimum aliquãdo eſt alvum clyſtere evacuare, ne inanitæ venæ crudam illam, & feculentam materiam ad ſe trahant: ita non placet ſtatim ferè ab injecto illo venam ſecare: præterquàm enim quòd & frigore tentantur aliqui ex ſurrectione, & aliis deliquia animi ſuperveniunt; fit etiam ſæpiùs, ut naturâ adminiculante, non ſemel tantùm, ſed bis,

bis,ter,& quater,& ſæpiùs dejicere ſoleant: unde aut in ipſo ſectionis actu alvus perturbatur; aut etiam artifex in ipſo dejectionis actu, ne tempus conterat, ob lucrum venæ ſectionem exercet.

32. Cùm morbus cauſæ implicetur, cave, ne morbo evincendo inſiſtas causâ poſtpoſitâ; ſi enim illud primò tentaveris, quamvis interdum mitior reddatur morbus, manente tamen causâ, aut non evincetur integrè, aut ſanè renaſcetur proximè majori cum periculo. *Morbo cauſæ complicato, cauſæ primò habenda ratio.*

33. In cauſis removendis, externa priùs tollatur, ſecundò antecedens, tertiò continens: ſiquidem cùm alia ex aliâ naſcatur, niſi in iis evincendis is ordo ſervetur, fruſtra quod primò expetitur, ſed poſtremò intendimus, nempe morbum ſuperare, obtinere tentabimus. *Cauſis multis præſentibus, qui ordo in illis evincendis ſervãdus.*

34. In complicatis morbis removendis, ſi ita diſſideant, ut varias ſedes occupent, nec unius curatio alterius curationi officiat, ſimul curari, & eodem tempore poterunt, aut etiam diverſo, neque multùm refert, ab utro curationem exordiaris. *Non contrariis cõplicatis morbis, quomodo procedendum.*

35. Si verò unius curatio alteri incommodũ afferat, maximè erit cavendum, ne dum uni ſtudemus affectui, alterum exacerbemus; ſicque aut ei, qui magis urget, maximè inſiſtemus, altero non neglecto; aut ſanè (quod potiſſimùm obſervabitur, ubi æquè urgeant) utique mediocritate quâdam, & contrariorum permixtione erit ſuccurrendum. *Cõplicatis morbis contrariis quomodo ſuccurrendum.*

In multis remediis quõ procedendum. 36. In decernendâ remediorum copiâ hę ſint animadverſiones. Prima, in levioribus morbis par ſit remedium, ac ſemel, universímque morbum ſubmovens; cùm enim leve ſit, nullam naturæ vim inferet.

Extremis morbis ſtatim extremis remediis occurrendum. 37. At in extremis, & periculoſis morbis, ineunte morbo præſtat valentiſſimum adhibere remedium; quia cùm mortis immineat periculum, niſi univerſim remedio evincatur, præcipitem in mortem agemus. Hinc extremis morbis extrema remedia adhibenda, conſulebat Hippocrates.

Morbis mediocribus blandè occurrendum. 38. Quòd ſi mediocres fuerint, ſenſim, & blãdè meliùs depellentur; nullam enim ſic contrariæ qualitatis noxam corpori inurent. Nec tamen adeò lentæ eorum remediorum vires eſſe debent, ut illas morbus non ſentiat; exaſperatur enim ſæpè morbus, & acerbior fit, cùm morbus talia remedia facilè ſuperet.

Calidi fotus nõ longo tẽpore in uſum ducendi. 39. In fovendis externè partibus, ut incaleſcant, prudenter ſe gerat Medicus, ne diutiùs iis utatur; ſcripſit enim Hippocrates: Calidũ, ſi quis diu, multúmq; eo utatur, ægris damnum auget carnis effœminationem invehit, laxatis carnium fibris, diſſipatóque proprio carnium pabulo, & inducto humore excrementitio; unde etiam nervorum ſequitur infirmitas: nã eorum robur in mediocri conſiſtit ſiccitate. Cerebri quoque affert ſtuporem, nam ſenſûs, motûs, omniúmque cerebri actionum quaſi reſolutionẽ parit, & hæmorrhagias concitat, laxatis venis, & ſanguine

fuſo;

fuſo; & lipothymias, diſſipatis ſpiritibus, & reſolutis membranis, quæ mors ipſa excipit.

40. At verò nec multùm frigidis diu utatur; nam frigidum, idem inquit Hippocrates, ſi quis incõſideratè eo utitur, ſpaſmos & rigores affert; nam exitu omnia corporis inquinamenta prohibet, & oſſibus, ac cerebro bellum indicit. *Externis frigidis diu non utendum.*

41. Ad prohibendum ſanguinis fluxum ubique commendantur frigida, niſi in pectore fuerit malum: ſummè enim frigida pectori ſunt inimica; etenim ſanguinis, & ſpirituum vias intercipiunt, ipſiúſque thoracis naturam, quę cartilaginea eſt, labefactant, quòd multo calore gaudeat ad vitam fovendam. *Ad ſanguinis fluxũ frigida optima, præterquã in thorace.*

42. In vehementi dolore, vel ex multâ copiâ materiæ, vel ex acri, vel ſi in partem multùm ſenſilem occurrat, cavendum, ne meris repulſoriis utamur; ſed nonnihil eorum, quę diſcutiunt, erit admiſcendum: quæ enim adſtringendo repellunt, cùm tunicas ſiccando exaſperent, majorem inferunt dolorem, hinc potiùs influxum augent; quæ verò ſolâ refrigeratione id præſtãt, ut aqua frigida, nix, glacies, narcotica, cùm materiam nimis craſſefaciant, partémque condenſent, etſi dolorem minuant, curatu tamen difficilem affectum reddunt. *Solis repellentibus in principio quãdo non utendum.*

43. Narcotica, quæ ſtuporem ſenſui inferũt, ne temerè in uſum ducantur, ſed non niſi in vehementiſſimis doloribus, ubi vires concidunt, ut ceſſantibus doloribus robur recolligant. Adulatoris verò Medici erit, aut auram popularem *Narcoticis raro utendum, & quãdo.*

captan-

captantis, ea in levibus doloribus in uſum ducere.

Narcotica numquam applicanda ſuturis capitis.

44. Numquam commiſſuræ coronali, ut in cæteris fit, applicentur in vehementibus capitis affectibus, ſed temporibus, & fronti.

Narcotica numquam intra aures.

45. Numquam in aurium doloribus intra auris meatum; ſurditatem enim ſæpè concitant, quidquid Rhaſis contrà ſentiat.

Narcotica numquam in pueris.

46. In pueris narcoticorum uſus omnis ſuſpectus: ſi enim intùs ſumantur, cùm anguſtis venis adhuc conſtent, quaſi ſtrangulantur; extrinſecùs autem ad ſomnum conciliandum ſi admoveantur, in reliquam vitam memoriæ multam jacturam faciunt.

Natura quo vergit, eò ducere oportet; quomodo intelligẽdũ.

47. In quâcumque evacuatione moliendâ à Medico, ſive non operante naturâ, ſive imperfectè agente, quamvis & quò maximè natura tũ partis, tum humoris vergit, eò ducere oporteat, per loca convenientia, id eſt, per quæ evacuari poſſunt, & à naturâ etiam, ſaltem ſecundariâ intentione ſunt inſtituta, qualis eſt ventriculus, veſica, inteſtina: Cautio tamen adhibenda eſt, quia ſæpè evenit, quæ per ſe ſunt convenientia, ex accidenti talia non eſſe; ut ſi hæc loca laborẽt aut inflammatione, aut alio morbo. Vnde Gal. 1. *ad Glauc. cap.* 11. dicit, ſi ventriculus, vel inteſtina laborent vel vulnere, vel inflammatione, non eſſe evacuandum per illa loca. Tum etiam, ſi vicinus locus ille per ſe conveniens parti alicui laboranti fuerit, per accidens non erit conveniens; ut quamvis thorax, & pulmones ad excipien-

cipiendam materiam à cerebro transfuſam aptiſſimi ſint, laborante cerebro non eſt per eam viam evacuandum, quia trachea arteria, quæ pulmoni juncta eſt, cerebro maximè eſt proxima; & ſic periculum eſſet, ne ad pulmones irrueret, ut teſtatur Gal. 2. *in 6. Epid.* 32.

48. Quamvis, quæ ab Hippocrate Medicinæ parente 1. *Aphor.* 22. propoſita eſt ſentẽtia: *Concocta medicari oportet, & cruda non movere, niſi materia turgeat, quæ alioqui raro turget*; hujuſmodi ſit, ut maxima curandorum morborum ratio eâ nitatur, ut felicitatem, quâ in curandis ægris per quadraginta ferè annos fruor, in obſervationem hujúſce canonis maximè referre ſoleam; quoniam tamen unicam hanc exceptionem adjecit, *niſi materia turgeat.* tunc enim cruda ſunt purganda; cùm alioqui & in plevritide Hipp. 2. *acut.* 11. & in anginâ, 4. *acut.* 30. & cùm lotium craſſum eſt, & nebuloſum, 4. *acut.* 43. quod imperfectæ coctionis ſignum conſtituit Galen. 1. *de Criſ.* 17. & in quintâ die, ſi venter murmuraverit, Hipp. 4. *acut.* 64. & in quartâ in plevritide, quæ eſt principium, 4. *acut.* 76. medicamento uſus ſit purgante: ut & Gal. 1. *de differentiis feb.* 4. in febribus peſtilentibus; & 1. *de compoſ. med. per loca, cap.* 2. & 8. curans alopeciam; & 2. *ejuſdem, cap. de curatione doloris capitis*; & 4. *Meth. med. c.* 4. in ulcere, ſuperveniente eryſipelate; & 11. *Meth.* 9. quod ita putridum eſt, ut corrigi nequeat, ab initio evacuandum; & *c.* 22. in ophthalmiâ, & linguæ inflammatione, ſtatim initio

** Concocta medicari oportere, & cruda non movere; quomodo intelligẽda Hippocratis ſententia, & loci cõtroverſi conciliati.*

fluxûs

fluxûs medicamentis purgantibus ab initio quod eſt, ac dicere, crudâ exiſtente materiâ, uſi ſunt; in quibus certum eſt, non turgere materiã; & fortè eâ ratione, quòd præſtet aliquid cum periculo experiri, quàm ægrum deſtitutum remediis ſinere mori. Vnde tamquam in ſalo hærent Medici, cùm confirmari ſententiam illam 22. 1. *Sect.* videant, 1. *Aphor.* 24. 4. *Aphor. Com.* 10. 4. *acut.* 22. 2. *Prorrhet.* 58. 3. *de diebus decret.* 8. *lib. Quos, & quando purgare oportet, in fine, per longum proceſſum.* quomodo in hoc negotio omnium, quæ ad faciendam medicinam faciunt maximi momenti, ſe gerere debeant, dubii hærent; & quid pro conciliandis contrariis iis ſententiis dicendum ſit, dubitant. An igitur cum antiquis Patribus evacuatione diſtinctâ in iudicativam, quam in crudâ materiâ numquam convenire; & minorativam, quam convenire aſſerunt, ſatisfaciendum erit? minimè; quòd univerſalis ſit regula cum unâ ſolâ exceptione; & 4. *acut.* 22. dicit univerſaliter, non convenire, qui cruda non cedunt; at minùs cedent minorativi debilioribus. Nec rarò in acutis in principio uteremur medicamentis purgantibus. Et ratio Gal. in *Com.* 22. tradita, quòd non ſit in cruditate ſeparatum bonum à malo, in minorantibus locum habet. An potiùs canonem intelligemus de evacuatione, quæ fit curandi gratiâ? & præſervationis gratiâ cruda ab initio evacuare poterimus? At Hipp. 4. *acut.* 22. reprehendenti Medicos cruda ab initio evacuare tentantes ob inflam-

lammationẽ,reſponderemus,excuſari poſſe eos, diceremúſque,id illos præſtitiſſe non curationis, ſed præcautionis gratiâ. At nec placẽt ii,qui cùm evacuationem aliam conſtituant evacuativam ſolùm,aliam revulſivam;in revulſivâ numquam cruda in principio eſſe evacuanda ; in evacuatiâ ſimplici aliquando poſſe cenſuerunt ; cùm in pleuritide,in anginâ, & aliis inflammationibus, ſciamus eo tempore revulſionis gratiâ fieri eas evacuationes . Præterea , incommoda , quæ ſequi ſcribit Galenus ad crudorum evacuationem, ĩ in revulſione,quàm in evacuatione,vera ſunt, potiſſimùm cùm abſolutè , & ſimpliciter regula ab Hippocrate ponatur. Minùs recipiendi,qui evacuationẽ crudæ materiæ à toto, niſi turgeat, Hippocratem rejicere cenſent , *Aphor.* 22. alibi vero eamdem concedere,ſi à parte ſolùm aliquâ ſiat: Quoniam rationes Galeni non ſolùm in totali conveniunt,ſed & in partiali . Et 4.*acut.* 22. potiùs de evacuatione loquitur, quæ à parte fit , cùm præterea medicamentum intùs aſſumptum non electione,& intellectu ducat,ut cognoſcat , ſe non ad totum evacuandum, ſed ad partem eſſe devoratum. Nec dicendum eſt,exſpectandam coctionem ordinatâ curandi ratione ; coactâ vero,ne opprimatur æger,cruda poſſe evacuari,ut aliquibus viſum eſt . Nam coactam eſſe turgentis crudæ materiæ evacuationem, ſcimus; quam ſolam in 22. *Aphor.* excepit , nullâ aliâ omnino ſuperadditâ . Minùs etiam dici poteſt,in febribus numquam licere cruda evacuare , niſi fortè

turgeat

turgeat materia; in morbis autem ſine febre,, cruda poſſe evacuari, quod aliis viſum eſt. Convincit enim eos Hippocratis auctoritas, 2. *acut.* 11. qui in plevritide morbo cum febre, ſive turgentiâ à principio purgat. Vt igitur jam tandem in difficillimâ hac controverſiâ, quid faciendum ſit, eruamus, non pigebit longiori uti oratione, & præter inſtitutum cautionum practicarum tradendarum, cùm res hæc baſis ferè ſit curationum omnium, in quâ tamen omnes ferè aberrârunt. In primis igitur memoriâ repetendum eſt cruda, & cocta in duplici eſſe differentiâ; alia enim cruda dicuntur, quæ coctione mutatâ in aliti ſubſtantiam verti poſſunt; alia verò non verè cruda, aut verè coqui dicimus, ſed per ſimilitudinem; nam licet nutrire cocta nequeant, in meliorem tamen conditionem ducuntur. De duplici hac coctione, & cruditate etiam prim locutus eſt Ariſtoteles 4. *Meteor.* ubi non ſolùm cibum, chylum, & ſanguinem, cruda, & cocta appellavit, ſed & lotium, & excrementa; ut & Hipp. 2. *acut.* 44. ubi bilem crudam appellat & Gal. *lib. Quos, & quando &c. & lib. de con art. med.* 16. Diſtinguuntur autem hæc, quò quæ concoquuntur propriè ut nutriant, eamde qualitatem, & ſubſtantiam nutritæ partis ſuſc piunt; quæ verò impropriè, & per ſimilitudine cruda concoqui dicuntur, non ſuſcipiunt a qualitatem, aut ſubſtantiam, ſed ſuſcipiunt ta tùm quãdam ſimilitudinem caloris concoque tis: nam chylus albus fit in hepate ruber, & ſa

guis

guis ruber albas partes nutriens fit albus. In crudo verò cocto, cùm putridum eſſet, non fit mutatio ſecundum ſubſtantiam, ſed in qualitate; ut ſanguis putridus crudus dicitur, per coctionem albeſcit in pus. Hinc Galenus variè variis modis coctionem definivit. 2. enim *de natural. facul. cap.* 4. *Concoctio,* inquit, *eſt alteratio, & mutatio ejus, quod nutrit, in ſimilitudinem ejus, quod nutritur*: quam etiam recepit 3. *de ſympt. cauſis, cap.* 3. Diverſam tamen ab hac poſuit aliam 2. *in* 1. *Epid. cap.* 46. cùm dicit, *Coctio eſt victoria humoris lædentis*. Et *in Arte med.* 89. inquit, *Concoctio eſt quæ finit putredinem, manente ſubſtantia.* Per primam enim illam vera coctio definitur; duabus iis alia, quæ per ſimilitudinẽ dicitur, quæq; putridi humoris eſt. At 8. *de compoſ. med. ſecundum loc. cap.* 7. dicit: *Concoctio eſt alteratio ſecundum tranſmutationem ad ſimilitudinem.* ut utramque comprehenderet, quòd in utrâq; fiat mutatio ad ſimilitudinem; ſed in primâ ſecundum ſimilitudinem qualitatis, & ſubſtantiæ; in ſecundâ verò tantùm ſecundum qualitates. Secundò ſupponendum eſt, quòd inflammationes ex Gal. 3. *Meth. med. c.* 3. duobus modis fiunt: vel à tranſmiſſo ſanguine ab aliis partibus ad partem inflammandam: vel ab attracto ſanguine à parte inflammatâ. Si inflammationes primo modo fiant, ut ſanguis ab aliis partibus ad partem inflammandam tranſmittatur, dupliciter etiam fieri poſſunt; vel quia partes afficiantur à multo ſanguine; vel quia

pungan-

pungantur ab acri ſanguine. Cùm enim multus eſt, partes inſurgunt ad illum expellendum, atque ita expellunt ad partem inflammandam; iſte autem ſanguis, qui expellitur, crudus dici nõ poteſt; non enim cruditate alimentali, quia per ſe nutrire aptus eſt, niſi quantitate excederet; neque impropriâ cruditate, quæ putredinalis eſt, quia ſi in toto abundaret, ſynochum generaret, cùm tamen nulla præcedat ſæpè febris. Si verò in parte mittente computruiſſet, jam in eâ parte inflammationem produxiſſet; ſanguis igitur ille transfuſus crudus non erat. Idem dicendum eſt de ſanguine expulſo à parte per punctionem, ex acrimoniâ bilis ſanguini admixtæ; cruda enim nullo modo dici poteſt bilis illa: neque enim cruditate alimẽtali cruda dici poteſt, quia bilis nõ nutrit: neq; putredinali, quia antequàm fluat, faceret febrem ardentem, vel eryſipelata; non igitur crudus ſanguis ille dici poteſt. Vbi verò ſanguis iſte influxerit in partem inflammandam, cùm extra venas eſt tranſmiſſus, incipit calefieri, & putreſcere, túncque crudus efficitur cruditate putredinali; ſenſim verò à calore naturali cum eo, qui præter naturam eſt, pugnãte incipit concoqui, & ex rubro fit albus, unde oritur pus. Hanc autem diſtinctionem elicimus ex fonte Medicinæ Gal. 1. *Prognoſt. Com. ult.* ubi reddens rationem, quomodo fiant inflammationes, dicit, ſanguinem, vel humorem non nutrientem ſanguini mixtum, priuſquàm influxerit: crudum appellari non poſſe: nam tum primùm

tantùm

tantùm incipit alterari, & à ſuâ naturâ in alienā̃ permutari, cùm influxerit; nam ſanguis excidẽs è propriis vaſis, in priſtinam naturam revertere non poteſt, ſed putreſcit, & mox in pus vertitur, & propter obſtructionem illi calor præter naturam accedit, & immutat; eâdem de cauſâ 4. *de uſu part. c. 1.* eryſipelata, herpetes, & ſimiles affectus præter naturam ex excrementis præter naturam fieri dicebat, quòd ad retentionem obſtructio ſequatur, híncque calor ſequatur præter naturam, qui humores corrumpit, ex quibus hujuſmodi affectiones producuntur, ut à calidâ, propter dictas cauſas, & acri bile redditâ eryſipelata generantur, & quæ priùs malè olens non erat, fœtida tandem redditur. 4. *acut.* 44. Quâ ſuppoſitione efficitur, ut in quibuſcumque inflā̃mationibus à bilioſo humore liceat ab initio purgare, quia humor non eſt crudus; & propterea non comprehenditur ſub Aphoriſmo illo 22. 1. Sectionis: *Concocta medicari, cruda verò non movere oportet*; quia bilis in principio inflammationis non eſt cruda. Ab initio verò purgari poſſe intelligo in eryſipelate, herpete, & cæteris inflammationibus, & ſimilibus, ubi minimum eſt, quod influxit, plurimum verò, quod influxurum eſt, ut influxuri humoris pars major repellendo evacuetur; nam ſi multum influxiſſet, plus periculi ex pharmaco purgante ſequeretur, ob influxam materiam, quàm commodi propter fluxuram, ut docuit Hipp. 4. *acut.* 22. reddens rationem, quamobrem purgante medicamento non

convenit materiam defluxam detrahere; quòd pro materiâ noxiâ bona evacuetur, vires debilitentur, & in morbum adducatur. Quibus poſitis, facillimum erit intelligere, cur in plevritide ab initio purget, 2. *acut.* 11. & cur in anginâ 4. *acut.* 30. quia bilis in principio fluxionis non eſt cruda. At 44. 4. *acut.* in lotio craſſo, & nebuloſo purgat, quia jam erat cocta materia. 1. verò *de Criſ.* 17. cùm craſſum lotium cruditatis ſignum dicit, intelligit de craſſo, & turbido. Quòd verò 4. *acut.* 64. quintâ die purgârit, crudo morbo, optimè fecit, quòd ex hiſtoriâ conſtat, fuiſſe turgentem. Galeni etiam loci illi regulæ non refragantur: nam quod de peſtilentiali dicit 1. *de differentiis feb.* 4. nihil eſt; præterquàm enim, quòd in peſte majori ex parte materia turget, undequaque mota, nullum præfigens ſibi locum determinatum; dico etiam, verè crudam non eſſe, ut aliâs docebimus: cruditas enim coctionem ſupponit; at in peſte majori ex parte eò corruptionis materia devenit, ut corrigi, concoquíve nequeat; de quâ putredine locutus eſt 2. *Aphor.* 17. *& lib. adverſus Iulian. cap.* 6. Galenus, quam nonniſi evacuatione tolli poſſe docuit. Auctoritates aliæ ferè omnes ſunt aut de bilioſo ſanguine, in principio inflammationum, aut eryſipelatis affluente, quem ab initio purgari poſſe jam docuimus, quòd adhuc crudus non ſit, aut de materiâ aliâ, quæ nullo modo cruda dici poteſt, quòd non computruerit.

Syr. ros ſo 49. Cave etiam, ne inter lenientia, potiſſimi
in

in bilioſis naturis, & febribus, tum verò maximè in acutis veris morbis, ſyrupum roſ. ſolutivũ recenſeas, quod à pleriſque Medicis factum video; cùm enim obſervaverim ſæpenumerò, aut ſimplicem, aut ex ſero lactis ſumptum tantam humorum copiam evacuare, quantam vix inteſtina, meſaraicæ venæ, & ventriculus capere ſimul poſſent, ſemper ſum arbitratus, ab univerſo corpore, & venis majoribus humores attrahere.

lutivus ĩter lenientia nõ cõnumerãdus, ſed inter ſolventia, potiſſimùm in acutis.

50. Non negaverim tamen, in aliis febribus, ubi multa in ventriculo, inteſtinis, & primis venis crudorum humorum copia ſubſit, quòd altiùs vires ſuas exſerere nequeat, tamquàm abſterſorium medicamentum, mel roſ. ſolutivum in uſum duci poſſe.

Syrupum mel roſ. quando in principio concedenda.

51. In ſeri lactis uſu animadvertendum, quomodo ſeparetur aquoſa hæc lactis ſubſtantia à reliquis. Modus enim, quo paſſim noſtri utuntur, ut coagulo ſeparentur, ut facilior eſt, ita minùs ſalubris: præſtat enim ſeparare ut Dioſc. docet, *lib. 2. cap.* 276. quod fit duobus modis: Primo, ſi decoquatur lac donec effervefcat, dimoveatúrq; ramis ficulneis, & ubi bis, aut ter deferbuerit, conſpergatur oxymelite, pro ſingulâ heminâ, quæ eſt octo unciarum, cyathum illius immiſcendo, id eſt, ſeſquiunciam. Secundo modo, ait, ſerum ſeparari, ſi ei effervefcenti immergatur vas argenteum aquâ frigidâ plenum. Idem docet Gal. 4 *acut.* 7. & Oribaſ. 1. *Evporiſton, cap.* 9. Sed multò diligētiùs Aëtius *lib.* 1. *Quat. Serm.*

ex quo modo ſeparetur.

2. *c.* 96. qui ter ut efferveſcat, & ter deferveſcat vaſculo aquæ frigidæ pleno voluit, mox oxymelite, vel mulsâ aſpergendum, & percolandum eſſe, quod etiam docuit Paulus lib. 1. *cap.* 88.

Seri lactis quãtitas varia, quo modo conciliãda.

52. In ejuſdem ſeri aſſumendi quantitate cautio maxima eſto, aut enim ſumitur ad univerſum corpus expurgandum, & tunc maxima illius quantitas haurienda eſt, ſic fecit Hipp. 4. *acut.* 29. ubi cotylas ad minus duodecim propinandas voluit, quæ ſunt centum & octo unciæ; quòd ſi validæ ſint vires, etiam ad ſexdecim pervenire poſſe, id eſt, cẽtum quadraginta quatuor uncias, ſcribit; ſic enim interpretabatur Gal. *lib. de ſalubri Diæta*, *cap.* 28. ubi congium potionis ſimilis propinâſſe ſcribit, id eſt, centum & octo uncias. Quòd ſi ad ventriculum, & inteſtina abſtergenda, & evacuanda bibatur ſerum, ea quantitas ſufficiet, quæ tradita eſt à Dioſc. *lib.* 2. *cap.* 276. nempe quinque heminæ. Heminam enim priùs hauriendam ſcribit, deinde deambulandum, rurſus aliam bibendam, iterum deambulandum, uſque ad quinque. Hanc ſequitur Oribaſ. 1. *Evporiſton*, *cap.* 9. addens, hanc quantitatem eſſe moderatam. Idem Aëtius 1. *Quat. Ser.* 2. *cap.* 96. Paulus *lib.* 1. *cap.* 43. tradit quantitatem ad idem tendentem adhuc parciorem, tres aut quatuor heminas tradens; & ſe explicans *cap.* 88. ætate vigentibus, triginta ſex uncias, junioribus ſolùm decem & octo, id eſt, cotylas quatuor, aut duas concedens. Aliquando autem ſero lactis utimur, tamquam materiâ infuſionis

fuſionis

cotyla quae mensura.

congius est a gallon and a pinte.

Ad ventriculum et intestina abstergenda.

hemina est three quarters of a pinte.

Serum pro materia infusionis.

fuſionis, aut macerationis, tunc multò minor illius copia ſufficiet: & ſic Meſue *lib.* 2. *cap.* 9. à ſex unciis ad duodecim concedit. Neque objiciat quiſpiam Gal. 4. *acut.* 7. aſſerentem, ſerum inteſtina ſolùm ſubire, illáque evacuare, quod repugnare illi videtur, quod primò dicebamus, ad uncias centum & octo dari ab Hipp. 4. *acut.* 29. ad univerſum corpus expurgandum. Cùm tamen ipſe tantam quantitatem non probaret, ut conſtat ex locis propoſitis, cùm ſolùm inteſtina evacuare ſcribit, de moderatâ aliâ intelligendus eſt.

53. Caveat Medicus, in declinatione febrium putridarum ſemper medicamento purgante materiæ, quæ morbum faciebat, evacuationem facere; quamvis enim ſæpè hoc neceſſarium ſit, ne, quę relinquuntur, recidivas faciant. 2. *Aphor.* 12. ſæpè tamen in judiciis naturæ nihil relinquitur: quinimò aliquando, etiamſi nulla criſis facta ſit, aut rectâ victûs ratione, & debitâ abſtinentiâ, aut inſenſibili per habitum corporis factâ evacuatione, aut paulatim per clyſteres eadem materiâ evacuatâ, ſi evacuare in fine medicamento tentaremus, colliquatis humoribus bonis, & carnibus, & ſpiritibus exagitatis, ac excalefactis, viribúſque deſtructis, ægrum præcipitem ageremus in mortem.

Purgandum non ſemper in febrium declinatione.

54. Quando igitur cognoſcemus, purgandũ eſſe corpus in fine febris? Docuit id Hippoc. 2. *Aphor.* 8. cùm dicit: *Si quis à morbo cibum aſſumẽs non corroboratur, ſignum eſt, corpus pleniori uti alimento.*

Purgandũ quado in declinatione febrii

putridarum. *mento*. Quod ſi nec capienti id contingat, vacuatione tum opus eſſe pro certo habendum. Vbi Gal. dicit intelligere, ſi cibum multum aſſumat, & cum appetentiâ, quę ſi adſit, non poteſt abundare pravis humoribus relictis: ſicque non indigebit evacuatione, ſi multum cibum, & cum appetentiâ aſſumpſerit, & corroboretur: ſi verò nõ multum cibum ſumens non corroboretur, indiget evacuatione. Animadvertendum tamen, corporis hanc confirmationem non ſtatim cognoſci, ſed trium, aut quatuor dierum ſpatio; poſt quos dies, niſi ſequatur & appetentia, & corroboratio, evacuatione per medicamentum purgans utendum eſt.

Purgandũ in ipſa declinatione.

55. Animadvertendum tamen, purgationem illam & ſtatum morbi intermedio illo tempore ſupponere, & apparere ſigna coctionis perfectæ in urinâ: fit enim quandoq; ut ceſſante febre per diem unum, aut alterum, febris ante quartam redeat; non quòd non deſierit ex ratione concoctâ materiâ, quod quandoque fit etiam per octo dies; neque tamen terminatus morbus dici poteſt, quia adhuc cruda eſt materia: & in eo caſu non eſt in eo ſpatio purgandum, quia nec cocta eſt materia, nec ſeparata mala ab utili; tunc enim & tormina, & vertigines produceret evacuatio, colliquatis carnibus, & ſpiritibus evacuatis. 2. *Aphor.* 35. & 36. Vnde in intermiſſione hac falſâ putantes aliqui Medici eſſe veram declinationem, poſt coctionem materiæ factam evacuantes, ægrum interimunt.

56. In

56. In iis, qui durâ admodum ſunt alvo, aut viſcidis, craſsiſque multùm ſuccis, potiſſimùm in ventriculo, & inteſtinis ſunt, ne medicamentum verè purgans concedatur, quin priùs clyſma veſpere injectum ſit, ut faciliùs ſubducat, & dolores non pariat, exitúmque per inferna non invenientes humores, & medicamentum, ad ventriculum regurgitent, quod docuit Ruffus apud Oribaſ. 6. *Collect*. 26.

Clyſterem indēdum ſæpè in alvo dura ante purgationem.

[redacted]

57. Criticis diebus, quarto, ſeptimo, undecimo, decimoquarto, vigeſimo, ſi nihil antè judicatum fuerit, ne dubitet Medicus aut purgare, aut ſanguinem mittere: critici enim tunc ii dicendi non ſunt.

Criticis dieb. quãdo purgandum.

58. Quòd ſi indicatorio die monſtratum ſit, naturam criſim facturam, nec tamen faciat, levibus remedijs, quæ etiam in manu noſtrâ eſt ſubtrahere, manus adjutrices porrigere eâdem die etiam poterimus.

Criſi deficiente, quomodo procedendum.

59. Cave tamen, ne in deficiente naturâ in materiæ motu per alvum id facias, ne major quàm ſit, fiat evacuatio, ſi auxilium medicamenti tunc adjungas, cùm ſemel hauſtum pharmacum revocari nequeat, nec illud amovere liceat: naturæ enim is eſt mos, ut aliquando cunctetur aggredi evacuationem, & aliquando cunctanter moveat, mox verò validè alvum excludat. Quare poſtridie potiùs erit pharmaco utendum, quo manus quaſi adjutrices fatiſcenti naturæ porrigamus; aut quod reſtibile eſt à criſi imperfectâ excludamus.

Criſi die critica deficiẽte, eadẽ die nihil movendum.

Symptoma ticè natura operante, quid Medico præſtãdũ.

60. Quid ſi natura ante coctionem ſymptomaticè evacuationem moliatur? Digladiantur hîc Medici doctiſſimi. Ego ſic ſentio: ſi fiat per loca naturæ diſſentientia, omnino cohibendam, cum Gal. 1. *Aphor.* 21. At ſi per conſentanea feratur, cohiberi non debere: nam fallit interdum, & quæ mala videri poterat, bene aliquando cedit. 4. *Aphor.* 47. ut in Metone cõtigit, 1. *Epidem. Sect.* 3. unde ſi cohiberetur, pravi humores copiâ, vel qualitate ſtimulantes, qui evacuantur, ad partem aliquam principem calamitosè rapi poſſent. Et licet & cruditatis, & multitudinis, & pravitatis hæc evacuatio ſit argumentum, & ſignum malum; ratione tamen cauſę bonum eſt, vel minùs malum: nam minùs malum eſt, humores educi, quàm in principem partem ferri. Si in otio quieſcerent illi ſucci, præſtaret eos non excerni, ſed cum pravi adeò ſint, ut partes irritent, præſtat eos excludi.

Symptomaticè natura operante, cautè agendum.

61. Cautio tamen adhibenda, quòd licet talem evacuationem non conveniat cohibere, minimè tamen à Medico eſt valde juvanda, cùm fiat à naturâ non omnino bene agente, etiamſi fuerit diminuta. Imò ubi diutiùs perſeveraverit talis evacuatio, & vires proſternat, omnino erit cohibenda.

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS,

Animadverſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER QVARTVS,

Continens eas,

Quæ in ſanguinis miſſione obveniunt.

IN ſanguinis evacuatione per ſectam venam, licet illud ſit obſervandum, ut ventriculo, & venis meſenterij crudis humoribus, & excrementis repletis, non priùs fiat, quàm ea abſtergente aliquo, aut leniente ſubducantur: cavendum tamen, ne, ſi morbus ita urgeat, ut mortis periculum immineat, id faciamus: ſtatim enim miſſione ſanguinis illi occurrendum eſt; ut in anginâ, & vehementi aliquâ inflammatione, & febre: meliùs enim eſt, imminentem mortem prævertere cum aliquo damno, quàm ægrotantem à morbo opprimi ſinere; potiſſimùm cùm levioribus iis noxis non diffi- *Sanguinis miſſioni non ſẽper præmittenda alvi lenitio.*

difficili negotio occurrere poſſimus.

Sanguine malo minor illius quantitas evacuanda. 2. In ſanguine detrahendo cavendum maximè, ne quanto putriorem, & deterioris conditionis ſanguinem è venâ profluere viderimus, tanto majorem quantitatem effluere ſinamus; quod plurimos facere obſervamus: tali enim exiſtente ſanguine, & pauciores ſubeſſe ſpiritus conſtat, & vires facillimè ſolent collabaſcere.

Coloris in ſanguine mutatio ĩ miſſione ſanguinis non ſẽper exſpectanda. 3. Coloris in ſanguine, qui evacuatur, mutatio, quæ in evacuatione revulſivâ, potiſſimùm in internis inflammationibus ſpectatur, non ſit terminus, & menſura quantitatis detrahendæ; nam in febribus ſæpè primus ſanguis, qui detrahitur, ruber eſt, mox niger, aut lucidus; cujus mutationem ſi quis exſpectare voluerit, præcipitem ægrum aget in mortem.

Coloris mutatio ĩ ſanguine in inflammationib. non etiam exſpectanda. 4. Quin nec in inflammationibus internis quidem perpetuò illa coloris mutatio exſpectanda eſt: aut enim vix à parte, & circumfuſis ob craſſitiem quandoque extrahitur, aut ſanè tanta illius eſt copia, ut, ſi coloris mutationem exſpectare voluerimus, vires omnino ſimus dejecturi.

Coloris in ſanguine mutatio quō intelligenda. 5. Mutatio hæc coloris ab Hipp. 2. *acut.* 10. tradita intelligatur, ſi primùm albidior ille fluxerit, mox purpuraſcat; vel cùm primùm purpureus exierit, pòſt liveſcens fundatur; tunc enim ſupprimendus eſt, modo dicto.

Coloris in ſanguine mutatio ĩ revulſione 6. Hoc autem ſervandum erit, ubi vena proxima eſt affecto loco; alioqui ſi in aliis caſibus inflammmationum idem quis agere vellet, nimia

mia foret evacuatio, antequàm ſanguis à phlegmone abduceretur.

lõginqua, non exſpectanda.

7. In anginâ tamen, & hepatis inflammatione, copioſiùs ſanguinem extrahere poterimus, quàm in plevritide, & pulmoniâ; quòd in illis maximè & evacuare, & revellere opus ſit; in his verò preterea, quod reliquum eſt, ubi ſuppuratũ fuerit, excretione per tuſſim expelli debet: quod etſi opus ſit animalis facultatis, vitali tamen imbecillâ exiſtente, conſtare illa non poteſt.

In angina & hepatis iflammatione copioſiùs sã guis evacuari põt, quàm in aliis, & cur.

8. In pueris ſecti venæ, quæ evacuandi officium ſolùm adimplet, ut rariùs in uſum duci debet, ob eas, quas Galenus, & ſequaces ejus adduxerunt cauſas; non tamen adeò perpetua hæc regula eſſe debet, quin aliquãdo ante decimum-quartum annum hoc remedium præſcribi poſſit, & debeat: tum quòd pubertas ſępè terminũ illum præveniat, potiſſimùm in mulieribus; tum quòd multos ſolidioris habitûs, & vigoris ante illud tempus conſpiciamus; tum quòd aliquos tantâ ſanguinis copiâ refertos obſervemus in acutiſſimos morbos incidere, quorum plenitudinem, niſi ſectâ venâ ſtatim ſolvamus, certum mortis impendere periculum ſcimus. Vnde ſæpenumerò natura præveniens (quam omnino bene operantem imitari debet Medicus) copioſâ per nares hæmorrhagiâ ſubitò morbos hujuſmodi ſolvit. Et quamvis huic ſententiæ refragari videatur Galenus, cùm tamen Cornelius Celſus, Mauritani ferè omnes, Hiſpani, & Galli plerique, & ex Italis quàm plurimi in hanc devenerint,

Pueris ẽt evacuationis gratia ante annum quartumdecimum ſecari poteſt vena.

venerint ſententiam, his aſſentiri potiùs placuit, atque experimentis propemodum infinitis, ſpatio quadraginta annorum, quo in magnâ hac vrbe, & in magno hoc noſtro Valetudinario medicinam exercui, firmare poſſum.

Pueris pro revulſione ſecari omnino vena debet.

9. Quòd ſi de ſanguinis miſſione per ſectam venam loquamur, quæ revulſoria eſt, qualis eſt, quæ adminiſtratur pro internis inflammationibus curandis ab initio, quales ſunt angina, phrenitis, plevritis, peripnevmonia, hepatis inflammatio, omnino in pueris ante quartumdecimum evacuari ſanguis per ſectam venam poterit, cùm & ſtatim, niſi retrahatur ſanguis, ægrotantes jugulent, & cùm impacta eſt materia, retrahi, amoveríq; nequeat; neq; ex tranſpiratione per mollem, tranſpirabilémq; habitum ſperari poſſit, materiam retrahi poſſe, etiamſi concedatur, per meabilem illum habitum evacuationis vices ſupplere poſſe; revulſivum tamen numquam conſtitui poterit verè remedium.

Pueris ante ſeptennium præſtat hirudinibus ſanguinẽ evacuare, & cur.

10. Præſtat tamen in pueris ad ſextum annũ hirudinibus venâ apertâ ſanguinem extrahere; cùm enim uſq; ad ſeptimum annum ob exceſſum humiditatis, vena, arteria, nervus ferè ſimul conglobata ſint, periculum ſubeſt, ne loco venæ, aut ſimul cum eâ nervus, aut arteria pertundatur. Quòd ſi etiam manifeſtè ſe exſerat, lanceolâ pertundatur quidem, ſed amplum potiùs, quã profundum vulnus fiat.

Tempore mittendi

11. In febribus, ſi tempore mittendi ſanguinem, aut menſes moveri contigerit, aut hæmorrhoi-

rhoides fluant, quamvis doctiſſimi aliqui viri cenſeant, non priùs quippiam à Medico eſſe moliẽdum, quàm evacuationes illæ deſierint, etiam ſi ſint imperfectæ, quòd neſciamus quantum velit natura evacuare, & cùm imperfectè aliquando in principio agat, verſus finem autem ſuppleat; unde ſi evacuaremus, periculum immineret, ne ex exceſſu vires deficerent: cenſendum tamen, meliùs eſſe, cùm verſus finem videmus naturam deficere, manus adjutrices porrigere, ut ex conjunctis naturæ, & Medici actionibus, faciliùs evacuemus quantum opus eſt; ſic enim Metoni diminutè ſanguinem narium evacuanti lavit caput Hipp. 1. *Epid. Sec.* 3. *cap.* 24. quod confirmat 3. *acut.* 39. Sic 6. *Epid. Sect.* 2. *c.* 9. exeuntem humorem unâ, dicebat, debere Medicum effundere; quod etiam Gal. in Com. *una*, explicabat, id eſt, dum imperfectè natura operatur; non autem dicit *poſt*. Sed quod omnem tollit difficultatem, Gal. 9. *Meth. cap.* 5. ubi hac propoſitâ difficultate, reſpondet, quòd in eo caſu impetus fluentis ſanguinis ſpectandus eſt, qui ſi ſatis fore videbitur, totum negotium permittendum erit naturæ; ſin minùs, tantum Medicus detrahet, quantum ſatis videbitur, ut ex conjunctis ambobus tanta fiat evacuatio, quanta pro evincendo morbo erat neceſſaria. Vbi duo ſunt, ex quibus facilè colligitur, noluiſſe exſpectare finem motûs naturę, etiamſi imperfectus ſit. Primum, quoniam dicit, *ſi ſatis fore videbitur*, quod non ceſſatum motum oſtendit, ſed dum in motu eſt,

ſãguinis, ſi . menſes fluere tigerit, ſed ĩperfectè, evacuãdũ antequã deſinat motus.

eſt, conjectandum eſſe ex impetu, an ſufficiens futura ſit illa evacuatio: Secundum, quoniam fruſtra ex impetu id conjectari doceret, ſufficeret enim ceſſato motu videre, an adhuc & morbus magnus eſſet,& ſanguinis ſubeſſet abundantia,viréſque valẽtes: cùm autem impetum fluentis ſanguinis ſpectandum juſſerit, id non aliâ de causâ faciẽdum voluit, quàm ut ex impetu conjectari poſſimus,an ſufſectura ſit hujuſmodi naturalis evacuatio,ut, ſi ſuffectura ſit,puta,ſi magno cum impetu effluat, totum negotium naturæ relinquamus;ſi verò lentè,& guttatim, antequàm deſinat, manus adjutrices porrigere valeamus, ut utriſque conjunctis poſſimus tantum evacuare, quantum opus ſit; quâ diligentiâ adhibitâ,ea effugiemus pericula,quę adeò verebantur,qui contrà ſentiunt.

Gracilib. quãdo parum ſanguinis detrahendũ, et quando multum.

12. In ſanguinis metiendâ quantitate ex habitu corporis gracili, cautio magna adhibenda eſt,atque diligenter conſiderandum, an à naturâ gracilitatem nactus ſit,an à conſuetudine, victu,morbóve. 2. *de Temper. cap.* 4. Si enim aut ob victûs parſimoniam, animi curas, aut ſimilia, quia veriſimile eſt parum ſanguinis in venis contineri,minor extrahi debet quantitas. In iis verò, qui tales ſunt naturâ, quia fieri poteſt, ut & liberaliori victu uſi fuerint,& propterea ſanguine abundent, plus detrahi poterit. 1. *ad Glauc. cap.* 14.

Carnoſi à pinguibus diſtinguẽ

13. Idem in craſſis animadvertendum: Diſtinguendi enim erunt carnoſi à pinguibus; in carnoſis,

noſis, quia plùs ſanguine abundant, plus ſanguinis detrahi poterit; contrà in pinguibus. Gal. 1. ad Glauc. 14.

14. In vitæ inſtituto video multos Medicos errare, plus ſanguinis in iis detrahentes, qui laborioſas artes exercent, ut in foſſoribus, & ſimilibus, quàm in iis, qui in artibus ſedentariis toti ſunt, quaſi in illis plus inſit ſanguinis, viribúſque maximè valeant: non animadvertentes, etiam in illis ſpiritus, & ſanguinem exhauriri: robur verò potiùs in ſolidiori ſuprà repoſitum eſſe, & ex quotidiano alimento ſuppeditari, cùm alioqui venæ non multo ſanguine refertæ ſint.

[margin:] di; in i... plus ſanguinis detrahendi... Minus ſanguinis detrahendum iis, qui artes laborioſas exercēt, et c...

15. Cùm repetitam ſanguinis evacuationem per ſectam venam in putridis febribus curādis, aliquando eâdem die, aliquando ſequenti, aliâs etiam tertio die, uno interpoſito, faciendam docuerit Gal. *lib. de curandi rat. per ſang. miſſ. cap.* 16. ſi tertiana notha ſimplex fuerit, urgeat verò neceſſitas mittendi ſanguinis, bis eâdem die intermiſſionis fieri poterit, ſeptem horarum ſpatio interpoſito, aut in ſequentem diem etiam reſervari, ſi acceſſio veſperi ſuperveniat. Quòd ſi duplex facta ſit, interpoſito die majoris invaſionis, in tertium differri poteſt. In quartanâ verò præſtabit bis facere duobus diebus intermiſſionis.

[margin:] Miſſio ſanguinis repetita quomodo facienda.

16. Animadvertendum, præceptum Gal. *lib. de curan. rat. per ſang. miſſ. cap.* 21. ſi repetitio fiat evacuationis gratiâ, repetendam potiùs eâdem die; ſin revulſionis, in alterum, aut alterum eſſe differendam.

[margin:] Miſſionis ſanguinis repetitio quādo eadem die, quādo altero.

17. Cave

Miſſionis ſanguinis revulſivæ repetitio quãdo eadem die facienda.

17. Cave tamen; ne in præcipiti morbo revulſionem expoſcente id ſerves; cùm enim affluxus fiat vehemens, ut in effuſione ſanguinis per nares, aut uterum, aut hęmorrhoides, aut in inflammatione gutturis, hepatis, pulmonum, niſi eâdem die fiat, fruſtra ſequenti die id tentabimus, quòd cum ſanguine anima ſit effuſa, aut ſuffocatio eò pervenerit, ut nulla ampliùs ſubſit ſpes ſalutis.

In cruris dextri inflammatione quæ vena ſecãda pro revulſione.

18. Cùm in revulſione per ſectam venam factâ, & rectitudo obſervetur, & venarum conſenſus, unde laborante inflammatione crure dextro nunc ſecandam jecorariam dextri brachii, nunc ſaphenam internam cruris ſiniſtri præcipiebat Galenus. Hac diſtinctione in harũ alterutrâ ſeligendâ ego utendum cenſeo; ſi ex interna cauſâ, calido ſanguine affluente, fiat inflammatio; ſecanda omnino erit vena jecoraria dextri brachii; ſic enim verſus originem, & fontem retrahemus ſanguinem, ſervatâ rectitudine, & à corpore extrahemus. At ſi externa aliqua cauſa, puta, vulnus, contuſio, aut quid ſimile inflammationem pepererit, præſtabit ex crure ſanguinem mittere, ut ſanguis, qui ex vicinis ad partem laborantem affluit, faciliùs per venarum communicationem & revellatur, & evacuetur.

Miſſio ſanguinis ad animi uſque deliquium ra

19. Cùm ſanguinis miſſionem ad animi uſq; deliquium concedat Gal. 23. 1. *Aphor.* in ardentiſſimis febribus, maximis inflammationibus, & vehementiſſimis doloribus, nonniſi in extremis morbis admittẽdum eſſe hoc genus auxilii, manifeſtè

nifeſtè oſtendit. Verùm cùm ad illud exſequendum tot requirantur etiam conditiones, nempe ut adſit ætas juvenilis, temperamentum calidum & humidum, regio temperata, corpus ſanguinis miſſioni aſſuetum, anni tempus temperatum, quas vix in uno & eodem corpore reperiri poſſe conſtat; cavebit juvenis Medicus, ſanguinis miſſionem ad animi uſque deliquium aggredi, ſed eam peritis Medicis, & plurimùm in arte verſatis relinquat; quia, cùm vix tot conditiones in uno concurrant, & ſi in uno reperiantur, vix cognoſci poſſint, potiſſimùm à juniori, necdum multùm in arte exercitato, præſtabit illam omittere, & maturiori judicio relinquere. *rò in uſu ducendũ, & à quibus, & cur.*

20. Non ſemper ante ſectionem venæ lenienda eſt alvus, vel leniente medicamento, vel clyſtere; ſed ubi crudorum humorum colluviem in ventriculo, & venis meſenterij adeſſe cognoverimus, aut ex præteritâ victûs ratione, vel ex colore linguæ, vel ex gravitate partium illarum, juxta ea, quæ tradita ſunt à Gal. 4. *de tuend. ſanit. c.* 5. & antè ab Hipp. 4. *acut.* 116. ubi dicit, *Si ſecanda eſt vena, & alvus fluat, priùs eſſe adſtringendam: at ſi adſtricta ſit, clyſtere*, ait, *priùs eſſe ſolvendam*; ne ſcilicet inanitæ venæ crudos humores, aut etiam corruptos ab illis locis ſugant, ac attrahant. *Sectionẽ venæ quãdo præcedere debeat factẽ inanitio.*

21. In febribus putridis, in quibus dãtur induciæ, præmitti, ubi adſint crudi illi humores, aut putridi in primis venis, clyſteres debẽt, aut leniẽtia alvum: at in præcipiti morbo, à fluxione ſan- *Morbo in præcipiti ſanguis mitti debet ante alvi lenitionem.*

guinis

guinis facto, venã priùs ſecato, nõ alvũ emollias.

Venis brachii in feriendis, quæ cautiones adhibendæ.

22. Cæterùm, omnibus in pertundendis in brachio venis hæc adſit cautio, ut baſilica feriatur, poſtquàm ſe junxerit cephalicæ infrà eundo per digiti latitudinem, cephalica contrà ſuprà per digiti latitudinem; nam corporum ſectio id docet: nam maximus nervus, qui ex cervice inter primam coſtam, & claviculam permeans, toto brachio fertur, baſilicæ ſubeſt eo loco, quo ferit digiti latitudo ſurſum eundo, ſi conſociationi baſilicæ, & cephalicæ imponatur: tunc ſi digiti alterâ latitudine ad axillas abieris, eo loco ſupergreditur baſilica eum nervum, dum nempe curſum ſuum ad cephalicã flectit, ibi periculum. Quòd ſi infrà pergas, in altum ſe abdit nervus. Nec etiã tutò in ipſa cõjunctione utriuſque venę fit ſectio, cui plerumq; validiſſimi tendines ſubſunt; cephalica autẽ ſuperiùs, ut dictum eſt, erit ferienda; nam ibi ab arteriâ, quæ ei vicina eſt, longiùs abeſt, nec quidquã periculi habet.

Cautiones in mittendo ſanguine aliæ, à quibus petendæ.

23. Plures ſi quis in ſanguinis miſſione, & venâ ſecandâ expoſcat cautiones, & animadverſiones, Avic. legat 1.4. *cap.* 20. ſed potiſſimùm Nicolum Florentinũ, *Sermone* 2. *Tract.* 1. *Summæ* 2. *cap.* 16. 17. *&* 18. & recentiores, qui de ſanguinis miſſione per ſectam venam ex profeſſo ſcripſerunt. Dum enim regulas quaſdam ad hanc materiam pertinẽtes tradunt, cautiones pleraſque attingunt, quas, ne actum agamus, in præſentiâ prætermittendas cenſemus, potiſſimùm cùm in animadverſionibus circa febres, & mor-

bos

bos particulares quàm plurimas ad hoc negotium ſpectantes infrà ſimus propoſituri.

24. In cucurbitularum uſu, ſi locus ſcarificandus ſit, non adeò multo igne opus eſt; nam præterquam quòd ſæpenumerò veſicæ in cuticulâ elevantur aquâ plenæ, quæ ſcarificationem cutis integræ impediũt, attractum ẽt ſanguinem adeò condenſant, ut mirum non ſit, ſi inciſâ cute ſanguis non effluat, potiſſimũ ſi diutiùs adhæreant.

Cucurbitulæ ſi cũ ſcarificatione, affigantur cũ pauco igne, & cur.

25. In ſcarificandâ ſub cucurbitulis cute ad evacuandum ſanguinem, non eodem modo ſemper incidenda eſt cutis: nam in cute ſubtili & albâ, in tenui ſanguine & bilioſo, non profundis inciſuris eſt utẽdum, ſed ſuperficie tenus eſt ſcarificandum: ubi verò in craſſum corium inciderimus & nigrum, craſsúsque ſanguis, & feculentus erit evacuãdus, profundiùs erit cutis, & ſubjacens caro incidenda, ne evacuationis fine fruſtremur; cùm alioqui artifices quã plures videamus, qui in quovis corpore vix cuticulã trãſeũt, ſolúmque ichoroſum, tenuem, & in extremâ ſuperficie conſiſtentem ſanguinem extrahunt, ut manus agilis, & vix ferientis nomẽ adipiſcantur.

Scarificatio quando profunda, et quando lèvis facienda.

26. Caveant quàm maximè, ne diutiùs cucurbitulam, carnoſæ potiſſimùm & molli parti, adhærere ſinant: cùm enim vehemens fiat attractio, & multa carnoſa ſubſtantia cucurbitulam ingreſſa ſit, adeò coarctatur, ut ſpiritibus non permeantibus pars emoriatur, & gangrænam, quin etiam ſphacelum ſubeat; unde maxima vitæ pericula ſequuntur.

Cucurbitula non diutiùs affixa parti permittatur.

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS,

Animadverſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER QVINTVS,

Eas complectens,

Quæ in Febribus curandis obſervari debent.

In febribus intermittentibus ſudorum provocatio præſtantior, potiſſimũ tertianis.

VT verum eſt in febribus putridis ſudoris,& urinæ provocationem utilem eſſe; ita in intermittentibus, maximè autem tertianis, ſudoris utiliorem cenſemus, quàm urinæ. Nam cùm ſingulis harum acceſſionibus videamus ferè ad ambitum corporis portionem materiæ transfundi à naturâ per ſudorem, motum illius imitari debemus.

Continuis febribus cõmodior evacuatio per lotiũ.

2. Oppoſitum in continuis fiat: quòd in intimioribus venis in eis humor putreſcat, ex quibus per lotium aptiſſimè expurgatur; niſi forſan ſeroſi nimium, & tenues humores prævaleant, & æſtas cum madore ſit; tunc enim etiam ſudoribus evacuatur.

3. In

3. In tertianâ febre verâ, & ardente, hæc in clyſteribus adhibeatur cautio, ut ſicut molles, & refrigerantes potentiâ eſſe debent; ita actu vix teporem habeant. *Tertianis, & ardentibus clyſteres vix tepentes indendi.*

4. Vt in tertianâ reſpectu ſui, aut materiæ illam facientis, numquam ab initio ante coctionem eſt medicamento purgante evacuandum; ita cùm quandoque ad ventriculum bilis acris transfundatur & mordens, graviſſima invehens pericula, & ſæpè mortem, potiſſimùm ſi æger ad vomendum ineptus naturâ fuerit: ut illa præveniamus, licebit purgatione uti reſpectu ſymptomatis, ut ſyr. roſ. ſolutivo ex ſero lactis, vel ſolo, vel cui incocti ſint thamarindi; aut & valentioribus, ut electuario roſato Meſuæ, aut de ſucco roſarum; quin in acceſſione ipsâ ſymptomate urgente, aut hydrelæo utemur, vel ut vomitum adjuvemus, vel ut decrſum ducamus, aut ſanè ut acerrimam illam qualitatem attemperemus. *In febre tertiana ante coctionem quãdoque purgãdũ, & quãdo.*

5. Vſus rhabarbari ut omnino inter principia harum febrium eſt interdicendus, quòd electivè purget, quod non licet crudâ materiâ; & quòd calidum ſit, & ſiccum, qualia omnia evitanda ante concoctionem docebat Gal. 1. *ad Glauc.* ita ad deturbandos bilioſos illos humores, & ſyncopen ex morſu oris ventriculi, & vehementiſſima alia accidentia, in primis tribus, aut quatuor acceſſionibus ante coctionem omnino fugiendus: humores enim illos ferventes magis exacuit, partem phlegoſi quâdam afficit, obſtructiones in venulis meſaraicis potiùs adauget, ſiticuloſóſque *Vſus rhabarbari in æſtuoſis febrib⁹ quomodo ſuſpectus.*

loſóſque denique ægros reddit.

In bilioſis febribus pro purgatione ſufficit adeſſe nubem albam, levẽ, & æqualem.

6. In purgatione in bilioſis febribus moliendâ, caveat Medicus, ne decipiatur, hypoſtaſim in urinâ albam, levem, & æqualem exſpectās: cùm enim in bilioſis affectibus ſola nubes illas habēs conditiones ad concoctionem oſtendendam ſufficiat, ſi exquiſitiora illa ſigna exſpectaverit, recidivæ facilè occaſionem præbebit.

In declinatione æſtuantiũ febriũ rhabarbarum etiã pro bile purganda ſuſpectum, cur.

7. In bile in eſtuoſiſſimis iis febribus evacuãdâ, licet rhabarbarum primas apud omnes Medicos teneat; animadvertendum tamen omnino erit, ſi calor adhuc vehemens in declinatione, vel in ventriculo, vel in hepate, vel in univerſo corpore, & ſolidis partibus relictus ſit, & ſitis ingens, quod in vehementiſſimis tertianis aliquando, ſæpiùs in continuis, & cavſone contingit, præſtare illo non uti; unde in illius locum ſubſtituere poterimus decoctum thamarindorũ cum ſyr. roſ. ſolutivo, & portione mannæ, & ſimilibus. Rhabarbarum enim caliditate ſuâ, & ſiccitate, ac igneis partibus, ut calorem per accidens minuit, evacuatâ calidâ materiâ; ita per ſe in hujuſmodi corporum conditione calorem exacuit, ſiccitatem adauget, ac ſitim inducit: unde accenſis denuò ſpiritibus, denuò febres excitantur; aut ſolidioribus magis ſiccatis, hecticæ introducuntur, quod multi non animadvertentes, non levem ignominiæ notam ſubeunt, quòd jam vel declinata, vel ceſſata febris nova eorum actione excitetur.

Quomodo

8. Si quando autem etiam in iis caſibus rha-

barbaro uti placuerit, aut in tertianis ipſis adeò non ardentibus, aut in corporis temperie, aut conſtitutione ſic calidâ, & ſiccâ, quòd præſtantiſſimum cholagogum ſit, ac maximè in biliofis affectibus ab omnibus, & à me commendatum, potiùs dilutum, factâ in aquis refrigerantibus, aut ſero infuſione, commendo, ut caliditas illius, & ſiccitas retundatur, & igneæ partes reprimantur; aut ex ſaccharo in ſyrupum paratum cum cichoraceis, ut eſt ſyrupus de cichoreâ cum rhabarb. deſcript. Gulielmi. Quòd ſi potiones quiſpiam averſetur, in uſum in pulverem quidem ducetur, ſed admixtâ caſſiâ, ejúsve ſucco ad unciam, facilè enim ſic ſiccitas ejus retundetur, & igneæ partes compeſcentur.

rhabarbaro uti poſſimus pro purganda bile, etiã in æſtuoſis febribus.

9. Scammonii uſum ut in biliofis omnibus febribus ſuſpectum habere convenit, & non niſi refractâ illius caliditate mixtione aliorum medicamentorum refrigerantium, ut in electuario roſato Meſuæ, & de ſucco roſarum, & admodum raro; ita in ardente febre omnino fugiendum cenſeo: hæc enim febris magis, quã quævis alia, refrigerantia expoſcit. Quapropter per caſſiam, mannam, ſyr. roſ. ſolutivum ex ſero, violas, thamarindos, ſubducere humores peccantes conveniet, vel etiam Aëtio *Tetrab.* 2. *Ser.* 1. *cap.* 78. id perſuadente.

Scammonii uſus ĩ æſtuoſis febribus ſuſpectus, et quando eo utendum.

10. Poſt blanda hæc medicamenta, optimè ſuadet Avic. dormire aliquantulum; cùm enim etiam alimentoſam habeant facultatem, etiamſi portio aliqua in alimentum vertatur, refrigera-

Blãdis aſſumptis medicamentis, po

G 4 bit,

bit, neque tamen evacuatio impedietur, naturâ per ſomnum refocillatâ.

Cauſone laborante purgato, ſerum lactis optimum.

11. A purgato in cauſone humore, ſi quis lactis ſerum ad frigidum alteratū per duos, tréſve dies ſumpſerit, vel lac aſinæ, illi maximè conſultum cenſerem: humectat enim, & refrigerat corpus, ſitim extinguit, atque ſi fortè hectica inceperit, omnino eam reprimit.

Sacchari roſati uſus, poſt purgationem in ardentibus, non probãdus.

12. Vnde etiam non adeò probanda eſt practicantium conſuetudo, altero à purgatione die ſemper ſaccharum roſ. ex aliquâ aquâ refrigerante concedentium, ut calor, ſiccitáſque vi expurgantis medicamenti facta, & ex febre relicta, & ſitis compeſcatur; cùm experientiſſimus Rhaſis, 3. *Tract. contin.* 27. eos, qui calorem, & ardorem in ventriculo patiuntur, illud comedere nullo modo debere teſtetur, & maximè ſi æſtas fuerit; calefacit enim, inquit, & ſitim inducit; id quod etiam in multis experientia docet. Quare præſtabit aut ſero, ut dixi, uti, aut aquâ hordei cum ſucco aurantiorum, aut julepo roſato, aut violato.

In febre tertiana etiã intermiſſionis die, victus à Gal. & aliis inſtitutus, apud noſtrates periculoſus.

13. Lautè etiam nimis, etiam intermiſſionis tempore, cibari mihi videntur tertianâ laborantes, ab omnibus ferè, & à Galeno ipſo: qui cibandi modus ſi apud nos in uſum duceretur, omnes ex tertianâ ſimplici in duplicem, aut etiam continuam duceremus. Atque hoc ſæpè, ac ſæpiùs juniores Medici, eùm ex ſcriptorum inſtitutâ victûs ratione victum præſcriberent ęgrotantibus experti ſunt, cum ægrotantium periculo, unde

mutare

mutare ſententiam coacti ſunt.

14. Quinimò, ſi vinum pro potu incipiente coctione cum Galeno, & antiquis cóceſſerimus, omnes in deteriorem conditionem ducemus, ut vix in ipsâ declinatione concedere illud poſſimus, ſive hoc corporum noſtrorum conſtitutioni tribuatur, ſive vinorum noſtratium conditioni, ſive utrique; hoc unum ſcimus, ſecuriùs per totum morbi decurſum abdicari vinum.

Vino tertianarii apud nos per totum morbum interdicẽdi.

15. In quotidianis curandis febribus animadvertendum eſt, quòd, licet in febribus aliis in principio uberiùs ſic nutriendum, paulatim verſus ſtatum progredientibus imminuendo; in illis tamen primo ſeptenario tenuiùs ſunt alendi ægri, ut & crudæ in ventriculo contentæ materiæ attenuatæ, excalefactæ, & exſiccatæ, aut in bonũ ſuccum vertantur, aut ſaltem abſumantur, aut per ſe, aut ope Medici, lenientibus, & abſtergentibus ſubducantur; in quâ re Rhaſis, Avic. & reliqui omnes Mauritani conveniunt, ut nempe primis ſeptem diebus tenuiori victu utamur, quàm etiam in ſtatu; qui omnes à Tralliano mutuari videntur.

In quotidianis in principio tenuiùs alendum etiam, quã in ſtatu.

16. Si tamen à ſalsâ pituitâ fiat, potiùs vomitu in principio expulſa, aut dejectorio abſtergente per inferna educta, cùm nutricatui inepta ſit, evacuabitur; neque diæta adeò ab initio erit attenuanda, ne incaleſcat magis, ſiccetúrque, minúſque eductioni apta reddatur.

Pituita ſalſa abũdante, victus ab initio non adeò attenuandus, ſed evacuanda.

17. Quamvis vomitum in hac febre Galenus laudâſſe viſus ſit, apparentibus ſignis coctionis, quod

In febre quotidiana vomi-

tus utilis ab initio, & quomodo.

Quotidiana in febre, præter vomitum ab initio, valentior cõvenit in ſtatu, ex Gal.

Mel. roſ. ſolutivũ, licet in bilioſa ab initio non cõveniat, in pituitoſis optimũ eſt remedium, & cur.

Aloe in quotidianis, & aliis febribus lõgis, optimum remediũ.

Mel.

Aloë.

quod in ſtatu evenit; id tamen de eâ per vomitum evacuatione intelligit, quâ univerſum corpus evacuatur radiculâ, cui veratrum album infixum ſit: cùm enim majori ex parte primis diebus ventriculus pituitâ ſit refertus, ſi ad vomendum ineptus non ſit, aut naturâ, aut ſtructurâ corporis, optimum erit, blando & facili vomitorio tentare illius evacuationem, aut ſi ſit nauſeabundus, à cibo.

18. Quamvis mel, & ſyrupum roſ. ſolutivum in bilioſis febribus, ab initio, crudâ exiſtente materiâ, in uſum duci non poſſe ad ſubducenda excrementa communia, jam docuerimus; in quotidianâ tamen, ad abſtergendos viſcidos à ventriculo humores, præcipuè mel præſtantiſſimum remedium cenſendum eſt: attrahens enim facultas, frigiditate, & viſciditate humoris primò occurrentis evaneſcit, & quaſi emoritur; valés autem maximè facultas abſtergentibus relinquitur.

19. Ne quis in amphimerinis ſuſpectum habeat aloës uſum, ad deturbanda communia excrementa, & pituitam in ventriculo, & primis venis exiſtentem ſubducendam, vel ob eam rationem, quòd bilem potiſſimùm illam ſubducere ſcribat Gal. & 7. *Meth. med.* 4. & 8. *de compoſ. med. ſecundum loca, cap.* 2. & *lib. de Ther. ad Piſonem*, 4. & Paul. *lib.* 7. *cap.* 4. vel ſanè, quia eamdem calidam in primo, & ſecundum gradum attingentem, & in tertio ſiccam, idem Galenus cõſtituerit, quod quàm ſit febribus inimicum, quilibet,

libet, qui febris naturam examinaverit, facilè poterit intelligere: Animadvertat, duplicem in aloë eſſe facultatem: alteram à totâ ſubſtantiâ ductam, quâ bilem potiſſimùm, tum etiam pituitam, ſi non à toto corpore, ſaltem à venis etiam circa hepar attrahere, & è corpore pellere conſuevit, de quâ locis propoſitis etiam Galenus: alteram deterſoriam, & attenuantem, quâ & excrementa, quæ ſunt in ventre, & inteſtinis, cujuſcumque ſint generis, per inferna ſubducit; cúmque potiſſimùm inter fęces evacuantia, ἐκκοπρωτικὰ dicta, principem ferè locum occupet, facilè propoſitas omnes difficultates ſuperare poterit. Cùm enim tamquam bilis purgatorium medicamentũ aſſumitur aloë ad drachmas etiam duas, & non niſi raròo, ut alia medicamenta, & longè à cibo ſummo manè, quin etiam rarò in febribus bilioſis concedi poteſt: ſi verò aloën ſumamus, ut dejectorium medicamentum, ſ'ut-que deterſione quâdam ac attenuatione, quidquid per viam invenit, ſubducit, & frequentiùs aſſumi, cum cibo permiſceri, in minori quantitate aſſumi, & febribus longis, tertianis nothis, & quotidianis, quàm maximè auxilio eſſe poterit, potiſſimùm ſi lota fuerit; nam quamvis 5. & 6. *de tuend. val.* Galenus aloën neque ſiccam, neque melle exceptam ſenibus concedendam ſtatuerit, niſi magna aliqua neceſſitas urgeat, & 8. *de compoſ. med. ſecundum loc. cap.* 2. bilioſis, & ſiccis corporibus aloës uſum non mediocriter infeſtum docuerit; In aliis ſanè corporibus, ſive morbo ten-

Aloes duplex facultas.

Longis febribus aloes uſus cõmodus.

bo ten-

bo tentatis, ſive ſanis, ubi vitioſis ſuccis utcumq; infeſtentur, aloë non ſine magno commodo in uſum ducitur, potiſſimùm ubi ventriculi villis ii adhæreant: ſic enim Oribaſ. 7. *Collect. cap.* 27. abſinthio aloën cõferens, ſtomacho placidiſſimam eſſe contendit, & ſumi quotidie poſſe à cœnâ; *ſubducit enim*, inquit, *& ciborum vim non hebetat; prætereà ſitim non inducit, & hominem ad cibos ſumendos facit promptiorem*. Et quoniam proximè ante hæc verba dixerat, aloën ad duas drachmas ſumptam, pituitam, & bilem ſubducere: cùm addit; *ſumi etiam quotidie poteſt à cœna*. non intelligit de eâdem quãtitate, ſed alium uſum ſumit, de quo 1. *Evporiſton, cap.* 9. ubi de evacuantibus, quæ in ſanis corporibus conveniunt, agit; quantitatem enim iis præſcribit, qui quotidie eam aſſumunt, trium cicerum magnitudine. Idem etiã, & longiori oratione explicuit Aët. *Tetrab.* 1. *Serm.* 3. *cap.* 24. cùm enim ad trium drachmarum etiam quantitatem ad multos demoliendos morbos optimam eſſe ſtatuiſſet, commodam etiam eſſe ſcribit ſanitati conſervandæ, ſi quotidie ante cœnam ſumatur, ut ante prandium manè: id autem eſſe non poteſt in eâdem quantitate, ſed ad ſcrupulum, aut ſemidrachmam. Sic ex Mauritanis Avic. *lib.* 2. *cap.* 43. de iis, qui ſecundâ valetudine conſtituti alvum movere poſſunt, de deterſoriâ hac facultate loquitur; *& lib.* 7. *cap.* 4. de eâdem, ut medicamento purgante, agit, ut & apud Meſuen videre licet. Si igitur tamquam deterſorium medicamentum, & ventriculum expur-

Aloes varia quantitas ſumenda, ſi pro purgatorio, & ſi pro deiectorio medicamẽto.

doſis alöes

expurgans ſumatur, & in minori illâ quantitate, & ſtatim à cibo, vel etiam ante cibum ſtatim ſumatur, febricitantibus iis ſæpè concedi poterit, in quibus aut crudi multi humores febres produxerint, aut certè ex diuturnâ febre debili reddito calore ventriculi, multa pituita congeratur, ut in longis febribus evenire docet Gal. 1. *ad Glauc.* Sic 8. *de compoſ. med. ſecundum loca, cap.* 2. & Oribaſ. *loco cit.* in febribus hujuſmodi, potiſſimùm ſi lota fuerit, aloën quàm maximè commendârunt, non lotam tamen in iiſdem, ſi educendi indicatio prævaleat, etiam concedunt. Cõcedatur igitur intrepidè in iis febribus, cùm, quæ ex febrili calore deſumitur, indicatio non prævalet, ſed quæ ex craſſis humoribus in ventriculo congeſtis ob diminutum partis calorem, tum ubi roborandi ventriculi viget indicatio, quod in longis febribus, & ex pituitâ genitis, & tertianis ſpuriis ſæpiſſimè evenire dicebat Galen. 1. *ad Glauc.* Vnde videmus, Mauritanos, & eam ſcholam ſectantes, & pilulas ex hierâ Galeni comendare, & alephanginas bis in hebdomadâ in paucâ quantitate à cœnâ ſumptas.

20. In uſu attenuantium, & diureticorum, hæc eſto cautio, ne ineunte eorum uſu nimiùm ſint calida attenuantia, ſed moderatè aperiant, ne aut materia nimis liquata, & fuſa majori mole turgeſcat, & dolorem per univerſum pariat; aut exhauſtis tenuibus partibus, quæ relinquuntur craſſiores remaneant, & quodammodo lapideſcant, & in invictum ferè malũ ægri decidant. *Attenuantia in principio non ſint valenter calefacientia.*

21. Illud

Purgãtia valẽter rarò in febribus in uſũ veniunt.

21. Illud certiſſimum eſt, in Galeni doctrinâ non multùm in febribus uſum medicamẽtorum purgantium commendari; cùm 8. *Meth.* 1. abſolutam putridarum febrium curationem tradẽs, ne verbum quidem de purgatione habuerit. Et 11. *Meth.* in reſolutoriâ illâ methodo curativâ earum, cùm putridum humorem evacuatione eſſe propulſandum doceat, ſtatim ſubdat, eligenda eſſe medicamenta, quæ ſine calore educant, ut ſunt mulſa, ptiſſana, clyſter. Et 1. *ad Glauc.* etiam in continuarum curatione purgantium medicamentorum non meminerit. In tertianâ verò præſtare ait medicamenta alterantia, quàm quomodolibet evacuare: id verò, quòd ſæpenumerò per urinarum copiam, aut per ſudores, inſenſibilémque tranſpirationem morbifica cauſa ſit evacuata; quòd, ſi quæ ſuperſunt, craſſiores potiùs aliquæ portiones erunt, non multæ, illæ medicamentis noſtris blandioribus non calidis tolli poſſunt, cùm in eâ quantitate eſſe conjectabimur, quæ ad alios in putredinis communionem attrahendos apta ſit; cùm verò non ſæpè id in tertianis, continuis, & acutis contingat, rarò etiam in fine earum purgationem exercendam cenſuit Hipp. 1. *Aphor.* 23. 2. *Aphor.* 29. *& lib. de Medic. purg.* 5.

Purgãtia levia repetita in quotidianis cõveniũt.

22. In febribus autem à pituitâ genitis, quæ intermittunt, levia quaſi medicamenta purgantia tantùm, eáque per intervalla admittit Galenus, quem ſecutus eſt Alex. Trallianus, magnæ vir auctoritatis, *lib.* 12. *cap.* 7. de hac re diſſerens,

cùm

cùm dicit: *Non oportet autem ipſos univerſim purgare, ſed per vices, & ſimplicioribus medicamentis. &c.* Vnde fortaſſe recentiores ſuorum minorantium uſum deſumpſerunt, quod in aliquo caſu, & aliquibus febribus, & poſt coctionem conceditur ex arte, ad omnes febres, & quocumque tempore, & in principio malè traducentes.

23. Leviùs etiam, cautiúſque in febribus omnibus purgandum eſſe conſtat, quàm in aliis morbis à febre ſejunctis: calidiſſimorum enim viſcerum, cordis nempe, & hepatis fervor, calor ex humorum motu contractus, & deleteria, vel ſaltem ſatis calens medicamentorum qualitas in causâ ſunt, ut cũ timore in febribus purgemus, in morbo autem non febrili audacter evacuemus; id quod Hipp. *lib. de Articulis, in fine*, clariſſimis verbis oſtendit. *Purgãdũ leviùs in febre, quã in aliis morbis, et cur.*

24. Verùm purgare corpora in febribus cùm opus eſt, inclinante morbo, vel poſt illum, quo tempore vires majori ex parte ſunt imbecillæ, & ſpiritus multùm exhauſti; cavendum maximè Medico eſt, ne ex aſſurgendi frequentiâ, aut ex humorum evacuatione in ſyncopen incidant ſui ægri; quod vel in purgandis iis, qui à tertianâ ſunt evacuandi, maximè timuit Averroës. Quapropter jubeat excrementa in lecto exonerare, vaſe aliquo huic uſui accommodato ſuppoſito, aut ſindone plicatâ, quod innuiſſe viſus eſt Gal. *3. de Criſ. cap. 9.* *Debiles dum purgantur, è lecto non ſurgant.*

25. In quartanæ febris rectâ victûs ratione, & in quantitate, illa ſit animadverſio, ut in principio *Quartanarũ in prin*

cipio varius victus, & quemodo variãdus.

cipio non in omnibus ſit eadem; neque enim ſemper à craſſiori eſt incipiẽdum, quod ex communi regulâ 1. *Aphor.* colligunt aliqui, in ſtatu attenuantes. Neque etiam ſemper per primas tres hebdomadas abſtinendum erit à carnibus, & pullis gallinaceis, ut crudi humores poſſint attenuari, & abſumi, quod magni alioqui nominis viris placuit; ſed diſtinctione opus eſt. Sanguinei, & carnoſi, quíque lautiùs vitam per multos dies traduxerunt, & qui crudis multis ſcatent ſuccis, & qui ex ſanguine in melancholiam verſo febricitant, primis quatuordecim, aut viginti diebus, tenuiùs alendi erunt, atque etiam, ſi fieri poſſit, ab uſu carnium ſunt interdicendi, ut & crudi humores in vẽtriculo, & primis venis exiſtentes concoquantur attenuati, & in ſanguinem mutari queant, néve altiùs permeantes obſtructiones adaugeant. Qui verò in primâ regione cruda non acervârunt, & bilioſi ſunt, macri, facilè reſolubiles, tum & pueri, aliter ſunt in principio alendi, atque concedendæ erunt carnes, ut diuturno morbo obſiſtere poſſint, atque ad ſtatum uſque cum viribus valentibus pervenire.

Salſamẽta quartanæ laborãtibus concedenda, ſed parcè, & cur.

26. Quòd ſalſamenta in quartanis laudentur à Galeno, cavẽdum eſt, ne multo eorum uſu melancholicus ſuccus in corpore adaugeatur; concedendá igitur erunt parcâ manu, ut medicamentoſa alimenta attenuante vi prædita, & ut appetentiam, quæ primis menſibus omnino ſolet eſſe dejecta, excitemus.

Quarta-

27. Sanguinem quidem in quartanâ miſſum

per

per ſectam venam, ſi opportunè hoc auxilium adminiſtretur, Galenus cenſuit optimum remedium; opportunè autem fiet, ſi multus in venis ſanguis fuerit, & craſſus, & fœculentus, niger & craſſus.

nis venæ ſectio quã do convenit.

28. Vnde jure merito Medici præſentia neceſſaria eſt, dum talis actio à veniſecâ exercetur, qui qualitatem ſanguinis conſideret, ut eo inſpecto, ſi niger, & craſſus ſit, liberaliorem permittat evacuationem, habitâ ſemper virium, ætatis, plenitudinis, temporis ratione. Quòd ſi potiùs tenuis, & clarus ſit, & potiùs ad flavum vergat, ſupprimendus erit.

Quartanis laborãtibus dũ ſanguis evacuatur, Medici præſentia neceſſaria.

29. Adhibenda tamen hæc eſt cautio, ne ſtatim ac perrubentem ſanguinem, & bonum exire viderimus; illum ſupprimamus ſigillatâ venâ; ſępiùs enim vidi primas illas duas uncias effluẽtes bonæ conditionis, quòd non ex penitioribus educantur, ſed ex venis brachiorum, quorum ſanguis ob aſſiduum eorum motum, quandoque purior redditur; progrediente verò evacuatione, nigrum, & craſſum effluxiſſe. Quapropter ſaltem duæ, aut tres unciæ ut effluant, ſinendæ ſunt, antequàm certum de hac re feratur judicium, & antequàm ſupprimatur.

Sanguis ĩ miſſione ſanguinis in quartanis, nõ ſtatim ſupprimendus, etiã ſi bonus.

30. Evenit tamen aliquando, ut, etiamſi ſanguis optimus è venâ fluat, permitti debeat effluere, neque ſiſti oporteat, ſi fortè ex antè actâ vitâ, & ſignis plenitudinis ad vaſa cognoverimus, tantam ſanguinis copiam congeſtam in venis eſſe, ut niſi ſolvatur, periculum immineat, ne aut

Sanguis ĩ miſſione ſanguinis in quartanis, etiã ſi optimus, quãdo ſinendus eſt fluere.

novus aliquis morbus magni momenti adjungatur, aut certè ex multâ illâ ſanguinis congeſtâ copiâ obſtructione genitâ aduratur ſanguis, & in atrum ſanguinem mutetur, addatúrque in cauſam quartanæ.

Sãguis in quartana quãdo ex dextro brachio extrahendus.

31. Et licet Galenus de loco, unde in quartanâ ſanguis eſt evacuandus, agens, cenſuerit ex axillari, ſive internâ brachii ſiniſtri venâ eſſe educendum, illud ſumẽs, quod majori ex parte evenit, originem quartanarum ex ſplene pendere; præſtat tamen hac in re Aëtium ſequi, cenſentem, conſiderandum eſſe priùs, an potiùs vitio hepatis, multum melancholicum ſuccum gignentis, vel aſſato ſanguine, vel aliquâ aliâ occaſione fiat: tunc enim potiùs ex dextro brachio, quàm è ſiniſtro, ſanguis eſſet mittendus.

In peſte ſæpè mitti poteſt ſanguis per ſe ſectam venam, & quando.

32. In peſtilentibus febribus, ſic dictis, quòd peſtiferas ęmulentur, ut verum eſt, majori ex parte mittendum eſſe ſanguinem ſectâ venâ, conſentientibus viribus: ita in peſte, peſtiferíſq; ſic verè dictis, rariùs id auxilium in uſum duci debet: neque enim umquam, ſi à pravis cibis in annonæ penuriâ fiat, ſanguinem mittemus; neque in eâ, quæ ex aëris putredine, niſi magna ſubſit plenitudo, & humorum æſtus; miſſo enim ſanguine, & ſuperfluum ſanguinem evacuabimus, & æſtũ frẹnantes, ægris occaſionem ſubtrahemus multi aëris trahendi, neque periculum imminet tanti collapsûs virium. At cùm peſtis contagio aliunde delato alicubi ſerpit, qualecumque ſit primũ principium, mitti intrepidè poteſt, iis omnibus perpenſis

perpenſis & obſervatis, quæ in reliquis febribus putridis conſiderari ſolent, quòd eædem vigeant indicationes. Conſentit Gal. *3.in* 1.*Epid.* 26. in Critone. & *3.in 3.cap.*76. in Calvo Lariſſę. in quibus voluit miſſionem ſanguinis convenire, cùm peſte laborarent, *3.in 3. Epid. in proœm.* Quin & Ruffus, referente Oribaſ. *6.Synopſ.* 25. in peſte, ubi ſanguis abundaverit, vel ubi alii humores admixti ſint ſanguini, fiátque genus aliquod plenitudinis, jubet eſſe ſecandam venam. Idem Aët. *Ser.* 5. *cap.* 95. & Paulus, *lib.* 2. *cap.* 36. ex Ruffi ſententiâ. Ex Arabibus Aver. *lib.* 3.*Theiſ. Tract.* 3. *cap.* 7. Rhaſis *3.cont. Tract.* 13. *cap.* 2. *& libro de Peſte, cap.*6. & Avic.*lib.*4.*Fen.*1.*Tract.* 4.*cap.*4. ut ii ſatis eſſe poſſint adverſus Fracaſtorium, & novitios aliquos, etſi magni nominis. Neque verò faceſſit negotium, quòd hauſto veneno ſanguis ex venâ non detrahatur, ne bono ſanguine ex venis evacuato, in venas trahatur, & per ſanguinem diſpergatur, non ſecùs, quàm de ſectâ venâ crudis in venis exiſtẽtibus humoribus: Diſpar enim omnino eſt ratio; nam hauſtum venenum quamprimùm eſt vacuandum, dum in ventriculo, & primis venis continetur, quod vel vomitu, vel purgatione fit, venæ ſectione fieri non poteſt, quia ſanguis bonus in venis exiſtens, detraheretur, venæ verò inanitæ ſugerent, & attraherent ad ſe venenum in ventriculo, & meſenterio conſiſtens, quo nihil pernicioſius eſſe poteſt. Quare Dioſc. *lib.* 7. de curatione ab hauſto veneno agens, non meminit venæ ſectionis; quem ſe-

cutus eſt Aët. *Ser.*13.*cap.* 45. & Paul. *lib.* 5. *cap.* 28.

At in febre peſtiferâ venenum, ſive materia peſtilens, non conſiſtit in ventriculo, aut primis venis, ſed jam ineſt in venis cum ſanguine commixta; proptereáque detracto ſanguine, pars illius materię peſtilentis ſimul cum ſanguine inanitur. Hinc Paul. *lib.* 5. *capit.* 2. dixit, veneno in venis exiſtente, ſanguinem eſſe detrahendum. Diſpar igitur eſt ratio curandi hauſti veneni, & febris peſtiferæ evincendæ.

In peſte sãguis ad animi deliquiũ non mittẽdus.

33. Cavendum tamen, ne in Rhaſis opinionem, & aliorum Mauritanorum ſententiam eamus, qui in aliquâ peſte ad animi uſq; deliquium ſanguinem detrahunt; cùm in peſte potiùs quantitas minor eſſe debeat ſanguinis detracti, quàm in aliis febribus putridis, quòd vitales vires in eá magis, & faciliùs concidant.

In peſte ſolũ in principio mitti ſanguis debet, & cur.

34. Quinimò, ne detrahendus eſt ſanguis per ſectam venam in brachio, ſi morbus jam invaluerit; quòd vires, quæ, ſi in principio miſſus eſſet ſanguis, vegetiores factæ eſſent, exoneratâ ab onere naturâ, jam ex virulentiâ fractę ſint, & proptereà reſiſtentibus magnæ putredini, & alexipharmacis potiùs erit agendum.

35. Quid verò, erumpentibus, aut eruptis maculis illis, aut puſtulis? an mittẽdus erit ſanguis? an potiùs exſpectandus exitus naturæ? an jam eruptis? Ego ſanè, dum operatur natura, à principio ſum ſpectator; mox, ſi ſegniter id agit, & plenitudo magna adſit, & fervor humorum, evacuo ſanguinem ſectâ venâ, & ſæpè miteſcit mor-

bus

ius, æſtus imminuitur, validiúſq; reliquum ad utim expelli ſæpè animadverto. Neque enim ericulum illud impendet, quod vulgus etiam Medicorum timet, & adeò exhorreſcit, ne ſcilijet humores ad cutim impetentes, aut delati reirahantur à circumferentiâ ad centrum; quod niſſione ſanguinis fieri tamquam certiſſimum ſſumunt, & tamquam aſſertũ à Galeno 4. *tuend. val.* 10. Miſſio enim ſanguinis per ſe potiùs ſanuinem à centro ad circumferentiam revocat, ut xperientia docet, & Galenus apertis verbis tralidit 4. *de tuenda val.* 4. quòd ſi oppoſitum *c.* 10. *juſdem libri* aſſerit, id de multâ ſanguinis evauatione per accidens intelligendum eſt. Cùm nim per ſanguinis mediocrem evacuationem, anguis, qui in venis internis reperitur, ad extera, & extra corpus revocetur, ut in internis inammationibus manifeſtum eſt; ſi ulteriùs progrediatur evacuatio, cùm internę illę magnæ veæ exinaniantur, natura provida, ne partes majo is momenti deſtitutæ remaneant ſanguine, ex ccidenti, & ſecũdariò à carnibus & venulis amitûs ſanguinem iterum contrà ad interna retranit. At ſi mediocris fiat evacuatio, tantum abeſt, t miſſio ſanguinis per ſectam venam lædat, aut evocet, ut docuerit Gal. 6. *Epid. Sect.* 2. *Com.* 30. n latis illis puſtulis Simonis cujuſdam, ſanguinis niſſionem maximè futuram proficuam. Neque icant, Oribaſ. 7. *Synopſeos* 7. & 3. *ad Evnap.* 21. um hæc verba ad verbum recenſet, omiſiſſe ſetionem venæ, ut proinde cenſeant additum eſſe

in textu Galeni, cùm in omnibus Galeni codicibus illa particula reperiatur, ut potiùs ab Oribaſii collectore omiſſam per oblivioné dicere poſſimus; aut aliunde deſumpta verba illa eſſe, cùm eadē difficultas in purgatione etiā ſubſit. Quam opinionem confirmavit Aët. 2. *Quat. Serm.* 1. *cap.* 126. puſtulas, ſive vibices in principio peſtiferæ febris apparentes, ſanguinis miſſione curans.

Anthracibus, & bubonib. apparentibus ſecanda vena, & quomodo.

36. In anthrace, furunculo, & bubone, potiſſimùm ſi in emunctoriis cordis, aut cerebri fiant, nullum eſſe præſtantius cognovi remedium, ſi vires conſtent, & in principio verſemur, maximè ſi plenitudo, & ſanguinis copia adſit, ſanguinis evacuatione, tum ratione febris peſtiferæ, tum ratione morbi particularis: cùm enim fiant à ſanguine craſſo aduſto, bili flavæ admixto, quid æquè ſanguinem evacuabit peccantem in toto corpore, tum & dolorem illum intenſiſſimum mitigabit, qui ſæpè vires dejicit, maximè cùm partem nobilem obtinuerit; tum & materiam evacuativâ revulſione à parte retrahet? Scio, hac in re, ut & in ſuperioribus experimentis certari, & contrariis quidem. Ego verò in peſte illâ inſigni 1575. & 1576. noſtræ hujus magnæ civitatis, profiteri poſſum, ex octo illis Medicis, quibus peſte infectorum cura erat demādata, inter quos & ego unus erá, cùm unus, aut alter venę ſectionem in ſuis ægris averſaretur, Fracaſtorii, & aliorum dogmatibus inſiſtens, nec ex ſententiâ curationes ſuccederent, mutatâ ſententiâ, aliorum exemplis, & felicioribus ſucceſſibus utique excitati,

citati, quàm præſtaret ſanguinem evacuare, tandem cognovêre. Vnde etiam communi conſenſu, in peſte hujuſmodi nobile remedium nullo modo prætermittendum eſſe, decreverunt, modò ſtatim adminiſtraretur, & parciori manu, eáque adeſſent, quæ in eo remedio adminiſtrando perpendenda ſunt. Erat autem non ex aëris corruptione univerſali peſtis ea, ſed contagione, & cõmunicata, & ſerpens, ſalubri alioqui & cœlo, & anni conſtitutione ſaluberrimâ, & rerum omnium, quæ ad victum faciunt, maxima aderat abundantia; corpora autem noſtratia verè ſucci plena conſtitui poſſunt.

37. Caveant tamen, ne ſemper ex eâdem aut venâ, aut parte ſanguinem hauriant; ſi enim poſt aures parotides exoriantur, aut ſub axillis bubones, aut anthraces, furunculíve in trunco ſuperiori eruperint, ex brachio ejuſdem partis ſtatim tundetur vena. Quòd ſi in inguinibus bubones erumpant, & inflammatorium dolorem progignant, in talo ejuſdem pedis ſectâ venâ ſanguis evacuabitur. Si verò anthrax, aut furunculus apparuerit, ex oppoſito evacuabitur; illâ enim ſectione venæ & naturam onere levabimus, & manus adjutrices naturæ porrigemus, ut ad emũctorium illud humores detrudat; cùm enim à corde plurimùm recedat, vidimus plurimos ex bubone in inguinibus curatos; pauciſſimos autem, ſi poſt aures per parotides; ut ferè nullos, ſi ſub axillis materia detrudebatur. At ſi anthrax naſcebatur in dextro, puta, crure, evacuandus

Anthracibus, & bubonibus apparentibus in peſte, unde mittĕdus ſanguis.

erat ſanguis ex ſiniſtro, ne majorem molem materię ad locum affectum traheremus, unde & inflammatio major fieret, & dolor intenſiſſimus, unde vires collabaſcerent; præſtat igitur in contrarium revellere, evacuando, ſimúlq; à principibus partibus virulentiam retrahendo. Doctrinam hanc licet colligere *ex 6. Epid. Sect. 7. tex.* ubi dicit, in anginâ peſtilenti ſe venam ſecuiſſe in cubito.

Scarificatio crurũ in peſte ſaluberrima.

38. Sed cùm in peſte omnia ſint in præcipiti occaſione poſita, & aliquando Medicus ſtatim non accerſetur, aliquando etiam venæ ſectio ab aliquibus non admittatur, cuperem ad manus artificem habere, qui ſcarificationem malleolorum ſciret adminiſtrare: commodum enim eſſe remedium cenſuit Apollonius apud Oribaſ. 7. *Collect. c.* 19. *&* 20. quo etiam, cùm aliquando peſte eſſet correptus, aſſeruit eſſe ſanatum; quod remedium pro plenitudine curandâ, quaſi venæ ſectioni æquiparatur à Gal. 4. *val. tuend.* 4. *&* 20. Quæ actio omnino diverſa eſt à noſtrâ ſcarificatione in loco cucurbitularum, ut conſtat ex Oribaſ. 7. *Collect.* 18. ex Antylli ſententiâ; ſi quis caput illud, & modum exercendæ illius operationis conſideraverit, & quæ à doctiſſimo Proſpero Alpino de hac re ſcripta ſunt, *lib. de Medicina Aegyptiorum*, quidquid contrà ſenſerint Avic. 1. *lib. Fen* 4. *cap.* 22. & cæteri Arabes Medici.

Cucurbitulæ ſcarificatæ ali-

39. Verùm ſi jam aliquãtò progreſſus ſit morbùs is peſtilens, aut neſciamus, an vitales vires firmæ ſatis ſint; quòd aut vereamur, ne pertentatis ar-

tis arteriis peſtem in nobis contrahamus, aut lenge cautum ſit, ne primis quatuor diebus Medici pulſus arteriarum tangant, ut apud nos conſtitutum eſt: certè ſolebam ego in noſtrâ peſte, aquâ calidâ ablutis ſuris, in internâ parte cucurbitulas injungere cum profundiori ſcarificatione, atq; ita evacuare ſanguinem ad ſex, aut octo uncias, pro ſignis aut plenitudinis, aut robore virium; quamvis enim immediatè ſanguinem ex venis non detrahant, ſed ex carnibus, neceſſe tamen eſt, ut carnibus inanitis, ex venis ſubeat alimentum, & conſequenter etiam totum inaniatur. *quãdo vicaria ſectionis vena.*

40. Quinimò & frequẽtius, & tutius eſt præſidium hoc, cùm & evacuet ſanguinem citra multam ſpirituum exſolutionem, ab hepate autem, & corde, ad longinquam partem virulentiam avertat; nec verum eſt, quòd non ſint profuturæ, quia nimis diſtent à corde tibię: nam inanitâ plenitudine totius corporis, ipſas quoque cordi vicinas partes neceſſe eſt inaniri. *Cucurbitulæ cum ſcarificatione in ſuris ĩ peſte frequentiùs in uſum veniunt.*

41. Quid ſi inanito corpore urgeant ſymptomata, & exanthemata lentè prorumpant, cor verò anguſtiis prematur in peſte, & animi adſint deliquia, aut inſignis dolor capitis urgeat, aut ſimile ſymptoma, quod ſæpenumerò in peſte contingere videmus, erit à nobis præſtandum? An cucurbitulæ dorſo erunt admovendæ, quod ideò controverſum inter Medicos video, aliis illas omnino exhorreſcentibus, aliis paſſim, & in quocumque caſu illas in uſum ducentibus? Cenſeo, ſi nihil aliud urgeat, non eſſe temerè, & ſine *Cucurbitulæ ĩ dorſo quando applicandæ, & quãdo nõ.*

diſtin-

diſtinctione admovendas, ſed negotium naturæ eſſe permittendum. In illis autem caſibus, tum ſcarificatis, tum ſine ſcarificatione uti nos poſſe, & debere judico; neq; periculum ſubeſt, ne verſus cor attrahantur humores, propter totius corporis pręmiſſam jam evacuationem, potiùs enim è corde in ſuperficiem humores evocarent, cum manifeſtâ internarum partium utilitate.

Veſicãtia in peſte aliquãdo in uſum duci poſſunt, ſed rarò, & quando.

42. Veſicantia, ut in hunc uſum antiquis in peſte non ſunt uſitata, ita, ſi extremis partibus, potiſſimùm ſuris, poſt univerſalem corporis evacuationẽ applicentur, non ſpernerem, modò ęſtus ille in corpore non adſit, peccétque potiùs ſeroſus humor, & pituitoſus; ſic enim ad inferna virulenti humores à principibus partibus retrahẽtur.

Veſicãtia in febribus peſtilentibus ſine peſte in uſum duci non debent.

43. In peſtilentibus verò febribus, quæ cum peſte non ſunt, ſed ſic dicuntur, quòd inſignem quidem habeant putredinem in humoribus, ſed non hujuſmodi, ut veneni naturam jam ſubierit, cùm putredo corrigi poſſit, & per coctionem emendari, veſicantia non in uſum ducerem; ſed non ſecùs, quàm aliæ febres putridæ curandæ erunt, excellentis tamen putredinis habitâ ratione, ex exſiccantibus aliquo addito, & corde non mediocriter roborato.

Veſicãtia partibus ſupernis, comatoſis affectioni

44. Animadvertendum tamen tam in iis febribus impropriè peſtilẽtibus, quàm in verè peſtiferis, ratione ſymptomatum, potiſſimùm lethargi, & comatoſorum affectuum, nullum eſſe præſtantius remedium veſicantibus ipſis, aut parti brachiorum verſus humerum, aut etiam ſcapu-

ſcapulis applicitis: ſeroſos enim humores, & frigidos cerebrum opprimentes citò, & facillimè & attrahunt, & extra corpus evacuant: conſtat hoc ex Antyllo, referente Oribaſ. *lib.* 10. *cap.* 13. in peſtilentibus affectibus maximam ſæpenumerò eſſe in ſomnum propenſionem, in quâ ſinapiſmos convenire ſcribit, maximè in lethargo; & magnâ ſanè ratione: nam in lethargo confluxus fit materiæ ad caput, unde opus eſt revulſione; cúmque perpetuò dormiant, expergefacere ſimili gravamine medicamentorum eos oportet. Idẽ defendit Aët. *Archigene Ser.* 13. *cap.* 181. & Paul. Ægin. *lib.* 7. *c.* 18. Hinc Aretæus Medicus, his & Galeno antiquior, *libro* 1. *de curandis morbis acutis, c.* 2. curaturus lethargum, dixit, tibias urticis eſſe verberandas, aut etiam valentioribus medicamentis eſſe utendum, denique etiam ſinapi. Cùm verò ii omnia priùs tẽtari voluerint, quàm ad veſicantia veniretur, oſtendunt, quanto in errore recentiores verſentur, qui protinus in morbi initio veſicantia eſſe adminiſtranda cenſuerũt. *bus, et lethargo cõ veniunt.*

45. Alius eſt caſus, in quo tutò in peſtilentibus veſicantibus uti poſſumus: cùm univerſum corpus exteriùs alget, & ægrè calefieri poteſt, non quidem ſi refrigeratio fiat ob virium extinctionem; tunc enim inſtaurantibus opus eſt: ſed ſi ob alias cauſas, tunc adminiſtrari poſſe docuit Antyllus apud Oribaſ. *lib.* 10. *Collect. cap.* 13. & Archigenes, Aëtio teſte, *Summa* 3. *c.* 181. túncq; & tibiis, & brachiis ſunt admovenda, Oribaſio referente, *loco adducto*, & Paulo Ægin. *lib.* 7. *cap.* 19. Qui- *Veſicãtia in principio febriũ peſtilentiũ nõ conveniunt. Veſicãtia in peſtilentibus, ubi corpus alget, utilia.*

19. Quibus locis conſtat duobus ſolis iis caſibus, in acutis, & peſte, veſicantibus nos uti poſſe; & hoc eſt, quod Oribaſ. ex Ruffo *lib.6. Synopſ.c. 25.* docebat, in peſte calorificis quandoq; eſſe utendum, ad evocandum calorem ex profundioribus corporis partibus ad ſuperficiem; ut & Aët. *Ser. 5.c.95.* & Paul. *lib.2. cap.36.* Vnde neque in omnibus peſtilentibus, neque ſemper in peſte veſicantibus utendum cenſuerunt magni ii Medici, ſed aut in ſoporoſis affectibus, vel cùm externa algent, & interna æſtuant; cùm novatores ii ſemper, & in omni peſte, peſtilentíque febre, quin & , ſi Deo placet, in principio veſicantia adhibeant. Sed non eſt mihi in hac re tempus conterendum, cùm à doctiſſimis viris res hæc abſolutè, & ex profeſſo ſit pertractata, & à nobis in libro *de Peſte*, annis juvenilibus, dum totus in eâ curandâ in patriæ meæ calamitate verſarer, compoſito diſputata; quem librum Amanuēſis meus, homo exterus, cùm emendatum meo juſſu tranſcripſiſſet ad editionem, ſuffuratus eſt, neſcio quo conſilio, cùm ſciret, apud me in ſchedis ea omnia remanere, licet multis in locis defœdata.

Veſicãtia in peſtilentibus à recentioribus peſſimè paſſim uſurpata.

46. Evacuatio pravorum humorum, & cacochymiæ, per medicamentum purgans aſſumptũ non minùs, quàm ſanguinis evacuatio, in peſte convenit, & fortaſſe ſæpiùs in uſum ducitur: ut enim venæ ſectio numquam in peſte, quę ex pravi ſucci cibis fit, convenit, & non ita ſæpè in eâ, quæ ex corrupto aëre, ſæpiſſimè in eâ, quæ contagio ſerpit: ita in iis omnibus purgatio in uſum venire

Purgatione utendũ in peſte, et cur.

venire poteſt, licet multò rariùs in eâ, quæ per contagium vagatur; quòd ſæpenumerò virulentia communicetur hominibus ſanis, & optimis humoribus præditis; quibus ſi medicamenta purgantia exhibuerimus, & carnes colliquabimus, & bonos humores evacuabimus, ſpiritus exhauriemus, & denique vires vitales deſtruemus. Quòd ſi refertum pravis humoribus eſſe corpus conjectabimur, purgatione omnino opus eſſe dicemus. In eâ verò, quæ ex ingeſtis malis cibis fit, purgatione omnino opus eſt; licet etiam ratione virium maxima adhibenda ſit cautio. In hanc opinionem Medici omnes Græci, Arabes, & Latini venerunt, locis adductis, ad demonſtrandum venæ ſectionem convenire; inter quos Gal. 1. *de diff. feb.* 4. Vnus ex antiquis Celſus *lib.* 3. *cap.* 7. & ex recentioribus pauculi medicamentis uti purgantibus in peſte judicârunt inutile, quòd non putredinem, ſed venenoſam qualitatem ſimplicem in peſte ſubeſſe putârint; quòd veneni naturam medicamēta propemodum omnia, & igneam naturam participare cenſeant; quòd alvi fluor iis concilietur, quo pleroſque in peſte illâ interiiſſe teſtatus ſit Gal. 3. *in* 3. *Epid.* 58. cùm neque Celſi auctoritas præponderare poſſit tot magnorum virorum auctoritatibus, neque recentiorum illorum rationes convincāt; quòd ætate noſtrâ tot medicamenta inventa ſint, quæ neque venena ſunt, aut venenatam naturam participant, neque exceſſu caloris igneum febris æſtum adaugere, neque etiam alvi fluorem

rem concitare ſolent; cùm non in omni peſte ſymptoma hoc ſupervenire ſcribat Galenus, ſed in eâ, quæ ſuo tempore vagabatur. In quam peſtis conſtitutionem ſi quis inciderit, cautè ſe geret, & iis uti poterit, in quibus vis aliqua ineſt & adſtringendi, & roborandi.

* *Purgãdũ eſſe in initio in peſte, Diſputatio.*

47. Invento auxilio in morbis, illius exhibendi occaſio eſt inquirenda, quod maximè in peſte eſt obſervandum: cùm enim 2. *Aphor.* docuerint Hippocrates & Galenus, vel ſtatim ab initio, vel poſtquàm maturuerint humores, coctíque ſint, in declinatione humores eſſe purgãdos; difficultas in hoc caſu maxima eſſe ſolet etiam inter doctiſſimos. Ego ſanè, quid præſtiterim in hac noſtrâ peſtilentiâ, liberè dicam, & quibus ductus fundamentis; cui etiam eventum felicem ſucceſſiſſe, ſanctè poſſum profiteri, quantum peſtis effrenis rabies cõcedere poteſt. Evacuandum igitur in principio ſtatim, aut ſectâ venâ cenſeo, ſaltem ſecundâ die, ſi putridorum, aut malorum humorum copiam ſubeſſe cognoverimus. Neque *Aphor.* 22. 1. *Sect.* quo aſſeritur, *Concocta eſſe medicanda, & cruda non movenda, niſi materia turgeat, rarò autem turget,* nobis repugnare cenſendum eſt. Quod ut intelligatur, conſiderandum ſolùm erit, an ſub dictione, *cruda*, contineri poſſint humores illi adeò putrefacti in principio febrium peſtiferarum. Ego ſanè non video, quomodo materia, quæ nullam patitur concoctionem, neque alimentalem, neque impropriam, quæ putridæ

Peſtis materia cruda dici nõ poteſt.

materiæ

materiæ convenit, cruda dici poſſit. Crudum enim, & coctum correlativa ſunt; ita ut crudum ſit, quod coqui poteſt, ſed nondum hanc perfectionem per coctionem eſt aſſecutum. Atqui ſi gradum eum putredinis aſſecutus eſt humor is, ut peſtem gignat, quo major vix dari poteſt, ut jam veneni naturam induerit, & ad benignum ampliùs reduci non poſſit, certè eum numquam verè crudum dicere poterimus; aut coctionem ejus pro purgatione eſſe exſpectandam. Eóque magis, quòd majori ex parte materiam hanc turgentem eſſe obſervatum ſit: quare cùm turgentem materiam excipit, utique peſtiferam hanc materiam exceptam eſſe cenſendum eſt, quòd ſæpenumerò primâ die turgeat, aut proximâ die, aut alterâ turgẽs ſit futura; hanc enim etiam per turgentem intellexiſſe Hippocratem conſtat 4. *Aphor.* 10. *ſi turgeat in acutis, eadem die eſſe purgandum,* aſſerentem. At acutiſſimum morbum eſſe peſtem, in quâ materia plerumq; turgeat, quòd acris ſæpè ſit, ardens, virulenta, quęque undequaque mota principes partes impetat, quilibet, qui morbos peſtiferos viderit, ac diligenter obſervaverit, facilè cõcedet. Nos in noſtrâ hac peſtilentiâ ſępenumerò vidimus in eodem ægrotãte, eodem tempore à naturâ multas, ac varias tentatas eſſe excretiones, per alvũ, per vomitum, per ſudores, per urinas, per cutis efflorefcentias, & per carbunculos quoque, & bubones. Docuit hoc Ruffus apud Oribaſ. 6. *Synopſeos, cap.* 25. & Aët. *Ser.* 5. *cap.* 95. & Paul.

Peſtis materia turgens ſæpenumerò.

lib.2. cap.36. qui adeò varia, & vehemētia ſymptomata in peſte dum referunt, nihil aliud repræſentare videntur, quàm turgētem materiam hinc inde latam, nec certam ſedem habentem: Quæ ſi, dum venenata eſt, purganda ſtatim eſt ab initio, ne repat ad princeps aliquod membrum; multò magis tunc evacuanda erit, cùm veneni naturam habet, cujus proprietas eſt principes partes petere. Oſtendunt id ipſum peſtilentes caſus, quorum libris *de morbis vulgar.* meminit Hippocrates; colligimus enim materias in eis fuiſſe virulentas, & veneni participes, vagas item, & certam ſedem nō habentes: cùm enim varias ſedes peterent, varia etiam ſymptomata induxiſſe ſcribit; in multis papulæ apparebant, quæ mox retrocedente materiâ ad internas partes deliteſcebant, quæ poſteà alia inducebant ſæva ſymptomata. Neque quiſpiam Hippocratem objiciat dicentem, *rarò materiam turgere*, nos autem aſſerere, in peſte ſæpenumerò turgere; ſi namq; conſideraverimus, peſtem rarò evenire, utiq; materiam rarò turgere: & in peſte ſæpè turgere, non eſſe contraria, aut contradictoria judicabimus: turget enim materia, cùm natura à multâ, aut pravâ qualitate affecta, materiâ concitatâ, tentat inter initia eam expellere, quamvis importunè: ſcimus autem peſtem ſemper à pravâ, & veneni naturam ſapiente materiâ fieri. Non tamen credat aliquis nos putare, ubi non turgeat materia, evacuandum non eſſe: nam cùm virulenta ſit materia morbum

Turgens materia quomodo rarò, & in peſte ſæpè.

morbum faciens, & timendum ſit, ne ulteriùs procedat, reliquos omnes humores inficiendo, veneníque participes eoſdem reddendo ex contactu portionis illius primæ ex contagione acquiſitæ, purgandum ſtatim erit, ne ad terminum eum ducantur humores omnes, de quo locutus eſt Galen. *libro adverſus Iulianum*, *cap.* 7. Quòd ubi totus ſanguis putreſcit, vel alioqui vitiatur, morbi, qui inde oriuntur, curari nequaquam poſſunt. Inquit enim: *Non pollicentur Medici, ſe omnes morbos ex vitiato humore, omnemque putredinem curaturos, ſed eos tantùm, quibus corpus adhuc validum eſt, & vires robuſtæ; non autem quando ſanguis penitùs corruptus, & factus æruginoſus, ut aſſumptum alimentum in corruptelam trahat*; & quæ ſeq. Cùm præterea morbus is acutiſſimus ſit, ſi declinationem exſpectare voluerimus, inanis omnis noſtra opera erit, non ſolùm quòd fruſtra exſpectetur coctio, quam nullatenus humor poteſt admittere; ſed quoniam cùm declinatio tunc ſubſequatur, cùm aut à naturâ extra corpus pulſus fuerit humor, quâcumque tandem viâ id fecerit, aut ope Medici, aut miſſione ſanguinis, aut alexipharmacis, & ſudoriferis, fruſtra tunc Medicus tentabit in fine propellere. Non negaverim quidem, aliquando expurgandum eſſe in fine corpus à reduviis, ut renutriri poſſit, atque à recidivis ſeſe vindicare; at præſervatio hæc potiùs erit, quàm vera curatio. Purgandi igitur potiùs erunt ab initio humores; quòd cùm emendari nequeant, quamprimùm

Putrida nõ omnis materia coquẽda.

expelli debent : nam aptiſſimo vini exemplo explicuit Gal. 2. *Aphor.* 17. quod ubi aceſcere cœperit, adhuc vinum eſt acidum; & tunc emendari poteſt, & ad priſtinam naturam reduci: ſi verò corrumpatur, & naturam propriam amittat, nõ ampliùs vinum eſt, ſed acetum, & tunc non ampliùs ad priſtinum ſtatum reduci poteſt: Ita ſanguis, cæteríque humores, cùm putreſcunt, ad benignum iterum, aut ſaltem ad conditionem, quæ non multùm noceat, coctione deduci poſſunt; at cùm computruerunt, jam naturam mutârunt, neque corrigi ampliùs poſſunt, ſed tamquã omnino deleteria ſtatim expelli à corpore debent. Eſt inſuper præter morbi cauſam continentem, quæ eſt aut in venis prope cor, aut in partibus cordi communicantibus, alia quædam vitioſa, in ventriculo, inteſtinis, & circa præcordia adhęrens, dolore, colore, æſtu, nauſeâ, amarore, aliíſve ſignis manifeſta, quæ neceſſariò quamprimùm purgationem expoſcit, neque declinationem poteſt exſpectare. Quæ ſanè etiam efficit, ut aliâ ratione in principio etiam expurgari debeat: nã ſi in hoc morbo per totum ejus decurſum alexipharmacis, & medicamentiş à totâ ſubſtantiâ utendum eſt, ut etiam ii, qui ſecùs ſentiunt de hac purgatione, concedunt, nónne neceſſariò concedent, in impuro corpore præcedere debere purgationem? Hæc namq; vel ipſo Gal. teſte, *lib. 5. de ſanit. tuend. cap. 6.* antè non ſunt aſſumenda, quàm totum corpus inanitum fuerit: cùm enim ea vel ita antipharmaca, vel antidota dicantur,

Alexipharmacis impuro corpore nõ utendum priùs, quã ſit expurgatũ corpus.

tur, quòd totius (ut ajunt) ſubſtantiæ diſſidio immutent venenatam illam naturam, frangant, obtundántque, atque prorſus exſtinguāt, & evacuent à corpore per ſudores, atque cutaneas excretiones; nemini dubium eſſe poteſt, in corpus noſtrum hæc minimè præſtari poſſe, niſi priùs inanitum fuerit corpus: non enim ad cor vires ſuas emittere poterunt, niſi meatus ſint expurgati: neque à corpore per cutaneas excretiones venenum expellere poterunt, niſi pariter totum ſit evacuatum. Quin neq; evacuationem per cutim ullam eſſe moliendam, niſi totum corpus inanitum fuerit, ex Gal. 8. *Meth.* 4. *&* 11. *Meth.* 10. at nec rarefaciendum priùs, quàm ſit evacuatum, 11. *Meth.* 9. colligitur. At inquiunt, id fieri ſanguinis miſſione. Verùm quomodo vim argumenti effugiunt, qui illam reſpuunt? at omnes ſaltem fatentur, in multis non convenire, ut in peſte ex pravis cibis, & in cacochymis corporibus, in quibus exſpectari non poteſt concoctio; faciendum igitur quod jubet Gal. 4. *de tuend. val.* 4. *Quod alienum à natura eſt, ut ad priſtinam bonitatem redigi non poſſit, protinus evacuetur.* Huius ſententiæ fuiſſe Galenum, colligere poſſumus *ex lib.* 1. *de differentiis feb.* 4. ubi dicit, impura corpora in principio ſtatim eſſe purganda, & ad ſanitatem deducenda. quod manifeſtis verbis confirmavit 2. *in* 6. *de morb. vulg.* in Simone, in quo latę puſtulæ effloreſcebant, idq; in libris Methodi medendi demonſtratum eſſe affirmat, quod vel 5. *Meth. med. c.* 12. conſtat, vbi

habet: *Cæterùm, ii in peſte facilè ſanati ſunt, proptereà quòd præexſiccatũ iis, præpurgatumq; corpus totum fuerit; quippe quòd evomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit; atq; cùm ita evacuati eſſent, qui evaſuri erant, iis puſtulæ, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore confertim multæ apparuerunt, ulceroſæ quidem plurimis, omnibus certè ſiccæ.* Quibus verbis vel cecis manifeſtum eſt, purganda eſſe corpora ab initio in peſte. Quid enim per purganda eſſe corpora ſignificat, niſi in principio eſſe evacuanda medicamento purgante? Nónne prætereà conſtat, excretiones has peſtilentes nullas ferè eſſe criticas, ſed ſymptomaticas, quæ in principio, vel augmento accidunt? At nihilominus præpurgatum eſſe debere ſcribit corpus, antequàm apparerent; nõ igitur exſpectavit coctionem. Secutus eſt hanc ſententiam Avic. *lib.* 4. *Fen* 1. *Tr.* 4. *capit.* 4. cùm inquit: *Summa curationis huius febris eſt exſiccatio, & illa fiat cum purgatione, à qua incipere debemus.* & Aver. 3. *Theiſit. Tract.* 3. *cap.* 1. qui in principio pilulas ex fimo columbino, aloë, & agarico commendat in peſte. Et Rhaſis tum 3. *Continentis*, tum *lib. de Peſte*; quos poſteà ſecutus eſt Aver. 2. *Collect.* 36. Ex recentioribus etiam plerique ferè melioris notæ, inter quos Manardus Ferrarienſis, 5. *Epiſt.* 3. & 13. *Epiſt.* 1. & Victor Trincavellius *in libro de febre peſtilentiali*, in hanc venerunt ſententiam. Quod experientiâ etiam confirmare poſſum: Mihi enim, & ſociis in magnâ hac peſtilentiâ magnæ hujus urbis feliciter

ter ceſſiſſe, ſciunt & præfecti ſanitatis, & cives noſtri, publicéque etiam nos laudârunt pro bonâ, & ſedulâ prę́ſtitâ operâ, cùm purgante medicamento ab initio ferè curationis uſi fuerimus. Quod & Gentilis ille Fulginas ſibi experimento contigiſſe teſtatur 1. 4. ubi inquit: *Ego vidi ſocios noſtros, viros expertos, qui in prava peſtilentia, prima, vel ſecunda die, vel in quarta ad ſummum, quàm citiùs poterant, dabant pharmaca evacuantia, exſoluendo materias, ſicuti Rhabarbarum, vel Agaricum, & aliquando dabant medicinas vigoratas cum pauca Scammonea. Et vidimus plures evaſiſſe per manus iſtorum, quàm per manus illorum, qui non purgabant, niſi cum levibus clyſteriis, & quandoque ſola caſſia.* Neq; rationes, quas contrà adducunt, multùm urgent; quòd enim Aphoriſmū 22. objiciunt, jam docuimus, aut ſub turgente comprehendi, aut ſanè verè materiam illam crudam dici non poſſe, quòd nullam coctionem admittat. Neq; caliditas medicamentorum verenda eſt, quæ non avocavit Galenum ab eorum uſu, ob majorem utilitatem in turgente materiâ; minus autem nos impediet in peſtilenti, in quâ ſæpè minor ęſtus ſubeſt, potiſſimùm cùm mitiora quàm plurima medicamenta, minùs calida, vel vix caliditatem attingentia, & ſimplicia, & compoſita noſtris his temporibus ſint inventa. Neque verenda ſunt mala, & incommoda, quæ ſequi docet Gal. 1. *Aphor.* 22. 24. & 2. *Aphor.* 9. ubi quis crudam materiam in principio, & non præparatis viis eduxerit; ob majora

enim mala fugienda in turgente materiâ, non veritus eſt ſtatim evacuare, ob eandem etiam cauſam nos in peſte idem præſtabimus. Neque alvi profluvia, quæ in peſte Hippocratis tempore ubi ſupervenirent, mortem inferre ſolebant, debent nos ab exhibitione medicamentorum in principio deterrere: nam etſi in eâ conſtitutione id eveniebat, in aliis non ſemper eſt cum peſte conjunctum. Sed verò etiam nulla vis eſt argumenti; nam fluxu illo multi interierunt, quòd nimis oppreſſa, ac irritata natura fluxûs, exonerare tentabat, ſed & ſuccumbebat, & materia quaſi effrenis facta plùs juſto fluens vires dejiciebat, unde mors ſubſequebatur; at ſtatim purgatis humoribus, periculum hoc evitabimus. Sed argumentantur prætereà auctoritate Galeni 9. *de ſimpl. medic. facult. cap. de terra Lemnia*; ubi inquit, illos, qui terræ Lemniæ, aut Boli Armeni aſſumptione curari non potuerunt, pleroſque interiiſſe. Quaſi verò, ſive manifeſtis agant qualitatibus, ſive occultis, in uſum hæc tutò duci poſſint, non præmiſsâ purgatione; cùm jam Galeni auctoritate conſtitutum ſit, antipharmaca, & antidotos tutò exhiberi non poſſe impuro corpore. Peſtiferæ autem, ac virulentæ materiæ cum veneno comparatio, quâ probare nituntur, in principio non eſſe purgandum, nulla eſt, neque convincit: Aſſumpto enim veneno, cùm materia ea in ventriculo contineatur, vomitoriis quamprimùm expellere tentamus; aut ſi id obtineri non poſſit, emollientibus, lenientibus, vel lubri-

lubricantibus per inferna ſubducere conamur. Ita in peſte cùm primùm cor afficiatur, omni ingenio omnino tentandum eſt, à nobiliſſimâ parte illam revocare, ac quamprimùm ex corpore pellere.

48. Caveat autem Medicus, ne, quod in peſte conſtitutum eſt, in iis febribus, quæ, quòd inſigniorem habeant putredinem, quàm vulgares febres putridæ, quódque in aliquibus ſymptomatibus peſtiferas veras æmulentur, Peſtilentes dicuntur, quales ſunt, quæ maculas, quales pulicum morſus, aliáſq; etiam cutis efflorefcentias junctas habẽt; idem obſervandum cenſeat: cùm enim eò uſque non ſit in eis progreſſa putredo, ut ad priſtinam bonitatem revocari non poſſint humores, aut ſanè cùm per coctionem ad quamdam temperiem & mediocritatem reduci poſſint, ut miteſcente eorum ferociâ, aut à naturâ, aut arte à Medico pelli poſſint, exſpectanda omnino erit eorum concoctio, ſícque non in principio, ſed in declinatione erunt vacuandi.

Peſtilẽtes febres ſine peſte coctionem expoſcũt, nec ĩ principio in iis purgãdũ.

49. Quamvis autem eorum opinionem recepimus, qui in peſte in principio humores eſſe purgandos cenſuerunt verè cathartico medicamento, inter quos diximus fuiſſe Arabes, & inter hos Zoarem, & Averroem; recipi tamen horum duorum opinio non debet, qui validiſſimis utendum, & calidiſſimis medicamentis cenſuerunt. Nam Avenzoar 3. *Theiſir.cap.*4. commendat medicamentum ex euphorbio, & aliud ex fimo columbino. Aver. verò 3. *Collect.* Cochias

Purgãtia valida in peſte non cõveniũt.

exhibet. Mediocria enim, nec impensè calida, potiùs in uſum duci debent, tum ſimplicia, tum compoſita, in quibus etiamſi ſcammonii nonnihil excipiatur, adeò tamen aliis ingredientibus corrigitur, ut ad mediocritatem reducatur.

Stibii vitrum in peste peſſimum.

50. Vitrum ſtibii, quod tantoperè probatur aliquibus, nullo modo admitti debet, quòd venenatâ ſuâ qualitate majorem in humoribus inducat malignitatem, & ferociam; tum quòd experientiâ compertum ſit, infeliciſſimo eventu omnes in hac noſtrâ peſtilentiâ, qui conſilio Empiricorum eo uſi ſunt, ad unum interiiſſe.

Peſte laborantib. nō ſemper cōveniunt purgatio, & ſanguinis miſſio.

51. Neq; tamen is ego ſum, qui multorum practicantium errorem ſequar, utrumque hoc magnum auxilium in peſte, ut & in reliquis febribus putridis, exercentium; cùm Hippocrates altero ſolùm utendum ſuadeat aliquando, aliquando autem utroque, aliquando autē neutro.

Sudorum provocatio in peſte in principio peſſima.

52. Sudorum in verâ peſte, peſtilentibúſque etiam aliis febribus promotio, ſi naturâ duce ſuſcepta fuerit, ut tuta eſt, & perplacet; ita diſplicet omnino cùm natura prorſus deſes, inérſque nullatenus munere ſuo fungitur, videtúrque malo propè ſuccumbere. Intempeſtiva enim, & audax nimiùm eſt eorum curatio, qui miſeros ægrotantes fruſtra fatigant, aliâs excitatis toto corpore ſudoribus, aliâs adhibitis cucurbitulis, alióve quovis ἐπισπαστικῶν auxiliorum genere, quòd aliud nihil faciant, quàm inaniter ægrotantium corpora vexare, incertámq; pro certâ curationem ſuſcipere: quæ omnia ocioſorum ſunt homi-

hominum,atque vires, valetudinem ,vitámque alienam pro nihilo habentium. Quantumvis igitur robuſtæ fuerint ægrotantium vires, numquam admittenda ſudorifera hæc ab initio crediderim, nec Medicus Galenicus umquam maturabit expulſionem per cutim tentare,exſpectabit potiùs,dum aliquid ipſa per ſe natura moliatur,animadvertétque curioſè,quorſum ipſa vergat, quâve parte infenſæ materiæ quærat exitũ, alioqui naturæ motus antevertere, incerta pro certis aggredi,contraria moliri,& ab incepto revocare,non ſine vitę diſcrimine poſſet: quinimò, ne ſtatim quidem per eas partes evacuare debet, ſed ſolùm ubi imperfectè operetur natura.

Sudores ĩ peſte quãdo promovendi.

52. Theriaca, & Mithridatica magna compoſitio, ut ſemper, niſi aut æſtus ingens aut in tempore,aut in corpore fuerit,ad præſervanda corpora à peſte à me commendantur; ita pro eâdem curandâ non ita frequens earum uſus eſſe poteſt: quamvis enim ad cohibendum excellentem illum gradum putredinis,ac ad exſtinguendam virulentiam convenirent; ſi tamen ardens febris ſubſit,æſtúſq; maximus in humoribus, & corpore,non ita tutò concedi poſſunt, ne, dum veneno obſiſtimus, ita febrilem calorem augeamus, ut vel ex eo ſolo mors ipſa ſubſequatur, quâcumque verò de causâ mors ſubſequatur,idẽ eſt. Obſervandum igitur erit, ſi prævaleat bilis in corpore, in eâque putredo illa virulenta ſit concitata, præſtare ſemper, poſtpoſitâ Theriacâ, & calidis, ſiccíſq; antidotis aliis, cæteris uti,

Theriaca in peſte quãdo utẽdũ, et quo modo, & quãdo abſtinendũ.

quæ

quæ refrigerandi, & ſiccandi facultate, præter alexipharmacam, prædita ſunt, ut acido citri, lapide Bezahar, margaritis, & ſimilibus. Si verò, quod in plurimis obſervavi, calor febrilis ſit mitis, nulloq; modo æſtuans, peccétque aut pituita, aut melancholia, in iiſq; cõcepta potiſſimùm ſit putredo, virúſque inde enaſcatur, tutò & Theriacâ, & Mithridaticâ compoſitione, & ſimilibus antidotis uti licebit; quibus etſi calor febrilis nonnihil adaugeatur, major tamen erit ex illorum uſu utilitas, tum in evincendâ vi veneni illius, tum in attenuandâ materiâ, & ad cutim propellendâ.

Lapillorũ precioſorũ uſus neq; omnino reiiciendus, nec paſſim, ut fit, recipiendus.

54. Vt lapillis precioſis, & gemmis non omnino fidem detraho, Sapphiro, Smaragdo, Hyacintho, &c. quòd multis, & magni quidem nominis viris eorum uſus receptus ſit, & in multis, & magnis antidotis receptas illas ſciam, ut in electuario de gemmis dicto, & alio à Conciliatore nomen ſortito; ita nec eiſdem multũ tribuo, ob eas rationes, quæ à doctiſſimo Io. Baptiſtâ Syluatico, primo Medicinæ Profeſſore in Academiâ Ticinenſi, amico ſingulari, in libro huic rei dicato propoſitæ ſunt.

Pulviſculorum cardiacorum uſus nõ cũ cibis, ſed ieiuno ſtomacho recipiẽdus.

55. Si quando tamen in uſum Medicum ducendi ſunt, communis error erit fugiendus, ne ante cibum immediatè ejuſmodi pulviſculi exhibeantur, ut nec margaritarum: ex illis enim cibo commixtis cęmentum quoddam obſtructionibus gignendis aptiſſimum in ſtomacho generatur. Præſtabit igitur, ſi modò iis uti voluerimus,

mus, immediatè ante dulcoratas potiones, aut ſtillatitios liquores, ſummo manè ſolitos propinari, illos concedere.

56. Auri uſus & ad animi merores, & ad atrabilarios affectus antiquis & recentioribus commendatur, quòd, cùm ſpiritus recreet, cor, nobiliſſimum viſcus, roborare poteſt: neq; enim Deſſenii opinionem recipio, qui non niſi in aureâ Alexandrinâ recentiorum Græcorum antidoto, aurum recipi, aut proponi aſſerit, cum alioqui & Nicander, antiquiſſimus & Poëta, & Medicus, auro per os aſſumpto in alexipharmacis utatur; & Dioſc. *lib. 5. c. 69.* de argento vivo, auri limatam ſcobem mirabili eſſe auxilio ſcribat. Modus verò, quo uti oportet, eſt, vel eo in tenuiſſimum pollinem redacto, & comminuto, hoc pacto: Defœcatiſſimum, & puriſſimum aurum elimatur, & contuſum in foliorum formâ, aquâ roſaceâ aſperſâ, ſub Porphyrite, aut marmore, ad linimenti inſtar redigatur. Sunt etiam, qui Pannonicos ducatos, utpote ex puriore auro, ſub lapide pictorum lævigatos quàm tenuiſſimè accipiant. Alii aſpero linteo continuè affricant, & aquâ madefaciunt, in quâ deſcendat. Quòd ſi Chymicâ induſtriâ in liquorem ſolvatur, modò nimis igneas in ſe non habeat partes, fortaſſe magis commendari poſſet.

Auri uſus per os laudandus.

Auri per os aſſumendi varii modi.

57. Stultum verò, meâ ſententiâ, eſt, aureas monetas, annulos, aut catenas intra capones, jucula, aut ſtillatitios liquores, alíoſve quoſvis coquere; cùm in his nihil aliud abſumatur, quàm

Aureas monetas, et torques intribus

multa-

incoquere, abſurdū. multarum manuum ſudor adhærens; nihil enim ponderi penitùs detrahitur poſt illorum elixationem: nec etiam quidquam aurum aquæ imprimat, nec etiam ſaporem, odorem, aliúdve adjiciat.

Ex arſenico placēta pro corde in peſte deteſtanda. 58. Placentas Iacobi Carpenſis ex arſenici cryſtallini partibus duabus, unâ autem parte rubri, ex albumine ovi, & tragacanthæ mucagine exceptis, quas ſacculo ſericeo, aut ex aliquâ tenuiſſimæ texturæ materiâ obvolutas, & cordis regioni appoſitas, ſanos à contagii labe immunes, omninóq; illæſos ſervare, ægris verò ad ſalutem magnum momentum attuliſſe, creditum eſt; neq; recipio, & longâ experientiâ in noſtrâ hac peſtilentiâ doctus omnino rejiciendas conſulo: neq; enim experientia, cui ii tantoperè innitebantur, pollicitis reſpondit; quinimò graviſſima aliquibus ſymptomata induxerunt, ut in aliquibus etiam mortem præcipiti quodam impetu concitârint. Vidimus ſervos, qui in magno illo D. Gregorii Valetudinario ægris, & infectis hoc morbo operam navabant, & Chirurgos hac placentâ alioqui munitos, brevi fatis conceſſiſſe; quinimò multos vi hujus remedii in gravia adeò ſymptomata, animi deliquia, ſyncopales febres, tremores cordis incidiſſe obſervatum eſt, ut ſe per illud vim peſtis effugiſſe ſomniarent, in vehementiora fortaſſe accidentia, & mortem ex remedio incidiſſe certò cognoverint. Multáq; exempla in hac noſtrâ peſtilentiâ afferre poſſem, niſi & ratio ipſa id perſuaderet: nō enim

quod

quod aliqui aſſerunt, conferre poterunt, quòd arſenicum occultiore vi venenis tamquam venenum obſiſtat, cùm arſenicum non occultiore vi, ſed corroſione conſtet eſſe lethiferum. Ex quo etiam colligitur, nullam eorum eſſe rationem, qui eâ ratione aſſerunt conferre, quòd cor in peſte primò affici ſolitum, veneno ſenſim aſſuefaciat, unde nec tam repentè, nec ſine negotio poteſt cœcâ, violentâq; pernicie corripi; cùm ratio hæc nulla ſit, quòd & experientiam habeat adverſantem, nec arſenicum hoc modo inter venena connumerari poſſit.

59. In variolis, & morbillis curandis, cùm decoctum lentium, paſſim apud Medicos Arabes maximè commendatum, etiam apud multos in uſum veniat, cùm abuſum potiùs illum cenſeam, hoc loco non ab re eſſe credidi, etiam hujus erroris inter medicas iſtas Cautiones meminiſſe. Arabes igitur omnes ſcriptores, inter quos præcipui Rhaſis 18. *Continentis*, *&* 10. *ad Almanſorem*, *cap.* 18. & Avic. 4. *Cant. cap. de curandis variolis.* ad materiam ad cutim expellendam, & ad evocandas variolas, ex lentibus ſolis, aut ex iiſdem, lacchâ, caricis, tragacãtho, & hujuſmodi, decoctum parabãt, ídque cętera omnia præſidia ad hoc munus obeundũ parata ſuperare ſcripſerunt; quo etiam multi ex recentioribus in peſtiferis, & peſtilentibus febribus ad materiam ad cutim propulſandam, ac ad ſudores permovendos paſſim uti ſolent: Verùm non ſatis ego conjicere poſſum, quâ ratione lentes aut *Lentiũ decoctum in peſte, ut & in variolis, improbãdũ.*

ſudores

ſudores promovere poſſint, aut in variolis, peſte, peſtilentibúſve febribus concedi; nam ſi earum naturam rectè conſideremus, eas mali eſſe ſucci, atque melancholicum ſanguinem generare dicemus; in activis qualitatibus mediam, in paſſivis ſiccam temperiem in ſecundo gradu ſortiri; in ſecundis verò qualitatibus varias, imò contrarias habere facultates: nam primâ earum adhuc integrarum, & non deglubitarum elixatione cieri alvus ſolet, quòd in extimâ ſuperficie virtus ſit irritandi, & deturbandi alvum; cùm è contrà iterata decoctio, aut tota comeſta alvum adſtringat, unâq; operâ collectos in ventriculo, & inteſtinis ſuccos ſiccet, ut quæ vires corticis internas, & integram lentium ſubſtantiam recipiat, quæ vim habent adſtringentem; vehementiùs tamen lens in cibo ſumpta ſimul cum cortice adſtringit, minùs verò decorticata. Hæc ſunt, quæ de lentium naturâ ex Galeno, Græcis, & Mauritanis ſcriptoribus colligere potui. Galenus quidẽ *3. ſimpl. cap. 15. 8. ejuſdem, cap. de Lente. 1. de compoſ. medic. local. cap. 8. 1. de alim. cap. 1. & 18. 2. ejuſdem, cap. 18. & 44. 5. in 6. Epid. 33. 1. de victu in acut. Com. 18. 4. ejuſdem, cap. 4. & lib. de ſalub. Diæta, cap. de Lente.* Oribaſ. *2. Synopſ. cap. 1. & 1. Collect. cap. 17.* & Aët. *lib. 1. cap. de Lente.* Paulus, *lib. 2. cap. 79. & lib. 7. cap. de Lente.* & Actuar. *lib. de ſpirit. animal. nutrit. cap. 5.* Hos ſecuti ſunt in omnibus Arabes, præterquàm in temperamento, quod frigidum, & ſiccum ſtatuunt, fortaſſe Hippocratis ſententiam ſecuti, *6. Epid. Sect.*

Lentium qualitates.

5. tex.

ſ. *tex.* 33. ubi lentem frigidiſſimum cibum ſtatuit; quâ in re etiam à Galeno eo loco arguitur Hippocrates, quòd in activis qualitatibus medium tenere inde colligendum ſit, quòd & adſtringente, & ſolvente facultate ſit prædita; cùm alioqui duplici ratione frigidum cibum conſtituere potuerit Hippocrates: Primò, quòd cùm adſtringens ſit facultas in pluribus partibus, & in majori mole ſubſtantiæ, magis frigidum cibum poteſt conſtituere: quòd ſi potiones è contrà ex lente factas conſideremus, quæ ſolvunt, primam nempe illam coctionem validiùs calefacere dicemus, quàm ſecunda refrigeret; quòd qualitates calidæ faciliùs in aquâ excipiantur, quàm quæ terrenæ ſunt, & frigidæ. Secundò, forte frigidiſſimam ſtatuit lentem Hipp. non ratione qualitatum primarum, ſed quòd, cùm humorem, & ſanguinem progignant melancholicum, etiam quatenus cibi ſunt, frigidiſſimæ dici potuerunt, quòd ſuccum producant in noſtro corpore frigidiſſimum. Quæ cùm ita ſint de primis, & ſecundis lentium qualitatibus ſtatuta, non video, quomodo Mauritanorum ſententia hac in re admitti poſſit. Nam ſi primum eorum decoctum, non delibratis iis, prabeamus, cùm alvum moveat, potiùs à peripheriâ ad centrum humores trahemus. Quòd ſi decorticatas, ut Avic. jubet, imponamus, cùm tale decoctum valenter alvum ſupprimat, atque ſanguinem melancholicum reddat, valentérque adſtringat, atque obſtruat, maximè tragacanthe & caricis ad-

mixtis,

mixtis, quando ad cutim per ſudores, vel aliquo alio modo humores virulentos expellere queat; non ſatis intelligo, cùm auſtera qualitas, quæ in lente perſentitur, etiam Galeno teſte 1.*alim.* 18. in terreâ maximè partè conſiſtat, ex Gal. 5. *de ſimpl.medic.facul.cap.*26. Vnde adſtringenti qualitate & obſtructiones augebit, & craſſitiem humorum, qui ex eâ generantur, magis impinget. Prætereà, ſi craſsum, & melancholicum ſuccum generat, ſi flatulenta eſt, & eâ ratione ſæpenumerò morbos comitiales excitat, ad quid in peſte convenire ullus umquam affirmare audebit? Quâ ratione etiam ex tragacantho, & lacchâ decoctum, aut ſyrupus ab Avic. paratus ad materias ad cutim propellendas, in variolis rejici debet, quòd humores noxios potiùs intùs obſepiat, quàm foras expellat, & corporis poros obſtruat, non laxet.

LVDO-

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS,

Animadverſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER SEXTVS,

Continens eas,

Quæ ad morbos particulares à capite ad membra naturalia pertinent.

De dolore Capitis.

IN capitis dolore, ab æſtu, Sole, igne, & ſimilibus, curando, cùm oxyrhodina in uſum veniant, & frontalia, illa ſemper magis laudantur, quæ ex alto delapſa ſuper ſuturam coronalem decidunt, maximè ſi ad interna, & cerebrum intemperies pervenerit, quæ æſtate actu frigida eſſe debent.

Oxyrhodina in capitis dolore proſũt magis, ſi ex alto decidant.

2. In iiſdem ſtupis, vel duplicatis linteolis applican-

Oxyrhodinis applicata ne ſiccẽtur, nec ex craſſa

materia applicentur. plicandis,caveant,ne craſſiores applicentur, aut exſiccatæ parti nimis adhæreant, contrarium enim effectum pariunt excalefaciendo,& inſenſibilem evaporationem prohibendo.

Oxyrhodinis narcotica vix admiſcenda. 3. Oxyrhodinis narcotica non miſceantur, vel leviora: frontalibus autem etiam valentiora miſceri poſſunt;ad cerebrum enim vix,& refractâ vi per hanc partem perveniunt; per illam verò, ſuturâ viam præbente, integris viribus ad cerebrum pervadunt.

Narcotica in capitis dolore rõne doloris nõ adhibẽda,ſed aliquãdõ rõne vigiliarum. 4. Quinimò in oxyrhodinis,& ſimilibus,numquam narcotica admiſcenda eſſe cenſeo ratione dolorum,ſed cùm vigiliæ inde ſuccedant,unde maximè vires collabaſcunt, in uſum aliquando venire poſſunt; ſed tamen ſuturis aut nulla, aut debilia applicari debent, ſed fronti potiùs, & temporibus.

Narcotica in dolore capitis per ſe per os non aſſumenda. 5. Multóque minùs ſomnifera hæc per os erunt ſumenda, in intemperie calidâ ſine materiâ,ratione doloris,cùm inde nullum vitę impendeat periculum, nec ullus ſibi ob capitis doloré manus intulerit, teſte Galeno, ut ex aurium, & oculorum dolore; ob diuturnas tamen vigilias ſumi poterunt.

Inſigniter refrigerantia quæ capita non ferant. 6. Animadvertendum autem,aliqua eſſe corpora, quorum cerebrum ferre non poteſt uſum inſigniter refrigerãtium.Pueri, ob exceſſum humiditatis,ne congeletur,aut incraſſetur,indéque in morbos comitiales,& ſimiles incidant, tum & ob ſubtile nimiùm craniũ: ſenes, ob imminutum calorem, & excrementorum copiam: mulieres,

molles,

molles, & candidæ: & qui catarrhis ſæpè tentantur, & qui laxas nimiũ habẽt ſuturas, ex iis ſunt.

Dolẽte ex pite ex intẽperie calida, aceti portio in oxyrhodinis ſit parva.

7. Aceti pars in doloribus mitigandis ex intemperie calidâ ſine materiâ, non major ſit quartâ; cùm nullus hîc ſit uſus repulſionis, ſed ad refrigerandum addatur, & ad penetrationem, cujus levis portio ſufficiet, cùm & calidæ in eo partes reperiantur.

Acetũ in oxyrhodino quale conveniat.

8. Ob id acetum neq; acerrimum ſit, neq; ex potentiſſimo vino, igneas enim multas partes ſic continebit.

Dolore capitis ex intẽperie calida, oleũ roſatum ſit ex olivis maturis.

9. Oleum itidem roſatum in eo dolore calido, ex olivis maturis ſit, ne ſi ex acerbis ſit, cutim conſtipet, ac difflationem impediat, potiſſimùm cùm revulſione non egeamus, nullâ affluente materiâ; in tali enim caſu omphacino uti licet.

Oleum roſatum ſit recens.

10. Sit oleum roſatum eo anno paratum, & oleum ſit ejuſdem anni: illud quidem, ne roſarum vis refrigerans exſolvatur; hoc autem, ne ex vetuſtate calorem contrahat.

Nõ foetentia ſint, quæ capiti applicantur.

11. In dolore capitis à frigidâ materiâ, quæ ad mitiorem reddendum dolorem applicantur, non ſint fœtentia, gravíve odore prædita; replere enim craſſis vaporibus cerebrum ſolent, & dolores augere.

Errhina perniciosa in dolorib. capitis ex morbo Gallico.

12. In doloribus capitis ex morbo Gallico, errhinorum uſus nullus ſit: ſive enim ex bile ſit, ſive ex pituitâ putri, ulcera in penitioribus naſi partibus ex iis excitantur, & ſubinde oſſium naſi corruptiones.

Doloribus

13. In acutis febribus, ſi quando vehementiſ-

capitis, ẽt vehemẽtiſſimis, imminente criſi, fugiẽda repellentia.

ſimi dolores capitis ſupervenerint pulſatiles, cũ rubore faciei, non ſtatim oxyrhodinis repellentibus utẽdum, potiſſimùm ſignis coctionis præſentibus: ſæpè enim ſuperveniunt inſtante criſi, & ſanguinis è naribus profluvio proficuo; quo in caſu, ſi infrigidãtibus repellatur, optimo opere naturæ impedito, aut augeſcit morbus, aut in cerebro firmatur materia, & cerebri morbos invincibiles parit.

Criſi imminente, quando à capite repellendũ.

14. Quòd ſi etiam criſis immineat dolore magno ſuperveniente, ſed non per ſanguinem narium, ſed per vomitum, quod quomodo diſcernatur, ex lib. de Criſ. colligi poteſt; tunc repellentibus, quin & adſtringentibus uti licebit, ne per vomitum cerebro repleto, dolor per idiopathiam reddatur.

Pilulæ capitales à cœna non dandæ.

15. Non recipienda eſt communis multorum conſuetudo, pilulas ad humores à capite trahendos inſtitutas exhibentium ſtatim à cœnâ: aut enim cibos corrumpunt, aut illorum vis retunditur, aut ſimul cum cibo è ventriculo effuſę, fine ſuo fruſtrantur. Præſtat igitur aut incœnatis concedere, aut ſummo manè exhibere, ſomno unâ aut alterâ horâ conceſſo.

Maſticatoria quando nõ concedenda. Errhina, & ſternutatoria mala laborãtibus oculis.

16. Si dolor capitis ſit à bile, vel à ſeroſo humore calido, & ſalſo, tenuiq́ue, maſticatoria ſuſpecta erunt; periculum enim imminet, ne in pulmones violenter influxa, aut phthiſes producat, aut pulmonum alia vitia.

17. Si item oculi imbecilles ſint, & fluxionibus obnoxii, errhina, & ſternutatoria fugienda ſunt.

18. In contumacibus,& diuturnis doloribus, ubi non cederent aliis,& potentibus quidem remediis,antiqui & Græci,& Arabes ad puſtulantia,rubificantia,& dropaces,ſinapiſmóſve attrahentes confugiebant, ut ab internis evocarent craſſam materiam, atq; attenuatam per inſenſibilem evaporationem evacuarent:ſed cùm cutis capitis craſſior ſit,quàm ut liberum humori aditum concedat, neque ulla ſenſu patens fiat evacuatio humorum, ego ſæpiſſimè expertus ſum, præſtare deraſis capillis veſicantia imponere aut parti dolenti, aut toti etiam capiti; ſic enim attracta ad externa materia evacuatur, maximè ea,quæ tenuior eſt,& calida,& acris; vix enim, etiamſi diuturnus dolor à craſsâ materiâ fiat,fieri poteſt,ut vehementia doloris adſit,niſi portio aliqua illius humoris ſit admixta. *Veſicātia optima, et capiti applicata,in vehementiſſimis doloribus & contumacibus.*

De Phrenitide.

19 VIx in phrenitide lenienti per os aſſumendo,ad deturbanda excrementa, in ventriculo, & primis venis exiſtentia, primâ die locus datur, ſed molli clyſmate injecto, ſi ejus etiā commoditas detur, mittendus eſt ſanguis, ſectâ in brachio venâ: cùm enim influxus jam deſierit,aut majori ex parte factus ſit, fruſtra hoc auxilium revulſorium tentamus. *Phreneticis ſtatim vena ſecāda.*

20. Cave autem,ne in Tralliani, & aliorum errorem incidas, qui cùm ob maniacos motus ſanguinem è brachio detrahere nequeunt, ve- *Phreneticis ſi ī brachio venā ſecari nā*

nō poteſt, non ſecanda eſt ea, quæ in frōte. nam frontis ſecant; ſi enim copia adſit ſanguinis in laborante, ut in hujuſmodi morbo majori ex parte contingit, tantum abeſt, ut laboranti opem feras, ut potiùs, attracto ad partem laborantem ſanguine, morbum adaugeas: revellendus igitur potiùs, aut ſcarificatis cucurbitulis, aut, quòd melius eſſet, venis ſedis apertis.

Phreneticis ſāguis non mittēdus ad animi uſq; deliquiū. 21. Neque etiam in hoc caſu ad animi uſque deliquium mittendus eſt ſanguis, quod pleriſq; placuiſſe video; quòd, cùm repellentibus frigidis ab initio etiam uſi ſimus, refrigerato toto, ac à capite retracto adeò multo ſanguine calido, ſępenumerò aut phrenitis hectica inducatur curatu impoſſibilis, aut lethargus ſubſequatur.

In frontis vena ſecāda blandè gula adſtrīgatur, aut brevi tempore. 22. In venâ frontis ſecandâ adſtrictio illa gulæ, quæ fit, ut vena intumeſcat, aut non multùm ſit violenta, aut quàm breviſſimo tempore perficiatur; ne quodammodo ad ſuperna repulſo ſanguine, ubi ad cerebrum & meninges pervenerit, morbum adaugeat, aut ſanè, eodem incraſſato, eundem magis contumacem efficiat.

Phreneticis, cucurbitulis appoſitis, quid faciendum. 23. Cucurbitulæ, quæ bregmati, fronti, & reliquis capitis partibus, poſt evacuatum corpus affiguntur, ad extrà trahendam materiam, arentes non ſint & cum flammâ, ſed ex aquâ calidâ, nec longiori tempore hæreant; & ſi ſubjacens pars in ruborem abierit, leviter eam ſcarificabimus; ſin minùs, ſpongiis ex aquâ tepente ſubſtratum, & elevatum locum fovebimus.

In phreneſi purgā 24. Cavendum in hoc morbo, ne in eorum errorem incidamus, qui ab initio non eſſe purgandum

gandum cenſent, ſed exſpectandam eſſe coctionem, maturatio enim putredinem jam factam ſupponit, quam corrigat; quo in tempore, facto jam apoſtemate, morbus evinci vix poteſt: eodem igitur, vel altero die purgandũ, vel ex Hippocratis præcepto, 4. *Aphor.* 10. imminet enim periculum, ne tota illa effrænis materia ſe in partem laborantem effundat, apoſtema perficiat, & vires proſternat. Neque tamen crudam evacuabimus adverſus præceptum Hippocratis 1. *Aphor.* 22. vel enim turgens erit, vel nondum putrefacta, ſic nec cruda ſanguini admixta bilis intra propria conceptacula adhuc conſiſtens, ut feciſſe Hippocratem videmus 2. *acut.* 10. cùm fluentem humorem ad plevram ſtatim ab initio medicamẽto purgante ſubduxit, tamquam nondum putridum, aut crudum, ſed coctum. *dum ab initio, & quomodo.*

25. In iis, qui alvo duriori ſunt, Rhabarbaro non ita facilè utendum: ſi enim ſimul cum bile non educitur, effervefcentem magis bilem reddit, faciliméq; ſupernis partibus, ob igneas partes, communicari ſolet; & ob hanc unam cauſam Avic. grana quatuor aut ſex ſcammonii medicamentis ex Rhabarbaro indidiſſe in phrenitide curandâ cenſendum eſt, quidquid dicant Græculi quidam, acriores Mauritanorum ſcriptorum reprehenſores. *Rhabarbarũ in phrenitide in iis, qui duriori ſunt alvo, non multùm in uſum ducendũ.*

26. Quamvis in hoc omnes ferè conveniant, ſimpliciter refrigerantibus, ſolíſque repellentibus primâ tantùm die eſſe utendum, ut repellatur influens ſuccus, æſtus & partis, & influẽtium *Solis repellentibus aliquãdo utendum*

 humo-

ultra principium. humorum temperetur, dolor ſedetur, & afflictæ parti robur addatur, ſequentibus verò diebus miſcenda eſſe aliqua reſolventia; ſæpiſſimè tamen aliter faciendum eſſe, quòd urgeant in augmento adeò ſymptomata, æſtus, dolor, vigiliæ, & mania, ut frigidiſſima etiam progreſſu temporis in uſum duci debeant, Aretæus admonuit.

In phreneticis non diutiùs frigidiſſimis utendum. 27. Cavendum tamen, ne nimis aſſiduè iis utamur frigidiſſimis, aut narcoticis: nam dicebat Aver. 3. *Collect.* 3. caput tutò calefit, at non citra pericula refrigeratur; periculum enim impendet, ne quem dormire volumus, poſtea excitare non poſſimus, ut ait Celſus: ſæpè enim in lethargum calamitoſum abire ſolet, ex ſolâ malâ curatione phrenitidis.

Phreneticis acetũ parcè applicandũ. 28. In topicis, etſi acetum in aliquâ portione admiſcere expediat, ut & refrigeret, repellat, & penetrationem adjuvet; neque tamen multum admiſcendum eſt, ne ſiccatione vigilias concitet; neque acrius, quòd calidæ partes, & ſiccæ nimiùm prævaleant.

Aceti loco in oxyrhodinis acidũ citri, vel limonum, non indendũ. 29. Neque tamen placet, quod à plerìſque recipitur, ut aceti loco, acido citri, aut limonum utamur; nimiùm enim adſtringit, & ob acerbas, terreſtréſq; partes neq; pervadit, neq; admiſtorum penetrationem adjuvat: quinimò externos meatus conſtringendo, reſolutionem humoris in aliis temporibus omnino impediet.

De Lethargo.

30. ETſi in lethargo, ſi per ſe, & cum febre ſupervenerit, ſanguinis evacuatio per ſectam in brachio venam, viribus conſentientibus omnino conveniat; ſi tamen, quod ſæpiùs evenit, vel ad continuam febrem ſubſequatur, vel ad phrenitim ſæpè etiam malè curatam, omittendam cenſeo, neq; ſolùm dejectarum virium ratione, ſed ob materiam potiſſimùm à ſanguine ſejunctam. *Lethargicis quãdo ſecanda vena, & quãdo nõ.*

31. Si hæc exerceri nequeat ob aliquam cauſam, caput tamen repletum ſit, & nonnihil ſanguinis admixtum cognoveris, cucurbitulæ in uſum venire poterunt, non tamen dorſo, & humeris, aut lumbis, ut Mauritanis viſum eſt, ſed colli lateribus potiùs pone aures, prope venas applicitæ: illæ enim ſubtilem, magíſq; fluxilem ſanguinem trahentes, rebellem magis, & frigidam, difficiliúſq; diſſolubilem reddent in cerebro contentam materiam. Quòd ſi è proximioribus eo auxilio eamdem trahere contendemus, impactæ etiam frigidæ materiæ aliquam à cerebro evellemus portionem. *Cucurbitulæ in lethargo quãdo applicandæ.*

32. Cavendum maximè, ne ab initio hujus morbi ad excitandum à ſomno ſternutatoriis utamur; ex intempeſtivo enim hujuſmodi remedio magis funditur materia, magíſque ſubinde impingitur, unde & contumax morbus fit magis, ſæpéque apoplexiæ ſequuntur. *Sternutatoriis non utendum in principio.*

33. Errhina in veterno optima ſunt; in iis tamen *Errhinorum uſus.*

men

men, qui longo collo ſunt, & anguſto pectore, uno verbo dicam, qui proni ſunt ad phthiſim, & qui ſæpè morbis oculorum tentantur, in uſum traduci non debent.

Lethargicis repellētia parcè applicanda, et ſine adſtringentibus.

34. In repellentibus applicandis, quæ non niſi ab initio, & etiam non ſummè frigida adminiſtranda ſunt, adſtringentium uſus omnino interdicatur, ne & craſſior pars humoris influxa reddatur, & ejuſdem evacuatio, quæ per inſenſibiles meatus fit, impediatur.

Veſicātia in lethargo optima, et quibus partibus applicanda.

35. Dropaces, & ſinapiſmi, ut in uſum venire debent ad attenuandam materiam, eámq; à centro ad circumferentiam attrahendam: ita veſicantia magis commendari debent, tum ſcapulis, & humeris appoſita, ad extrahendam à cerebro pituitam, & aqueum humorem irrigantem; tum deraſo capite vertici, & ſuper ſuturam coronalē.

De Cautionibus in læſa, aut deperdita memoria curanda.

Memoriæ deperditæ remedia non sēper calida, ſed varianda, pro varietate cauſarum.

36. Licet abolita, aut imminuta memoria in ſolam frigidam intemperiem referri videatur à Gal. 2. *de ſympt. cauſis, cap.* 7. & 3. *de loc. affect.* 4. & 5. cùm tamen frigiditas hæc nonnumquā vera ſit cerebri intemperies frigida ſimplex ſine materiâ; aliquando verò cum materiâ, potiſſimùm pituitâ; aliquando verò ex defectu caloris parti infixi, aut ſpirituum à corde immiſſorum, & hoc cauſas quàm plurimas omnino inter ſe diſtinctas, quin & ſæpè contrarias habeat: ut à ſummo externo frigore ambientis, frigiditatem

tatem poſitivam inducente;aut ab externo calore,innatum calorem,& ſpiritus,unde pars vivẽs caleſcit,abſumente: in hoc morbo curando procatarticas, & mediatas cauſas Medici animadvertere debebunt; nec ſemper medicamentis purgantibus curationem inſtituent, aut caputpurgiis, ſternutatoriis, errhinis, maſticatoriis utentur, cùm hæc ſolùm in uſum commodè veniant, cùm oblivionem producit frigida materia,ſimilem in cerebro intemperiem introducẽs. Vbi verò ſimplex fuerit intemperies frigidâ, & internis, & externis validè calefacientibus, & ſiccantibus erit agendum. Quòd ſi non poſitivâ frigiditate tentantur, ſed defectu caloris innati, aut ſpirituum parte frigidâ redditâ oblivio ſequatur, inſtaurantibus ſpiritus uti oportebit: in remediis verò habenda erit ratio cauſæ antecedentis; cùm enim hæc aliquando calida fuerit, ut in illo, cujus meminit Galenus, qui cùm in colendis vitibus diutiùs ſub Sole conſtitiſſet, & inediâ uſus eſſet, in hunc affectum inciderat; & in conflatore vaſorum vitreorum, qui ex fornacis immenſo calore memoriã amiſerat, qui, cùm in eo Medici calidis uterentur, & morbus in deterius rueret, embrochis frigidis capiti à me applicitis, & irrigatione ex decocto frigido factâ, & cibis optimè ſanguinem, & ſpiritus inſtaurantibus, ad ſanitatem eſt reſtitutus. In alio autem, qui ob metum in memoriæ deperditionem inciderat, ſolùm confirmato animo, ac ſpiritibus vino & cibis optimi ſucci inſtauratis, curatio per-

In memoria deperdita curãda rarò evacuatione opus eſt.

fectè

fectè eſt adimpleta. Non igitur ſemper purgantibus, non ſemper caput purgantibus, non ſemper excalefacientibus utendum erit in curandâ memoriâ aut abolitâ, aut diminutâ.

In Comate, & ſoporoſis affectibus.

37. IN iis affectibus, ubi aliunde ad cerebrum delatis aut craſſis vaporibus, aut ſeroſis humoribus affectiones eæ excitentur, non verendus eſt uſus oxyrhodini, neq; ſtatim ad calefacientia & interna, & externa erit deveniendum; quinimò aceti quantitas eſt augenda, vel duplicanda ad oleum roſatum completum, vel ex Avicennę & Rhaſis ſententiâ, ad diem uſq; tertiam: quin & acriori in iis aceto utendum eſt, ut citra refrigerationem validiùs repellere poſſit. Neq; placet Poſſidonii ſententia ab Aëtio relata, qui primis illis diebus chamęmelino ex aceto utebatur; cùm ab initio repellẽda ſola ſint adhibenda, non autem diaphoreticis ſit utendum, ſed poſtquàm affluxerit materia; quo etiam tempore alia addi debent valentiora, diſcutienti, & ſiccanti facultate prædita, ut caſtoreum, abrotanum, lavendula, ſerpillum, verbenaca, & ſimilia.

In comatoſis, primis diebus malè oleum chamæmelinum ex aceto applicatur.

38. In topicis in hoc morbo applicandis, non adeò tutus eſt uſus fomentorum ex oleis, aut decoctis, quia humectatio ſæpè actualis ex oleis, & embrochis quandoque vincit virtutem medicamentorum incoctorum, niſi validâ facultate ſiccante prędita ſint; qualibus etiamſi utamur, paulò pòſt

Comatoſis fomẽta ex oleis non tutò adhibentur.

tò pòſt lineo, aut cannabino panno caput erit abſtergendum.

In Pervigilio, ſive vigiliarum exceſſu.

59. IN narcoticorum exhibendorum horâ eligendâ, cùm diſſideant inter ſe ſcriptores, aliis poſt cibum è ventriculo lapſum, & ante exhibitionem alterius per tres horas concedentibus; aliis cum cœnâ; aliis verò poſt cœnam per horam. Ego ſic cenſeo; ſi ex ſomniferis fuerit vehementioribus, quale eſt Philonium utrumque, & recens Theriaca, præſtabit priorem ſententiam ſequi, ne coctio turbetur, & cibis admixta nimiùm refringantur, cùm omnino medicamentoſa ſint, & nullam nutriendi facultatem habeant. Si tamen maximè neceſſitas urgeat, etiam à cœnâ per horam concedi poſſunt, vaporibus cibi faciliùs deducentibus vim ſomniferam ad cerebrum: ſic horâ ſomni pilulas ex cynogloſſo aliquando propinamus. Si verò ſomnifera fuerint leviora, aut etiam alimenti aliquid contineant, aut cum cibo exhiberi poſſunt, ut emulſiones ſeminum papaveris albi ex aquâ lactucæ, violarum, nenufaris, & ſimilium, thyrſi lactucæ ſaccharo conditi; aut ſanè à cœnâ per horam, ut ſyrupus de papavere, de nymphæâ ex aquâ lactucæ: ſic enim blanda illa effumatio ex cibo elevata humidiori illi, & aliquo modo frigidæ admixta ſæpenumerò ſomnum conciliat, atque immoderatas illas vigilias ex fumidâ, & ſiccâ *Somnifera qua hora exhibenda.*

exha-

exhalatione productas, aut ex calidâ & ſiccâ cerebri intemperie factas demulcet, & ſomnum convenientem introducit.

Somniferorũ uſus frequẽtior eſſe non debet.

40. Quotidianus tamen, & frequentior illorũ uſus, niſi nimius partis calor id perſuadeat, fugiendus eſt; ne, dum cerebro ſuccurrere tentamus, & illius ſymptomati, aut contrarium introducamus affectum, aut ventriculi coctionem imminuamus.

Somnifera parciùs in pueris in uſum ducenda.

41. Pueris parcè admodum ſomnifera hæc per os ſunt concedenda; rariùs fortaſſe valentiora extrinſecùs applicanda; ſolent enim quam maximè memoriam labefactare.

Somnifera repleto corpore, aut capite, non adminiſtranda.

42. Non priùs inanito corpore, aut repleto nimiùm capite, nõ ſunt in uſum ducẽda: contumaces enim humores, & ad evacuationem ineptos, per os ſi exhibeantur, omnino reddunt; ſi verò capiti apponantur, in comatoſos affectus ægros deducunt.

Somnifera danda poſt coenã parcam.

43. A tenui admodum cœnâ exhibeantur, ut blandâ evaporatione cibi meliùs officium ſuum complere queant; ita tamen, ne aut coctio cibi impediatur à frigiditate, aut vis remedii à mole obruatur.

Narcotica non dãda in principio paroxyſmi.

44. Cave, ne in principio paroxyſmi narcotica exhibeas; ex iis enim ſæpè ſuffocatur calor naturalis, atq; impeditur, ne calor febrilis quamprimùm expandatur.

In

In Congelatione.

45. IN catalepſi, ſive congelatione, cùm videam Practicos omnes ſtatim ab initio calefacientibus & ſiccantibus uti, in errore eos omnes verſari exiſtimo: cùm enim in iis peccet materia melancholica, ab eâque morbus is producatur, ſi in principio, & augmento morbi calidis iis impensè, & ſiccis utemur, craſſior reddetur materia, ſiccior, & ad diſſolutionem ineptior; præſtabit igitur calidis temperatè uti, ac humectantibus, ut materia attenuetur, fluxilis reddatur, & ad evacuationem magis apta, quin ut per ſenſum effugientem evaporationem diſcuti, & evacuari queat; progreſſu quidem temporis calidiora adhiberi poterunt, ad reliquias materiæ abſumendas, & intemperiem à parte auferendã. *In catalepſi correptus calidis impensè fugienda.*

46. In topicis itidem remediis in hoc loco acetum nullibi in uſum veniat; tum ne pauci, qui ſuperſunt, ſpiritus exſtinguantur; tum etiam, ne atri humoris ſiccitas, & acor adaugeatur. *In catalepſi acetũ fugiendũ.*

In Vertigine.

47. ILlud ſolum in hoc morbo curando obſervandum, & cavendum cenſeo, cùm ex humoribus in cerebro contentis elevati vapores, & exhalationes inordinato motu, & in gyrum cieãtur, ſternutatoria non eſſe in uſum ducenda, neque valentia illa per nares attracta caputpurgia: quamvis enim aliqua materiæ pars educatur, *Vertiginoſis ſternutatoria, & caputpurgia fugiẽda.*

ſym-

ſymptoma tamen ſæpè augetur, concitatur magis, & ex motu ſubito materiæ morbus is in epilepſiam mutatur.

In Epilepſia.

Epileptici in paroxyſmo nō concutiendi.

48. IN tempore paroxyſmi non placet, quod paſſim à plurimis fieri video, qui ſtatim corpus concutiunt, quin etiam ipſum caput: ſæpenumerò enim magis recurrit ex eo motu ad obſtruendum materia, & diutiùs perdurat invaſio.

Epilepticis caput non cooperiendū.

49. Fugiant etiam, & omnino caveant, ne, dum turpitudinem faciei, & diſtorſionem, ac ſpumam occultare tentant, capite, & facie panno coopertâ, reſpiratione liberâ impeditâ, ægros ſuffocent.

Epilepticis vomitus malus.

50. Cave, ne in paroxyſmo vomitum provoces; vidi enim aliquos in invaſione hoc tentantes, ſcriptorum quorumdam auctoritate ductos, præcipitem in mortem ægros duxiſſe: ex violento enim illo motu, magis repleto capite, ac concitatâ materiâ in cerebro exiſtẽte, ad perfectam obſtructionem faciendam deducunt, unde apoplexia ſequi ſolet.

Epilepticis in paroxyſmo lignū ori non indendum, ſed

51. Vt mirificè placet in principio paroxyſmi ori aliquid, & mediis dentibus indere, ut hians os eſſe poſſit, ne lingua intercidatur, ſpuma educi poſſit, & palatum re aliquâ attenuante, puta, Mithridaticâ compoſitione, caſtoreo ex aceto, aut ſinapi, aut ſucco rutæ perfricari poſſit;

ita

ita lignum ſolidius immittere non ita tutum eſt, ſæpenumerò enim inde exciſos dentes vidi. Preſtat igitur ſacculum ex corio, vel ex craſſiori telâ, repletum attenuantibus multis, & validioribus quidem, ſinapi, evphorbio, caſtoreo, rutâ, aut ejus ſemine, & ſimilibus, ita parare, ut illius vices poſſit ſupplere: ſic enim & voti noſtri compotes reddemur ſine illo periculo, & morbo adverſabimur.

quid aliud.

52. In præſervatione ab hoc morbo, hæc ſit in ſecandâ venâ cautio; ſi inſtent acceſſiones, niſi ex ſuppreſſis menſtruis, aut hæmorrhoidibus originem morbus ſumat, mittendus erit ſanguis ex venis brachii: ſi verò ſemel aut iterum, vere, vel autumno ſupervenire ſoleant, aut hæmorrhoides, aut menſes ſint ſuppreſſi, ſecanda erit vena in talo.

In præſervatione ab epilepſia quando ex brachio, & quãdo ex talo ſanguis mittendus.

53. Si ex aurâ virulentâ aliunde elevatâ ad cerebrum morbus fiat, niſi inſignis plethora id perſuadeat, mitti ſanguis non debebit.

Epilepticis ex aura elevata, vix mittẽdus ſanguis.

54. Cùm pleroſq; videam, Aretæo, & Avicennâ duce, in præcavendâ epilepſiâ validiſſimis uti medicamentis purgantibus, tum per vomitum, tum per receſſum; ego longâ experientiâ doctus profiteor, me numquam morbum hunc, in quoquam per proprium cerebri affectum productũ, validioribus vomitoriis curatum vidiſſe, ſed ex iis omnes ad deteriorem ſtatum deductos: valentiora autem per ſeceſſum educentia aliquando profuiſſe obſervavi, modò non ita frequenter in uſum ducta fuerint; à frequentiori enim eorum

Vomitoria in præſervatione epilepſiæ ſẽper mala.

uſu, exhauſtis ſpiritibus animalibus, apoplexiæ ſæpè concitantur.

Veſicãtia in capite optimum epilepſiæ remediũ.

55. In confirmatâ epilepſiâ per proprium cerebri affectum, ſi quis deraſis capillis, veſicantibus per univerſum caput utatur, atque ad peripheriam humores virulentos trahat, diutiùs ulcuſculis cutim capitis infeſtantibus relictis, ut per longum tempus ſeroſi illi humores per ulcuſcula emanent, optimè curationem inſtituet; contumaciſſimos enim capitis morbos hujuſmodi ratione etiam curatos vidimus.

In Apoplexia.

Apoplectici ſtatim mittẽdus ſanguis.

56. QVamvis excrementis alvo refertâ, non ſit evacuandus ſanguis per ſectam venam, ne ad venas crudi humores trahantur; in apoplexiâ tamen, cùm ex morâ confirmetur morbus, quamprimùm ſecare venam expedit, ſi abundet ſanguis, aut mixtus ſit ſanguini humor morbum faciens.

Apoplecticis repetitò ſanguis mittẽdus.

57. Quin ſi indicatio ſecandæ venæ adſit, præſtabit repetitò id agere: ſic enim neque refrigerabitur corpus, aut vires imbecilles reddentur, & id obtinebimus, quod maximè exoptat Aëtius, nempe, materiam morbificam commovebimus.

Apoplecticis concutiendum, & perfricandum corpus.

58. Concutiatur blandè corpus, perfricetur calidis, & potiſſimùm brachium, unde educendus eſt ſanguis, ut & revellatur, & attenuetur, qui craſſior per ſe eſt, & factus ex refrigeratione adhuc craſſior, faciliùs effluere poſſit.

59. Neq;

59. Neq; vulnus anguſtum fiat, quod aliquibus placet, ut motus diutiùs perduret, ſed latum fieri debet; nam craſſior cùm ſit ſanguis, ſtatim quaſi reſtagnat.

Apoplecti cis in ſecãda vena vuln.⁹ fiat amplum.

60. Venam frontis, aut pone aures ſtatim ab initio ſecare, quod aliquibus placet, ut quamprimùm præſto ſimus, non eſt conveniens, niſi præceſſerit univerſalis evacuatio, ſaltem per quatuor horas: admitti tamen aliquando poterit, ſi plethora non adſit, & aliqua ſubſit ſanguinis copia in capite, quæ tamen duas non admittat ſanguinis evacuationes.

Apoplecti cis vena frõtis quãdo ſecanda.

61. In cucurbitulis in hoc morbo affigendis cautio ſit, ne parti poſteriori thoracis applicentur, ne reſpiratio impediatur, ſed lumbis, brachiis, & ſcapulis, quin & occipitio, & jugularibus quandoque venis, ſed poſt alias, & tunc omnino ſcarificare cutem ſubjectam expedit.

Apoplecti cis cucurbitulæ quando, et quomodo applicandæ.

62. In ligaturis dolorificis non diutiùs perſiſtendum, ne pars gangrænam incurrat, ſed partes modò ſtringantur, modò laxentur, pręcepto Avicēnę, ut & major fiat revulſio, & motus humoris.

Apoplecti cis ligatura quales.

63. Cauterium in commiſſurâ coronali, quod laudat Aëtius, & alii, nõ multùm probatur, quòd præſentaneum non ſit remedium, multáque alia etiam invehat incommoda, de quibus aliâs.

Apoplecti cis cauterium ĩ cõmiſſura coronali inutile.

64. Præſtat, evacuatione factâ, neque nimiùm in extimis rubeſcente parte, cucurbitulam in vertice ponere, & repetere, abraſo capite, vel validum medicamentum veſicas excitans capiti apponere,

Cucurbitula [illegible] capite, vel veſicãtia co[illegible]ũt.

Apoplecti cis quæ quantitas clyſteriũ.

65. In clyſmate injiciendo hæc ſit animadverſio; ſi injiciatur primò ut revellamus, & per alvũ ſubducamus, ea quantitas erit infundenda, quæ id præſtare poſſit; & hoc iis obſervatis, quæ aliâs docuimus: ſi verò ut inteſtina mordicantibus, & valenter excalefacientibus vellicemus, & dolorem incutiamus, in dimidiatâ quantitate infundendum erit, ut diutiùs retineatur: quod ſi diutiùs retentum tormina, & inflammationes in inteſtinis excitet, balano elicietur.

In apoplecticis vomitus fugiendus.

66. Vomitus fugiendus, tum quòd ęger in hoc motu ſe ipſum adjuvare neſciat; tum quòd, cùm ſe erigere nequeat, potiùs ſuffocaretur; tum quòd in repleto corpore vomitus caput replere ſoleat.

Antimonium fugiendum.

67. Stibii igitur uſus in hoc morbo, potiſſimùm in paroxyſmo, eſt fugiendus.

Purgãtia ſint ex valentiorib.

68. Sed valentiora tamen dejectoria exhibenda erunt, ut paucâ quantitate aſſumpta etiam à longinquis attrahere, & educere poſſint.

Sternutatoria quã do administranda.

69. Sternutamenta ut maximè ex uſu ſunt in hoc morbo, & quidem valentiſſima; ita non ſtatim adhibenda, niſi priùs corpus ſit inanitum.

In inũctionibus ab imbecillioribus inchoãdum.

70. Si caput deraſum oleis calidis inungendum ſit, cautio ſit, ut à levioribus priùs incipiamus, ad valentiora progredientes.

Oleis cera addenda.

71. Vt verò diutiùs hæreant, cerę aliquid ſemper indendum erit.

Olea ſtillata in uſum: õ ve

72. In oleis Chymicâ arte in uſum ducendis hæc ſit animadverſio; non iis ſolis utendum eſſe, ſed oleis medicatis eſſe admiſcenda: cùm enim igneâ ſubſtantiâ conſtent, in ſuperficie poſita ſtatim

tim diſſipantur,& in halitus abeunt,niſi aëreis,& oleaginoſis quaſi ligentur, ac coërceantur.

niãt ſola, ſed oleis medicatis mixta.

In Paralyſi.

In paralyſi quando ab initio purgãdũ.

73. ETſi monet Avicennas, quem omnes ſequuntur recentiores, in paralyſi in principio non eſſe purgandum, niſi tranſactâ quartâ, aut ſeptimâ, & ne tunc quidem validioribus medicamentis, quod etiam à Paulo obſervatum videmus;id tamen,meâ ſententiâ, perpetuam non habet veritatem : ſi enim primâ ipsâ die accerſitus Medicus fuerit,dum nondum nervis impacta eſt materia,dum adhuc in motu eſt,dum nondum craſſefacta, præſtabit materiam quamprimùm, & medicamento ſatis valido per alvum ſubducere. At ubi jam firmata ſit, perfectéque obſtructionem fecerit, priùs attenuanda erit, & præparanda,quàm evacuetur.

Paralyticis ſudorifera inutilia.

74. Maximus committitur error paſſim à Medicis in paralyſi curandâ, cùm omiſſis urinam promoventibus,ad ea promptiùs accedunt, quæ ſudores movent, decoctum Guajaci, Sarzæ pariliæ, & ſimilium, atque etiam per ignea artificia uberiorem ſudorem prolicientes; cùm alioqui docuerit Hippocrates *in Coacis prænotion.* morbum hunc urinis repentè multis, & abundè proruptis exſolvi, ſudoribus autem confertim manantibus in deterius ruere : quòd cum urinâ craſſiora quæque educantur; per ſudores autem parte tenuiori exſolutâ, craſſior magis callefcat, craſ-

Paralyticis diuretica optima.

ſior reddatur, magis obſtruat, atq; difficilior reddatur ad motum, & ad evacuationem.

Paralyticis olea nimis calida mala. Olea ſtillata ſola inutilia.

75. Quâ etiam ratione inunctiones non debent fieri ex oleis nimiùm calidis, & ſiccis, ſaltem ſolis; periculum enim impendet, ne materia nervis adhærens nimis exſiccetur, & lapideſcat: quare illis ſemper pinguia miſceri debent; unde etiam vis ignea illorum coërcebitur, ne exhalet, & diutiùs adhæreſcent, neque nimiùm exſiccando contumaciorem morbum reddent.

Paralyticis veſicãtia utilia. Paralyticis rubificãtia quãdo conveniant.

76. Vt in paralyſi curandâ aliquando veſicantia, poſt univerſum corpus evacuatum, ſcapulis, aut brachiis applicari debent, ut materia à cerebro, & principio ſpinalis ad externa attracta evacuetur; ita rubificantia ſolùm poſt illa, & progreſſu temporis (Avicennas triginta poſt dies iis utitur) ſpinæ dorſi applicare convenit, tum ut reliquias materiæ extrà vocemus, ſanguinémque & ſpiritus iterum in partem revocemus, ut ea reviviſcat.

Rubificantia quò uſque cuti adhærere debeant.

77. Cavendum tamen tunc, ne rubificantia eò uſque adhæreant, ut veſicas, aut puſtulas in cute inducant; ſic enim ſpiritus ad partem non revocarentur, ſed diſſolverentur: eò uſque igitur ſinapiſmi, dropacéſve cuti adhærere permittendi ſunt, quamdiu rubida pars preſſa digito non albeſcit, ſed rubida perſeverat.

Paralyticis cucurbitulæ ubi, quã-

78. Cucurbitularum uſum quàm maximè commendat Avicennas poſt expurgatum corpus, capitibus muſculorum partis laborantis applicitarum ſine ſcarificatione, non quidem ad extrahen-

dam

dam materiam morbificam, ut cenſuit Gentilis, ſed ad evocandos ſpiritus ad partem ferè demortuam: quod ut obtinere poſſimus, animadvertendum, cucurbitulas anguſti oris eſſe debere, cùm multo igne eſſe applicandas, ac diutiùs non eſſe permittendum ut adhæreant, ne diſſolvatur quod ab iis eſt attractum. *do, & quatenus applicanda.*

De Convulſione.

79. IN ſpaſmo, motu irruentis materiæ ceſſante, ut cucurbitulæ mediis muſculis affixæ, & ſcarificatæ extra uſum ſunt; ita cavendum eſt, ne finibus muſculorum, ubi tendines ſunt, affigantur. *In ſpaſmo cucurbitula quãdo, et ubi applicanda.*

80. Addit Aretæus, in illarum applicatione parcè flammam excitari debere; nam quę à labris cucurbitæ fit compreſſio, doloris, convulſioníſque auctor eſſe ſolet: molliùs igitur trahant, & diutiùs adhæreant. *Cucurbitula in ſpaſmo qũo applicanda.*

81. Cavendum etiam, ne pars ſubjecta, detractis cucurbitulis, frigore tentetur; pars enim rarefacta facilè frigido aëre admiſſo rigeret. *Cucurbitulis ſublatis, pars ſubiecta fovenda.*

82. Cuſtodiendæ autem quàm maximè ab ambiente frigido partes, quę calidis balneis proximè immerſæ fuerint, quæ perfricatæ, quæ irrigatæ, quæ deniq; dropacibus, ſinapiſmis, aliíſve ingeniis ad ruborem deductæ, aut quovis modo rarefactæ; quòd nervis frigiditas ſit inimica, materiámq; convulſionem facientem craſſefaciat. *Convulſis partes omnes calidis fovenda.*

83. Quapropter etiam ſuperveniente ſudore *Convulſis*

Si ſudor ſupervenerit, quid agendum. ob doloris vehementiam, maximè obſervandum erit, ne mador ille adhæreat, néve frigeſcat, ſed omnino abſtergendus erit; ſed ne meatus aperti frigiditatem admittant, néve effluens ſudor virtutem exſolvat, calente aliquo oleo partes erunt deliniendæ blandè.

In Melancholia.

Melãcholicis purgantia liquida magis conveniunt.

84. QVamvis non negandum ſit, in hoc morbo medicamenta, quæ exhiberi debent ad evacuandum humorem, ſub quâcumque formâ concedi poſſe; veriſſimum tamen eſt, ſi liquida concedantur, multò magis utilia eſſe; nec in omnibus uſum pilularum admitti poſſe, ob ſiccitatem melancholiæ; quamvis contumacia materiæ ad eas nos revocet: nam robuſtiùs agunt combinatâ vi, diutiúſque in ventriculo hærent, & vehementiùs à capite prolectant.

Vis pilularum.

Quando mittẽdus ſanguis iis, et quãdo ſupprimendus.

85. In miſſione ſanguinis per ſectam venam, quamvis ſciam, pleroſque Galeni auctoritate innixos hac uti diſtinctione, ut viribus conſentientibus, & morbo magno facto, ſecetur vena, & ſi ater ſanguis effluat, educatur ad debitam quantitatem; ſin ſubtilis, & rubens, ubi ad tres uncias effluxerit, ſupprimatur: perpetuò tamen hoc ſervandum non eſt; aliquando enim aliquâ datâ occaſione, cùm cœperit morbus is in cerebro, optimo ſanguine exſiccato, ſi in univerſo abundaverit ſanguis, & toroſæ fuerint venæ, ſanguíſque in iis nullam conceperit labem, ſed copiâ ſolùm peccet,

Galeni ſententia.

cet, ſecanda quidem erit vena, & ſanguis, etiamſi ſubtilis, & rubens effluat, omnino in debitâ quantitate erit evacuandus, ut revellat à capite, & impediatur, quò minùs in nigram bilem vertatur, aut melancholeſcat. Galeni igitur ſententia vera erit, ubi non adſint ſigna veræ plethoræ; tunc enim pro revulſione expedit ſecare venam, & ſi nigrum effundi viderimus, cùm in venis magnis abundare nigrum ſanguinem viderimus, effluere ſinemus; ſin verò ſubtilem, & rubrum, ſiſtemus: quòd potiùs aptus ſit melancholicum ſanguinem in ſupernis exiſtentem attemperare, & ad benignam naturam revocare.

Gal. quo intelligendus.

86. Foramen tamen ſemper amplum ſit, ut, ſi in craſſum ſanguinem incidamus, promptè effluere poſſit, neque tumor circa ſciſſuram excitetur.

Sectio venæ in melăcholicis ſit ampla.

87. Admonendus etiam eſt veniſeca, ut diſſectâ venâ vinculum aliquantulùm laxet, ne craſſioris ſanguinis effuſio impediatur.

Laxandū vinculū, inciſa vena, in melancholicis.

In Epiphora, ſeu copioſo ad oculos humiditatis affluxu.

88. QVamvis, cùm oculi fluxibus humorum tententur, cenſuerit Galenus *tum 6. Aphor. 31. tum 13. Meth. ult.* ab adſtringentium uſu eſſe abſtinendum; in epiphorâ tamen multò ſecùs faciendum docet, potiſſimùm in principio: cùm enim affluxus humoris ſit externus circa orbitam, & in angulis, roborandæ ſunt partes illæ adſtringentibus, & ſiccantibus, ut

In epiphora oculorū adſtringētibus utendū in principio.

& ma-

In fluxionibus aliis ad oculos abſtinendum ab adſtringētibus.

& materia in intimioribus recipiatur, & ab externâ tunicâ quodammodo repellatur, aut ſaltem ab eâ non admittatur, cui aqua ex rubi ſummitatibus, ex foliis teneris quercûs, ex fragis, & ſimilibus, vel compoſitis, aut ferrata convenit: at adſtringens ſiccitas numquam admitti debet, ubi humiditas ad internas tunicas, & intra corpus oculi affluit; durior enim medicamento illo reddita externa tunica, & craſſior humor factus, contumaciorem & ſolutu difficiliorem efficiunt affectum, & ſæpè etiam actioni viſûs non leve afferunt detrimentum.

Glaucis ī oculis, & ubi venæ amplæ, mitioribus agendum.

89. Notant recentiores viri doctiſſimi, & pòſt multiplici experientiâ à me comprobatum eſt, in glaucis oculis, ubi etiam venę amplæ conſpiciuntur, mitioribus remediis agendum eſſe, quòd fortaſſe magis ſint pervii.

In epiphora errhinis raro utendum.

90. Maſticatoriis, & apophlegmatiſmis utendum eſt potiùs, quàm errhinis; quæ tamen progrediente morbo, & frigidâ affluente materiâ, modò validiora non fuerint, in uſum aliquando venire poterunt: ſic enim averſio materiæ fiet à meatibus canthorum oculi ad naſum.

Sternutatoria in oculorum morbis fugienda.

91. A ſternutatoriis cujuſcumque generis omnino abſtinēdum: impetu enim propulſa materia à cerebro per nares, & per eoſdem meatus ad oculos promovetur, & ab internis, & meatus magis aperiuntur.

In

In Ophthalmia.

92. IN muliebris lactis ex uberibus recenter emulcti, aut ſtillati uſu, ad demulcendum vehementiſſimum oculi dolorem, ut principem locum inter hujuſmodi pręſidia ſemper obtinuit; ita cautio adhibenda, ne eadem lactis portio diutiùs parti adhæreat: ſæpè enim ab æſtu corrumpitur, & à vehementi calore oculi acrimoniam concipit; abſtergenda igitur blandè erit, aut novo lacte aſperſo ſubluenda. *Lacte muliebri qua cautione utendũ in ophthalmia.* non diu morari debet.

93. Opii uſus in inflammatis oculis neque frequens ſit, neque multus: quamvis enim in eo prævaleat refrigerandi vis, cùm tamen amaroris nonnihil habeat, ſæpè mordet, & dolorem adauget. Quòd ſi ex longiori morâ prævalente frigiditate ſenſus torpeſcit, & ſubinde dolor imminuitur, tum & per frigiditatem temperatur æſtus, craſſefacto tamen affluxo humore contumacior redditur morbus, curatúque difficilior; tum & viſûs actio hebetior fit, ut etiam Galenus obſervavit, 3. *Meth. med. c.* 2. *&* 2. *de compoſ. med. ſecundum loca, c.* 1. *In ophthalmia opii uſus neque frequens, neque multus.*

94. Ob quas etiam cauſas rejiciebat Gal. 13. *Meth. med. ult.* ea, quæ vehementer adſtringunt, etiamſi refrigerent, & repellant in inflammationibus oculorum, ut acaciam, & hypocyſtin; ne materia morbifica, quæ eò influxit, exitu prohibeatur. *Adſtringentia valida ĩ ophthalmia fugienda.*

95. Et quemadmodum remedia in hoc morbo lenia, mollia eſſe debent; ita nullum lentorem habere *Lentorem habentia*

ophthalmicis incõmoda. bere oportet, ne pertinaciùs adhæreant, néve, ſi pulviſculum aliquem ex pompholyge, Cadmiâ, plumbo, adjungamus, areſcant, acrimoniámve, vel ex admixtione acris humoris, & calidi adſciſcant: Quare licet albumina ovorum diutiùs conquaſſata cum aquâ roſarum, vel myrtillorum, vel ſimilium, ac ſpuma ſemel atq; iterum detracta, maximè omnibus probentur, ac in uſum ducantur, cùm tamen tenaciùs adhæreant, ut huic incommodo occurramus, ſoleo ego ovum recens ad duritiem quamdam excoquere, & detractâ flavâ parte, per expreſſionem ex albo aquam extrahere, & illâ uti cum aliis; aut ſanè in loco cavo ſacchari albi, tutiæ, & aquæ roſarum portione impoſitâ, in modum cæmenti, per duplicem petiam expreſſione factâ, aquam, ſuccúmve extrahere, quo in inflammatis oculis ſine moleſtiâ, & maximo cum fructu uti ſoleo.

Albuminis ovi utendi ratio, & cũ qua cautione.

Ad inflamatos oculos remedia Septalij +

96. Non negandum tamen cum Gal. 13. *Meth. med.* 22. emplaſticam vim habentia, & refrigerantia in lippitudine convenire, ut diutiùs adhæreant, longioríque tempore refrigerando repellant; ubi potiſſimùm aut ophthalmia ſit ſicca, aut humor effluens tenuis, nec adhærens; ubi verò viſcidior ſit, & mordens, ſuperiorem cautionem adhibebimus.

Emplaſticis in ophthalmia quando utendum.

97. Obſervandum præterea, Galenum & 13. *Meth.* 22. & 4. *de compoſ. med. ſecundum loc. c.* 2. inter lenientia dolorem in oculorum inflammatione, cum albumine ovi, & lacte collocâſſe decoctum fœnugræci; id verò plerique Medici parant ex ſe-

Fœnugræco utendũ in lippitudine, non ſemine.

ex ſemine, cùm alioqui id magis ſit calidum, quàm conveniat in oculorum inflammatione, cùm calidum in ſecundo gradu, & ſiccum in primo poſuerit Galenus ſemen 8. *de ſimpl. med. facul.* aſſumi igitur pro parando hoc decocto ad fovendos oculos debebit herba ipſa, & ejus folia, alioqui augebitur inflammatio.

98. Quinimò in illius uſu hęc ſit cautio ex Galeno ibidem, ne in uſum ducatur, niſi priùs abluatur diligenter, ne pulverem admixtum habeat; ſemináque etiam erunt excutienda: ſícque communem errorem evitabimus.

99. Infinita propemodum remedia, aquas, pulveres, & alia, cùm videam & paſſim proponi, & ſcribi; placet illud hîc pro cautione adnotare, quod à doctiſſimo Mercato *lib.* 1. *de intern. morb. curan. c.* 20. ſcribitur. In oculorum curatione animadvertendum, quamvis plurima præſcripta ſint remedia, non omnibus, aut plurimis, aut ſemper eſſe utendum; plus enim boni promittunt, quàm præſtent, ut ait Galenus. Scio profectò, plures in omnimodam cœcitatem deductos eſſe copiâ auxiliorum potiùs, quàm defectu: nequeunt enim oculi, quæ proficua ſunt, citra damnum perferre; nedum quæ inordinatè, & citra rationem adhibentur.

100. In ſuffuſione perfectâ, quam Cataractam barbari appellant, curandâ, & acu removendâ, cautio hæc adſit, ut numquam tali curationi manum admoveamus, ſi tuſſi æger laboret. Si enim acu introductâ ſupervenerit, perforationis pericu-

quae impediatur sternutamentum.

periculum impendet: ſi verò tunicula depreſſa fuerit, ex concuſſione vehemẽti dimota recurrit.

Sternutamento impediente, quo impediri poſſit.

101. Si verò jam depreſsâ ſternutamentum imminere æger perſenſerit, unde aut recursûs periculum immineat, aut inflammationis in oculo, ſummitate digiti dextrè majore oculi angulo cõpreſſo, & perfricato, periculum hoc evitabit impedito ſternutamento.

Cataracta antequàm acu deprimatur, quid cavendũ.

102. Quoniam ante curationem hanc per acũ, Medici ſæpiùs, ut periculum faciant, an ſatis incraſſata ſit, ut actioni per acum factæ cedere parata ſit ſine rupturâ, digito pupillam comprimunt, cautè id facere debent, ne ſi valentiùs id faciant, nimis tuniculam attenuent, facilémq; reddant ad diſruptionem.

Cautiones in Aurium morbis curandis.

Auribus inflãmatione laborantibus repellẽtia vix conveniunt.

103. IN aurium internâ curandâ inflammatione, à repellentibus, & oxyrhodino abſtinendum omnino cenſeo; cùm enim internarum cerebri partium repletarum ſoboles eſſe ſoleat materia eò detruſa, ſi repellatur, ad principem partem remeabit, & delirium quandoque pariet, aliquando verò alios cerebri affectus. Quòd ſi Galenus, 3. *de compoſ. med. ſecundum loc.* repellentia, & oxyrhodinum in doloribus aurium, & in inflammationibus earumdem cõcedere viſus eſt, id intelligendum potiùs eſt de phlogoſi, quàm de verâ inflammatione. Si tamen non magna fuerit, atque non multam in particulâ, & cerebro ſubeſſe

mate-

materiam cognoverimus, repellentia aliqua in uſum venire poterunt.

104. Qualiacumque tamen hæc fuerint, quæ ad leniendum dolorem, & refrigerandum infundentur, etiamſi æſtus maximus in parte fuerit, numquam frigida applicari debebunt; nam cùm ſanguinis ſint expertes aures, facilè ad ſibi cognatam intemperiem frigidam flecti poſſunt: tepentia igitur ſemper cum Galeno adhibebuntur. *Remedia auribus applicita actu non ſint frigida.*

105. Quòd ſi dolores contigerint à frigidâ materiâ partem extendente, quæ actu calida ſunt, & potentia omnino inſtillabuntur: ſic enim & frigidam intemperiem evincemus, craſſam materiam magis diſcutiemus, & penetrationem adjuvabimus. *In auriũ doloribus materia frigida, inſigniter calefaciẽtia in uſũ ducenda.*

106. In tinnitu aurium à lue Venereâ, alioqui naturâ ſuâ rebelli, & vix ſanabili, cauti ſint Medici, neque vehementioribus remediis utantur: longâ enim experientiâ obſervavi, majori ex parte, dum tinnitum hujuſmodi nimis obſtinatè evincere tentâſſent, omnimodam ſurditatem induxiſſe. Si quod autem remedium illi auxilio eſt, urina aſini, in quâ per noctem maduerit lignum Guajacum, & portio caſtorei, & mentaſtri faſciculus, diſtillata, & auribus inſtillata, aut per evaporatorium excepta, maximè id præſtat; aut oleum Guajacinum goſſypio exceptum, & auribus impoſitum. *Tinnitui aurium ex morbo Gallico valentiora nõ applicanda. Tinnitus aurium ex morbo Gallico remedium.*

De

Cauteriũ in coronali ſutura ĩ catarrho peſſimum.

107. QVamvis optimè ſciam, ab aliquibus etiam præſtantiſſimis in arte medicâ viris, in catarrho curando cauteria proponi inurenda ad ſuturam coronalem, quo loco illi committitur ſagittalis, ut & caput expurgetur ab excrementis, & ab infernis ad ſuperna, & extra corpus eadem revellantur: quoniam tamen vix credi poteſt, craſſiora illa excrementa aſcendere poſſe, aſcenſa verò per ſuturas permeare; veriſimilius autem eſt, externè producta per eas deſcendere poſſe, omnino rejicienda, & ab uſu medico repellenda eſſe videntur; quod enim aliqui ſibi fingunt, ſuſpendi, intercipíque materiam, ne ad pectus fluat, ridiculum eſt: quo modo enim ſuſpendi queat, quod grave eſt, nullo retinente, ne mente quidem concipi poteſt: cùm verò hîc neque occluſio adſit vaſis alicujus, neque deligatio, aut compreſſio, neque etiam humor intercipi dici poteſt. At verò neque revulſio eſt, cùm nulla ferè ſit diſtantia: neque derivatio, cùm hæc ad latera fiat: quare nullus ejus erit uſus. At abuſus adeſt; quis enim denudato cranio periculum non cognoſcat? quis aduſto pericranio ſecuritatem pollicebitur? quis inflammationis & externæ, & internæ periculum non verebitur, aduſtâ parte, ubi membranæ externæ cum internis per nervos, per fibras, per venas, per arterias junguntur? At verò ſi experientiâ agendum eſt, ſcio, ob multa pericula viſa, doctiſſimos Montanum, *Conſilio 36.*

pro

pro Nobili Veronenſe 143. *&* 170. Hieronymum Mercurialem *in Tomo* 3. *Conſiliorum, ſæpius*, & poſt omnes Fabium Pacium, *in eruditiſſimis Commentariis in lib. Meth. med. lib.* 5. *cap.* 13. *& in Appendice ad lib.*7. omnino genus hoc auxilii deteſtatos fuiſſe. Ego verò liberè affirmare poſſum, me quadraginta horum annorum ſpacio, quo in magnâ hac vrbe medicinam facio, nullum ex iis, quibus cauterium hoc inuſtum eſt, vidiſſe à tali remedio adjutum, ſed aliquos etiam inflammatione in parte excitatâ eſſe periclitatos: potiſſimùm primis annis juventutis meæ, quo tempore aliqui adhuc ex iis vivebant, qui barbaram ſectantes Medicinam, frequentiùs genus hoc auxilii in uſum ducebant; ſed ſubſequenti tempore, Medicis ſpe ſuâ fraudatis ſæpiùs, exoleſcere tandem illud, & poſthaberi meritò cœpit.

Catarrho ad pulmones, et thoracem irruente, gargariſmi pericuIoſi.

108. Vbi ad pulmones, & thoracem, quin & ad fauces irruit materia, ſive tenuis ſit, ſive craſſa, gargariſmi numquam in uſum veniant; ex motu enim attracta materia ſæpè ſuffocationis infert periculum.

Gargariſmata fugienda, repleto thorace.

109. Quin & ubi partes ſpiritales jam repletæ ſunt materiâ craſsâ, à gargariſmis abſtinendum; cùm non leve inde ſuffocationis ſubſit periculum.

Aſthmati aut tabi obnoxii gargariſmata fugiant.

110. Quòd ſi homo tabi, aut aſthmati obnoxius fuerit, idem genus auxilii fugiet.

Gargariſmata in

111. Solùm tunc convenient, cùm fluens materia acris fuerit, & aut exulcerationis in parti-

catarrho quãdo conveniunt. bus gulæ, aut anginæ periculum impenderit; túncque & blandè id erit præſtandum, & additis refrigerationi adſtringentibus.

Catarrhi non ſiſtendi narcoticis, niſi magna urgente neceſſitate. 112. Quoniam aliquos eſſe ſcio, qui, ut contumacem, & moleſtum morbum brevi tempore ſe curare poſſe oſtendant, ſtatim nullâ urgente neceſſitate, ad ſiſtentia catarrhum accedunt, Theriacam novam, Philonium, pilulas de cynogloſſo, & ſimilia exhibentes; animadvertendum erit, iis uti eos non debere ante humorum expurgationem, & revulſionem; tunc neque facilè ad hæc veniendum, ne incraſſata materia, & refrigerata, ſi diutiùs in cerebro contineatur, cerebrales aliquos magni momenti morbos pariat. Ad ea tamen erit veniendum, ſi gravia urgeant ſymptomata, ut ſi ita effundatur humor in pulmones, ut graviſſimam tuſſim, metum ſuffocationis, exulcerationis, vel rupturæ venæ, acerrimâ vi afferat; tunc enim miſſo ſanguine, ſi opus ſit, vel etiam illico, & ante purgationem ſiſtere licet hunc effrænem motum.

De Angina.

Angina laborantibus quę vena ſit ſecanda. 113. QVoniam in hoc morbo miſſionem quidem ſanguinis per ſectam venam omnes neceſſarium auxilium eſſe fatentur, ſed in loco deligendo variâſſe video, aliis ex brachiis ſemper emittendum cenſentibus, auctoritate Hipp. 4. *de vict. acut.* 30. & quòd ſectis in brachiis non ſolùm univerſum corpus prom-

promptiùs evacuatur, ſed ſimul etiam non parum ſanguinis à faucibus revellitur: aliis ex partibus infernis, ſaphænâ, vel e venâ tali, quòd fluentem ſanguinem in fluxionis initio non ſolùm ad contraria loci laborantis, ſed & fontis transfundentis, & ad diſtantia, regulæ à Galeno traditæ revellendum eſſe oſtendant: cùm igitur laborans pars ſit collum, fons autem transfundens ſit jecur, præcipua ſanguinis officina; ſi ſanguinem miſerimus ſectis venis in brachio, tantum abeſt, ut ad contraria ſanguinem retrahamus, ut potiùs ad partem laborantem avocemus: vena ſiquidem cava inde lata in duos ramos ſcinditur, lævum, & dextrum, qui in jugulares, & axillares dividuntur: at à jugularibus externis laryngis vaſa ortum ducunt. Sanguine igitur ex venis brachii tracto, certum eſt, ad venas juguli etiam trahi, ſícque potiùs morbum augeri, attracto ſanguine ad laborãtem partem, viciniâ, & inflammatione ſanguinem trahente. In hac controverſiâ cenſeo ego, omnino animadvertendum eſſe, an corpus maximè affluat ſanguine, ſive naturâ, ſive ob anteáctam vitam, ſive ex ſolitâ aliquâ evacuatione ſuppreſsâ; tunc enim cenſeo, ſanguinem vel ex venâ poplitis, vel malleoli eſſe detrahendum, eâdem autem die, urgente morbo, vel ſequenti, jecoraria, vel cephalica erit ſecanda; & ſi non ceſſerit morbus, rubor autem adſit faciei, ampliùs etiam veniendum erit ad ſectionem venarum ſub linguâ. Quòd ſi tanta non premat ſanguinis copia, in-

tactis venis inferiorum partium, præſtare crediderim, ſtatim cubiti venas ſecare, móxq; ad ſupernas incidendas accedere.

In angina laboranti bus iterãda ſangui nis miſſio.

114. Repetenda autem & ex brachiis ſanguinis miſſio eſt, non ſolùm quòd magis revellat, minúſq; vires debilitet; ſed quòd obſervatum ſit, ſæpiùs ad partem laborantem affluxus novos fieri, aut parte aliquâ, ut onere, quo premitur, levetur, transfundente; aut ob dolorem, & calorem laborante parte attrahente.

Anginoſis potiones potiùs dãda, quàm in ſolida forma.

115. Cùm autem aliqui ex moleſtiâ medicamentorum, aut quòd naturâ medicamenta abhorreant, facilè medicamenta evomunt; prętat ſemper potione uti, quàm bolis, aut pilulis: ſi enim contigerit pilulas, aut bolos evomi, cùm confertim, & magno impetu ad anguſtias oppreſſi ab inflammatione tranſitûs propellantur, ſuffocationis, & ſtrangulationis periculum non leve afferunt.

Anginoſis ſacculi ex diſcutiẽtibus mali.

116. Qui ad diſcutiendum in inflammationibus aliarum partium ex arentibus pulviſculis parantur ſacculi, in anginâ numquam in uſum ducantur, quòd denſando externam cutim potiùs curationem impediant; humentibus igitur potiùs eſt agendum.

De Plevritide.

In plevritide, dolore deſcen-

117. QVamvis in plevritide curandâ ſectâ venâ, majori ex parte exſpectanda ſit coloris in ſanguine mutatio, ex Hippo-

Hippocratis & Galeni præcepto, 2.*acut.*10.modò æger ferre poſſit; ſic enim & antecedentem inflammationis cauſam avertemus, & conjunctam amovebimus; id tamen perpetuò, aut in quâcumque plevritide obſervandum non eſt: aliâs enim docuimus, ſervandum id eſſe, ubi vena, quæ ſecatur, proxima eſt loco affecto: propterea dolore deſcendente, & infimam thoracis partem occupante, talis non exſpectatur mutatio: nam tales partes, ait Galenus, nutrimentum ſuum hauriunt à venâ ſub corde; & cordis partes nimiùm inaniremus, antequàm ſanguinem inflammationem facientem evacuaremus. *dente, in ſanguinis miſſione nõ eſt exſpectanda coloris mutatio.*

118. Quin nec ſemper quidem in plevritide partes ſupernas occupante mitti eò uſque ſanguis debet, quò coloris in eo fiat mutatio: ſæpè enim dum coloris exſpectamus mutationem, vitales vires concidunt; nec æger valebit ea è pectore vacuare, quæ aut reſudant, aut diſruptâ vomicâ in pulmones defluxa collecta ſunt. *Neq. viribus debilibus.*

119. Et evenit etiam, ut, etiamſi vitales vires conſiſtant, non exſpectari poſſit ulla coloris in ſanguine mutatio, ſi inſederit loco firmiter ſanguis, & in denſiorem membranam inſederit. *Neq; impacto parti ſanguine.*

120. Licet plevritidis curationem primò tentandam docuerit Hipp. 2. *acut.* fomentis, ut, an iis curari morbus poſſit, tentemus, & dolor miteſcat; id tamen neque ſemper, neq; in quâvis plevritide, aut in quâlibet corporis conſtitutione, aut quovis fetu præſtari poteſt; ſi enim jam morbus auctus eſt, aut vehemens eſt inflamma- *In plevritide fotibus quando utendum, & quibus.*

tio, & dolor, æſtúſve magnus, aut corpus multo ſanguine repletum, non alio hujuſmodi remedio uti licet, quàm aquâ tepente, ne major eſtus, dolor, aut affluxus materiæ ad locum fiat.

In plevriticis, dolore aſcendẽte, fotus ſint humidi.

121. At magnâ etiam in iis fotibus, qui ad demulcendum dolorem in uſum veniunt, adhibendis cautione opus eſt: ſi enim ad ſupernas partes pertingat, & verſus claviculam dolor, cùm & materia acrior, & maximè calida eſſe ſoleat, calidis, & humidis actu potiùs res erit tranſigenda: ſin ad inferna vergat dolor, qui etiam non adeò pungens eſſe ſolet, quíque non levem flatuum copiam adjunctam habet, ſicca etiam in uſum duci poterunt, & ſanè commodiùs; attenuant enim magis, exſiccant, & digerunt: ex humidis autem attenuatur quidem materia, ſed craſſiores flatus ex ſimili materiâ excitati non ita commodè diſcuti ſolent.

Dolore deſcendẽte, ſicci.

Sacculi fovẽtes ſint lèves.

122. Sicci ii fotus, ut ex multiplici materiâ parari ſolent, ita ea magis præfertur, quæ levis ſit; ſic milium ceteris præfert Hippocrates, panicum, furfures, ſemina, & flores diſcutientes; ſalis autem etiam portio aliqua ob exſiccationem licet admiſceri aliquando poſſit, minus tamen illius addendum, quàm ſoleat, tum ob gravitatem, tum ob acrimoniam.

Miteſcentẽ dolore, nõ ſtatim deſiſten-

123. Quòd ſi ex fotu etiam dolor miteſcat, non proinde tamẽ ſtatim evictum eſſe morbum cenſendum erit, aut à generoſis remediis ceſſandum, puta, miſſione ſanguinis; ſæpè enim ad pri-

mum

mum fotûs blandimentum miteſcit in phlegmone dolor, quòd pars tenſa laxetur, ſed reviviſcit mox ardentiùs, novâ affluxâ materiâ: quare ſi & febris, & ſpirandi difficultas etiam perſeverent, non erit cunctandum, ſed. affluens materia quamprimùm erit revellenda.

dum à veris remediis.

124. In hoc morbo maximè pleriq; qui Medicinam profitentur, arcana remedia promunt externa, interna: in externis nullum committi poſſe errorem omnes ſibi perſuadent, unguenta ex dialthæa ſubtili, butyro veteri, & cumini pulvere parant; alii ex calce, & aliis cerata, & cataplaſmata; alii ex pice, & rebus aliis quàm plurimis calefacientibus, cum ægrotantium detrimento: cavenda hęc maximè erunt, potiſſimùm in principio; calore enim fluxiones concitant, atq; humores trahunt; alia verò prætereà etiam laxant.

Externis nõ indiſtĩctè utẽdũ.

125. Obſervandum prætereà, quòd optimè annotavit Aretæus, ſi poſt devictum hunc morbum, paululum etiam tuſſis ſuperſit, & corporis adſit aliqua caliditas, quæ aliquando magis infeſtet, quamprimùm dandam eſſe operam, ut, quę reliqua eſt, materia diſcutiatur; aut enim quæ relinquuntur recidivas faciunt, aut ad ſuppurationem convertuntur.

In pleuriticis reliquæ abſumendæ.

126. Non ſunt hoc loco prætereunda pręſtantiſſima duo remedia, quæ doloribus iis lateralibus adeò utilia eſſe cognovi, ut multos, qui jam jam ſuffocari videbantur, ab hujuſmodi periculis exemerim. Primum eſt, ſi poſt miſſum ſanguinem

Pleuriticorum tria præſtantiſſima remedia. 3.ª Remedia

guinem exhibuerimus tres uncias mellis roſ. ſolutivi, & tantumdem butyri recentis; quòd ſi etiam progreſſus fuerit morbus, difficilè autem ſuppuretur, aut diſruptâ vomicâ ægris periculum immineat ſuffocationis, maximè etiam conferet.
2. In eumdem uſum feliciter utor quinque unciis olei amygdalarum recentis, cum unciâ unâ mannæ.
3. In eumdem uſum duco infrà ſcriptum: Recipe olei olivarum optimi, & maturi unc. viii. aquæ fontis lib. ii. excoquantur ſimul ſine cooperculo, in vaſe terreo vitreato, ad conſumptionem totius aquæ, & pòſt olei illius unc. vii. dentur, dolorem mitigat, ſuppurationem adjuvat, alvum blandè mollit, ac non igneſcit, aut in bilem vertitur.

De Suppuratione.

In empyemate non pōt materia à Medico ꝑ alvum expurgari.

127. Cum ſuppurati ex diſruptâ vomicâ vix aliâ viâ rectè expurgentur, quàm per tuſſim ſcreatu, non multum ſpei in evacuandâ eâ materiâ per alvum reponere debet Medicus, quòd ope Medici hoc vix fieri poſſit; præſtat id quandoque natura, quæ nobis incompertas vias invenit, & ad ſalutem ægri ſtruit; audacis tamen potiùs eſt officium, cùm non per alias vias excerni per alvum poſſit, quàm per cor, & jecur ſibi tranſitum materiâ parante, quod periculi plenum negotiũ ſemper cenſui; ſyncopen enim, dum per cor tranſit, inducere poterit: cùm verò etiam hepar attinget, & inteſtina, & dyſente-

riam

riam mordaci vi concitabit, & ſanguificatrice hepatis facultate læsâ hydropem faciet. Salubriter id quandoque à naturâ tentatum ſcimus, id Aretæus teſtatur: & nos in purulento ex plevritide jamjam ex ſuffocatione moribundo vidimus in magno hoc Valetudinario, qui cùm phlegmone laboraret, & propemodum ſtrangularetur, ſudores jam frigidi adeſſent, liveſcerent omnia extrema, potiſſimùm facies, ſubito alvi fluore ſuperveniente, maximâ ſaniei copiâ effusâ, brevi tempore convaluit: raròigitur cùm id faciat natura, cùm eadem nobis incognitas vias ſibi ſtruat, cùm prætereà non ſit per loca convenientia, omnino non erit imitanda à Medico; potiſſimùm quia, ſi leviori purgante utemur, noxii nihil evacuabimus; ſin validiori, vires imbecilles reddemus, in quibus ſolis ſalutis ſpes poſita eſt, ut & ferendo morbo ſint idoneæ; & materia per tuſſim ſcreatu expelli ſatis poſſit.

128. Per urinam licet, quæ in thorace, & pulmonibus continetur materia, difficillimè, & minùs tutò educi poſſit; promoventibus tamen lotium tutò uti poſſumus, ut ſaltem materia, quæ in vomicâ adhuc continetur, & quæ denuò colligitur, per veſicam excerni poſſit; quòd ſciamus, venâ azygos interdum inſeri ramulis arteriç aortæ, interdum cavæ venæ bifurcatæ ad renes, interdum venæ adipali, vel emulgentibus, & proptereà frequentior etiam eſt per veſicam ejuſmodi materiæ evacuatio, & proinde etiam imitanda, cùm etiam ſit per vias convenientes.

Suppuratis diuretica cõvenire poſſunt, & cur.

129. In

Empyici quando urẽdi, aut ſecandi. 129. In uſtione, & ſectione faciendâ in empyicis hęc ſit cautio, ne à ruptione vomicę ſtatim fiat, ſed cum Hipp. *in Coacis prædictionibus*, differenda erit in decimumquintum diem, ut & materia coctione ulteriori mitescat magis, quin ab effuſione extra locum, ubi maturuerat, iterum alteretur, & ulteriori coctione melior reddatur; poſt quem diem, ſi inuſtio facienda, omnino maturandum. Placet enim Oribaſ. *9. Synopſeos, cap.3.* celeriter evacuandam eſſe, neque multùm cunctandum, ne vires collabaſcant; in quo caſu omnino à tali actione abſtinendum eſt, ne in illud incommodum incidamus, in quod cum certo mortis periculo incurrunt, qui in aſcite ad ſectionem numquam veniunt, niſi cæteris remediis omnibus primùm in uſum ductis, & jã viribus exhauſtis, & morte prę foribus ſtante.

Suppuratis vomitus periculoſus. 130. In ſuppuratis vomitus plenus eſt periculi; ſi enim eodem tempore vehemens tuſſis, & exſcreandi neceſſitas ſuperveniat, ſimúlque evomantur impetu multo ex ventriculo craſſiora, vix evitari poteſt ſuffocatio, conſpirante ad ſuffocationem & œſophago, & arteriâ aſperâ; tum præterea, quòd conſtrictis muſculis abdominis in vomitu, puris copia multa in pectore repleto coarctata, magis in regione venoſæ arteriæ compulſa, ſæpè cor ita ſuffocat, ut ſtatim mors ſubſequatur.

Suppuratis vomitus quõ provocãdus. 131. Proderit tamen inanem vomitum etiam digito provocare, non tamen promovere: ſic enim à rectis abdominis muſculis ab infernis par-

partibus compreſſo diaphragmate, materia paratior faciliùs propelletur.

In Aſthmate.

152. CVm majori ex parte difficultates eæ reſpirationis à craſſâ, & viſcidâ materiâ in ſpiritalibus partibus contentâ producantur, ſæpè etiam non leves errores à Medicis committi ſoleant, dum illam præparantes ad evacuationem attenuantibus valentioribus utuntur, & impensè calidis; exhauſta enim ſæpenumerò parte tenuiori, craſſeſcunt nimiùm reliquię, & morbum reddunt incurabilem. *In aſthmate attenuantia, & impensè calida, mala.*

133. Quin, quod quandoque ex nimiâ arefactione pulmonum fit, coarctatis, & quaſi in globum ductis pulmonum alis, magna diligentia adhibenda erit, ne, dum attenuare, abſtergere, & incidere materiam, quæ ut plurimùm anhelationem producere ſolet, tentamus, ſiccitate in parte adductâ, ægrum in mortem præcipitem agamus. *Aſthmaticis ſicca fugienda.*

134. Vrinam promoventia tutò in hoc morbi genere in uſum duci non poſſunt, potiſſimùm ſi valida fuerint; ſæpè enim evacuatis tenuibus partibus, quæ ſuperſunt craſſiores reddite, difficiliorem reddunt curationem. *Aſthmaticis diuretica, mala.*

135. Quamvis quæ in thorace continetur materia, vix medicamento purgante evacuari poſſit; quoniam tamen majori ex parte aliunde, potiſſimùm à capite affluit, & ſuffocationem auget, *Aſthmaticis purgantia quò in uſum ducenda.*

get, optimum erit, medicamentis antecedentem illam materiam, ubi præparata fuerit, evacuare. At id in magno paroxyſmo prę́ſtare, periculii plenum eſt negotium, ne aut ſuperveniente vomitu ęger ſuffocetur, aut dejectis viribus vitalibus, animalis, quæ per tuſſim excernit, ſuccumbat.

Aſthmaticis vomitus mal⁹. 136. A vomitoriis, potiſſimùm in vehementi ſuffocatione, abſtinendum erit, quidquid dicat Rhaſis; imminet enim periculum ſuffocationis abſolutæ: mirum enim in modum niſus ille pectus affligit, metúſq; adeſt, ne materia in œſophagum adducta aſperam arteriam opprimat.

Aſthmaticis ius galli veteris malum, cur. 137. Ius galli veteris ex agarico, ſenâ, cnico, adiantho, marrubio, hyſſopo, paſſulis, ſeminibus diſcutientibus, quod paſſim paratur, & à Mauritanis primò in hoc morbo, & colicis doloribus adeò commendatur, quódque ab antiquis, & recentibus Pragmaticis paſſim uſurpatur, quòd experientię non correſpondeat, & rationi adverſetur, tamquam noxium rejiciẽdum eſt: cùm enim ſæpiùs in magnâ hac vrbe à doctiſſimis Medicis in uſum ductum cernerem, potiſſimùm ex deſcriptione Benedicti Faventini *in Empirica*; cùm & ego aliquoties, irrito ſucceſſu, in hujuſmodi morbis exhibuiſſem, cur fruſtraremur noſtro fine, indagare cępi; atque ob multas rationes obeſſe ſæpiùs, prodeſſe vix umquam, mihi perſuaſi. Ex longâ enim ebullitione nitroſæ illæ partes, quibus maximè prodeſſe jus illud galli veteris crediderunt, tamquam

cap. 15. de asthmate.

terre-

terreſtres ſubſident, atque in percolatione rejiciuntur; viſcidæ autem, glutinoſæ, craſſæ, tum & perpingues, ex cute, pedibus, alarum extremis, muſculoſis denique, & nervoſis partibus promanantes, maximè remanent. Vnde non ſolùm non adjuvabit materiæ ex pectore excretionem, ſed craſſiore, & viſcidiore materiâ, & antecedente, & conjunctâ redditâ, contumaciorem, magíſq; rebellem ad exſcreandum reddet. Quòd ſi non juris ſubſtantiam, ſed quæ illi incoquuntur conſideremus, ne ſic quidem in hujuſmodi morbo cum multâ pituitæ copiâ conveniet: quæ enim pro ſolvendâ alvo induntur, agaricus, ſena, ſemina carthami, omnino, cùm pauciſſimam admittant ebullitionem, vim omnem ſolvendi amittunt, ex longâ ebullitione igneis partibus diſſolutis; quæ verò attenuantia etiam adduntur, ut capillus Veneris, & alia, cùm in ſuperficie vires ſuas ſortita ſint, ex eâdem illas amittunt; alia verò, ut origanum, botrys, farfara, ex longâ ebullitione putrilaginoſa redduntur, atque omnino exſolvuntur. *non habet fa-uentinus hæc solventia.*

138. Sudorifera in hoc morbi genere, qualia ſunt decocta Guajaci, Chinæ, Sarzæ parilię, Saſſafras, ut concedi poſſunt in aſthmate ad abſumendam materiam antecedentem, quin & conjunctam; ita maximè cavendum eſt, ne ingruente magnâ ſuffocatione in uſum veniant: ſuffocantur enim magis ęgri, & auctâ neceſſitate ſpirãdi, quandoq; magna ſequuntur pericula, & venarũ in pulmonibus diſruptiones, quin & mors ipſa.

Sudorem moventia in aſthmaticis quõ, & quãdo cõveniãt & quãdo non.

139. Cùm

Aſthmaticis ſudorifera in uſũ nõ veniãt ſine dulcibus.

139. Cùm tamen exſiccanti facultate inſigni polleant hæc, numquam in uſum venire debent, niſi admixtis iis, quæ dulcore & aſperæ arteriæ poſſint abblandiri, & humores in pectore & pulmonibus contentos ad excretionem magis paratos reddere.

In paroxyſmo purgãs nõ eſt propinandũ.

140. In paroxyſmo ne medicamento purgante utantur Medici, ne irruens materia attracta vi medicamenti non ad ventriculum, ſed ad locum imbecilliorem, & ſolitum, ſubitò ægrum interimat ſuffocando.

In aſthmate blandiendum ægro in paroxyſmo.

141. Sic quoque eodem tempore non eſt ſiccandum, ne ſuffocetur æger; blandiendum enim potiùs eo tempore, teſte Galeno, quàm curandũ.

In paroxyſmo aſthmatis ne clyſterib. quidẽ utendum.

142. Quin ne clyſteribus quidem tunc locus eſt: neque enim proſtratis injici poteſt citra ſuffocationis periculum.

Nec vomitu utẽdũ.

143. Vomitus etiam, ut diximus, eo tempore evitandus; neque enim materia in ſpiritalibus contenta evacuabitur, ſed quæ in ventriculo, quę cùm per œſophagum vi expellitur, ita arteriam aſperam comprimit, ut ſuffocet.

Non ſupinus iaceat.

144. Eodem tempore ſupinus vitetur decubitus; nam, ut ait Aretæus, ſtrangulationis periculum affert.

Non fricãdũ pectus.

145. Fricatio etiam pectoris eodem tempore omnino fugienda.

Nec fovẽdũ pectus.

146. Quin ne fovendum quidem pectus ſpongiis cum laxantibus; calor enim ille ſæpè flatibus excitatis, & ſymptoma auget, & quandoque ſuffocat.

147. Quam-

147. Quamvis in omnibus ferè morbis illud Hippocratis veriſſimum ſit, non eſſe mutanda bene inſtituta remedia, ſtante eo, quod ab initio viſum eſt; in hoc tamen, communi omnium ſcribentium opinione, quamvis ad eumdem ſcopum ſpectantibus eadem ſervanda ſit intentio, varianda tamen erunt remedia.

In aſthmate ſæpè mutanda medicamenta.

De Sputo ſanguinis.

148. CVm in ſanguinis per tuſſim rejectatione ſoleant Medici ſtatim optimo conſilio ad miſſionem ſanguinis per ſectam venam in brachio potiſſimùm dextro ex jecorariâ recurrere, animadvertendum, ſæpenumerò id in mulieribus evenire ex ſuppreſſis menſtruis purgamentis, aut aliâ ceſſante evacuatione, quæ per hæmorrhoidas; & in eo caſu, ſi ſanguinem ex brachii venis extrahemus, peſſimè noſtro ægrotanti erit conſultum; potiùs enim fluxioni addemus occaſionem, ad ſuperiora ratione vacui ſanguinem attrahentes: præſtabit igitur, ſectâ venâ in talo, ad inferna retrahere ſanguinem, mox repetitis vicibus ex brachio etiam conveniet eumdem corrivare.

In ſputo ſanguinis quæ vena ſecanda.

Sanguinis in ſputo ex retentis menſibus quæ vena ſecanda.

149. Sed ut in reliquis occaſionibus in hoc morbo, dum ex venis brachii ſanguinem evacuantes repetitis vicibus, & in non multâ quantitate id præſtamus; ita dum ex talo ſanguinem ob eas cauſas detrahimus, copiosè, & affatim id præſtabimus, ut vera fiat revulſio.

Secta vena in talo in ſputo ſanguinis affatim eſſe ſãguinē detrahendum.

150. Co-

Sanguinẽ reiectantibus cucurbitula parti affixa quãdo convenit.

150. Conantur aliqui in ſanguinis per os rejectatione cucurbitulis aut illum ad loca, unde effluit, revocare, aut in iiſdem retinere, felici interdum ſucceſſu, aliquando cum ægrorum calamitate; propterea diſtinctione opus eſt: nam ſi ab externâ aliquâ causâ in his partibus vas fuerit diſruptum, indéque per os ſanguis rejectetur, ſi cucurbitulâ fluxum retinebimus, phlegmonem in parte ſine dubio concitabimus. Quòd ſi non roſo, aut diſrupto vaſe, ſed recluſo id fiat, tutò cucurbitulæ tunc admoveri parti poterunt.

Glutinantia in ſanguinis ſputo quando cõveniãt.

151. Cavendum maximè, ne, quod plerique faciunt, à rejecto ſanguine per diſruptam venam, glutinantibus ſtatim utamur; ut enim hoc aliquando confert, ſi effuſus à venâ ſanguis in pulmones, aut thoracem per tuſſim ſit totus evacuatus: ita ſi illius portio adhuc concluſa, & fluitans remaneat circa pulmones, tantum abeſt, ut glutinantia juvare poſſint, ut potiùs ægrũ præcipitem ducant in mortem: viſcidiorem enim reddunt ſanguinem, & craſſiorem, ſícque ineptum magis reddunt ad excretionem; unde ſuffocationes, anhelitûs interceptiones, febres vehementiſſimæ, inflammationes partis laborantis, & ſubinde mors. Grumi igitur priùs erunt incidendi, & excernendi, & tunc glutinantium uſus erit ineundus.

In ſputo ſanguinis adſtringẽtia quan-

152. Quod de glutinantibus dictum eſt, ad exſiccantia, & adſtringentia omnino etiam erit deducendum. Videas enim pleroſque ſtatim ac in ſpuentem ſanguinem incidunt, non etiam be-

ne per-

ne perſpecto vero loco laborante, an thorax, & pulmones illum per ſe evomant, an à capite ad ſpiritalia loca ſanguis feratur, neque grumi adhuc adhæreant, & an ſanguis adhuc ibi fluitet; adſtringentia, & quidem valentiora injungere, & etiam lambendo propinare, unde lethales ſuffocationes oboriuntur. *do utilia, & quando non.*

153. Præſente febre vehemente, in adſtringentibus, & agglutinantibus temperati eſſe debemus; potiſſimùm ſi aut ab inflammatione, aut etiam independẽs ſit: non minus enim ex eâ imminet periculum, quàm ex ſanguinis eruptione. *Adſtringẽtia ſuſpecta in ſputo ſanguinis cum febre.*

154. Vbi ab eroſione vaſis, vel etiam apertione ex acriori ſanguine, ac bile referto ſanguinis fiat rejectatio, purgandus ab initio ſtatim erit bilioſus ille humor, ne, dum attemperare illum priùs tentaverimus, copiâ ſuâ, & acerrimâ qualitate perfectum producat ſymptoma; neque enim putrefactus eſt, ut coctione indigeat, & cùm tenuis ſit, medicamentorum attractioni facillimè cedit. *In ſputo ſanguinis ex acri humore ſtatim purgandum.*

155. Medicamenta tamen non ſint valentiora, quòd ea calida cùm ſint, acrimoniam in humoribus adaugeant, & validâ motione potiùs fluxionem concitent: hinc quæ ſcammonium continent, fugienda erunt, non ſolùm ob eam cauſam, ſed etiam quòd venas aperiant. *In ſputo ſanguinis valida medicamenta fugienda.*

156. Quâ etiam ratione & aloë, & ex eâ parata medicamenta in uſum duci non poterunt, & quòd venarum ora aperiant, & acriora ſint, quàm par ſit. *Aloe ſanguinẽ reiicientibus mala.*

Rhabarbarum in ſputo ſanguinis ſuſpectum.

157. Quinimò Rhabarbarum aliquando in hoc ſymptomate noxium eſſe ſolet; cùm enim igneis ſuis partibus altiùs ſeſe inſinuet, & ſanguini miſceatur, quod vel ex lotio impensè flavo ab ejus aſſumptione perſpicuè colligitur, ubi fortè non pro ratione bilis educatur, acutior, & calidior ſanguis redditus morbum magis acuet, & deteriorem reddet.

In ſputo ſanguinis quãdo valenter ſiccantibus utendum.

158. In ſputo ſanguinis ex vaſis, aut pulmonum eroſione, illud maximè animadvertẽdum, an plus ſanguinis exſpuatur, an puris: ſi enim plurimum ſanguinis, adſtringentibus maximè res erit agenda: ſin verò multum puris, & paràm ſanguinis excernatur, potenter ſiccantibus erit utendum, citra multam adſtrictionem, alioqui pus perdit pulmones; ſic Gal. 5. *Meth.* 6. ſolis trochiſcis Andronis Polyidæ, vel ex chartâ combuſtâ utebatur. Vnde & cùm pus merum excernitur, ſolis ſimilibus trochiſcis utemur.

Aceti ſolius uſus in ſputo ſanguinis ſuſpectus.

159. Non placet eorum ſententia, qui Themiſonis, & Theſſali ſententiam ſequentes, in rupto, vel aperto vaſe ſincerum acetum ad ſorbendum, & lambendum concedunt, ut aut adſtringant, aut grumoſum ſanguinem incidant; certiſſima enim utentibus illo ſincero imminet pernicies; partes etenim certiſſimè exaſperat, ac ubi per aſperam arteriam tranſit, tuſſim excitat, unde novum fluorem promovet: dulcorandum igitur erit aut melle, aut ſaccharo, atque ſic in uſum ducendum.

In ſputo

160. In topicis adhibendis placet Tralliani con-

conſilium, ut emplaſtra frequenter mutentur, ne incaleſcant; id enim, inquit, ſanguinem eò vocat, propterea irrigationes potiùs placent. *ſanguinis topica ſæpiùs mutanda.*

161. Frigidiſſima tamen actu hæc eſſe non debent: præterquàm enim quòd talia omnia pectori inimica eſſe cenſuit doctiſſimus Senex, ſi externæ etiam partes rubræ & calentes fuerint, ſanguinem ad interna propellendo fluorem concitabunt. *Actu frigidiſſima eſſe non debent, quæ thoraci applicantur.*

162. Quamvis quæ valenter adſtringunt, & exſiccant, urgente morbo, maximè commendentur; cautè tamen etiam hac in re agendum eſt, & incraſſantia erunt admiſcenda, ut amylum, far, & lac: quòd immoderatus ſiccantium uſus tuſſim excitet contumacem, ſed inanem; unde aut nova fluxio ſanguinis promovetur, aut venæ magis lacerantur. *Siccantia valēter in ſputo ſanguinis emplaſticis admiſcenda.*

De Phthiſi.

163. Cum inter omnia præſidia, quæ in phthiſi in uſum veniunt, lac primum ſibi locum vendicet, ut multa de ſpecie lactis, de quantitate, de tempore, de modo, ac mixtione, optimè à Gal. 5. & 7. *Meth. med.* propoſita, & recentioribus pleriſq; recipienda, & commendanda judico; ita illud, quod ab omnibus ferè recentioribus additur, nuſquam tamen à Galeno traditum, non recipio, ut à lacte aſſumpto non dormiant ægri: cùm enim per quinque horas ante cibum velint exhibēdum eſſe ægris lac, ſi ſomnus inhibeatur, & præſtantiſſimo auxilio *In phthiſi à lacte aſſūpto dormiēdum.*

N 2 tabidi

tabidi deſtituentur, ſomno nempe matutino, potiſſimùm cùm exſiccati ſæpè noctes inſomnes ducere ſoleant, aut ob tuſſim moleſtam ſomnus impediatur; ſi etiam eo tempore à ſomno arceamus, & ſiccitatem augebimus, & vires vitales imminuemus; per ſomnum autem & vires inſtaurabimus, & corpus ſiccatum humectabimus, & coctionem lactis in ventriculo accelerabimus. Neque enim valet ratio Mercurialis, quòd ſomno majores fiant evaporationes; quòd in tabe, ſive hecticâ febre, ſive catarrho, & pulmonis ulcere, blanda illa evaporatio lactis maximè ad ſomnum majori ex parte deperditum conferat; in verâ autem phthiſi cum diſtillatione acri, & ſalſuginosâ, & ulcere pulmonis, temperata hæc evaporatio utilis erit, ac acriorum exhalationum calorem temperabit, plúſque utilitatis ſomnus ille conferet tuſſim cohibendo, quàm damni evaporando, maximè cùm tuſſis concuſſione lactis concoctio impediatur.

In phthiſi blandè alvus mollienda.

164. Cùm phthiſi conſumptis, ſi alui fluor ſupervenerit, lethale ſit, maximâ cautione utendum eſt, ſi in iis alvus non dejiciat, in uſu ſubducentium; blandè enim omnino agendum, neque caſſiam, prunorum dulcium decoctum, manna, mel violatum, aut ad ſummum, mel roſatum ſolutivum tranſcendere debemus.

De Tuſſi.

In tuſſi quomodo

165. QVòd ſcriptum ſit ab aliquibus, & doctis quidem viris:

Eſu-

Eſuriat, ſitiat, vigilet, qui rhevmata curat. in curandâ tuſſi quàm plures ægrotantes vigiliis macerant, ut fluxiones impediant; peſſimo ſanè conſilio: ut enim ſuperfluum ſomnum cerebrum nimis replere concedimus, ita immoderatas vigilias multò majora incommoda afferre experimur, potiſſimùm cùm per eas vitales vires corruant, quæ in hujuſmodi morbo maximè neceſſariæ ſunt: vigilandum ſanè eſt, cùm à cerebro adeò affluit materia, ut ſubitæ ſuffocationis periculum immineat; & tamdiu vigilãdum, quamdiu tale imminet periculum: ſecùs in tuſſi moderatâ; dormiendum enim, ut concoquantur humores, & quiete pectus firmetur; ſi enim Galenus 1. *de Hum. cap.* 28. ut citat Rabbi Moyſes 23. *Sect. Aphor.* ſcribit, tuſſim, ſternutationem, & ſingultum curari aliquando, cùm homo ſuſtinet, atq; ſeſe ab iis, quantum fieri poteſt, motibus efficiendis abſtinet, (quoniam cùm motus iſte fiat à voluntate, ſed irritatâ, poteſt quis interdum volẽs non tuſſire) cur etiam ſomnum non commendabimus, in quo omnes ſiſtuntur fluxiones, & tuſſis quaſi ſuſpenditur?

Vigilandum, & quando.

166. In uſu pilularum in tuſſi, ad evacuandam materiam in capite exiſtentem, non placet aliquorum ſententia, inter quos fuit doctiſſimus Mercurialis, qui voluerunt, eas exhibendas eſſe per quatuor, aut quinque horas poſt cœnam, quando ventriculus nondum, ut ait Mercurialis, ex toto vacuus eſt: quoniam tunc magis ſupernatant, & facultatem mittunt in pulmones,

Pilulæ in tuſſi malè poſt cœnã dantur.

& aſperam arteriam. Cùm è contrà illud certiſſimum ſit, ex hoc modo exhibitionis multa ſequi incommoda; nam aut cum cibo citiùs ſubducentur ad inteſtina, quàm oporteat; aut ſanè ſemiconcoctum cibum deducent ad inferna; aut omnium fiet confuſio. Quare præſtat, aut incœnatum illas ſumere, aut ſanè ſummo manè jejuno, & vacuo ventriculo devorare, procurato ſomno per unam, aut alteram horam.

incommoda.

semper sumendi pilulas.

De cordis Palpitatione.

In cordis palpitatione quãdo, & quatenus ſanguis mittendus.

167. IN graviſſimo hoc morbo curando cavendum maximè, ne Gal. verbis 5. *de loc. affect.* 2. ubi aſſerit, omnes, qui paſſi ſunt palpitationem cordis, à ſectione venæ juvamentum accepiſſe; quem ſecutus Avic. 1.3. *Tract. 1. cap.* 7. in omni cordis morbo, ſcribens, utilem eſſe ſanguinis miſſionem: quiſpiam adductus in omni cordis palpitatione ſanguinem per ſectam venam evacuet; neq; enim in omni, neque ſemper Galenus ſectione venæ utendum ibi cenſuit, ſed omnes, quibus ſubitò, cùm ſani eſſent, ſine ullo alio accidente cordis palpitatio ſupervenit, ſanguinis eductionem juviſſe: hos verò, quòd integrâ, & inculpatâ valetudine fruerentur, à ſanguinis copiâ, forſan & calidioris, in eum morbum incidiſſe, mihi fit veriſimile; quod quilibet etiam ex Gal. 2. *de cauſis pulſ. cap.* 2. colligere poterit, cùm dicit: *Accidit etiam pulſuum inæqualitas interim ex ſanguinis copia, qui aut in venas, aut arte-*

arterias ipſas ſit infuſus; atq; hac quidem ſanguinis miſſione ſedatur facillime. Hactenus Galenus. Cauſa eſt, quia copia illa in venis arterias illis vicinas premit, & coarctat; quæ ſi venæ ſectione tollatur, tumorem, extenſionémve venarum tollit, locúmque ſubinde dat ad motum arteriis. Vnde veriſſimum eſt, cuicumque cordis palpitationi, ex humorum copiâ in venis exiſtentium, optimum eſſe preſidium ſanguinis per venam detractionem; quod confirmavit etiam Gal. *lib. de vena ſect. adverſus Eraſiſtratæos, cap.* 4. Quemadmodum etiam ſi aut ęſtuatio, fervórve ſanguinis, ſive eryſipelas aut cor ipſum tentare aggreſſus ſit, aut etiam venas, arteriáſque vicinas invadens, & palpitationem inducens, ad hoc auxilium aggrediendum nos invitat. Præcepit hoc Gal. 13. *Meth. cap.* 11. *& lib. adverſus Eraſiſtratæos, cap.* 8. At ut hæc veriſſima ſunt, ita aſſerendum eſt, in verâ illâ cordis palpitatione, quæ illi cum aliis particulis communis eſt, quæque morbificæ ſolius cauſæ ſoboles eſt, non conferente facultate, quæ majori ex parte ex flatu eſt, diminuto calore; tum etiam in non verâ, quæ cordis propria eſt, ſi vel ex frigido humore, qualem deſcribit Hippocrates, vel ſi alio, *lib. de ſacro morbo*, cùm ſcribit: *Si porrò ad cor progreſſum fecerit affluxus, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & corpora corrumpuntur, aliqui etiam curvi fiunt; cùm enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis; venæ autem violenter perfrigeratæ ad*

pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat. nullo modo ſanguinis miſſionem convenire. Quinne tunc quidem ſanguinis per ſectam venam evacuatione utendum eſt, cùm cordis palpitatio à virulentâ materiâ cor impetente fit; aut à vapore, fuliginéve venenosâ. Quòd ſi Avicennas in omnibus cordis affectibus venæ ſectionem utilem eſſe dixit, non propterea tamen in omnibus cauſis evincendis morborum cordis utilem eſſe pronunciavit. Sic etiam in palpitatione conveniet, at non ſemper, neque in quâcumque palpitationis causâ commendanda.

In palpitatione cordis, ubi in ſanguinis abundantia mittẽdus ſit sãguis, quæ cautio adhibenda.

168. Sed illud in evacuando ſanguine per ſectam venam maximè animadvertendum, ſi maximam in corpore laborantis hoc morbo ſubeſſe ſanguinis, & humorum abundantiam cognoverimus, quæ non tantùm vires premat, ſed & ipſa quoq; vaſa diſtendat, tutò nos ad illud auxilium deſcendere non poſſe, niſi ſanguinis motum cor verſus abundè proficiſcẽtis ſimul compeſcamus, ac ab ipſo corde revellamus: cùm enim cubiti vena, quæ ſecanda eſt, ab axillari, axillaris autem non longè ab aſcendentis venæ cavæ ramo proficiſcatur, unde in cor ramus inſignis coronarius divaricatur, abundantiorem ſanguinis copiam ex venâ cavâ hauriri continget; ex quâ quidem re fiet, ut plurimus ſanguis cor verſus iter arripiat, ſicque cordis viſcus magis ſuffocabit. Ne igitur in hoc incommodum incidamus, eo ipſo tempore, quo in brachio vena tundetur, utriſque hypochondriis optimum

erit cucurbitulas affigere, dextro quidem, quòd inde vena cava exoriatur; ſiniſtro autem, quòd illic plurimæ terminentur arteriæ, quæ ſpirituoſum à corde ſanguinem revellere poterunt: ſic enim fiet, ut quæ jam invaſura erat cor ſanguinis copia, cucurbitulis admotis revellatur; quæ verò influxit, venâ ſectâ exhauriatur.

Cucurbitulæ ĩ palpitatione cordisquãdo applicanda.

169. Quòd ſi humoris, & ſanguinis tanta non adfuerit copia, aut ſola ſufficiet ſanguinis per ſectam venam evacuatio, aut ſanè poſt illam applicari poterunt cucurbitulæ.

In palpitatione cordis quæ venæ ſecandæ.

170. At ubi inſignis adfuerit ſanguinis abundantia, in utriuſque brachii cubito venam aperire, utiliſſimum erit: ſi verò non adeò magna fuerit, ſiniſtri tantùm ſufficiet ſectio.

Arteriotomia in cordis affectibus quãdo convenit.

171. Quod ſi ne ſic quidem affectus ceſſaverit, arterioſum, & ſpiritibus plenũ ſubtiliſſimum in arteriis potiùs abundare judicabimus; & tunc cum Gal. *de cur. rat. per ſang. miſſ.* 22. ſectione arteriarum opus erit.

Arteriæ quæ ſecandæ in cordis palpitatione.

172. Sed in eo caſu non magnas, ſed exiles potiùs eligemus ſecandas, quales ſunt eæ, quæ per digitos excurrunt: licet enim parvæ ſint, maximum tamen juvamentum afferunt; atque faciliùs inductâ cicatrice, ſine anevriſmatis periculo coaleſcunt.

Cucurbitula dorſo affixa in affectibus

173. Cucurbitulas ſcarificatas dorſo affixas cordis palpitationem curare, ſcribit Rhaſis 7. *Continentis*. At Avic. 4. *Fen*, 1. *Doct.* 5. *cap. de Cucurbitulis*, eaſdem dorſo applicatas aliqua

quidem

cordisquã do proſint. quidem bona facere ſcribit, ſed & ventriculum lædere, & cordis tremorem inducere: ſi tamen cautio adhibeatur, utrumque optimè obſervâſſe dicemus, quidquid dicat Mercurialis noſter *in ſua Praxi, capite proprio*; cùm ſciamus, peritum Medicum numquam repleto corpore cucurbitulas ante totius expurgationem applicaturum. Diſtinctione igitur potiùs aliâ opus eſt; nam ſi ex humoribus palpitatio cordis proveniat, ſi dorſo è regione cordis, ut plerique faciunt, cucurbitulæ applicentur, id in manifeſtam ægri perniciem fiet; augetur enim circa cor ſanguinis copia ob calorem, & dolorem: docebat enim Galenus 11. *Meth.* 17. ubi in iis ſit plethora, non magis ex pulmone in pectus aliquam excrementi partem transferri, quàm ex toto corpore in utrumque. At ubi palpitationis cordis flatus fuerit in causâ, evacuatâ materiâ, unde elevantur, cucurbitularum applicatio dorſo è regione cordis præſtantiſſimum erit remedium. Quinimmò applicari etiam commodè poterunt, ubi cum flatu frigidus quiſpiam humor conjunctus fuerit: nam ventoſus ſpiritus admotâ cucurbitulâ digeretur; qui verò reliquus eſt humor, faciliùs evacuatione detrudetur.

In flatib. cordis providẽdum flatibus vẽtriculi. 174. Flatibus etiam cordis palpitationem inducentibus, ſemper humorum & in ventriculo, & inteſtinis, & flatuum ibidem collectorum maximè habenda eſt ratio, atque ii inde ſubducendi; quod iis inanitis, ſæpiſſimè ſolu-

tos

tos etiam eos obſervaverimus, qui circa cor obverſabantur.

175. Fugiendum verò quàm maximè illud, de quo nos Galenus 12. *Meth. ult.* admonuit, ſi adhuc in iis partibus ſucci, ex quibus flatus elevantur, continebuntur, à nullâ re magis eſſe metuendum, quàm à calore, quòd eos colliquet, atque in flatum vertat, ſed digerere non valeat: craſſa enim, & glutinoſa dum calefiunt, flatuoſum ſpiritum gignere ſolent, Gal. teſte *ibidem*. *In palpitatione cordis ex flatibus, externis calidis non eſſe utendum, præſente materia.*

176. Vbi ad cor aut effervеſcens ſanguis, aut bilis affluat, ut phlegmones, uel eryſipelatis periculum adſit, quibus in corde productis, deſperata omnino ſalus eſſe ſolet; ſtatim à ſanguine miſſo, vel dum mittitur, circa cordis regionem repellentia adhibere convenit: quæ quamvis in morbis pectoris omnino fugienda eſſe conſtitutum ſit; in hac tamen afflictione, cùm, ad quamcumque partem materia fluens repellatur, ea ſit ignobilior corde, nec inde adeò ſubitò mors immineat, nullâ interpoſitâ morâ applicanda ſunt. *Dum mittitur ſanguis, repellentia, cordi applicanda.*

177. Vbi ex craſſo ſanguine cor hujuſmodi morbis laborat, à diureticis, & ſudoriferis erit abſtinendum; nam hæc exhauriunt ſerum ſanguinis, & ſanguinem craſſiorem reddunt. *Corde laborãte ex craſſis humoribus, diuretica, & ſudorifera non cõveniũt.*

178. Verùm, ſi aquoſus humor, & ſeroſus morbum illum producat, nihil eſt, quòd facilius vim hujus morbi poſſit evincere. *Si ex ſeroſis, optima ſunt.*

179. In

Diſcutientibus flatus in cordis palpitatione miſcenda ſubadſtringentia.

179. In flatulentâ palpitatione vehementer reſolventia damnanda ſunt: nam ſpiritus vitales nimis exhauriunt. Quòd ſi in uſum ea ducere neceſſitas cogat, adſtringentia aliqua erunt admiſcenda.

LVDO-

LVDOVICI SEPTALII MEDIOLANENSIS,

Animadverſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBER SEPTIMVS,

Comprehendens eas,

Quæ in reliquis à ſpiritualium partium morbis ſunt obſervandæ.

De dolore Ventriculi.

IN inflammatorio dolore, inflammationem partis, aut eryſipelatoſum affectum inſequente, genus omne medicamenti purgantis fugiendum erit, niſi ſimul affluxam ad ventriculum bilem cognoverimus; in quo caſu purgantia omnia evitabimus, ob innatam caliditatem, & ne novæ fluxioni ad partem jam dolere laborantem detur occaſio; concedemus tamen

Dolente ventriculo ob inflammationẽ, purgantia fugienda.

Quæ vincentia in uſum ducenda. tamen lenientia, abſtergentia, cum refrigeratione aliquâ: tamarindi, ſerum, ſyrupus violatus, & ſimilia concedi poterunt.

Rhabarbarum in dolore ventriculi inflãmatorio fugiendũ. 2. Rhabarbarum, multis in hoc familiare, omnino fugiendum: nam & igneis qualitatibus nocet, & building biliosi humoris affluxum ſolet concitare.

Opiata in dolore vẽtriculi inflammatorio quando concedenda. 3. Opium, & opiata, licet in omnibus ventriculi affectibus fugienda ſint, urgente tamen dolore inflammatorio, cum lenientibus ea admiſceri in paucâ quantitate poſſunt; ſic enim, neque actionem impedient, dolori ſuccurrent, & intemperiem imminuent: etenim ſic Gal. *de compoſ. med. ſecundum loc. circa medium*, examinans medicamentum quoddam Aſclepiadis ad ſtomaticos, quod recipit plura medicamenta, & inter hæc aloën, & opium, reddénſque utriuſq; rationem, inquit, aloën vitiatos humores expurgare, & infernè per alvum evacuare: opium verò ſenſum obſtupefaciendo, mitigare moleſtiam ortam ex acrimoniâ humorum; erat tamen opi ad reliqua medicamenta doſis unius ad vigint quatuor; quam etiam non improbat.

Ventriculo dolente ob inflammationẽ, frigidæ potus & extrà appoſitio, quando conveniat. 4. In inflammatorio dolore ventriculi, au incipiente eryſipelate, aquæ frigidæ potum, au frigidi applicationem ut convenire aliquand concedimus; ita id faciendum ab initio maxim cenſemus; affluxâ enim materiâ, ſi frigida exh beretur, morbus curatu difficilior redderetur.

Ventriculi in dolore 5. In doloribus autem ventriculi, & inteſti norum à frigidâ materiâ, aut à flatu ex eâ gen to, ſi

to, ſi contumaces fuerint, & multa ſubſit materia, Hiera licet à Gal. commendetur, & à pleriſque Medicis, quoniam tamen tardiſſimè operatur, ac ſæpè dum ob viſcidam materiam tunicis ventriculi adhæret, attenuata, & in halitus converſa materia ventrem diſtendit, & dolorem auget, neceſſarium eſſe cenſeo medicamentum aliquod purgans admiſcere, quod & materiem adjuvet ſubducere, atque Hieræ vim intendat, ut diaphœnicum, electuarium Eleſcoph, & ſimilia; neque multùm dubitandum eſt, ne ad partem laborantem fiat multus materiæ affluxus, cùm enim tam multa adſit craſſa, & viſcida materia, vim omnium medicamentorum hebetat, & impedit, ne à longinquis trahat, materiam autem etiam in eo exiſtentem, & attractam quamprimùm ſubducat, ita ut minima ventriculo noxa inferatur ex affluxu materiæ, utilitas verò maxima ex cauſæ morbificę evacuatione, potiſſimùm ſedato dolore. *ex frigida, et craſſa materia, Hiera aliquod medicamentum purgans miſcendũ.*

De Ventriculi imbecillitate ex frigida intemperie.

6. IN puelli bonæ conſtitutionis, aut catelli perpinguis applicatione regioni ventriculi, prima hæc ſit animadverſio, quòd cùm in tardâ coctione ex frigidâ intemperie, nihil ſit quod magis coctionem adjuvet, quàm longus, & non interruptus ſomnus, animadvertant patientes, ne ex inquietis ſit puer, qui ex aſſiduo motu *Puelli vẽtriculo applicãdi ne ſomnum interrũpant.*

motu ſomnum patientis interrumpat: majus enim inde damnum ex impedito ſomno ſequetur, quàm utilitas ex blando illo calore; quod etiam ex catellis magis verendum; potiſſimùm ſi patientes ex iis ſint, qui & facilè expergiſcantur, & difficillimè in ſomnum relabantur.

Puelli in applicatione cavendus ſudor. 7. Secundò illud etiam animadvertendum eſt, ſæpenumerò ex hoc complexu ſudorem excitari, qui niſi aſſiduè detergatur, noxam affert magni momenti: quare vel ab eo deſiſtendum erit, vel intermedio ſubtiliſſimo linteolo in eo perſeverandum.

Item, pollutio nocturna. 8. Sunt etiam aliqui adeò in Venerem proni, ut ex eo amplexu in ſomno polluantur, aut ad Venereos congreſſus concitentur; in quibus omnino ab hujuſmodi remedio eſt abſtinẽdum.

De Nauſea, & Vomitu.

Vomitus fugiendus frequentior, ſed urgente neceſſitate, fiat ſemel in menſ. 9. ETſi quàm plurima ad vomitum attinentia ſuperiùs propoſita ſint, hoc tamen loco aliqua non ſunt omittenda magni momenti, quæ in vomitu exercendo pro nauſeæ, & vomitûs curatione maximè ſunt & animadvertenda, & cavenda. Primùm igitur ſit, quòd licet in aliquibus, quibus aut ob ventriculi imbecillitatem, aut ob affluxum aliunde humorum colligitur materia in ventriculo, concedendus ſit vomitus, frequentiùs tamen id non erit præſtandum, ſed ſemel, aut bis in menſe, ne & in malam conſuetudinem deducamus naturam, partem

tem imbecilliorem reddamus, & membrum coctioni ciborum, & nutritioni inſerviens, ſentina excrementorum efficiatur.

10. Cùm vomitu materia expellitur, ſive ſponte, ſive levi vomitorio (numquam enim forti in hoc caſu utendum eſt) non erit longiori tempore in eo inſiſtendum; cùm alioqui cupiditas evomendi ſæpè perſeveret, ne ex nixu, ſeu vomendi impetu, aut vena aliqua in pectore, aut in gulâ diſrumpatur, aut affluxus novus materiæ potiſſimùm bilioſæ concitetur, infrà igitur potiùs ſubſiſtendum. *In vomitu nõ diutiùs inſiſtẽdũ.*

11. Repetitâ etiam potiùs evacuatione, & interpolatâ id fiat, quàm unicâ. *Vomitus potiùs repetendus, quàm diu in eo inſiſtendum.*

12. Quinimò prior magis protrahi poteſt, poſteriores autem breviores ſint, licet cum aliquâ vehementiâ majori; illud quidem, ut multa materia expelli poſſit; hoc autem, ut craſſior pars, & quaſi amurca, aut fex in fundo ventriculi ſubſidens educi quidem poſſit, ſed nullâ alienæ materię ad partem attractione. *Vomitus repetiti quales eſſe debeãt.*

13. Si quis non ex nauſeâ neceſſitatem vomendi commonſtrante ad vomendum promoveatur, ſed quòd ſe id effugere non poſſe experimento cognoverit, ſtatutum in menſe diem, aut terminum non præfigat; ſed nunc plures, nunc pauciores dies interponantur; ne in pravam, & inevitabilem conſuetudinem ita deducatur, ut ſi ſtatutum terminum aliquâ datâ occaſione tranſcendat, in morbos aliquos incidat. *Vomitus, qui ſingulo menſe fiunt, non habeant diem ſtatutum.*

14. Quamvis autem, datâ hac occaſione, vo- *Vomitu*

qui abſtinendi. mitu evacuandi ſint, ſi tamē ad vomendum inepti fuerint, aut ſi perpingues fuerint, aut anguſto nimiùm pectore, aut ſi aliâs ſputo ſanguinis tentati fuerint, aut ſi cerebro admodum imbecillo, aut oculis debilibus præditi ſint, potiùs per inferna purgabimus.

Vomendū quādo ieiuno ventriculo, & quando à cibo. 15. Vt concedendum, vomitoria, quæ vehementia ſunt, quibus humores expelluntur à toto corpore, aut ſaltem à longinquis attrahuntur, jejuno ſtomacho eſſe exhibēda; ita in levioribus concedendis, quæ contentos in ventriculo humores evacuant, ea diſtinctio adhibenda eſt: quòd ſiquis ad vomendum non ita facilis eſt, præſtat à cibo vomitum proritare, potiſſimùm ſi craſſi fuerint humores: ſi verò ad vomendum fuerit facilis, nec humores multùm rebelles ſint, præſtabit id jejuno ventriculo tentare, aut leviculo auxilio juvare.

Craſſis humoribus in ventriculo exiſtentibus, à cibo vomendum. 16. Quinimò, ſi non ſolùm craſſus fuerit humor è ventriculo evacuandus, ſed in paucâ quantitate, licet malus, poſt cibum erit vomitu ejiciendus; admixtus enim cibo faciliùs expelletur, etiam qui in fundo ventriculi conſiſtit, quòd alioqui non ita facilè ventriculus in ſeſe contrahens illum elevare, & propellere poterit.

Vomituri non nimis repleātur. 17. Cavenda tamen magna ventriculi ex cibo repletio ei, qui cibum ad vomendum aſſumit; difficilior enim redditur vomitio, quòd ventriculus ſe ad expellendum, quod illi moleſtum eſt, vix tantâ poſitâ repletione contrahere poteſt.

18. At

18. At ne ſtatim quidem ab aſſumpto cibo aut evomendum eſt, aut vomitorium ſumendũ; ſed tantum temporis interponendum, quantum ſufficere poſſe conjeceris, ut humori noxio admiſceri poſſit, agitari, circumvolvi, & verſus os ventriculi ſublevari; id verò ſit ſpacium unius horæ, aut ad ſummum duarum: id autem ſemper intelligendum eſt de vomitu ad evacuãdum ea excrementa, quæ in ventriculo continentur, & de levibus vomitoriis; quid enim in vomitu univerſum corpus evacuante, & in vehementibus vomitoriis obſervandum ſit, & aliâs dictum eſt, & ab Avicennâ petendum.

Vomitorio aſſumpto, quãdiu à vomitu abſtinendũ.

De Siti immoderata.

19. VT ſitis ex immoderatâ caliditate, & ſiccitate ventriculi, aut etiam cum præſentiâ humoris calidi & ſicci, aquæ frigidæ largo ſæpè potu curatur, & æſtum exſtinguendo, & bilem ob multam aquæ copiam ingeſtam ſubducendo; ita maximè obſervandum erit, ſi ſitis hæc inexhauſta ex ſalſæ pituitæ adhæſu parietibus ventriculi, vel ejuſdem in fundo illius morâ producatur, frigidæ potum non fore utilem, quòd contumacem magis cauſam reddat, & craſſiorem; eam verò etiam facilè potus præterfluat: præſtabit igitur uti aquâ calidâ, quæ magis penetrat, attenuat, diutiúſque in ventre commoratur, potiſſimùm ſi quidpiam illi admixtum ſit, quod attenuanti facultate prædi-

Siti in magna quando frigida bibenda, & quãdo calida.

tum ſit, ſed & in paucâ quantitate, & non excedens.

De Cholera.

Cholera laborãtes quãdo per ſuperna, & quãdo per inferna adiuvandi.

20. QVamvis in hoc affectu, & per ſuperna, & per inferna humores excerni ſoleãt, & impetu tali, ut fręno potiùs, quàm ſtimulo opus ſit; quoniam tamen aliquando irritationes quidem adſunt, ſed pro multitudine materiæ non complentur; ideò adjutricem manum Medicus porrigere debet: at tunc ambigitur, an ſuprà, an infrà. Primò igitur conſiderabimus, an naturâ ad vomendum ægri ſint faciles, & an conſueta ſit aliquando talis evacuatio; tunc enim per eam partem adjuvari poterunt, hac diſtinctione adhibitâ: ſi cibi corrupti talem morbum produxerint, ſtatim vomitu excerni poſſe; ut etiam ſi bilioſi humores ab hepate, aut univerſo corpore fuerint transfuſi, quòd bilioſa per ſuperiora faciliùs excernantur: ſin verò aut ad vomendum naturâ ineptus fuerit, aut craſſior fuerit materia, præſtabit abſtergentibus ſubducere.

Vomitoria in cholera ſint ex levib.

21. Sed ſi vomitoriis agendum, ea omnino evitentur, quæ vel aliunde attrahendo vomitu attractam expellunt.

Vomitoria in cholera variâ diſpo va

22. Sed cùm blanda illa multiplicia ſint, aqua tepida, hydrelæum, mulſa, oxymel, quæ variâ ratione id præſtant, quomodo ea in uſum ducemus? Si bilioſa ſit, & mordax, ut etiam ſyncopen

pen inducat, aquam tepidam, vel jus pulli ſimplex, vel hydrelæum potiùs eligemus: Si craſſior fuerit materia, & pituitæ admixta, præeligenda erit aut mulſa, aut oxymel cum aquâ: Si putrefactus cibus, omnia hæc convenient. *rietate materia.*

23. Per inferna, ſi opus ſit, id eſt, ſi moveatur imperfectè, ſi bilioſa fuerit, à mannâ omnino abſtinendum, & abſtergentibus ex melle, aut ſaccharo; ſtatim enim in corruptelam trahuntur, & bileſcunt: ſed ſerum lactis omnium erit præſtantiſſimum remedium, aut caſſiæ ſucci portio, quæ ardorem cohibet, mordicationem comprimit, & blandè ſubducit: quòd ſi pituita putrefacta id excitabit, aut bilis craſſa, nihil præſtantius erit melle roſato, aut ſolvente ex ſero lactis, aut facto cum infuſione roſarum rubearum. *Manna, & ſaccharo parata, ſuſpecta ĩ cholera.*

24. Vt vomitoria in aliis morbis curandis in multâ quantitate aſſumi debent, ut etiam mole natura ad vomendum preritetur; ita in hoc morbo minor copia ſufficiet, vel Aretæo teſte: quòd diſtento nimiùm ventriculo, & difficilior exitus humorum acrium reddatur, & major vis, & dolor ſtomacho inferatur. *Vomitoria in cholera non ſint multa quantitatis.*

25. In repellentium, & roborantium uſu hęc adſit cautio; numquam ſtatim ab initio ea in uſum duci poſſe: ſi enim ex copiâ ciborum, aut humorum in ventriculo, & vicinis partibus talis morbus provenerit, non priùs ea concedi poterunt, quàm materia illa majori ex parte ſit evacuata: quòd ſi aliunde affluxerit, niſi vires *Repellentia in cholera quando, & quo modo in uſum ducenda.*

 exſol-

exſolvantur, permittendum etiam erit, ut pars illius evacuetur, ne illius impetu repreſſo, aut febris exitialis concitetur, aut ad membrum aliquod princeps repat; ſed non dierum numero hæc movenda erunt, quòd morbus acutiſſimus ſit, & aliquando uno, aut altero die ægros interimat; ſed horarum dumtaxat, ut unius quandoque, aut duarum horarum ſpacio viderim tantam humorum copiam evacuatam, ut vires conciderint, & corpus quaſi conſumptum, & depreſſum undequaque apparuerit.

De Cardialgia.

Cardialgia laborãtibus in principio repellẽtia cõveniũt, nõ adſtringentia.

26. QVamvis quæ adſtringunt, aliquo modo etiam repellant, in hoc tamen morbo in principio repellentia convenient, at nullo modo adſtringentia: illa enim affluentes ad os ventriculi humores mordicantes, potiſſimùm in febrium principio affluentes repellunt, adſtringentia autem, licet id præſtare poſſint, affluxus tamen quaſi retinent, atque parti impingunt: ſecùs tamen evenit, ſi repellens aliquod per os aſſumatur; repellit enim deorſum, pręcipitat advenientẽ, corrugat, adſtringit, & indurat, ut facillimè, munitâ parte internâ, vim affluentis humoris retũdere poſſit, atq; repellere.

Cardialgia laborãtibus quãdo vo

27. In vomitu promovendo in hoc morbo, hæc adſit cautio; ſi fluctuet materia, & proinde per intervalla invadat, neque nova affluat, tutò vomitorio, licet blando, uti poſſumus, ut hydre-

læo,

læo, aquâ tepidâ, vel ſolâ, vel cum ſyrupo acetoſo, vel oxymelite: quòd ſi vel ab hepate, vel aliunde affluat bilis, potiùs revocanda erit à ſuperioribus, & per inferna ſubducenda. *mitoria, et quādo deiectoria cōveniāt.*

28. In bilioſis, & acribus ſubducendis iis humoribus, licet Galenus, & Trallianus aloë, ſive Hierâ utantur, ut ſi qua tunicis oris ventriculi materia adhæſerit, detergi poſſit; alii autem Rhabarbaro: placet tamen magis blandioribus uti, maximè cùm jam leniora commodiſſima noſtro ævo inventa ſint; ſic decoctum tamarindorum, ſyrupus roſatus ſol. caſſia, vel ex prunis paratum medicamentum, aut etiam addito ſero lactis, magis convenient. *In ſubducēdis acribus, & bilioſis humoribus in cardialgia, lenioribus utendum.*

29. Placet tamen magis bolo uti, quàm liquido medicamento, quod diutiùs in ventre moram trahens, non ſolùm commodiùs ſubducet tales humores, ſed ſimul contemperabit illorum acrimoniam; in quo genere & caſſiam, & pulpam tamarindorum, ſupremum locum obtinere cenſerem. *Subducentia bilioſos humores in cardialgia quæ magis conveniant, & in qua forma.*

30. Quòd ſi à pituitâ fiat acidâ, quod rariſſimè accidit, etiamſi uſus Hieræ à me commendetur, quòd humores illos attenuet, & ſimul ſubducat; quoniam tamen & tardiſſima eſt in actione, & ſæpè à materiæ viſciditate evicta etiam magis retardatur, unde ſæpè ſymptoma adaugetur, optimum eſſe cenſeo, illi aliquod medicamentum admiſcere, quod vim illius acuat, & quamprimùm medicamentum cum infeſtantibus humoribus deorſum ducat. *Hiera pro cardialgia miſcendū ſemper aliquod medicamentum.*

De Nauſea.

In nauſea quãdo humores vomitu, & quãdo per ſeceſſum ſint evacuandi; et an priùs præparandi.

31. MVltos video in nauſeâ omni ſtatim aut evacuantibus per vomitum, aut per ſeceſſum uti, felici aliquando ſucceſſu, aliquando infelici: quod ut evitemus, obſervandum erit, an inanis omnino ſit nauſea, an cum aliquo vomitu: ſi inanis, conjectandum, an aut infarcti tunicis ſint humores, aut admodum adhæreſcant; tunc enim omnino pręſtabit illos attenuare, abſtergere, & incidere, ut præparati poſſint educi faciliùs: quòd ſi in capacitate ventriculi contineantur, & ſymptoma maximè urgeat, ſtatim aut vomitu educendi, adjuto motu, ſi ad vomitum faciles ſint; aut per ſeceſſum erunt abſtergentibus evacuandi.

De Hepatis intemperaturis.

Hepatis in calida intẽperie quando purgãdũ, & quãdo non.

32. IN calidâ hepatis intemperie, neque ſemper ab initio medicamento purgante univerſum corpus, & jecur expurgandum eſt, quod doctiſſimi quidam viri, ex Archigene, & Galeno 8. *de compoſ. med. ſecundum loc. ad finem*, colligunt; neque ſemper ab hac abſtinendum, victûs ſolâ ratione, & alterantibus ad frigidum contentis, quod ex Tralliano, & Avicennâ alii cenſent; ſed diſtinctione utendum: ſi ex procatarticâ aliquâ causâ ſubitò talis intemperies introducta ſit in corpore alioqui ſano, detracto ſanguine venâ ſectâ, & refrigerandi totius, ac hepatis

patis cauſâ, & revellendi ejuſdem à parte laborante, ſtatim ad alterantia veniendum erit: quòd ſi corpus bile priùs refertum fuerit, & paulatim intemperies ſit introducta, altiúſq; radices egerit, & quaſi habitum contraxerit, non ſolùm ſanguinis miſſione erit utendum, ſed medicamento aliquo blando calidi humores jam inde geniti erunt priùs expurgandi, mox refrigerantibus erit agendum.

33. Neq; verò in hoc caſu fugiendus eſt uſus mannæ cum ſero, aut ſyrupi roſati ſolutivi, quod doctiſſimo Maſſariç viſum eſt, ob eam rationem, quòd cùm dulcia ſint, periculum ſit, ne bileſcāt; valet enim argumentum in iis, quæ alterando diutiùs in corpore moram trahunt, non autem in ſubductoriis, quæ & magis evincunt, quàm evincantur, & bilem ſubducendo potiùs refrigerant. *Hepatis in intemperie calida manna non ſuſpectum.*

34. Rhabarbarum potiùs mihi ſuſpectum eſt in hoc caſu: cùm enim tardiùs operetur, igneas autem multas partes habeat, quibus penitiores partes facilè adire poteſt, & jecur magis excalefacere poterit; ut ex lotio, quod ſtatim ab aſſumpto medicamento flavitiem aſſumit, & ruffum conſpicitur, quilibet cognoſcere poteſt. *Hepatis in intemperie calida Rhabarbarū ſuſpectū.*

35. In externis applicandis ea adſit cautio, ut refrigerantia, & adſtringentia ſint moderata, tum actu, tum potentiâ, ne viſcus ſcirrhum contrahat, néve calor, & vapores, qui inde exhalāt, retineantur, ne etiam claudatur via ſanguini, aut denique putredini detur occaſio. *Hepatis ī intēperie calida refrigerātia et adſtringentia impenſè ſuſpecta.*

De

De frigida Hepatis intemperie.

In hepatis intemperie frigida, calida & ſicca ſuſpecta.

36. IN calidis & ſiccis externis applicandis ea ſit animadverſio; ne nimiùm in iis excedant: fit enim ſæpenumerò, ut humidioribus partibus abſumptis, aut exſiccatis, ſcirrhi in partè concitentur.

De Hepatis obſtructione.

Hepatis in obſtructione attenuantia cur ante prandium applicanda.

37. IN topicis in uſum ducendis, primò hæc adſit cautio; ne attenuantibus umquam utamur, niſi longo intervallo poſt cibum aſſumptum, ut non modò in ventriculo cibus in chylum mutatus ſit, ſed in hepate etiam jam mutationem in ſanguinem nactus ſit. Quapropter cùm à cœnâ ad prandium multò majus temporis intervallum intercurrat, quàm à prandio ad cœnam, commodiſſimum tempus judicamus eſſe, ſi fiat per horam ante prandium.

Linimẽtis fotus calidi cũ ſpongia præmittendi.

38. Animadvertemus prætereà, antequàm linimentis, aut inunctionibus utamur, ſemper viſcus eſſe fovendum decoctis attenuantibus, & diſcutientibus cum ſpongiâ, ut & inunctiones altiùs penetrare poſſint, & materia ab actuali, & potentiali calore attenuata, aut per ſe diſſipari poſſit, aut medicamentis è corpore duci.

De

De Hepatis inflammatione.

39. Licet repercutientia extrinſecùs appoſita medicamenta in inflammationum principio adhiberi ſoleant, in hepatis tamen phlegmone nō priùs applicanda erunt, quàm ſectione venæ evacuatum ſit corpus, & pars materiæ revulſa: ſi enim ſecùs fiat, vel ſi ob abundantiam repellere non poterunt, rebellis magis reddetur tumor, & contumax, craſſior reddetur materia, & duritie contractâ ſcirrhum excitabit, vel repulſa ad cor, & ſpiritalia membra impetu ruēs, mortem ſtatim inducet. *Hepate inflammato repellētia in principio ante ſectionē venæ non cōveniunt.*

40. Laborante concavâ hepatis parte, licet faciliùs ſit, medicamento purgante materiam evacuare, id tamen crudâ exiſtente materiá, & in principio fieri non debet, ſed concoctâ, & in declinatione. Quamvis autem in phrenitide aliquando ab initio, ad revellendum, evacuandum ſit medicamento purgante; ſicut docet in plevritide, deſcendente ad hypochondria dolore, Hipp. 2. *acut.* quia, ut aliâs docuimus, nondum cruda eſt materia, ſanguis nempe bilioſus; in hepatis tamen inflammatione nullo modo id præſtandum eſt: quòd, cùm pars illa laboret, humores, qui à venis undequaque evomuntur ad jecur, etiamſi aliquâ ex parte evacuentur, per partem tamen laborantem feruntur ad ventriculum, ſícque & imbecilliorem reddunt, & reduviæ craſſiores remanent, magiſque impinguntur. *In inflammatione hepatis in cava parte purgandum, ſed in declinatione.* *In inflammatione hepatis in principio non purgandum.*

41. Quæ

Hepatis gibba inflãmata, ante diuretica lenienda alvus.

41. Quæ in gibbâ hepatis parte fit inflammatio, & quæ ad eam partem affluxa eſt materia, licet per lotium commodiùs expurgari, communi omnium doctorum ſententiâ poſſe conſtitutum ſit, antequàm tamen diuretica hæc in uſum ducamus, optimum cenſemus, leniente aliquo medicamento, aut etiam abſtergente, materias in primis viis contentas evacuare, ne uſu ducentium per urinam, quæ in primâ illâ corporis regione continentur, ad penitiora deducta, inflammationem adaugeant.

In hepatis inflammatione, repellentibus attenuãtia in principio miſcēda.

42. Licet autem in principio inflammationum aliarum partium ſimplicia repellentia in uſum venire debeant, in hujus tamen viſceris phlegmone aliqua etiam attenuantia calida admiſceri poſſunt, & debent, non eam ſolùm ob cauſam, quòd frigida, & adſtringentia ad penitiores partes faciliùs devehant; ſed etiam, quòd, cùm viſcus illud undequaque anguſtiſſimis venis ſit refertum, & illius ſubſtantia ex illis ferè ſolis ſit compoſita, ut proinde parenchyma optimè dicatur, ſi frigida ſola, & adſtringentia aut exhiberentur, aut applicarentur, facillimè adſtrictis venulis, & craſſatâ materiâ, ſcirrhus in parte concitaretur, aut ſanè tumor per ſe incurabilis fieret.

Hepate inflãmato, actu frigida fugienda.

43. Vt proinde etiam hæc eadem hepati non valde frigida actu applicari debeant, ob eaſdem cauſas; tum etiam, ne naturalis facultas noxam aliquam contrahat, nativo calore quaſi exſtincto.

44. Si

44. Si tamen nulla adhuc affluxerit materia, ſed affluxus certò impendeat, ut in caſu, ictu, aut externâ aliquâ causâ, pura repellentia, etiam cum aliquâ adſtrictione, concedi poterũt. *Hepate inflammato ſine materia, repellẽtia ſola cõveniunt.*

45. Quinimò, in eryſipelate vero eadem pura concedi poſſunt; cùm & materia ſit tenuiſſima, & calidiſſima, ut periculum non ſit, ne nimis craſſeſcat, & obſtruat venulas. *In eryſipelate hepatis, repellẽtia ſola cõveniunt.*

46. Vnde etiam frigida actu repellentia ea applicari regioni hepatis poterunt; cùm & intenſiſſima ſit ibi caliditas, quæ etiam medicamenti intenſionem refringere facilè poterit. In quo etiam caſu pauxillum aceti indendum erit, ut frigidiſſimi medicamenti penetratio adjuvari poſſit. *In eryſipelate hepatis, frigida actu applicanda.*

47. Et quemadmodum ratione partis ab initio dictum eſt, non puris repellentibus utendum eſſe, ſed attenuantia aliqua eſſe admiſcenda; ita in declinatione non puris reſolventibus utẽdum docuit Galenus 13. *Meth.* ſed nonnihil adſtringentium admiſcendum erit, ne laxatâ nimiùm parte, tonus illius deſtruatur. *In hepatis inflammatione, in declinatione puris reſolventibus non utẽdum.*

De Hydrope.

48. QVamvis illud & veriſſimum ſit, & Galeni auctoritate confirmatum, *lib. Quos, & quando purgare oportet*; ſeroſos humores ab initio purgari poſſe, quòd nulla in eis exſpectari debeat coctio, quòd nullam coctionem admittant; cavendum tamen erit, *In hydrope ſeroſi humores ab initio purgari poſſunt,*

validis

Sed à levioribus inchoādum. validis uti hydragogis ſtatim ab initio;ſed leviori aliquo medicamento erunt prima excrementa educenda, & ſic viæ ad validiores evacuationes præparabuntur.

Poſt hydragoga valētia ventriculus roborandus. 49. In valentiorum hydragogorum uſu ſemper maxima ventriculi habenda eſt ratio: cùm enim majori ex parte tonum illius labefactent, ſi frequentiùs, ut à multis ſolet, exhibeantur, niſí que ab illorum exhibitione ventriculi habeatur ratio, imminutâ aquâ flatus augebitur, & in deteriorem ſpeciem hydropis, & curatu difficiliorem, ſi Averroi credimus, ægrum noſtrum inducemus.

In hydropicis attenuātibus utendū, ut humores p vias urinæ duci poſſint. 50. Vt veriſſimum eſt, ſeroſos hos & aqueos humores nullâ coctione eſſe præparandos; ita cùm potiſſimùm per lotium ſint evacuandi, viæ, per quas permeare debeant, infarctu ſunt liberandæ: in quem uſum & decocta, & ſyrupi attenuantes, & abſtergentes, & incidentes maximè convenient, ut craſſiores, & limoſi humores vias obſtruentes, & effluxum urinæ ad renes, & veſicam impedientes præparentur, ac facilè educi poſſint.

In hydropicis in attenuātibus diu nō inſiſtēdum. 51. Nec tamen in horum uſu diutiùs inſiſtendum eſt, ne dum id tentamus, morbificam cauſam adaugeamus.

In hydrope in diureticis nō diu inſiſten- 52. Hoc autem maximè in uſu urinam promoventium eſt animadvertendum, & cavendū: vidimus enim quàm plurimos, dum obſtinatè nimis per lotium humores hos ſeroſos deducere potionibus iis tentarent, nec obſervarent, an co-

pia

pia urinæ augeretur, mortem ægrotis ſuis acceleráſſe, potulentâ illâ materiâ in corpore retentâ, & in morbificam cauſam mutatâ. *dum, & quando.*

53. Præſtat igitur per tres, quatuórve dies periculum facere, & potionibus rem hanc tamquam aptioribus aggredi: quòd ſi pro voto hæc non ſuccedant, aridis res erit tranſigenda, ſuccis concretis, pulviſculis lotium promoventibus, trochiſcis, & ſimilibus. *Potulenta in hydrope aſcite ſepè ſuſpecta.*

54. Rhabarbarum, quod in hydrope laborantibus à pleriſque commendari video, ut fortè aliis pro roborando hepate admixtum concedi poteſt; ita ſi frequentiùs in uſum ducatur, aut commanſum, aut in pulveris formam aſſumptum, ad evacuandum numquam probari à me potuit; quòd talia aptum non ſit evacuare, qualia opus eſſet, quódque docuerit Gal. *lib. de purg. med. facul. cap.* 2. quæ flavam, vel nigram bilem purgant, importuna eſſe, & inutilia hydropicis. *Rhabarbarũ hydropicis inutile.*

55. Non omittenda eſt Galeni animadverſio ex Aſclepiade, *9. de compoſ. med. ſecundum loc.* & à Tralliano repetita; cavendum eſſe à frequentioribus, & iteratis vacuationibus; quòd hydragoga hæc per ſe noceant hepati, corpúſque univerſum reddant debilius, & plùs obſint, quàm proſint: itaque ſatiùs eſt, teſtante Alex. *lib. 9. cap.* 2. paulatim, & tutò vacuare, quàm feſtinando, perturbandóque, unâ cum morbo ægrum de medio tollere: præſtabit igitur, evacuatâ parte materiæ per ſeceſſum, hepar per aliquot dies roborare, móxque vacuationem repetere. *Hydropicis repetita ſæpiùs hydragoga noxia.*

56. Quam-

Veſicātia hydropicis cruribus applicata, periculoſa.

56. Quamvis duos hydrope laborantes ſanatos viderim, veſicis in cruribus per ſe excitatis, & diſruptis,& multâ aquâ per eam partem evacuatâ, exhibitis poſteà multis hepar roborantibus; nullos tamen umquam ſpacio hoc quadraginta annorum,quo in magnâ hac urbe medicinam facio, curatos vidi, quibus à Medico veſicantia cruribus admota fuêre, ſed ferè ſemper gangrænæ ſubſecutæ ſunt curatu impoſſibiles; ut optimè etiam doctiſſimus Maſſaria longâ experientiâ obſervavit.

De Lienis obſtructione, & duritie.

Splene obſtructo,nõ validis attenuantibus agẽdum.

57. IN ſplenis obſtructione non ſtatim reſolventibus, quin ne quidem attenuantibus validis medicamentis eſt agendum: cùm enim viſcus hoc ſemper fœculentis, & craſſis ſuccis refertum ſit, periculum impendet, ne ſubtilioribus,& liquidioribus partibus abſumptis,craſſiores, quæ remanent, per ea quaſi lapideſcant, & verum ſcirrhum inducant.

Splene obſtructo,& duro,molliendũ primò, pòſt reſolvendum.

58. Principio igitur emollientia adhibenda ſunt, & fluxilem materiam reddentia; pòſt autem diſcutientia tutò adhibere poterimus.

59. Sed cautione hic opus eſt, nõ eſſe utrumque hoc officium ſemel tantùm præſtandum; ſed repetitis vicibus,nunc emolliendum,nunc quod emollitum eſt & fuſum diſcutiendum, iterúmque quod jam emollito ſubeſt,iterum emolliendum, & mox reſolvendum, donec tota moles diſſipetur.

60. Nec

60. Nec placet, quod pleriſque uſitatum ſcimus, ab initio emollientibus attenuantia admiſcere, ut illa incommoda evitemus: cùm enim eodem tempore duorum illorum operationes perfici nequeant, ſed attenuantium, & diſcutientium, ob caloris efficaciam, actio multò citiùs abſolvatur, in illud ſemper incommodum incidemus, quòd diſcuſſis ſubtilioribus partibus, quæ ſuperſunt ſicciores evadent, ac difficiliùs ſuperari poterunt. *In ſplenetis mollientibus attenuantia nō miſcenda.*

61. Nullo modo Hier. Mercurialis ſententia in obſtructionis lienis curatione, *lib. 3. de cogn. & curandis humani corporis affectibus, cap.* 21. recipienda eſt, cùm in lienis affectibus curandis, numquam neceſſarium eſſe cenſuit, ut medicamentis laxantibus commiſceantur adſtringentia, ob eam rationem, quòd, cùm viſcus illud admodum ſit ignobile, ſuâ naturâ debet eſſe laxum, & latum, ut facilè recipere poſſit humores melancholicos; cùm ſententia hæc è directo repugnet 13. *Meth. cap.* 17. ſed maximè 2. *ad Glauc. cap.* 5. & ratio id docet; cùm enim viſcus ſit non parvi momenti, multum refert, nimiúmne ſit laxatum; ſic enim illius tono perfracto, facultatibúſque naturalibus redditis imbecillibus, minùs rectè ſanguinem defęcare poterit, & hepar, corpúſque univerſum expurgare: minùs tamen, quàm in hepate curando hac in re erimus ſolliciti, & in minori copiâ emollientibus adſtringentia admiſcebimus. *Splenicis laxãtibus aliqua ad ſtringẽtia miſcenda.*

62. Fruſtra obſtructum, aut duritie tentatum *Lien vix*

P lienem

per lotium expurgari poteſt.

lienem curare conantur ii, qui diureticis id aggrediuntur; cùm enim nullus ab hoc viſcere ad vias urinæ ſit tranſitus, Galeno etiam teſte, 13. *Meth.* 17. id fruſtra tentare cenſendum eſt, in quo Medicum fruſtrari fine contingit: per ſeceſſum igitur ea materia ducenda eſt. Quòd ſi quando aliqui per lotium copioſum curati viſi ſunt, ut de Bione ſcriptum eſt, 2. *Sect.* 2. *Epid.* id vel tamquam rarum, & per vias occultas factum recenſet Hippocrates; vel ſanè aliis adhibitis remediis emollientibus, & diſſipantibus, & per alvum ſubducentibus, cùm multa fœculenta per venas ſupereſſet materia, quâ foveri, aut renovari tumor ille poterat, per urinas eâ ſubductâ, præſervatio potiùs, quàm curatio facta eſt: quod imitari Medicus poterit, ubi nigras aut craſſas, fœculentáſve urinas adeſſe cognoverit: diureticis enim tutò tunc uti poterit, ad antecedentem materiam per eam partem vacuandam.

De Ictero.

Icterici in principio non purgandi, ſed præparandi.

63. LIcet Galenus noſter, *lib. Quos, & quando purgare oportet,* docuerit, tenues, & ſeroſos humores, nullâ exſpectatâ coctione, ab initio eſſe evacuandos, non propterea tamen in icteritiâ bilioſi ſucci ſunt ſtatim evacuandi; neque enim ſemper tenues ſunt, neque ſeroſi dici poſſunt: præparandi igitur ante evacuationem, &, ſi putrefacti, omnino concoquendi, vel ex Ruffi ſententiâ apud Aëtium.

64. At

64. At verò cùm bilis quàm minimá copiâ, aut nullâ ad inteſtina tranſmiſsâ, ex obſtructione veſicæ felleæ, torpida remaneat expultrix facultas inteſtinorum, valentioribus ſemper medicamentis erit utendum. *Quando ičterici valentioribus medicamentis purgandi.*

65. Cavenda tamen valentiora hæc medicamenta erunt, ſi aut ex hepatis inflammatione ſymptoma hoc ſupervenerit, aut motu critico, ſed imperfecto, undequaque bile diſpersâ evenerit. *Quando valentiora purgantia evitanda.*

De Colicis doloribus.

66. IN uſu anodynorum in hoc morbo illud primò animadvertendum eſt; in initio, ſi in uſum ducantur, antequam evacuata ſit materia, non eſſe admiſcenda valenter diſcutientia flatus, ut rutaceum oleum, aut olea, quibus ruta, baccæ lauri, & ſimilia incocta ſint, etiam ex Galeni præcepto 12. *Meth.* 8. cùm enim ob copiam materiæ aſſiduè flatus generentur, non valentia illos diſcutere, ſæpè dolores augent. *In colicis doloribus in initio valēter diſcutiētia, noxia.*

67. Errant multò magis, qui iis oleis vinum potens, aut ſapam ſtatim ab initio admiſcent, & clyſteribus infundunt: cruciatus enim ſæpè augentur, excalefactis, & attenuatis nimiùm craſſis & frigidis humoribus, & in halitus elevatis. *In colicis clyſteres ab initio cum vino, vel ſapa, noxii.*

68. Et quemadmodum calidiora hæc potentiâ, ſive intrà, ſive extrà, in principio non laudamus; ita actu etiam nimis calida concedenda eſſe negamus. *Colicis calida valdè actu, mala.*

Clyſteres colicis ne indantur, repleto vẽtriculo.

69. Animadvertendum etiam, ne clyſteres indantur, repleto adhuc ventriculo: ſic enim cibus attraheretur ante tempus, magíſque impingerentur crudi humores in inteſtinis, augerentur dolores, & curatio redderetur difficilior.

Stupefacientia in colicis optima, potiſſimùm ſi à materia calida.

70. Stupefacientia quamvis in omni dolore colico convenire poſſint, frequentiùs tamen in uſum duci poſſunt, ubi materia morbum faciens calidior ſit, & acris: non ſolùm enim ſic ſenſum obtundimus, ſed etiam cauſæ morbum facientis rationem habemus.

Opiata in colicis, viribus valentibus.

71. Si quando tamen iis utendum eſt, eò uſq; non ſunt differenda, donec vires vitales jam collabaſcant, ægérque non longè abſit ab interitu: ſolet enim ſæpenumerò ſine dolore dormiendo vita terminari.

Colicis in doloribus purgantibus in initio utendum.

72. In colico dolore ex pituitâ, ſi quis recentiorum dogmata ſecutus lenientibus ſolis, aut ad ſummum ſtercorariis admixtis aloë, aut Hierâ Galeni contentus, à purgantibus veris abſtinuerit, tandem honoris jacturâ factâ, aut ægros mori cum maximis cruciatibus ſinet, aut alterius Medici acceſſione, qui cum Græcis omnibus, & Mauritanis, validiori medicamento purgante, & abſtergente propinato, materiam ab inteſtinis deturbabit, ac eâ ratione dolores aut imminuet, aut tollet, exiſtimationis non parvam jacturam faciet: non valente enim leniente medicamento viſcidam, & craſſam pituitam deturbare, & Hierâ ob tarditatem actionis diutiùs in inteſtinis commorante, & ſæpiſſimè non valente pertran-

tranſire, ſed materiæ illi craſſæ adhærente, elevatis flatibus, validiſſimi dolores excitantur, & augentur. Quare prẹſtaret urgenti dolori quamprimùm eductâ materiâ ſuccurrere, & iis uti, quæ cum attenuantibus mixta citò materiam ſubducere poſſent. Neq; impedit, ut ad locum affectum materiam deducamus: nam neque verè locus affectus ita læſus eſt, ut hunc tranſitum non admittat, quòd ad hoc à naturâ ſint inſtituta inteſtina; & ſi qua materia ad eas partes ducitur, ſimul etiam cum præexiſtente evacuatur; ſi affecta eſſet pars, ſi inflammatione tentaretur, tunc maximè peccaremus, ſi talem in eo caſu evacuationem procuraremus. Neque cruda hæc materia dicenda eſt eâ cruditate, quẹ ab initio, præcepto Hippocratis, evacuari non debet; de eâ enim ea ſententia intelligenda eſt, quæ ex putredine factâ, coctionem requirit, quæ putridis debetur humoribus, quales ſunt humores in febribus putreſcentes. Hæc extra venas eſt, in locis ad evacuationem inſtitutis ſine genere illo putredinis, ita ut ſolis attenuantibus aliquibus, & abſtergentibus, tam per os ſumptis, quàm infuſis, præparari ad evacuationem poſſit; quinimò infuſis per clyſmata paratâ viâ, & attenuantibus mediocribus diſpoſitâ materiâ, ſi etiam purgantibus attenuantia admiſcuerimus, qualis eſt Hiera, integrè omnibus ſatisfacere poterimus; ſic enim ſubductâ materiâ, & diſcuſſis, quin & expulſis flatibus, aut dolores ſolventur, aut certè mitiores fient.

 73. Olei

Vſus olei, in colicis non evacuata priùs materia, inutilis.

73. Olei vel ex amygdalis, vel ex ſemine lini uſus, ubi multa adfuerit materia craſſa, inutilis ſæpenumerò eſſe ſolet; retinetur enim aliquando, & viſcidiorem materiã reddit: & licet tamquam anodynum quandoque mitiores reddat dolores, quoniam tamen materiam peccantem ſubducere non valet, ſolent non curari dolores, ſed ſæpè denuò inſurgere.

Oleum in colicis quando optimum præſidiũ.

74. Apertâ igitur viâ, & ſubductâ parte materiæ, aut enematibus, aut medicamentis purgantibus, ſi adhuc urgeant dolores, præſtantiſſimum eſſe ſolet præſidium.

Olea in colicis adiuvanda cũ abſtergentibus, aut purgantibus.

75. Sed ſi vereamur, aut ob craſſitiem materiæ, aut ob ejuſdem quantitatem, ne poſſit præterfluere, admiſcendum illi erit nonnihil abſtergentium, ut mellis roſati ſolutivi; aut etiam purgantium, ut diaphenici, vel electuarii Eleſcoph, diſſolutorum cum aquâ aut glandium Perſicorum, aut aniſorum, aut ſimilium.

In colicis à flatu, olea data etiam ab initio utilia.

76. Quòd ſi à flatibus dolores provenerint, ſine multâ copiâ materiæ, nihil eſt quod magis ex uſu eſſe ſoleat eodem oleo, etiam ab initio aut per ſe ſumpto, aut, quod melius eſſe ſæpiùs expertus ſum, cum prædictis.

Vomitoriorum in colica uſus, & abuſus.

77. In uſu vomitoriorum cauti ſint maximè: ſi enim ventriculus, & ſupernæ partes inteſtinorum repletæ nimiùm fuerint, ex uſu maximè erunt, ut medicamentis ad dejiciendum ingeſtis locus detur pertranſeundi: quòd ſi totus dolor, ejúſque cauſa infernas partes obſideat, non ſolùm fruſtra tentatur vomitus, ſed aliquando fit

cum

cum ægrotantium certâ pernicie; volvuloſi enim ſæpè fiunt, ac cum certo mortis periculo, etiam ſtercora per eam partem evomunt.

78. In cucurbitulæ magnę appoſitione regioni umbilici ea adhibenda eſt cautio, ut ea ex illis ſit, quæ ſunt in medio perforatæ: fit enim ſæpenumerò, ut cùm pars ſubjecta mollis ſit ac pinguis, multa illius moles intrò trahatur, quæ ſubtractionem cucurbitulæ impedire ſolet: unde vel diutiùs retenta in ſphacelum ſubjectam partem deducit, aut ſi frangatur, ut hoc incommodum evitemus, aliquando ex vitrorum fragmentis cutis vulneratur. *Cucurbitulæ magnæ in colicis applicandæ cautio.*

79. Cùm pluribus, potiſſimùm mollibus, & perpinguibus, hiantes ferè ſint umbilici, & ex vi ſuperpoſitæ cum igne cucurbitulæ pinguedinis aliqua portio aliquando trahatur per eam partem, conſulo, crificio illi ut priùs ſuperponāt parvum ceratum, puta, ex ceruſsâ coctâ, ut tale incommodum evitent. *Vmbilicus muniendus in applicatione cucurbitulæ.*

80. Vt in colicis doloribus ex flatu anodyna ſtatim & interna, & externa concedenda ſunt, ut cruciatus illi mitigentur, etiamſi nondum materia, unde elevantur, ſit evacuata; ita ea fugienda eſſe cenſeo cum Gal. 12. *Meth.* qua inſigniter calefaciendo diſcutere quàm maximè valent: attenuata enim materia majorem locum occupans inteſtina magis diſtendit, ac flatibus adauctis dolores auget. *Colicis ex flatu valenter diſcutientia noxia.*

81. Cucurbitulâ etiam in iis doloribus ex flatibus, ubi urgeat ſymptoma, uti poſſumus; ſed *Colicis ex flatu labo*

vãtes anti cucurbitu la uſum purgãdi.

ceſſante dolore, vel mitiore reddito, materia, unde elevantur, ſubducenda eſt, alioqui redeút, ut optimè docuit Gal. 12. *Meth. cap.* 8. Si tamen non adeò urgeat dolor, ut omnem ad ſe trahat indicationem curativam, præſtabit evacuationem præmittere, præſertim ſi multa ſubſit materia, aut adhuc nova affluat, *ex* 13. *Meth.* 19.

Colicis in doloribus frigida aqua quandoque utẽdum.

82. Contingit aliquando, ut colici dolores adeò vehementes ſint, ut omnem Medicorum operam eludant, ac quocumque auxilio adhibito potiùs augeantur, in quo caſu ad contraria erit tranſeundum: Cùm enim colici dolores majori ex parte à materiâ frigidâ fiant, aut à flatibus diſtendentibus, fit aliquando, ut aut ratione dolorum, aut vigiliarum, aut mœroris, ob contumaciam aut incaleſcant nimiùm inteſtina, accedentibus etiam calidis, & intrà, & foris appoſitis remediis, aut phlogoſi quâdam tententur, aut etiam verâ inflammatione incipiant affici, aut multa præexiſtens bilis ibidem transfundatur; unde ad contraria erit tranſeundum, & inſigniter refrigerandum. Quod mihi anno præterito contigit, primò in nobili Hiſpano, peditum duce egregio; pòſt in N. à ſecretis Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi Marchionis Caravagii, qui cùm colicis doloribus per aliquot dies fuiſſent acerrimè conflictati, & jamjam mors eſſet prę foribus, nulli perſentirentur arteriarum pulſus, ſudores adeſsent reſolutorii, nulla denique ampliùs ſupereſset ſpes ſalutis, ne quidem apud Medicos etiã prẹſtantiſſimos: accerſitus & ego,

cùm

cũm ſitim inexſtinguibilem, linguæ ſcabriciem, nigrorem, ac duriciem, pertactis autem hypochondriis, & ventre inferiori, calorem in partibus illis æſtuantem adeſſe obſervâſſem, Hiſpano aquam multam nive etiam refrigeratam bibendam exhibui, cùm naturâ abſtemius eſset, & multæ aquæ potator egregius; in ſomnum prolapſus eſt, & quatuor horarum ſpatio cùm dormiviſset, dolore quodam inferioris ventris, à primo maximè, ut ipſe referebat, diverſo excitatus à ſomno, miram bilis flavæ copiam evacuavit, & à doloribus liber evaſit. Vnde collegi, Medicos, qui illius curationem ſuſceperant, in causâ morbi illius longè deceptos fuiſse, cùm calidis remediis curationem inſtituiſsent, à frigidâ materiâ factum morbum judicantes. Alterum autem, cùm jam agentem animam inveniſſem, non aliâ ratione ſtatim curavi, quàm lineo panno multis plicis in quadrati formam compoſito, frigidæ immerſo, ac mirantibus aſtantibus quid facerem, ventri ſuperpoſito, cúmque ut dormiret injunxiſsem, diutiúſq; etiam ſomno oppreſsus ſine motu cùm conquieſceret, verentes affines, & uxor, ne jam fatis ceſſiſset, cùm expergefeciſsent, indignabundus, quòd tanto bono eum privâſsent, quaſi è lecto exiliit, à doloribus omnino liber.

83. Si ex inflammatione inteſtini dolorem fieri contigerit, caveat Medicus, ne ullo quantumvis levi medicamento ſubducente utatur, ne attractis ad partem inflammatam ab illæſis partibus, *In colicis ex inflammatione, purgatio lethalis.*

tibus,

tibus, calidis, aut pravis humoribus, aut inflammatio augeatur, aut impedito tranſitu, in volvulum deſinat.

Caſſia in colicis ex inflammatione utilis.

84. Caſſiæ tamen ſolius uſum aliquando non reſpuerem in tali caſu, quòd miti illo, blando, & humido calore ſæpè inflammationem ſedet, dolorem leniat, & ſuppurationem tumoris adjuvet.

Colico in dolore ſecta vena in talo aliquando confert.

85. Quamvis venæ ſectio ex brachio in colico dolore ex inflammatione, decreto Gal. 12. *Meth. med.* commendetur; ſi tamen eò uſque morbus pervenerit, ut urinam ſupprimat, ſecta vena in talo maximè conferet; aut poſt priorem illam, ſi multa adfuerit plenitudo, aut etiam ſi talis non adfuerit, ſi ex talo loto ſanguis primò mittatur, non erit præter rationem, & experimenta.

De Alvi fluore.

In diarrhœa pinguia ſuſpecta.

86. IN alvi profluvio illud maximè cavēdum, ne, dum virium maximè habere rationem voluerimus, conſumptis carnium, & juribus pinguibus laxitatem ventriculi, & inteſtinorum nimiam procuremus, alvíque fluorem adaugeamus.

In alvi profluvio frigidus potus ſæpè convenit.

87. Sunt ſæpenumerò noſtrates Medici in frigido potu concedendo reſtricti, ut malint cum manifeſto detrimento tepente aquâ fluxū, laxitate introductâ, alvi augere, eo conſilio, quòd frigidum naturæ inimicum cenſeāt, quàm

juſto

juſto ægri deſiderio ſatisfacere, quod tamen naturâ etiam bene operante fit, ut & adſtrictioni per frigiditatem ſatisfiat.

Frigida fugienda in inflammatione inteſtinorum.

88. Inflammatione tamen verâ tentatis inteſtinis, frigidæ potus vitandus eſt.

Quãdo abſtergentibus ĩ diarrhæa utendum.

89. Cavendum in diarrhœâ, quod pleriſque video conſuetum, ne ſemper, aut in pleriſque ſtatim abſterſorium aliquod exhibeant, ut mel, aut ſyrupum roſatum aut ſimplicem, aut ſolutivum cum ſero lactis, aut manna; cùm enim aliquando bene operante naturâ id fiat, non erit aut irritanda, aut promovenda, ſed totum negotium naturæ erit relinquendum: ſin verò malà qualitate irritata etiam id natura præſtiterit, non etiam erit adjuvanda, ne calcaribus naturæ currenti additis, præcipites in mortem ægros agamus: ſpectatores igitur potiùs hujus motûs naturæ aliquandiu erimus, & morbi morbificæque cauſæ potiſſimùm rationem habebimus. Quòd ſi naturam hiſcere, aut ſuccumbere viderimus, neque materiam poſſe pro ratione evacuare, irritari tamen partes, ſæpiúſque ad excretionem ferè inaniter provocari, tentiginem in ano, & inane deſiderium egerendi ſubeſſe; tunc manus adjutrices porrigere conveniet, atque abſtergentibus uti, quin aliquando ſolventibus blandioribus, ut mannâ, & ſyrupo, aut melle roſato ſolutivo; ut quod pluribus egeſtionibus cum dolore, & naturæ labore evacuari tentatur, breviori tempore, & minori moleſtiâ educi poſſit.

De Dyſenteria.

In dyſenteria quã do purgãdum, & quãdo abſtinendũ à purgatione.

90. CVm in curandâ dyſenteriâ adeò diſſidentes ſint etiam doctiſſimorum virorum ſententiæ, an referto corpore pravis, & acribus humoribus, laborante dyſenteriâ verâ, ulceratis, aut abraſis inteſtinis, conveniat medicamento aliquo ſaltem blando, puta, Rhabarbaro, myrobalanis, tamarindis, mannâ, ſyrupo roſato ſolutivo, & ſimilibus, humores evacuare, an potiùs omnino ab iis ſit ſemper abſtinendum; quæ in medicinâ faciendâ maximi momenti eſſe conſtat. Ego non aliam hac in re ſententiam in medium proferre tentavi, quàm eam, quam nobis tradidit doctiſſimus Valleſius 4. *Epid. cap. 96.* qui ab utrâque ſententiâ extremè diſſidens, aliquando purgandum cenſuit, aliquando omnino abſtinendum eſſe voluit. Verba eius ſunt: *Aut in dyſenterico eſt cum cacochymia magna exulceratio nondum magna; aut cum exulceratione magna cacochymia exigua; aut utraq; exigua; aut utraque magna: Si primum, expurgari debet: Si ſecundum, minimè; ſed ad ſudores, ad urinam, aut vomitus vocandum, & inſtandum localibus interiùs, & exteriùs pro ulcere curando: Si tertium, ne tunc quidem localibus admodum, neq; purgatione opus eſt, ſed bono victu, & facili, ad alias evacuationes derivatione: Si quartum, inſanabilis eſt, facies aut nihil, aut omnia tentandi gratia, velut in re deſperata.* Tales enim etiam curationes aliquando profuerant; neq; mihi ſemper diſplicet illud Celſi:

Sæpè

Sæpè quos ratio non juvit, temeritas adjuvat.

91. Debet igitur quam primùm hujuſmodi humor pravus, & acris evacuari aliquo ex prædictis medicamentis, ſi illius magnam copiam ex oris amarore, ventris turbatione, aut aliis ſignis ſubeſſe cognoverimus, antequàm ex frequenti, ſed paucâ excretione ulcera adaugeantur, aut vires dejiciantur. *In dyſenteria, ubi turgãdũ, quamprimùm id præſtãdũ.*

92. Animadvertendum tamen, ſi ſubeſſe copiam atrabilarii humoris cognoverimus, etiamſi exulceratio adhuc magna in inteſtinis facta non ſit, non ſtatim purgante medicamento eſſe educendam, canceroſa enim ulcera, & peſſima excitaret; ſed attemperari, ejúſque ferocia deliniri priùs debet: quod ubi factum eſſe cognoverimus, omnino evacuari debebit, ſed blandiſſimo medicamento, decoctione tamarindorum, vel myrobalanorum, cum ſyrupo, vel melle violato ſolutivo, iiſque ſimilibus. *In dyſenteria, humore atrabilario exuberante, priùs ferocia illius temperãdã, quã purgãdũ.*

93. Rhabarbarum in dyſenteriâ ab iis, qui Mauritanorum dogmata ſectantur, quíque purgandum ſæpè in eâ cenſuerunt, quamquàm videam paſſim ad hunc finem in uſum duci, potiſſimùm ubi bilioſi, & acres humores abundaverint; quòd tamen & ipſum igneas partes habeat, quòd in ſubſtantiâ aſſumptum, ut in hoc affectu plerumque fit, tunicis inteſtinorum, & ulceribus adhæreſcens dolores pariat implacabiles, ut ſæpiùs obſervavi, omnino fugiendum cenſeo: & quamvis ſyrupus de cichoreâ Gulielmi cum eo paratus adſtrictione carere fatendum ſit, cùm *Rhabarbarum in dyſenteria ſuſpectum.* *Syrup. de cichor. cũ rhabarb.*

tamen

Gulielmi in eadem admitti poteſt. tamen à cichoreaceis igneæ illius partes retundantur, ſi cum decocto tamarindorum, aut myrobalanorum concedatur, non ita rejiciendum cenſerem.

Rhabarbarum torrefactum in dyſenteria reiiciendum. 94. Sed magis etiam recentiores communi errore decipiuntur, torrefactum Rhabarbarum in dyſenteriâ exhibentes, adſtrictionem, & exſiccationem augere volentes, ut utrâque facultate, purgatoriâ, & adſtrictoriâ adauctâ, meliùs intentioni ſatisfacere poſſint, quod innocentius fieri torrendo putant; cùm experientiâ conſtet, mediocriter torrefactum vehementiùs, & minori doſi purgare, quàm integrum; igneas tamen partes adhuc magis vigere: & ſi majorem aduſtionem adhibuerimus, purgatoriâ facultate penitùs deſtituitur.

Dyſenteri cis rarò cõvenit ſanguinis miſſio, & cur. 95. De mittendo ſanguine per ſectam venã, cùm graviſſimorum virorum ſententiæ è diametro omnino inter ſe ſint contrariæ, aliis majori ex parte ſanguinem mittentibus, aliis numquàm. Ego hujus ſum ſententiæ, ſi ſimpliciter dyſenteriam conſideremus, aut ejus cauſam, aut multa ex adjunctis, dolores, febres, inflammationes, omnino convenire miſſionem ſanguinis, quâ & fluentes humores ad partem laborantem poſſint retrahi, & plenitudo tolli, & jecur refrigerari: ſed cùm ſepiſſimè à diarrhœâ producatur, illiúſque etiam perpetuò ſit ſocia, in quâ, etiamſi non ſit pro multitudine ſufficiens, numquam mittendum eſſe ſanguinem cenſuit Hipp. & Gal. 4. *de rat. vict. in acut.* 116. & 1. *ad Glauc. cap.* 14. quòd

aut

aut vires vitales ſint imbecillæ redditæ, aut periculum immineat, ne proſternantur, raró cenſendum eſt occaſionem dari ſanguinis mittendi, potiſſimùm cùm majori ex parte in hujuſmodi caſu ſciamus peccare humores à ſanguine diſtinctos, & tales ægros cacochymiâ laborare, facilliméque tum ob evacuationem, tum ob vehementiſſimos dolores, vigiliáſque quaſi perpetuas, in ſummam vitalium virium debilitatem incidere.

Dyſenteri cis quando, & quo modo ſanguis mittendus.

96. Si tamen aliquando mittendus erit ſanguis, alvi fluore non magno præſente, inflammatâ parte, urgentibus doloribus, hepate, & toto corpore aut ob febrem æſtuante, aut ob calefactos humores in venis, viribus præſentibus, conſentientibus, imminentis virium collapsûs periculi habitâ ratione, nec multum, neque confertim, & ſemel, ſed parùm, per intervalla, & ſæpiùs evacuabimus, Aëtii, & Alexandri etiam ſententia: ídque non eâ ſolùm ratione, quòd vires non ita diſſolvantur, ſed etiam quòd iteratâ evacuatione ſanguinis meliùs revulſio perficiatur, quæ maximè in hoc affectu expetitur, ut Galenus auctor eſt *lib. de cur. rat. per ſectam venam, cap.* 12. ſiquidem natura toties irritata majori cũ impetu & facilitate aſſueſcit materiam, ad affectas partes confluentem, in contrarios locos depellere, & quaſi per alios rivos transferre.

Lactis uſus in dyſenteria quali.

97. De lactis uſu in dyſenteriâ cùm videam doctiſſimos aliquos viros adeò dubitâſſe, ob Hippocratis, & Galeni auctoritatem 5. *Aphor.*

64. &

64. & Celſi, *lib. 3.cap.* 23. ut rariſſimè in tali morbo ipſum in uſum ducant, quòd dejectiones ferè ſemper in eâ ſint bilioſæ, & febres non leves majori ex parte conjungantur; cùm alioqui ſciam maximè laudari à Gal. 10. *de ſimpl. med. facul.* & 3. *de alim. facul. cap.* 15. ubi non ſolùm dyſenteriæ, ſed omnium ventris fluxionum acrium optimum dixit eſſe remedium; cenſerem nullo modo, febre præſente, & acribus fluentibus humoribus, lac convenire ſimplex, & ſine præparatione; at paratum, ut faciebant antiqui, & ut docet Alex. Trallianus, lapidibus, ferro, aut chalybe in eo exſtinctis frequenter, ut & ſeroſa abſumatur ſubſtantia, & pinguis, butyroſáque corrigatur igneis abſumptis, certum eſt, non niſi maximas in hoc affectu afferre poſſe utilitates, quòd non accendi, & in bilem verti hoc modo paratum certò ſciamus, alvum autem ſiſtere poſſe certum ſit, tum ob caſeoſam materiam incraſſantem, & frigidam; tum quòd ex candentibus lapillis, aut chalybe adſtringentem nanciſcatur facultatem.

In dyſentericis clyſteriũ abſtergentiũ uſus cum cautione.

98. Cùm in principio difficultatis inteſtinorum, ſæpenumerò mucoſitatibus quibuſdam apparentibus, paſſim Medici ad abſtergentia enemata deveniant, ne adhæreſcente diutiùs tunicis inteſtinorum hujuſmodi humore ſalſo, ut ipſi putant, exulcerentur inteſtina; ſæpenumerò etiam maximo in errore verſantur: mucoſitas enim hujuſmodi non adventitia eſt, neque præter naturam, ſed naturalis, quæ à naturâ inteſti-

nis

nis indita eſt, ut muniantur, ne à bile, quæ cum fæcibus in dies evacuatur, interna inteſtinorum pars abradatur; quæ cùm in diarrhœâ ab acribus humoribus commota, & abraſa exire incipiat, ſi clyſmatibus magis abſtergatur, denudata tunica eo, quo munitur, faciliùs exulcerari poterit: diligens igitur cura adhibenda eſt, ut mucoſi, & vitioſi humores, aut à capite, aut à ventriculo defluxi ad inteſtina, à naturali mucoſitate inteſtinorum diſcernantur; quod licet difficile ſit, hæc tamen frequentiùs cum pinguedine juncta eſſe ſolet, & cum aliquâ raſurâ internæ tunicæ, & tunc non ſolùm non eſt abſtergenda, ſed potiùs incraſſanda, pinguioribus, & viſcidioribus injectis tentandum erit munire loca illa, & acrimoniam fluentium humorum reprimere, quod oleo roſato omphacino, aut unguento roſato commodè præſtari poterit.

99. At in eodem errore verſantur ii, qui fluore materierum ceſſante, dyſenteriâ tamen perſeverante, & ulcere in inteſtinis, iiſdem abſtergentibus clyſteriis utuntur, ex aquâ hordei, vitellis ovorum, & ſaccharo, impedientes hoc modo agglutinationem, quòd ſæpenumerò natura viſcidam in fine materiam, nutrire aptam, ut reponatur, quæ naturalis erat jam abraſa, eò mittat. *Clyſteriũ abſtergentiũ in fine dyſẽteriæ abuſus.*

100. Tanta eſt doloris in hoc morbo vehementia, ut nullo tentato alio remedio narcoticis ſit ſtatim utendum, non ſolùm per os aſſumptis, ſed etiam per inferna injectis. *Narcotica etiam in principio quando conveniant.*

101. In iis tamen diutiùs non eſt perſeveran- *Narcoti-*

cis in dyſenteria parcè utendum.

dum, quoniam ſæpè imponunt: cùm enim ſomnũ conciliârint, proinde fluxiones ſtiterint, & refrigerando, & incraſſando, humorum & acrimoniam, & fluxilitatem imminuerint, dolore imminuto morbus curatus videbitur, niſi tamen glutinantibus, & ſiccantibus ulcus ſanemus, recrudeſcet morbus, & novo dolore ſuperveniente, nova fluxio excitabitur, & ulcere non curato difficultas inteſtinorum denuò fiet.

Dyſenterieis pinguia immittere quando utile, & quando noxium.

102. Pinguia etiam illa, & viſcidâ ſubſtantiâ prædita, ut in acerrimi humoris fluxione neceſſaria ſunt, ad internam inteſtinorum tunicam veſtiendam, ne magis abradatur, & ad muniendas ulceratas partes, ne morbus augeatur, & dolores exacerbentur; ita in iis non multùm eſt inſiſtendum, quòd ſordidum ulcus efficiant, & progreſſu temporis curatu difficilius; abſtergentia igitur ſunt interſerenda.

Clyſteres nimiũ exſiccantes in dyſenteria omnino reiiciendi,

103. Quę adeò exſiccantia ſunt, ut arſenicum & trochiſcos recipiant corrodentes, & carnem in ulceribus ſubcreſcentem abſumere poſſint, ut paſſim à Rhaſe & Mauritanis proponuntur, numquam in uſum duci debere conſulo; tum quòd adeò quandoque valenter carnem conſumant, ut reliquam inteſtini ſubſtantiam conſumentes perforare ſoleant; quamvis enim paſtilli Paſionis, Andronis, ex minio, & quæ ex arſenico etiam ſæpiùs loto parantur, externis ulceribus pravis, & calloſis applicentur; ſi tamen ſentienti multùm particulæ, aut nudæ, & non ſordidæ, nónve calloſæ, aut ſanæ applicentur, no-

xas

xas afferunt inemendabiles. Et erit, qui in abraſis, cruentis, nudis inteſtinis, etiam ſi ulcere laborent ſordido, audeat clyſmate infundere acria hujuſmodi, & corrodentia medicamenta, quibus & acerrimi dolores excitantur, & inteſtina dilacerantur, & ſæpè perforantur?

104. Si qua tamen acria, & valenter ſiccantia infundenda ſunt, ut muria olivarum, aquæ naturales Salmacidæ, lixivium cum ſapone, & ſimilia, ſtatim ſuperindendus erit alius clyſter ex oleo roſato, aut ptiſſanâ, aut decocto furfuris cum ſyrupo de portulacâ, & ovis, ut & dolor leniatur, & tunica veſtiatur. *Acribus infuſis in dyſenteria quid ſtatim faciẽdum.*

105. Quoniam autem evenit, ut injectus clyſter ſtatim aut exeat, aut propellatur, ſtatim atque injectus eſt, fovendus erit anus lineo panno intincto in decocto rerum adſtringentium, atq; etiam aliquo conatu manu pars erit comprimenda. *Clyſter ut retineatur quid præſtãdũ.*

106. Quamvis hepatitis ſub morbis hepatis collocari deberet, quia tamen à Practicis ſub dyſenteriâ curatur, volui præſtantiſſimum remedium hoc loco docere, quo, ſi alio ullo, hepaticos curari poſſe experientiâ multiplici cognovi; eóque libẽtiùs, quòd evporiſton eſt medicamentum, & rationi conveniens: Sumitur uva rubra, quam Pignolam noſtri dicunt, acinis eſt non magnis, racemis adſtrictis, ut tardiùs matureſcat, & vinum nobile, rubellum, & quod *Picante* vocant, facit: colligi debet dum media eſt inter acerbitatem, & maturitatem, quod ſolet *Hepatitis ſingulare remediũ.*

apud nos eſſe verſus diem feſtum Nativitatis S. Virginis Marię, menſe Septembri; Soli per quatuor dies primò exponitur, mox in furno ſemicalefacto exſiccatur, & ſervatur ad uſum: & veniente occaſione, quoniam emolleſcit, in vaſe vitreato, aut ad ignem, aut in furno iterum exſiccatur, adeò ut in pulverem reduci poſſit. Hujus drach. ij. per duodecim, aut quindecim dies, ex vini rubri potentis unc. iiij. ſingulo die, per quatuor horas ante prandium exhibeo, & cum hoc ſolo præſidio non paucos ad priſtinam ſanitatem deduxi. Nec mirum, ſi ſemper non ſuccedat, cùm, ubi radices egerit, difficillimè curetur. Ex vino autem concedemus, ſi ægri careant febre; quæ ſi conjuncta ſit, loco vini ſumet decoctionem rad. cichorii craſſarum, longâ ebullitione cum expreſſione, in quâ ſi chalybs ignitus ſæpiùs exſtinguatur, meliorem effectum producet.

De Vermibus.

In vermes enecantibus exhibendis quid præſtandum.

107. IN medicinis & per os aſſumendis, & per inferna infundendis, ſemper hæc adſit cautio, ut antequàm ea in uſum ducamus, dulcia aliqua, aut pinguia concedamus, ut iis allecti vermes faciliùs ea comedere tentent, quæ propriè, & verè & necare, & expellere è corpore eos poſſunt. Melle igitur, ſaccharo, lacte, aut pinguibus præmiſſis, ſuccedent quæ enecandi vermes facultatem habent.

108. Quin

108. Quin ne hæc ſola tunc danda erunt, ne à dulcibus ad amara, aut acria accedentes, factâ mutatione in contraria, potiſſimùm à gratis ad ingrata, ab eis abſtineant; cum dulcibus igitur admiſcenda ſunt, aut pinguibus, ut aliquâ ſimilitudine ducti, ac grato ſapore allecti, iis etiam nutriantur, quæ occidere eos ſolent. *Vermes enecantibus dulcia, vel pinguia admiſcenda.*

109. Ob hanc autem etiam cauſam obſervandum erit, ut cùm unguentis, aut emplaſtris ad eos occidendos utendum erit, priùs indantur clyſteres ex dulcibus, aut pinguibus, ut iis allecti ad inteſtina inferiora alliciantur, ut ventri inferiori illis applicitis, & enecari, & expelli faciliùs poſſint. *Ante emplaſtra enecantia vermes, clyſteres dulces indendi.*

110. In iis autem externis applicandis, ut quæ ex farinâ lupinorum, aloë, myrrhâ, ex ſucco rutæ, aut rutæ caprariæ, ſive galegæ, vel aceto parantur, cavendum, ne regioni ventriculi applicentur, ſed circa regionem umbilici, & ventris inferioris: illa enim ſæpè ventriculo infeſta ſunt; & cavendum etiam, ne, ſi ad ventriculum aſcendiſſent, in eo loco enecentur, ſolent enim ex tali occaſione quàm plurima, & graviſſima ſymptomata produci: præſtabit igitur ventriculum fovere adſtringentibus, & acidis, ut roboratâ parte, deorſum pulſis vermibus, applicatis ventri inferiori remediis, illos evincere, & enecare poſſimus. *In vermibus enecãdis emplaſtra ubi applicanda.*

111. In iis, que per os aſſumũtur, illud omnino obſervãdum eſt, ut ſi ex iis fuerint, quę & enecare, & è corpore propellere poſſunt, ut eſt aloë, *Vermes enecantibus per o-*

ſumptis, quid faciendum. colocynthis, & ſimilia, ea ſatis eſſe, ſolúmque indigere aut re aliquâ abſtergente, aut etiam refrigerante ebibitâ: at ſi ex iis fuerint, quæ enecante facultate ſolâ prædita ſunt, aliqua pòſt ſuperbibenda ſunt, quæ abſtergendo eos jam enecatos expellere poſſunt.

De Hæmorrhoidibus.

Hæmorrhoidibus ſuperfluè evacuantibus, an oēs occludendæ, an una relinquenda; ſententia Auctoris. 112. IN hæmorrhoidum curatione, quia ubi ſuperfluè ſanguinem emiſerint, Medicos in contrarias ſententias abire, cum maxima ægrotantium calamitate, quotidie obſervamus; aſſerentibus pleriſque cum Hipp. 6. *Aphor.* 12. non omnes occludendas eſſe, ſed unam ſaltem eſſe apertam relinquendam; ſic enim & immoderati fluxûs ſanguinis rationem habebimus, caſum virtutis vitalis impediemus, & morbis ex immodicâ hæmorrhagiâ imminentibus contrà ibimus; neque tamen morbis illis occaſionem dabimus, qui ex fœculento, & atro humore oriuntur, qui per illas partes evacuari ſolet: Aliis è contrà cum Aëtio defendentibus, ubi ſuperfluus ſit ſanguinis fluxus, omnes omnino occludendas eſſe; & rectâ victûs ratione inſtitutâ, ſtatíſque temporibus & expurgandum eſſe corpus, & ſanguinem per ſectam venam evacuandum. Ego verò hujus ſum ſententiæ, ubi ſanguis per eas venas immodicè effluat, ita ut & vires vitales dejiciantur, pallor ſequatur magnus, ſubtumida conſpiciatur facies, ad malum habi-

tum

sententia Septalij.

tum tendat corpus, omnes omnino eſſe, ſi fieri poſſit, occludendas; quia virtutis ſupra omnia habenda eſt ratio, neque ullam apertam relinquendam ullo modo eſſe, cùm in curativis indicationibus ab eo, quod magis urget, ſemper ſit inchoandum. Ne verò res hæc Hippocrati adverſari, & communi ferè omnium Medicorũ ſententiæ videatur, obſervandum eſt, ſanguinis per has venas effuſionem aliquando eſſe conſuetam, ut ſtatis quibuſdam temporibus, puta, ſingulo menſe, aut etiam frequentiùs, vel bis, vel ter in anno, fieri conſueverit; aut certè vi morbi, puta, in magnâ febre, cum ſummâ plenitudine ſemel, aut iterum acciderit; aut denique quòd cùm ſtatis temporibus moderatè effunderetur ſanguis, vi morbi, aut aliâ occaſione ſuperflua tunc fuerit. Secundò obſervandum eſt, antiquos in immoderatâ ex venis ſedis effuſione venas illas aut ligâſſe, aut ſuiſſe, aut uſſiſſe, ita ut numquam per ligatam, aſſutam, aut uſtam venam ampliùs ſanguis evacuari poſſet, ut apud Græcos, Arabes, & Latinos, & antiquos, & recentes conſtat; quæ tamen curandi ratio noſtris his temporibus excrevit, pulviſculis emplaſticis, & adſtringentibus contentis, aut ad ſummum uſtione. His ſic ſtantibus, ſi exceſſus is hæmorrhagiæ inſolitus ſit, & vi morbi, & plenitudinis ſupervenerit, cenſeo omnino eſſe ſupprimendum, nullâ apertâ venâ relictâ: ne venâ ſanguinem evomente, in propoſita incommoda incidamus. Quòd ſi ſtatis temporibus, aut quantitate

nota.

nota 2ª.

quando hemorrhoides et omninò supprimendae nulla aperta relicta.

titate excedens, aut qualitate infeſtans, aut utrâque ratione moleſtus, à naturâ per eas venas expurgari ſolitus aliquando modum exceſſerit, ut & vitales vires proſternantur, & alia incommoda inducantur, aut etiam ſingulis evacuationis temporibus, puta, per duos, aut tres illos dies ſolitæ evacuationis ſuperfluat, aut ſi frequentiùs exiens, quàm ſoleret, aut oporteret, illa inducat incommoda, ſi, ut illis obſiſtamus, occludere venas illas velimus, ſi cauſticis medicamentis, ligaturis, abſciſſione, aut ferro candente id præſtare quis tentaverit, cùm ex illâ curandi ratione non ſolùm tranſitus preſenti tempore ſanguini interclusus ſit, ſed omnis via etiam impediatur in poſterum, per quam tranſire poſſit; ne in ea incommoda ægri pòſt incurrant, de quibus Hipp. *6. Epid.* & Gal. *ibidem, & 6. Aphor.* 12. & 3. *in 3. lib. de Humor.* neceſſarium eſt, etiam aliis uſtis, aſſutis, abſciſſis, ligatis, unam relinquere apertam, ut per eam excrementitius ſanguis, qui in corpore in dies aggregatus, ſtatis temporibus evacuari ſolet, expurgari ex more poſſit, ne affectus illos melancholicos, maniam, melancholiam, ulcera, cutis defœdationes, & alia producere valeat. Sed ſi ſolùm pulviſculis adſtringentibus, emplaſticis, aut & urentibus res agenda ſit, & eum curationis modum ſequamur, qui & facilior eſt, & ſecurior, licet aliquando recidivas admittat, ſi ad eum terminum evacuatio ſanguinis pervenerit, qui jam deſcriptus eſt, omnino via omnis erit intercludenda, ut præ-

quando una relinquenda aperta.

ſentibus

ſentibus incommodis occurramus; cùm per hāc curandi rationem non ita obſignentur venæ, ut humore denuò exuberante, iterum natura ſibi viam invenire, & ſtruere non poſſit, aut ope Medici, aut perfricatione cum rebus aſperis, aut ſcalpello, aut hirudinibus aperiri denuò venæ nequeant.

De Renum inflammatione.

113. CVm in curandis renum affectibus evacuatione ſanguinis per ſectam venam opus eſt, à quâ parte mittendus ſit ſanguis, non una eſt omnium Medicorum ſententia; quòd Galenus *lib. de cur. rat. per ſectam venam*, partibus ſupra renes laborantibus, è partibus ſuperioribus, nempe brachiis, mittendum eſſe ſanguinem docuerit; infernis autem affectis, puta, utero, veſicâ, & coxis, è venâ vel ſub poplite, vel in talo; cùm renes laborant, penè ambigat: *libro* autem 13. *Meth. med.* in renum affectibus ſecandam venam eſſe doceat in poplite, aut talo; aliis majori ex parte ſuprà, aliis infrà, aliis ſine diſtinctione alterutram partem eligentibus. Ego cum doctiſſimo Trincavellio, habitâ ratione communicationis venarum, majori ex parte ex infernis mittendum cenſerem, cùm & evacuationis gratiâ, niſi fortè plenitudo ad vaſa preſens fuerit, & derivationis, certiſſimum ſit, à partibus laborantibus, & vicinis, ſectis illis venis, ſanguinem evacuari poſſe. At cùm in inflam- *Laborantibus renibus quæ vena ſecanda.*

matione

matione renum, cùm revulſione opus ſit, potiſſimùm in principio, in contraria retrahi ſanguis debeat, & ex parte à fonte ſanguinis verſu ſuperna retrahendo, potiſſimùm ſi ſanguinis multâ copiâ refertum ſit corpus, à jecorariâ brachii dextri, aut ſiniſtri ſanguinem extrahemus: quinimò, ſi etiam in principio inflammationis non verſemur, ſed jam affluxerit ſanguis, ſed magna tamen adſit plenitudo, ab iis locis ſanguinem extrahemus, ne ſi ab infernis evacuetur, cùm ex motu ſanguinis in venis, qui in fonte eſt, & in ſupernis confertis, verſus locum inciſum affatim affluens, per locum affectum, & vicinas partes tranſiens, & dolores augeat, & inflammationem. Quòd ſi inflammatio non fuerit, ſed aliquis ex aliis affectibus, aut renum, aut aliarum illarum partium, nec plenitudo magna adſit, indicatio tamen mittendi ſanguinis concurrat, ab infernis, ob venarum conjunctionem & rectitudinem, mittendum eſſe ſanguinem judicamus.

In renum inflāmatione, poſt ſectam venā in brachio ſecāda etiā alia in talo.

114. At in renum inflammatione in principio, potiſſimùm ſi multa ſubſit plenitudo, licet, ut dictum eſt, mitti debeat ſanguis ex brachio, progreſſu tamen temporis ex talo mitti etiam poterit, ut qui in vicinis, aut in parte conſiſtit, evacuari, & derivari commodè poſſit.

Renib. laborātibus clyſteres ſint ī pauca quantitate.

115. Qui clyſteres indi ſolent ad refrigerandum, & emolliendas fæces, ex ptiſſanâ, violariâ, malvâ, oleo roſato, aut violato, ſyrupo violato, & ſimilibus, quantitate mediocres ſint, ne per repletionē ſubjecti inteſtini renes comprimant.

116. Quam-

116. Quamvis in principio aliarum inflammationum materiam fluentem medicamẽto purgante evacuari poſſe aliâs docuerimus, quòd adhuc cruda non ſit materia, & dum fluit, revulſione evacuativâ à parte, quæ ſtatim eam ſuſceptura erat, retrahatur, ut in plevritide docuit faciendum, dolore deſcendente, Hippoc. 2. *de rat. vict. in acut.* & in inflammatione linguę Galenus 13. *Meth. med.* in renum inflammatione, ſi aliqua jam ad partem fluxerit, omnino abſtinendum, ne per inteſtina fluente materiâ cum medicamento, magis renes exardeſcant; quare caſſiâ tubulari contenti, aut ſyrupo violato ſolutivo, aut ſolis, aut mixtis, aut ſero lactis ex malvâ, violariâ, endiviâ, vel jujubis, ſi evacuatione opus ſit, ad alias complendas indicationes deſcendemus; eorum enim etiamſi pars aliqua inteſtina ſubterfugiens ad renes pervenerit, utilitatem afferet non mediocrem.

In renum inflãmatione in principio non purgandum, ſed blãdè leniendũ.

117. Rhabarbari uſus in hoc morbo, ut & in urinæ ardore, ſemper mihi fuit ſuſpectus; & ſi quando ab aliquibus in uſum ductus eſt, ſemper malè ceſſiſſe vidi: quamvis enim aptiſſimum ſit medicamentum ad bilem evacuandam, quæ duos hos affectus plerumq; producit; quoniam tamen ob igneas partes, quibus pollet, per venas diffundi videmus, & ſubſequenter ad renes, quòd lotia crocea poſt illius aſſumptionem oſtendunt, meritò fugiendus videtur.

Inflãmatis renib. rhabarbari uſus ſuſpectus.

118. In morbo hoc inchoante, licet uſus repellentium externè applicandorum conveniat; ab iis tamen, quæ nimiùm impensè refrigerant, abſti-

Renib. in inflãmat. impen.

sò refrigerantium uſus et in principio malus.

abſtinēdum eſt, Alexandri etiam monitu: quàmvis enim, cùm ex parte repellatur materia affluens, & calor partis æſtuans retundatur, videatur affectus miteſcere, & omnia ſymptomata imminui, quæ tamen jam affluxit materia, aut in ſcirrhum vertitur, vel craſſefacta indolentem quaſi tumorem producit, qui proceſſu temporis ſuppuratus ulcus in parte producit, & morbum incurabilem.

De Renum ulceribus.

Vlcus renum citò ad cicatricem ducendum.

119. VBi autem ulcus ſit excitatum in renibus, præcepto Galeni curandum eſt, ut ſit maximè ſollicitus Medicus, ut ulcus quàm citiſſimè ad cicatricem deducatur.

In ulcere renum validè exſiccantium uſus malus.

120. Ad id autem præſtandum, licet quæ exſiccante facultate prædita ſunt, maximè in aliis conveniant, in renum, & veſicæ ulceribus omnino fugienda ſunt, ob mordacitatē, cujus occaſione excitati dolores novam fluxionem concitarent; quæ blandè igitur abſtergunt, & doloris mitigatoria ſunt, convenient, qualis eſt mulſa, & ſyrupus de jujubis, vel ex roſis ſiccis, cum portione ſyrupi de portulacâ.

Lacte in concedendo in renum ulceribus quæ cautio.

121. In renum ulceribus curandis, cùm & mulſa conveniat, & lac; niſi diligens adhibeatur cura, & in tempore exhibitionis, & in lacte ſeligendo, & in illius quantitate, aut fruſtra concedi, aut cum detrimento cognoſcemus. In principio enim, poſt diſruptam vomicam, aut ulcus ab acribus humoribus excitatum, cùm ulcus ſor-

didum

didum fuerit, lac conveniet ſeroſum, quódque abſtergere magis valeat, quale aſininum: illud verò ex lotio cognoſci poteſt, ſi in eo pus ſubſit copioſum, fœtens, & ſordidum. Vbi verò ulcus meliorem acquirit conditionem, ac à ſordibus repurgatum fuerit, quod cognoſcemus, ſi pus in urinâ contentum, album, & æquale fuerit, lac conveniet, quòd minùs abſtergat, & magis carnem producere valeat, quale eſt caprinum. Vbi autem ulcera expurgata ritè fuerint, ut lotium non ampliùs purulentum appareat, tunc potiùs lactis genus conveniet craſſius, magis nutriens, carnémque generans, quale eſt ovillum, aut bubulum; in primis illis pauxillum mellis, aut ſacchari, aut julepi roſati, aut violati adjiciendum erit: in poſtremo minimum ſacchari, aut julepi roſati, cùm levi quantitate tragacanthæ.

122. Quantitas lactis neque uno in omnibus modo metienda eſt. Ratione loci laborantis, multa conveniret, & potiſſimùm ſi ad abſterſionem exhibeatur lac aſininum, potiſſimùm ſi lacti æger aſſuetus ſit, nec ex ejus uſu moleſtiam ſentiat, libram concedemus: ſin non aſſuetus ſit, ab unciis quinque vel ſex incipientes, paulatim ad majorem quantitatem accedemus. Caprilli minorem ſemper quantitatem concedemus, neque uncias ſex excedemus, quòd diutiùs in ventriculo cùm commoretur, ſi multum illius concedemus, aut aceſcet, aut in grumos concreſcet, ob quam rationem ovilli, & bubuli etiam minorem ſolemus quantitatem concedere. *Lactis quãtitas in renum ulceribus qua.*

De Calculo renum cum dolore acerrimo.

123. QVamvis in calculo renum curando, ubi dolores non adſint acerrimi, ea curandi ratio conveniat, quæ ab Avicennâ, & Mauritanis tradita eſt, quámque recentiores plerique ſecuti ſunt, ut repleto ventriculo vomitus provocetur, mollibus clyſteribus fœces ſubducantur, aliis itidem emollientibus laxatâ parte leniantur dolores, & ſi qua materia in inteſtinis conſiſtens, unde eleventur flatus diſtendentes, abſtergatur, & evacuetur, mox emollientibus, laxantibus, & anodynis, & mitigetur dolor, dilatentur viæ à calculo diſtentæ, quod fomentis, inunctionibus, emplaſtris, & id genus aliis etiam tentari debet; mox conterentibus lapidem, & eundem propellentibus diureticis curatio proſequi debet: quinimò ſi vomitu evacuari ventriculus non potuit perfectè, per os etiam ad ſimilia præſtanda exhibent caſſiæ fiſtularis medullam aut per ſe, aut ex levi portione olei amygdalarum dulcium, aut diaſebeſten non ſolutivum, aut diaprunum; mox abſtergentibus, incidentibus, & attenuantibus, antecedentem, & conjunctam materiam ad evacuationem præparant; numquam autem ab initio ſolvente, & verè purgante medicamento utendum judicârunt, ne aut cruda materia ab initio non præparata evacuetur, aut deorſum lata laborantem partem magis affligat. Quoniam

niam tamen ſępiſſimè evenit in noſtris his regionibus, & potiſſimùm in magnâ hac urbe, ut & nimiùm Genio indulgeant, multáque aſſiduè ingerant, & multis tenentur à capite diſtillationibus, ut ventriculus, inteſtina, & venæ meſaręi refertæ ſint multis crudis humoribus, à quibus per venas ad renes delatis adeò frequentes fiunt dolores renales, & podagræ; qui niſi evacuentur, neque tutò anodynis uti poterimus, neque conterentibus lapidem, neque eundem propellentibus, quin nec diureticis. Cùm præterea ſæpè adeò urgeat dolor, ut longam illam curationem exſpectare nec velint ægrotantes, nec poſſint, nec expediat ob collabentes vires; blandiſſima verò illa lenientia, vel lubricantia, ſæpiſſimè muneri illi evacuandi materias multas, craſſas, & viſcidas ſatisfacere non valeant, ſed retenta & ipſa, & per ſe molem augendo, & comprimendo dolorem augeant, aut elevatis & ex ſe, & ex commotâ, non expulsâ materiâ, multis flatibus, cenſeo ſæpiſſimè expedire, medicamento uti ſolvente, pro varietate materiæ, benedictâ laxativâ, diaphœnico, electuario Eleſcoph, electuario de ſucco roſarum, Indo, & ſimilibus, additâ portione caſſiæ, vel lenitivi, cum melle roſato ſolutivo; ſic enim & crudas illas materias in ventriculo, & inteſtinis conſiſtentes, & ſi quæ ſunt in primis viis tamquam cauſę antecedentes, evacuabimus, eaſdémque, & ſimiles revellemus, molem & fęcum, & humorum in inteſtinis renes comprimentem, & dolorem augentem

immi-

Lenientia ſola in calculo non ſufficiunt.

imminuemus anodynis, mollientibus, laxantibus, diureticis, conterentibus lapidem, & propellentibus viam ſtruemus. Quâ curandi ratione, cùm ſæpiùs ad eos acciti eſſemus, qui nephritico dolore laborantes curabantur, priori illo modo, clyſteribus mollibus videlicet, & bolis ex caſſiæ medullâ, aut lenitivo, aut ſolis, aut cum portiunculâ Hieræ, medicamento ſolvente exhibito, mox anodynis, mollientibus, laxantibus, & lapidem propellentibus adjunctis citò, & feliciter, cum magnâ meâ gloriâ ac invidiâ, curationem abſolvi. Cùm verò curandi hæc ratio rationibus iis nitatur, quæ proximè enarratæ ſunt, Hippocratem, & Galenum, duo Medicinæ vera lumina, habet & doctores, & aſſertores, 6. *Epid. Sect.* 1. *tex.* 6. ubi poſtquàm tradidit Hippocrates ſigna, quibus nephriticus affectus cognoſci poſſit, breviſſimis etiam verbis totam curationem abſolvit, & juvenes etiam helleboro purgandos docet: & *in Com.* Galenus, dum unamquamque vocem varia præſidia medica continentem ſigillatim explicat, dum de purgando corpore agit, medicamento purgante tamquam vecte eſſe propellendum docet. Neque verò cruda tunc evacuare, & purgare dicemur, contra præceptum Hipp. 1. *Aphor. Concocta medicari, &c.* coctio enim illa, de quâ in Aphoriſmo, illa eſt, quæ humori putrido convenit potiſſimùm in febribus, cui coctio illa convenit quæ ſecundo loco deſcribitur ab Ariſtotele 4. *Meteor.* quam putridis humoribus & excre-

mentis

mentis convenire docebat, ſecundum quam bilem crudam dicimus, & lotium crudum, tamquam ſignum in febribus putridis: at cruda, quæ alimentalem coctionem ſubterfugerunt, aut per inediam ad bonam frugem duci debēt, aut ſi plura ſint, quàm ſuperari poſſint, atque à calore ventriculi evinci, aut concoqui, quamprimùm ſunt evacuanda aut lenientibus, & abſtergentibus, aut etiam, ſi in venulis meſaraicis, & altiùs infarcta ſint, purgantibus; qualia hæc eſſe cruda cenſemus, quæ in nephriticis exuberant. Neque verò per evacuationem per inferna ad renes materiam trahimus, ſed ab illis revellimus, & per inteſtina ſubducimus; quamvis enim in tranſitu adſit vicinia, non adeſt tamen conjunctio; neque periculum eſt in tranſitu, ne noxam renes ſentiant, ut in renum inflammatione in tranſitu bilis, quia neque hîc inflammatio in parte adeſt, neque calidus eſt humor, qui movetur, ſed laboranti parti etiam ſuccurrimus, inanitis inteſtinis, quæ ob repletionem comprimebant renes à lapillo undequaque compreſſos.

124. In calculo renum curando, ubi acerbiſſimi fuerint dolores, & ex ſitu cognoverimus, jam lapillum ureteres occupâſſe, ſi quis diureticis tentaverit calculum à loco dimovere, in magnum ſæpenumerò periculum ægrotantem deducet, ne ſcilicet in urinæ ſuppreſſionem eum deducat, ingruente affatim ad obſtructum locum lotio, & ſæpè cum arenulis, ſæpiùs cum *Calculo ureteres occupante diuretica mala.*

R crasſâ,

craſsâ, & viſcidâ materiâ. Quare præſtaret tunc emollientibus, & laxantibus decoctis uti, ex caricis, malvâ, althææ, & malvæ ſeminibus, ſeminibus item frigidis majoribus, liquiritiâ, jujubis, ſebeſten paratis. Quòd ſi ad penetrationem aliquid diuretici addere voluerint in paucâ quantitate, non repugnarem. Ad quem uſum etiam optimum ſemper judicavi oleum amygdalinum dulce, ex levi vini albi tenuiſſimi portione.

Diuretica pro præſervatione calculi ſæpè noxia.

125. Communi ferè hominum conſenſu receptum eſt, pro avertendis, & præcavendis doloribus ex calculo, & impediendâ lapidis generatione, expedire bis aut ter in menſe diureticum aliquid aſſumere, aut in ſyrupi longi, aut julepi, decocti, aquarum ſtillatitiarum, aut electuariorum, aut pulviſculorum formam, quo materiæ, quæ in dies in renibus aggregantur, paulatim expellantur, & abſtergantur, ne calore accedente renum indurentur, & lapideſcant: quod inſtitutum ut omnino non eſt improbandum, ſi cum ratione fiat, ita quàm plurimis perniciosum eſſe ſolet; ſi enim ab homine continente fiat, aut ante illorum aſſumptionem leniens, aut abſtergens medicamentum ſumptum ſit, utilitatem afferre poteſt. At ſi gulæ is deditus ſit, aut cruda multa in primis viis aggregare ſoleat, ut ſolent majori ex parte podagroſi, & calculoſi, tantum abeſt, ut illorum aſſumptio eos præſervet à calculo, ut potiùs frequentiorem illi præbeat occaſionem, & ſæpè etiam in ſup-

preſ-

preſſionem urinæ deducat, & graviſſimos alios morbos, & ſymptomata, deductâ materiâ, quæ in ventriculo erat, & in primis viis, ad vias urinæ.

126. Cùm quàm plurimi pro lapillis ex renibus propellendis aquis Thermalibus utantur, ut illarum uſum aliquando laudamus, cùm impacti nimiùm in renibus fuerint, nec aliis cedant remediis; ſic enim refrigeratis illis aliquãdo dehiſcentes locum cedunt lapidi commoto, quin & quantitate aquæ propulſus aliquando deſcendit; ita rariùs eædem concedendæ erunt, quòd deductâ craſsâ materiâ ad locum lapilli, ſæpè etiam morbus redditur contumacior, & aliquando ad ſuppreſſionem urinæ omnimodam per illas ægrotantes deducuntur. *Thermales aquæ curando calculo ſæpè ſuſpecta.*

De lapide Veſicæ.

127. SCio ego, & antiquos, & recentes ſcriptores infinita propemodum, & ſimplicia, & compoſita medicamenta tradidiſſe ad comminuendum, & frangendum lapidem in veſicâ; at horũ auctoritate etiam ſcio quàm plurimos ægrotantes in perniciem à Medicis nimiùm credulis deductos. Ægrotantes cùm ex lapidis per inciſionem extractione quàm plurimos mori obſervent, omnia malunt priùs experiri, quàm genus illud carnificinæ etiam periculoſum. Medici partim experientiâ deſtituti, promiſſis ſcriptorum adducti, & ſpe præmii ob avaritiam allecti, curationem protrahunt, *Lapidem in veſica cõcretum frangentia fictitia, & falſa.*

omnia experiuntur, & denique aut ſpe defraudati, aut jam curationi ſuccumbentes, tandem non aliam ſe viam invenire curandi, quàm per ſectionem, profitentur: ſed interim æger crumenâ exhauſtâ, ob dolores, & vigilias conſumptis carnibus, viribus vitalibus etiam ob vigilias conſumptis, exardeſcentibus renibus, veſicâ, & urinâ ipsâ, tandem ut experiatur, etiam in hanc curationem conſentit, & eam etiam ob rem majori ex parte moriuntur diſſecti. Quare præſtaret ab initio, dum vires vitales vigent, dum corpus adhuc carnoſum, & ſucci plenum eſt, dum veſica adhuc mucosâ materiâ veſtita eſt, nondum aut perfricatione lapidis, aut vi calidorum medicamentorum, & acrium abſterſa, unde adhuc dolores non adeò acerbi ſunt, dum denique calculus nondum ad magnam molem excrevit, curationem hanc tentare, optimo artifice electo, quales hoc tempore aliquos excellentes cognoſcimus; cùm enim primis ætatis meæ annis plerique ex hujuſmodi curandi ratione per ſectionem interirent, triginta abhinc annis eorum major pars ſuperſtes evadit, eorum, qui à Ioanne Acorombono à Nurciâ patre, jam hoc anno vitâ functo, & Ioanne Antonio filio curati fuerunt. Quarum rerum tamquam inſtar omnium hiſtoriam pulcherrimam hoc loco referre utiliſſimum eſſe duxi. Comes Georgius Trivultius, Senator, & Eques, bonarum litterarum patronus, cùm ſtranguriâ per aliquot menſes laborâſſet, & in canali urinario

Lapidis in veſica unica curatio, extractio.

Lapidum ex veſica extractorum admiranda hiſtoria.

carneum

carneum aliquod impedimentum perſenſiſſet, in illud omnis moleſtiæ cauſam referebat, ut lapidis in veſicâ, quantum poſſet, ſuſpicionem declinaret, me ſemper reclamante, & maximam lapidis in veſicâ concreti ſuſpicionem ſubeſſe aſſerente. Cùm autem aliquando ad ameniſſimam Sancti Floriani ſuæ ditionis villam ſeceſſiſſet, in graviſſimos, & acerbiſſimos dolores incidit, qui cùm per quadraginta horarum ſpatium ſine intermiſſione perſeverâſſent, citatis equis ego accitus ſum, & cùm omnes ſubeſſent notæ, quibus perſuaderi poteramus, lapidem eſſe in veſicâ, ſaltem probabiliter, cùm nullum inveniatur ſignum pathognomonicum lapidis in veſicâ; perſuaſi, ut ad urbem remigraret, ut certam rei hujus habere poſſemus immiſſo cathetere cognitionem. Advenit, ſed cùm caruncula impedimento eſſet, ne catheter in veſicam immitti poſſet, priùs auferendum fuit impedimentum, & ſtratâ catheteri viâ, cúmque à perito illo artifice immiſſus eſſet, lapis inventus eſt. Quâ re cognitâ, ut aliquando ſe ab acerbiſſimis doloribus eximeret vir clariſſimus, omnia quãprimùm paranda cenſuit, ut ad ſectionem veniret, expurgaremus nos corpus, dixit, ſe animum expurgaturum, ac mediis Chriſtiano homine dignis firmaturum, & teſtamento de rebus ſuis diſpoſiturum. Nos diem ſeligeremus ad placitum, ſe inſcio, & die ſtatutâ, rebus omnibus paratis accederemus, ſe ſemper paratum fore. Omnibus ritè paratis accedimus, alacri animo

nos excipit, & nos ad opus adhortatur, & ſe omnia intrepidè paſſurum profitetur: fit ſectio, nulla vox querula, nullus ejulatus, adhortationes ſolùm ad artificem, ut intrepidè negotium perficeret; unus primò forcipe extrahitur lapis magnitudinis magnæ caſtaneæ; alium adhuc ſupereſſe extrahendum artifex profert: ne dubitet, extrahat, iterum adhortatur: ſecundum extrahit, tertium, quartum, quintum, & denique ſextum ejuſdem magnitudinis, ſpatio mediæ horæ; nulla umquam querela, nullus ejulatus, celſi animi omnia indicia, ſola poſt actionem Deo gratiarum actio. In lecto repoſitus, refectus de more, omnia bene ceſſerunt, nulla febris ſupervenit, nulla inflammatio, nullus dolor, ſomnus poſt tantas vigilias ſuavis, ulcus termino quindecim dierum pro mediâ parte optimè ad cicatricem deductum; ecce eâ die ſupervenit febris vehementiſſima continua, nullâ occaſione à vulnere habitâ, quæ adeò ardens fuit, introductâ etiam hecticâ febre, ut brevi tempore ad tabem, & extremam ſiccitatem corpus deductum ſit, in quâ adeò carnea ſubſtantia conſumpta eſt, ut etiam cutis exaruerit, ita ut extrema cuticula in corpuſcula furfuracea per omnem corporis ambitum diſſolveretur, & excideret; cutis autem vera tamquam ſtorea tota fiſſuris diſtincta conſpiceretur, & aſpera, dura, & ſicca tangeretur; ulcus exaruerat, & labia in calli modum exſiccata conſpiciebantur, nulla ampliùs ſanies, nullus ichor promanabat. Et

cùm

cùm res ferè eſſet conclamata, & reſpectu ad has res habito, nulla ſpes ſalutis ferè ſupereſſe videretur, cùm aliqui vitales vires adhuc ſatis validæ conſiſterent, egoq; humectantibus, & refrigerantibus calori febrili contrairem, & inſtaurantibus naturalem calorem foverem, tum humidum ſubſtantificum optimis cibis reponerem, poſt triginta ſeptem dies à ſectione paulatim acer ille febrilis calor deferbuit, cutis aliquanto mollior reddita eſt; & quod majorem parere poteſt admirationem, majorémque ſalutis ſpem nobis adjecit, ulcus jam tanto tempore aridum, & quaſi callosum, iterum recrudint, dolere aliquantulum cœpit, mox ſanguinem emittere, mox ichorem, pòſt aliquam etiã ſaniem, deinde per ſe, nullo adhibito præſidio externo, ita convaluit, ut ad perfectam ſanitatem ſit reſtitutus, anno ætatis ſuæ ſexageſimo tertio, cùm adhuc octuagenario major ſanus vivat, adeò litteris deditus hac etiam ætate, ut perpetuo ferè in inſtructiſſimâ ſuâ Bibliothecâ verſetur, perpetuò etiam cum mortuis vivens colloctari videatur. Admirabilem aliam fortaſſe hiſtoriam, non erit præter propoſitum, ſi recenſeam. Nobilis vir Henricus Pecchius, octuagenarius, cùm per quindecim annos doloribus ex lapide in veſicâ eſſet conflictatus, nec umquam curationem per extractionem admiſiſſet, cùm acerbiſſimis doloribus angeretur, ut ſatius mori cenſeret, quàm hujuſmodi tormentis perpetuò affligi, cumque extractum proxi-

mè lapidem trium unciarum feliciſſimè ab Illuſtri viro Cęſare Pagano ſexagenario obſervâſſet, à quo ad hanc admittendam curandi rationem proprio experimento erat incitatus; tandem me accivit, qui D. Pagani curationi adſtiteram, ſe omnino experiri fortunam ſuam etiã in illâ ætate velle, & ſe aut ab acerbiſſimis illis doloribus eximere, aut ut fortem virum mori, profeſſus eſt; cùm undiq; anguſtias ſubeſſe cernerem, quòd pauciſſimis diebus cum tot, tantíſque cruciatibus, vigiliis, & virium vitalium imbecillitate ſupervicturum obſervarem; eaſdem tamen vires imbecillas, ætatẽ jam effętam, & magnitudinem lapidis tanto tempore auctã, illi operationi repugnare, anceps, & animo dubius, quid conſulerem, hærebam tamquam in ſalo, & tandem ſuæ voluntati totum negotium commiſi. Qui tandem omnibus expenſis, decrevit ſe huic curationi committere. Exciſus, & extractus ab eodem artifice lapis ſeptem unciarum, & drachmarum quinque; & quamvis per longum tempus vulneris curatio tum ob magnitudinem, & dilacerationem, & ſanguinis multi in grumos concreti in veſicam collectionem, tum ob ætatem, protracta ſit, convaluit tamen poſt duos menſes, & per annum etiam ſupervixit; felix eo tempore, quòd doloribus careret, quibus per tot annos fuerat conflictatus.

De Gonorrhœa.

128. ADeò ſæpè in ſeminis hoc involuntario fluxu & cognoſcendo, & curando Medicos video à rectâ viâ aberrare, ut neceſſarium ſit, aliqua etiam hac in re annotare. Cùm autem morbus is ob varias externas occaſiones obvenire ſoleat, & ex congreſſu Venereo ſæpenumerò communicetur, omni diligentiâ inveſtigandum erit, an ex lue Gallicâ originem duxerit, an potiùs ob exceſſum in luctâ, an ex congreſſu cum muliere eo morbo laborante, ſine ſuſpicione Gallici morbi: ſolet enim etiam communicari is morbus ſine lue Venereâ; diſſimilis enim omnino eſt curandi ratio, ſi ſit ſine lue illâ, & ſi ex morbo Gallico contractus ſit. Simplex enim illa affectio, purgato corpore, refrigerantibus & adſtringentibus tolli ſolet: altera verò, quæ ex lue Venereà pendet, ſi ita curetur, defluvia capillorum, cruſtas in capite, dolores in artubus, & gummata producit; & ſicut illa curari quamprimùm debet, ita hęc longiori tempore ſinenda eſt: nam dum evacuatur cum ſemine virulenta hęc materia aliquamdiu, laborantes à graviſſimis illis ſymptomatibus pręſervantur. Neque priùs illius rationem habere debemus, quàm virulentia introducta omnino devicta, & ſuperata ſit; tunc enim, ſi cum morbo univerſali devicto non ceſſaverit, adſtringentibus ſuperanda erit; & roboranda vaſa ſemina-

Seminis profluvio in curãdo diverſa ratio ſervanda, pro varietate cauſæ.

minalia, ut tempore debito ſemen contineant, ex continuo enim affluxu partes illę retortæ naturâ adeò laxantur, ut diutiùs duret fluxio illa, ob illam ſolam cauſam.

Gonorrhæa Gallica nõ ſtatim ſupprimēda.

129. Vnde etiam, cùm ex diuturno ſeminis effluxu acrimonia, & calor materiæ refrixerit, ſæpenumerò decipiuntur Medici refrigerantibus in eo caſu utentes, cùm excalefaciendum ſit aliquando, ſemper autem adſtringendum: in quem uſum uti ſæpè ſoleo decocto ex ligno lentiſcino, aut ex ligno cupreſſi, aut decoctione maſtiches, & aliorum ex aquâ chalybeatâ, aut mineralibus aquis ex ferro.

Gonorrhea mutatur in fluxum album.

130. Decipit verò & ſæpè peritos Medicos, quòd cùm ab initio ab externâ aliquâ cauſâ excalefaciente, & laxante is morbus inceperit, ex longâ autẽ fluxione ſpiritibus multis inanitis, & multo ſemine evacuato, & corporis habitus ſit refrigeratus, & multus humor aquoſus, & frigidus genitus, multáq; pituita producta, cùm in primis illis remediis inſiſtant, omnia in deterius ruant, & augeatur fluxio. In quo caſu ſemper ad contraria erit tranſeundum, & iis utendum, quæ excalefaciunt, & ſiccant cum aliquâ ſubadſtrictione; in quem uſum conveniet decoctum ex Guajaco, cum portione ligni lentiſcini, aut juniperi, aut cupreſſi, aut maſtiches: uno verbo dicam, ea omnis curatio etiam conveniet, quæ præſcribitur mulieribus albis purgamentis laborantibus.

Gonorrhæa aliquando curãda ut fluxus albus.

De

De Menſium ſuppreſſione, & diminutione.

131. VT in ſuppreſſis menſibus, ubi ſanguinis miſſione per ſectam venam opus eſt, ſemper Galeni decreto à venis crurum evacuandus eſt, *lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. cap.* 11.*&* 18. ita ubi hæc eadem ſuppreſſio curanda eſt, cum magnâ ſanguinis abundantiâ, in dubium verti video, an hæc eadem curandi ratio ſequenda ſit, aſſerente Aëtio, *lib.* 16.*cap.*57. priùs extrahendum eſſe ſanguinem ex cubiti venâ, mox verò ex venâ tali, ne affatim ad inferna ob copiam irruente ſanguine, magis ac magis venæ uteri repletæ obſtruerentur; quam opinionem, tamquam etiam à Galeno non diſſentientem, ſequuntur Altomarus, Trincavellius, Mercatus, & alii multi. Mercurialis autem, & Maſſarias, etiam ſummâ præſente plenitudine, in ſuppreſſis menſibus numquam cenſuerunt à cubito mittendum eſſe ſanguinem, ſed ſemper ab infernis, quòd etiam per illam ſectionem plenitudinem tolli poſſe cum Galeno crediderint; & ſi qua ſanguinis copia per venas uteri fertur à ſupernis attracta, etiam per eandem viam ad inferna attracta evacuetur per infernas illas venas. Crediderim tamen ego præſtare, ubi plenitudo ad vaſa in corpore acervata fuerit, illius habitâ ratione, primò, antequàm ſuppreſſionis curationem aggrediamur, ſectâ venâ in cubito, illam ſolvere, mox verò interpoſito de-

dubitatio. vna secta. altera secta. Autoris sententia.

debito tempore, ſectis venis in talo, conveniet ſuppreſſioni menſium opitulari; & cùm prima illa non ſit facta ad curationem ſuppreſſionis menſium, ſed ad ſolvendám plenitudinem, hac in re non repugnabimus Galeno cenſenti, ſemper in ſuppreſſis menſibus curandis ſecandas eſſe venas crurum. Aëtii tamen non placet ſententia, quem alii recentiores ſequuntur, cenſentis, primò mittendum eſſe ex cubito ſanguinem, mox ſtatim ex pede, ut per primam ſolvatur plenitudo, per ſecundam, ſi qua ab utero ad ſuperna facta ſit per primam evacuationem retractio, iterum ad conſuetam viam uteri retrahatur; ſic enim & habenas equo retraheremus, & pòſt calcaribus ſtimularemus, cùm fieri poſſit, ut magis valeat ſecta vena ſuperior ad impediendum, quàm altera inferior ad promovendum menſtruas purgationes.

Galeni opinio.

Aetii ſententia refutata in ſectione venæ in menſibus ſuppreſſis.

132. Si quis, quæ traduntur à Gal. *lib. de cur. rat. per ſectam venam, cap.* 18. ubi in venâ ſecandâ in talo, pro curatione ſuppreſſarum purgationum menſtruarum, tempus ſolitum evacuationis illarum eſſe obſervandum docet, atq; per tres, aut quatuor antè dies eſſe evacuandum ſanguinem, diligenter conſideraverit, facilè intelliget, ubi plenitudo talis ad vaſa in corpore, in quo ſuppreſſi ſunt menſes, adfuerit, non eſſe exſpectandum tempus purgationis ſolitum ad evacuationem ex cubito faciendam; tunc enim & avocaretur in contrarium ſanguis, & potiùs ſuppreſſionẽ adjuvaremus, & in ea incommoda in-

Venæ ſectio ĩ brachio ĩ ſuppreſſione menſium quãdo facienda.

ex talo tribus aut quatuor diebus ante consuetum tempus menstruorum.

ex cubito, tempus illud non esse observandum.

da incideremus, quæ à Mercuriali, & Maſſariâ proponuntur; ſed illud præſtandum erit in medio menſe, poſt decem, aut quindecim dies à termino: ſic enim & plenitudo tolletur, neque conſuetus motus, cùm eo tempore nullus ſit, avertetur. Quod niſi Paulus Ægineta intellexerit *lib.3. cap.61.* quod tamen intellexiſſe vix fieri poteſt, neſcio quid illi in mentem venerit, cùm in hoc morbo curando dixit, non eſſe ſecandam venam ante præfinitum menſium tempus, ſed per decem dies poſt.

quando ex cubito.

133. In promovendis menſibus diminutis, licet præceptum Gal. *lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. cap.18.* maximè mihi probetur, ut per tres, aut quatuor dies ante tempus ſtatutum ex talo ſanguinem mittamus; ſæpiùs tamen expertus ſum, magis proficere, ſi ſtatutum tempus purgationis ſinamus adventare, & ubi diminutè operari viderimus naturam, impetúque eo cognoverimus defectuoſam fore talem evacuationem, verſus finem motûs manus adjutrices porrigemus naturæ, & motum illius promovebimus, ut ſimul cum naturâ deficiente totum opus perficiamus, juxta Galeni decretum 9. *Meth. med.* 5. quidquid hac de re alii ſentiant; aliâs enim eorum opinio fuit à me refutata.

Menſibus diminutis in promovendis ſecari poteſt vena in talo ante tẽpus motus, & in fine.

natura deficiente

134. Obſervandum tamen, aliquas eſſe mulieres, quæ ex miſſione ſanguinis animo delinquunt, aut maximo timore ex ſectione venę tentantur, quas preſtat evacuare per ſectam venam in talo, per tres, aut quatuor dies ante definitum

Quibus mulieribus nõ eſt mittẽdus ſanguis.

illud

mulieribus hermaphrodit secanda vena ex decreto Galenico tempus.

illud tempus, cum Galeno; ſi enim fluente ſanguine ſanguis mittatur, non ſolùm non promovetur ſanguis menſtruus, ſed ex animi deliquio, aut timore ita ſiſtitur, ut ampliùs per illum terminum effluere non ſoleat.

Menſibus in promovẽdis præſtat repetere ſanguinis miſſionem.

135. In promovendis menſibus ſectâ venâ in talo, ſemper præſtabit repetitis vicibus, bis, ter, aut etiam quater ſanguinem evacuare, quàm unâ evacuatione ſolâ totum negotium abſolvere: ſic enim meliùs ſanguis ad motum incitatur, & ſæpiùs motus faciliùs ad fluxum invitatur.

Sectio venæ ex talo meliùs fit ſub noctem.

136. Placet magis ſub noctem ex pede ſanguinem detrahere, ut ex aſſiduo motu, aut ſtatione & humores faciliùs deſcendant, & ex motu attenuati faciliùs profluant.

Crura abluenda, et perfricanda ante ſectionem venæ.

137. Per duos tamen, aut tres dies antè abluantur crura ex decoctis attenuantibus, & aromatibus aſperſis, & mox longâ fricatione deorſum trahendo invitetur ſanguis ad fluxionem ad inferna, & attenuentur humores mixti ſanguini.

Miſſionẽ ſanguinis ex talo præcedere debet exercitium.

138. Faciliùs etiam fiet voti compos, ſi ante hæc omnia, aut diebus præparationis exercitiis utatur, aut univerſi corporis, aut ſaltem partium infernarum, maximè autem lumborum.

Ante miſſionẽ ſanguinis ex talo fovenda regio uteri.

139. Præſtabit autem etiam ante ſanguinis miſſionem, ſi craſſum, & viſcidum humorem, aut ſanguinem ejuſdem conditionis obſtructionem in utero facere cognoverimus, priùs fomentis, & emplaſtris regionẽ uteri fovere; quorum

rum materia, cùm provectioribus hæc ſcribamus, ſylva autem præſidiorum apud ſcriptores reperiatur paſſim, & ſit extra noſtrum propoſitum, appenere non oppertunum eſſe cenſuimus. fomenta et emplastra pro regione uteri.

140. In decoctis menſes promovertibus exhibendis hæc adſit animadverſio, ut illorum magnam quantitatem concedamus, ut integris viribus ad uterum pervenire poſſint; atq; non ſolùm ſanguinem in venis exiſtentem craſſiorem attenuare, ſed & eum, qui in utero impactus, & obſtruens, impedimento eſt fluxui, ſecernere, & ſubtilem reddere. *Mẽſes promoventia per os ſint in multa quantitate.*

De Fluxu menſtruorum immodico.

141. QVemadmodum in ſuppreſſis menſibus, dum repetitâ utimur ſanguinis miſſione, dictum eſt, præſtare, non eâdem die illá repetere, ut modico illo temporis ſpatio imminutâ materiâ, & aliis interpoſitis & attenuantibus, & attrahentibus, natura meliùs aſſueſcere poſſet ad materiam per illam partem de more evacuandam: ita è contrà in revulſione hac ab utero per ſuperras partes bis, & ter eâdem die repetendum cenſerem; quòd & evacuatio ſanguinis urgeat, & retractâ quãprimùm materiâ, fluxio citiùs ſiſtatur, neq; tempus intermedium neceſſarium ſit concedere, ut in ſuppreſſione, ad parandam materiam. *In fluxu menſium immodico ſanguinis miſſio repetita eadẽ die facienda.*

142. In hoc affectu video multos vereri uſum *In menſi-*

medi-

...bus ... medicis quãdoq; purgandum.

medicamentorum ſolventium, quòd deorſum latus humor bilioſus, ac commotus, unde ſæpè is morbus provenit, ad uterum etiam feratur, aut compreſſione, quæ in egerendo humore fit, venæ dehiſcant magis, atq; magis profundatur ſanguis: quoniam tamen per eam partem evacuatio aut revulſiua eſt, ſi fluentis ab hepate, aut à liene, vel à toto materiæ motum conſideraverimus; aut derivativa, ubi aut acri, & calido per admixtionem bilis ſanguine fiat, aut à ſeroſo, aut pituitoſo; optimum ſemper erit, expurgato ab iis excrementis ſanguine, minùs fluxilem reddere, minúſque acrimoniâ irritantem, illúmque revocare à parte, ad quam fluit. Quòd ſi aliquod incommodum ex motu eveniat, aut compreſſione muſculorum ventris inciderit, cùm breviſſimum ſit, reſarcitur & revulſione, & humoris irritantis evacuatione.

Medicamenta tamen ſint cum adſtrictione.

143. Sint tamen medicamenta hæc aut per ſe cum aliquâ adſtrictione, aut adjectione adſtringentium aliquorum.

Rhabarbarum in menſibus ſuperfluis noxium

144. Rhabarbarum in hoc caſu fugiant Medici; quia, etſi adſtringentes aliquas partes habeat, potiſſimùm ſi non multùm maturum fuerit, quoniam tamen, inquam, tota illius ſolvendi vis in igneis & tenuiſſimis partibus poſita eſt, quæ faciliimè venas pervadunt, & etiam ſanguinem ſuo colore tingunt, & eâ ratione acutiem illi addunt, & calorem; cùm tot alia, & ſimplicia, & compoſita ſuperſint, ſatiùs ſemper duxi ab illo abſtinere, potiſſimùm cùm ab aliis

datum,

datum, obſervârim, multa in hoc morbo attuliſſe incommoda.

145. Poſt hujuſmodi remedia eâ ratione facta, cùm ea, quæ aut incraſſanti facultate, aut adſtringendi, maximè conveniant, unum in præſentia omittendum nullo modo eſſe cenſui, quo infinitas propemodum mulieres ab hoc morbo liberavi, inter ſecreta aliquando reſervatum, poſt adoleſcentibus, qui ſub noſtrâ tutelâ ad praxim medicam addiſcendam exercentur, etiã communicatum nunc omnibus, ad communem utilitatem, commune factum, quo ferè numquam fruſtra uſus ſum, modò exulcerato aliquo vaſe in utero fluxus is menſtruorum aliquam non habeat occaſionem; eſt autem omnino euporiſton, & facillimè parabile. Recipit autem aquæ libras ſeptem, in quâ incoquo cortices trium aurantium acidorum, aliquanto adhuc ſubviridium, & illas in philyras incido, & excoquo ad duarum partium conſumptionem, & factâ colaturâ, uncias novem vel octo potandas manè do: quòd ſi valentius medicamentum parare hoc ipſum volo, manipulum herbæ piloſellæ in fine excoquendum addo; validius adhuc redditur, ſi in aquâ Villenſi decoctio fiat, aut ſi in octo libris aquæ fiat, ubi duæ tertiæ partes per coctionem abſumptæ fuerint, & excolatum reliquum, chalybe indito ignito ſæpiùs, adhuc magis roboretur.

Remediũ præſtantiſſimum ad ſuperfluos menſes.

Remedium Sept.

De albis per uterum purgamentis.

Boethi uxoris albo profluvio laborãtis hiſtoria explicata à Gal.lib. de præcogn. ad Poſthumum.

146. CVm illud mihi ſemper ſit perſuaſum, in hoc morbo uterum non laborare per ſe, niſi cùm ex longo defluxu etiam pars ea aut laxatur nimiùm, aut refrigeratur, aut etiam aliquando ulceratur, ſed vel à toto corpore, aut à ventriculo, aut ab hepate, aut etiam à capite materiam illam transfundi, laudare ſatis non poſſum, quod Galenus *lib. de præcog. ad Poſthumum*, maximè neceſſarium eſſe duxit, ut aut totius, aut partis laborantis, & tranſmittentis rationem habeamus; nec ſufficere humores divertere, & evacuare & per alvum, & per urinas, ut fecit eo loco Galenus, qui non ſolùm diureticis, aſaro, & apio, & hydragogis uſus eſt, ſed longâ, & forti fricatione, cùm non ab hepate, aut à ventriculo tumor ille ventris inferioris, & fluxus aquoſus per uterum originem duxerit, ſed ex refrigerato nimiùm, & humente habitu corporis, & potiſſimùm carnibus partium infernarum, unde per longam, & validam fricationem, & ſimplicem, & cum melle coctо, non ſolùm revocabatur ab utero feroſa illa affluens humiditas, ſed incaleſcebat habitus corporis, & ita ſiccabantur carnes, ut ſanguis ad appoſitionem, & renutritionem tranſmiſſus non ampliùs recrudeſceret, aut in pituitam, ſeroſúmve humorem abiret, ſed nutriret, ſícque optimè nobilis illa matrona convaluerit; non igitur

igitur oportuit alia etiam adhibuiſſe, & exhibuiſſe præter ea, quæ tradidit eo libro ad auferendam intemperiem à toto, aut parte, ut cenſuit doctiſſimus Maſſarias meus, cùm non alia pars laboraret: unde excalefactâ, & ſiccatâ parte, ne denuò materia generaretur, ſatis fuit, genitam & per alvum, & per urinas ab utero revocare. Quod ſi aſaro, & apio uſus eſt, ad ducendam materiam per veſicam, quæ tamen etiã per menſes, & uterum ſolent evacuare; non videtur mihi reprehendendus, qui novâ generatione humoris inhibitâ, rectâ victûs ratione, potiſſimùm potûs parſimoniâ, & ſublatâ intemperie à parte laborante, nõ aliud habebat, quod faceret pro eâ curandâ, quàm genitam jam aquam evacuare, & à parte ad quam tota ferebatur, derivare; nempe hydragogis per alvum, diureticis per veſicam, & iis quidem, quę ſimul menſes prolicere poſſunt, qualia eſſe aſarum, & apium docuerat 5. & 8. *de ſimpl. med. facul.* ut etiam ſi qua excrementa pituitoſa, & ſeroſa in uteri venis, & utero ipſo reſiderent, aut ob craſſitiem retinerentur, ne aut corrumperentur retenta, aut intemperiem in utero inducerent, tandem etiam quamprimùm expurgarentur.

147. Ex quâ curandi ratione illud primò colligendum eſt, non hac ſolâ viâ incedendum eſſe in curando fluxu muliebri, aliâ enim viâ inceſſiſſe & alios Medicos Romanos, & Galenum ipſum, ex Hippocrate, & optimis quibuſque Medicis antiquis deſumptâ, conſtat ex capite illo: *Albũ profluviũ ſæpè curandum diverſa ratione a tradita à*

Gal. lib. de præcog. ad Poſthumum.

illo: mutâſſe autem poſteà Galenum ſentẽtiam, poſtquàm inunctâ ſtomachi regione ex unguento nardino pręcordia perſenſit frigida, & humida, ac mollia, non ſecùs quàm lac coagulatum, nondum tamen in caſeum concretum, ut ex hiſtoriâ illâ traditâ *lib. de præcog. ad Poſthumum*, *cap.* 8. colligitur.

In arena marina laborãtes ſepelire malum, & contra Gal.

148. Hinc etiam erroris arguendi ſunt, qui pro curando eo morbo, mulieres in calidâ maris arenâ ſepeliendas ex Galeni decreto cenſent; cùm tamen Galenus fateatur apertè, & cæteros omnes Medicos, & ſeipſum non ſine errore hoc remedium attentâſſe: ut magis ii ſint deridendi, qui etiam in fluviali arenâ Soli æſtivo nudas mulieres exponentes, ac demergentes, tentârunt morbum hunc evincere.

Albi profluvii vera curandi ratio.

149. Curari igitur poterunt ſimiles morbi, derivatâ, & ſimul evacuatâ materiâ per vias ſeceſsûs hydragogis, & diureticis per vias urinæ, eo modo, quem docuit Gal. *cap. illo 9. de præcog. ad Poſth.* Inter hydragoga noſtro tempore primum ſibi locum vendicat Mechoacani radix, & ſi aliqua admixta ſit bilis, Zialappa, tum & elaterium cum pilulis alephanginis, ſuccus ireos, ſylveſtris potiſſimùm, ſoldanellæ decoctum, & alia aut ex iis, aut ſimilibus compoſita. Præſtantiſſimum verò, & præſentaneum remedium ſunt, aquæ Thermales ſalſæ, ut Tettuciana, & ſimiles, quòd per vias ſeceſsûs humiditates deducant, & per hanc viam naturam aſſueſcãt eoſdem tranſmittere. Incaſſum tamen hæc omnia

fient

fient, niſi partis generantis hos humores rationem habuerimus, aut, ſi à toto generentur, totius; propterea in uſum ea ducentur, quę intemperiem partis aut totius tollere poſſint, puta, ſi frigida & humida fuerit, quod ſæpiùs evenit, aut ventriculi, aut hepatis, aut totius, excalefacientibus, & ſiccantibus conabimur evincere: commodiora autem hæc erunt, ſi, dum hęc pręſtamus, avocare ab utero materiam poſſimus, & in contrarium tractam evacuare; & ſudorificis potiſſimùm, ſi à toto ad uterum transfundatur; in quem uſum maximè commendari ſolet decoctum Guajaci: aut ſi intemperies hęc frigida & humida jecur etiam attigerit, quod ex radice, vel ligno Saſſafras paratur; ex quorum exemplo quàm plurima alia proponi poſſunt.

150. Animadvertendum tamen, non ſemper aut ſeroſum humorem, aut pituitoſum peccare; neque ſemper hunc eſſe expurgandum, neque ſemper calidis corrigendam eſſe cauſam efficientem: aliquando enim etiam bilioſa eſſe ſolet fluxio, & ab intemperie hepatis calidâ fieri, quod ſuis ſignis cognoſcitur; & tunc & talis intemperies erit corrigenda, & per ſuas vias genita materia bilioſa erit ab utero ad ſeceſſum corrivāda.

Purgamēta muliebria non ſemper frīgida, neq; calidis curanda.

151. Hinc communis error & mulierecularum & barbitonſorum, quin & indoctorum Medicorum, omnino erit fugiendus, exhibentium adſtringentia, quæ nullo tempore, nullâve occaſione unquam in uſum venire poſſunt, ut optime etiam annotavit Aëtius *lib.* 16. *cap.* 66.

In albis fluoribus adſtringētium uſus omnino fugiēdus.

adſtrictis enim locis, aut nobiliora membra invadent moleſta illa excrementa, aut retenta in malum habitum, aut hydropem laborantes ducent.

De Vteri præfocatione.

Præfocatis ex retento ſemine, odoratis vulva non inungenda.

152. VTeri præfocatio ut morbus eſt perniciofus, ita cùm ſolis mulieribus, & ſæpè ex improviſo adveniat, curationem ferè eæ ſolæ ſibi adſciverunt, ut inde quàm plurima errata introducta eſſe non ſit mirum: Inter quæ illud primum locum obtinet, quod in ſuffocatione matricis ex retento ſemine, in maturis virginibus, & viduis, internas vulvæ partes inungunt odoratis oleis, ex Zibeto, Moſcho, & ſimilibus, aut peſſaria talia imponunt; quibus, licet ob ſuavem odorem, uterus ſupernas partes petens deorſum alliciatur; quoniam tamen & titillatio excitatur, & appetitus Veneris promovetur, quaſi in furorem virgineum concitantur mulieres, & à compreſſione diaphragmatis retracto utero in proprio loco extenſus, quaſi turgente materiâ undequaq; movetur, ac ſymptomata propemodum indicibilia producit, læſo cerebro, & corde: hinc cordis palpitationes, & ſyncopæ, hinc pulſuum deperditiones, hinc dementiæ, læſo cerebro, concuſſiones omnium partium, convulſiones, & ſimilia.

Præfocatis bene o

153. Quare præſtaret ſuaves illos odores coxis in parte internâ prope pudenda alligare, quàm

quàm intrudere, ſic enim beneficio ſuavis olentiæ fruerentur, nec in illa tam magna incommoda inciderent.

lentia coxis applicanda.

154. Numquam faciem frigidâ in tali caſu aſpergant.

Facies frigida nõ aſpergẽda.

155. Minùs autem odoratis aquis.

Nec aquis odoratis.

156. Quinimò, ne vino quidem facies erit abluenda.

Nec vino.

157. Quamvis enim vini nonnihil vi etiam adaperto ore infundi poſſit, cum Hipp. *lib. de morb. mul.* cùm tamen eodem tempore malè olentia naribus admoveat, vino faciem lavandam non eſſe docet.

Pauxillũ vini concedendum, malè olentibus naribus appoſitis.

158. Titillationes aut digito medio impoſito, & perfricante os uteri, aut aliis inſtrumentis, ut ſemine excreto ſublevetur mulier, à Chriſtiano homine omnino ablegentur.

In præfocatis ex ſemine reiiciẽda titillationes.

159. Quam etiam ob cauſam peſſi illi ex aliptâ, ligno aloë, caryophyllis, Zibeto, & ſimilibus parata, licet diſcutere flatus uteri valeant, quin & ſemen promovere; quoniam tamen tentiginem maximam promovent, & Satyriaſim ſæpè inducunt, in hac ſuffocationis ſpecie ex retento ſemine non ita tutò in uſum duci poſſunt.

Peſſi odorati ĩ præfocatis ex ſemine reiiciẽdi.

160. Cerata ex Tacahamachâ, Caragnâ, Galbano, & ſimilibus, ut in hoc morbo ex retentis menſibus ob craſſitiem, aut putrefactis, non refrigeratis excrementis, ac ex flatibus à propriâ ſede dimoventibus, proficua ſunt; ita ubi ex ſemine retento, & putrefacto ortum duxerit, non ita ſecura erunt, niſi cum exſtinguen-

Cerata ex caragna, galbano, &c. ĩ præfocatis ex ſemine

non cōveniunt. tibus ſemen, aut refrigerantibus, & ſiccantibus, ut eſt agnus caſtus, & corallium, aliquid adjungamus.

161. Scio multas, quòd uterus deſcendat, ut in loco proprio retineant, ne hyſterici affectus excitentur, hujuſmodi ceratis ex Tacahamachâ uti, in umbilici autem cavitate imponere duo aut tria grana Moſchi: ſed quàm felici ſucceſſu, ipſæ viderint; ex calore enim corporis & lecti elevatis bene olentibus vaporibus, ſæpè in præfocationes incidunt. *Vſus moſchi ī umbilico præfocationē gignit.*

162. Cucurbitulæ ut infernis partibus, ut ſuris, & coxis, quin & ipſi pubi appoſitæ proficiunt; ita regioni umbilici applicitæ majori ex parte obeſſe ſolent. *Cucurbitulæ ī præfocatis ubi affigendæ.*

163. In eâ verò, quæ ex retentis menſibus concitatur, potiſſimùm ſi plenitudo ſubſit, ventri quomodocumque appoſitæ, noxas afferunt immedicabiles. *Cucurbitulæ præfocatis appoſitæ quādo malæ.*

164. In iis, etiam in paroxyſmo, modò cor non oppreſſerit, & vitales vires dejectæ non ſint, licet ex talo ſanguinem detrahere, ſed in minori ſemper quantitate. *Quando licet in paroxyſmo ſecare venam.*

165. Verùm, cùm ſæpenumerò habitus corporis totus refrigeretur, non ſolùm in paroxyſmo, ſed etiam poſt, maxima adhibenda eſt diligentia; nam licet ſuppreſſi menſes præceſſerint, quin & magna plenitudo, vehementia tamen ſymptomatum efficit, ut refrigerato toto, & viribus debilioribus factis, ab eâ ſit abſtinendum. *Quando non licet ſecare venam.*

166. In

Præfocatis ex flatu cucurbitula magna utilis.

166. In câ autem, quæ ex flatibus originem ducit, cucurbitulâ magna umbilici regioni applicata, vel inter umbilicum & pubem, præſtātiſſimum, ſi quod aliud, remedium eſſe ſolet.

Cucurbitula magna vētri applicanda cū pauco igne.

167. Hac tamen cautione, ut aut ex aquâ calidâ applicetur, aut cum non multo igne, potiſſimùm in præpinguibus mulieribus.

Sit ex perforatis.

168. Sit ex iis, quæ perforatæ ſunt in ſummitate.

Diu non adhæreſcat.

169. Diutiùs non permittantur adherere, ne, impedito tranſitu ſpirituum, pars ſubjacens in gangrænam ducatur; quod aliquando vidi.

De iis, quæ ad Partum non-naturalem pertinent.

170. NOn is ego ſum, qui populares errores gravidarum, obſtetricum, mulierum, & Medicorum in partu naturali, præter naturam, demortuo fœtu, ſecundis retentis, & aliis ad hoc negotium pertinentibus recenſere velim, quòd & id præter meum inſtitutum ſit, qui exceptiones potiùs Regularum, & ſingularia quędam à paucis animadverſa, quàm Canones hoc libro comprehendere decrevi. Potiſſimùm cùm libris ad hanc rem ſolùm attinentibus doctiſſimi viri, Ioubertus, Gallicâ linguâ libro ſcripto, & Scipio Mercurius, & in libro *Obſtetricis*, & in *Erroribus popularibus*, omnia ferè comprehenderint, in quibus circa rem hîc ſæpè peccare ſolent & mulieres, & vulgus Me-

dico-

dicorum. Canones verò curationum omnium morborum muliebrium diligentiſſimè proſecuti ſunt, præter antiquos Patres noſtros, Græcos, Arabes, & Latinos, ex recentioribus Mercatus, Mercurialis, & Maſſarias; ſolùm aliqua attingam ad munus ſuſceptum attinentia.

Obſtetricibus non temerè credendũ, ſed Medicus proprio iudicio dicta illarũ expendẽs, agat.

Primò animadverto, & frequenti experientiâ obſervavi, non eſſe temerè credendum obſtetricibus aut aſtruentibus graviditatem, aut negantibus, ubi agitur aut de promovẽdis menſibus, aut de ſecandâ venâ, aut purgando corpore, ob urgentem aliquem morbum; ſed Medicus diligentiam ſuam adhibeat, conjecturis agat, has cum dictis obſtetricum conjungat, & ſuſpenſo ſemper pede in re admodum judicatu difficili incedat; ne, ſi dicta ſolùm obſtetricum, aut mulierum ſequatur, nimis ſecurè incedens, abortum inducat, aut remediis deſtitutam languentem ſinat.

Obſtetricibus aſſerẽtibus fœtum mortuum, nõ temerè credendũ.

171. Si umquam tamen in ſimilibus caſibus aperiendi ſunt oculi, tunc ſanè quàm minimum obſtetricibus eſt credendum, etiam jurejurando aſſerentibus, cùm mortuum eſſe fœtum teſtantur, & valentibus medicamentis excludendum perſuadent; cùm ſæpenumerò multas viderimus, à quibus fœtum tamquam mortuum, aut excludendum, aut, quòd pejus eſt, ferramentis extrahendum eſſe cenſebant obſtetrices, & ſub ſuâ, ut ajebant, conſcientiâ jurabant, quæ non ita multò pòſt vivum, & bene valentem fœtum pepererunt.

172. Vt

172. Vt autem non ita facilè credendum eſt obſtetricibus, ita aures non ſunt præbendæ parturientibus, quæ difficultate partûs fractæ, & acerbitate dolorum commotæ precibus inſtanter efflagitant à Medicis, ut manus adjutrices porrigant, pulveres, decocta, aquas ſtillatitias porrigendo; quibus ſæpè fit, ut infans aut occidatur, aut irritata natura tempus debitum antevertat, unde aut acerbus excludatur, aut excluſus ante tempus à naturâ conſtitutum, non ſervet naturalem ſitum in exeundo.

Partus nō præ dinvandus à Medico ob preces parturientium.

173. Ob hanc ipſam cauſam, cùm partûs adeſt hæc tanta difficultas, laxantibus potiùs, & emollientibus res erit tranſigenda, quàm iis, quibus uti ſolemus ad expellendum fœtum mortuum, aut ſecundas.

Partu in difficili promoventia fætũ, aut ſecundas, ſæpè noxia.

174. Quòd ſi etiam ad hæc eſt veniendum, placidiora ſemper in uſum duci debebunt; ne, dum parturientem adjuvare velimus, & ipſius infantis excluſionem, ipſum, aut etiam matrem occidamus.

Fætũ excludentibus quando utendum.

175. Oleum amygdalarum, quod à noſtris mulieribus poſt partum paſſim exhiberi video, neque ſemper, neque cuicumque convenit: ubi enim commodè menſes fluxerint, neque vehementes adfuerint dolores, aut ſupervenire conſueverint, non ita ex ratione exhibetur; ſæpè enim ſubſequuntur ſubverſiones ventriculi, & alvus aliquando citatur: primiparis itaque raro convenit, quòd dolores illis ſupervenire non ſoleant, neque exploratum habeamus, quantum

Oleum amygdalinũ a partu neque ſemper, neque quibuſvis cõvenit.

tum fluere velit materia.

Febricitātibus à partu nūquam mittēdus ſanguis à ſupernis partibus.

176. Si ſupervenerit febris, aut inflammatio aliqua, numquam à ſuperioribus venis extrahendus erit ſanguis, quidquid alii ſentiant; ne retrahantur purgamenta: ſed ab infernis ſemper erit evacuandus.

De Morbis articularibus.

In podagræ principio quādo purgatio confert, et quando obeſt, & quomodo controverſia hæc tollenda.

Controversia

experientia

contra

177. QVamvis ſciam maximè controverſum eſſe, an incipientibus doloribus articulorum, potiſſimùm podagrâ, ex uſu ſit, medicamento electivè purgante humores evacuare, multis id affirmantibus, quòd humores fluxionem facientes evacuentur, revocentur, & ab articulis, ad quos fluunt, revellantur; evacuatâ enim materiâ, & minores ſuccedent dolores, & breviori tempore perdurabunt: experientiam hac in re multorum etiam afferunt, in quibus expurgatis humoribus medicamento, & dolores leviores fuerunt, & brevi evanuerunt. Repugnant huic opinioni alii, aſſerentes, cùm medicamento purgante humores ad inferna & attrahantur, & devehantur, ſæpè humores per ſe, & à medicamento commotos vehementiùs irruentes, majori etiam impetu, majori copiâ, & magis affatim ad articulos pedum, & ad genua affluere, ſicque & vehementiores efficere dolores: & ob hanc unā cauſam, dicunt, & Galenum, & omnes ſcriptores tam Græcos, quàm Mauritanos, & Latinos,

magis

magis commendâſſe evacuationem factam per vomitum, ut in contraria humores revellamus: *(Vomitus.)* ſua & ipſi adducunt experimenta; quinimò longâ quadraginta annorum experientiâ comperi, purgationes in initio factas aliquibus bene ceſſiſſe, aliis multis peſſimè. *(Autoris experientia.)* Cujus rei cùm diligenter cauſam inveſtigarem, cenſui, niſi diſtinctionem hac in re adhibuerimus, facilè nos aberraturos; *(distinctio.)* cũ enim in podagrâ, & arthriticis doloribus adſit & materia fluens, & robur partis expellentis, & imbecillitas recipientis, ſi prævaluerit copia materiæ, aut robur partis propellentis, citra controverſiam quamprimùm tentandum eſt materias illas evacuare, & fluxionem à pedibus avocare, *(quando purgandum.)* id verò aut vomitu, aut medicamento expurgante; ſic enim, ſi ſeroſa fuerit materia, quod frequentiſſimum eſt, aut bilioſa, calida, & ſubtilis, in principio & revocabitur, & evacuabitur, aut ſaltem imminuetur; aut ſi craſſior fuerit, cùm ſemper à [illegible] ad motum adjuvetur, ſaltem impetum fluxionis refringemus. Quòd ſi laxitas, & imbecillitas articulorum ſit cauſa fluxionis, ita ut levi quâcumque quantitate materiæ in corpore collectâ, ad illas partes natura tentet transfundere, & ſeſe exonerare, dato medicamento purgante, & fluxionem concitabimus, & naturam imbecilliorem reddemus; *(quando non purgandum.)* hæc verò diſcernemus ex ſignis exuberantis materiæ, utpote ex gravitate capitis, ubi ſæpiſſimè ſcimus aggregari materiam, & inde defluere; aut aliarum partium, *(quomodo discernendum.)*

ut ex ſignis debilitatis articulorum. Faciliùs autem diſcernemus, an purgante medicamento utendum ſit, an abſtinendum, ex experimento facto: ſi enim ſemel aut iterum tentatâ purgatione, & ingraveſcant dolores, & diutiùs perdurent, ab illâ in poſterum abſtinere oportebit: ſin autem meliùs ſe habuerit, aut ſaltem brevior factus ſit morbus, omnino intrepidè erit corpus purgandum.

Purgatio ĩ podagra cũ facienda, eſt ſtatim faciẽda.

178. Cùm verò, ſi purgandum eſt, in principio id faciendum ſit, fruſtra præparatur ſyrupis materia, cùm nec putrida ſit, ut coctione indigeat; ſit autem aut ſeroſa, & tenuis, quę ſtatim expurgari poteſt, Galeno magiſtro, *lib. Quos, & quando purgare expediat*, aut ſanè bilioſa, tenuis, non putrida, quæ facilè expurgatur, nec coctione indiget, quòd ſit ſine putredine: cum tamen craſſa aliquando ſuperſit, præparari poterit, & attenuari, ut faciliùs, ſi non reſolvatur per inſenſibilẽ evaporationem, evacuari poſſit.

Podagricis quãdo ſanguis mittẽdus, & quando non.

179. Miſſio ſanguinis per ſectam venam ut maximè laudatur, ad præcavendam podagrã, ſi vere, vel autumno fiat, ubi corpus multo ſanguine ſit refertum; & ad eandem curandam, ſi humores mixti ſint cum ſanguine: ita ſi ſeroſi fuerint humores, & frigidi, & ſi à partibus externis capitis defluat materia, fruſtra tentatur tale remedium, quòd habitum corporis refrigeret, & hujuſmodi humori præſtet occaſionem.

Podagra

180. Quin ubi frequentiùs hujuſmodi podagricæ

dagricæ acceſſiones homines invadunt, ſæpiúſque aliquem afflixerint, niſi ſumma adſit plenitudo, qualis in ebrioſis, & vinoſis aggregari ſolet, hujuſmodi remedium erit omittendum, quòd crudis humoribus tunc det occaſionem, habitum corporis refrigeret, nec curſum humorum extra venas cohibere poſſit.

frequẽter infeſtatis rarò ſanguis mittendus.

181. Repellentia quamvis paſſim in principio, evacuato tamen priùs corpore aut ſanguinis miſſione, aut purgatione, commendentur à Galeno, Aëtio, Paulo, & cæteris; auſim tamen affirmare, rarò tutò in uſum duci poſſe; ſi enim dolores vehementes articulorum non priùs miteſcunt, quàm ubi materia illa maximè calida ad externa prolabitur, tumorem, & ruborem in parte excitans, quomodo repulſa refrigeratis externis partibus non morbo occaſionem augebit, exitum impediens? Quòd ſi adſtrictio repulſioni juncta ſit, magis etiam lædet. Sed verò jam ex parte fluxa materia dolorem excitãs, nónne etiam, ſi eâ refrigeratâ dolor imminuatur, craſſeſcet magis, magíſque impingetur, & ſubinde contumaciorem morbum efficiet? Non niſi igitur ſæviſſimis doloribus, omnem ad ſe curationem trahentibus, veris repellentibus utemur, frigidâ, aceto, farinis admixtis, pſyllio, lenticulâ paluſtri ex aquâ & aceto, & ſimilibus. Securius eſt oleum roſaceum, quod vocant Completum, quamvis enim refrigeret, & aliquo modo repellat, vi tamen olei laxante tranſpirationem non impedit, neque partem conſtipat,

Podagra laborantibus repellentia rarò conveniunt, & cur.

aut adſtringit: quare præſtat anodynis uti, lacte cum roſaceo, vitello ovi cum eodem, ſucco caſſiæ fiſtularis ex oleo roſato, vel amygdalino extracto, & ſimilibus.

In podagra oleū ſalitum in fine optimum.

182. Quoniam autem ex curandi ratione hac magis tutâ, articuli aliquo modo laxati redduntur, placet ex Galeni præcepto, 2. *de ſimpl. med. facult. cap.* 18. & Aëtii, articulos poſt podagram oleo ſalito, aut ſimplici, aut roſaceo completo perfricare: omnibus enim, ait Aëtius, qui hoc modo fricantur, inſitus calor augetur, quod præter naturam eſt, diſcutitur, recrementáque conſumuntur, & affecta membra redduntur robuſtiora, ut ampliùs eorum doloribus non ſint obnoxia.

Oleū ſalitum ante declinationem malum in podagra.

183. Animadvertendum autem, eo nequaquàm utendum eſſe, doloribus urgentibus; cutis enim conſtipatione aliquâ factâ, vehementiores redderentur dolores, majórque humorum ad locum fieret attractio, quin & eorundem, & vaporum impactio: quare convenit, ubi dolores remiſſi ſint, aut evanuerint, tunc enim frequentiſſimus illius eſſe debebit uſus, Aëtio teſte ex Phylagrii ſententiâ, & quotidianus uſus id docet.

Oleo ſalito inungere non ſatis eſt, ſed perfricare oportet.

184. Non ſufficit autem inunctio ſimplex, ſed perfricandi erunt articuli oleo illo ſalito, ut ſalis vis terreſtris, & craſſa altiùs penetrare poſſit.

Sal quomodo oleo

185. Quoniam autem ſal oleo non liqueſcit, & ſalis micæ olei imas partes ſolùm attingunt, & vix

& vix

& vix ſalſedo oleo communicatur, ſoleo ego ſalem tritum ſubtiliſſimè in vini calidi leviſſimâ portione paulatim colliquare, mox ſalem illum colliquatum aſſiduè ſpatulâ cum oleo agitare; & ſic oleum ſalſedinem contrahit: Vel in ſubtiliſſimum pollinem ſalem contritum, & oleo admixtum ſemper, antequàm in uſum ducatur, diligenter concutiemus.

admiſceatur, ſi ſal oleo non liquatur.

modus autoris commiscendi oleo salem.

De Morbo Gallico.

186. IN Venereâ hac lue curandâ multa ſanè annotare potero, cùm illud verè affirmare auſim, poſt delatū à novo Orbe ad nos hunc morbum, me fortaſſe multò plures hoc morbo laborantes curâſſe, quàm quiſquam alius, quòd præter innumeros in magnâ hac urbe paſſim curatos, per quadraginta annorum ſpatium magni illius Hoſpitalis Brolii, in quo ſolus is morbus curatur, & ſæpenumerò vere ſolo ſeptingentis, quà decoctis, quà inunctionibus, & ſuffumigiis curatio adhibetur; reliquo verò tempore ſaltem ducenti ex ulceribus ſemper curantur, purgato diligenter corpore, & multis etiam & pulviſculis, & electuariis, alexipharmacis præterea exhibitis; curam in adoleſcentiâ mihi demandatam ſemper retinuerim, & adhuc in hac ætate retineam, ob multas cauſas; tùm potiſſimùm, ut adoleſcentes, & novitios in hoc morbo curando poſſem exercere. Vnde etiam anno præterito, multis poſtulanti-

Gallici morbi curatio Auctori quomodo frequens, & in ea multa obſervare quomodo potuerit.

bus, diebus, quibus à Moralibus, & Politicis iis meis lectionibus vacare conceſſum erat, pluribus ſermonibus totam hanc de lue Venereâ tractationem comprehenſus ſum. Ex quibus aliqua, quæ in curatione hujus morbi ſingularia occurrunt, excerpta hoc loco annotanda mihi ſumpſi.

complexus.

Morbi gallici curatio diverſa, morbo vix inchoante, & progreſſo.

Primò igitur illud annotandum, non eandem eſſe curationem luis hujus primis diebus communicatæ, & ubi altiùs radices egerit, ſedémque, quam hepar ſemper cenſui, occupaverit: ſæpè enim malâ illâ qualitate, mediante recremento aliquo ſuperficiei penis, aut fęminei pudendi, communicatâ, externas ſolùm partes occupat, ulcuſculo carioſo, aut ſimilibus excitato, quo exſiccantibus curato, aliquando penitiores partes non attingit, quâ occaſione neque mittendus erit ſanguis, neque purgandum corpus, ne, quæ externis partibus ſolis adhæret contagio, agitata magis diffundatur, magíſque ad interna trahatur, unde verè morbus contrahatur. Neque verò timendum eſt, ne contra medica præcepta agamus, quibus cavetur, ne umquam localibus utamur, antequàm univerſum ſit inanitum: Id enim veriſſimum eſt in morbis à causâ internâ ortum ducentibus, non autem in iis qui ab externis; nam in morſu venenatorum animalium omnino ad externa evocamus, ſiſtimus, ac ad cutem trahimus, denique non purgamus; ut commodè in ſcabie recenter contactu communicatâ, in quâ ſæpiſſimè citra purgatio-

nem

nem cuti emendandæ, & ſcabiei tollendæ ſolùm inſiſtimus.

187. Neq; tamen placet, quod ab Empiricis paſſim commendari video, ut indiſtinctè quibuſvis cibis, & cujuſcumque conditionis utantur, multáque paſſim ingerant, potiſſimùm ubi bubones appareant, nec ita facilè eleventur; quomodo enim naturam opitulantem ad expulſionem habebimus, aut ad ſui conſervationem, ſi illam multitudine ciborum, aut malâ qualitate obruemus? *Bubonibus nõ exeũtibus, non multa ingerẽda, neque quibuſvis veſcendũ, cõtra Empiricos.*

188. At ne inediâ etiam macerandum eſt corpus, ne internæ partes alimento debito deſtitutæ, ab ambitu corporis, & externis partibus attrahant. *Morbo gallico inchoante, tenuis victus malus.*

189. Exercitium, quod alii injungunt, potiſſimùm in bubone promovendo, ut non poſſum non commendare, ita ſi excedat, ſæpè officere poteſt, apertis nimiùm meatibus, & exhauſtis internarum partium ſpiritibus, quâ occaſione virus externum ſepè ad interna remeat: quinimò ſi ab exercitio ſudor promoveatur, abſtergi debet, ne apertis meatibus cum recrementis qualitate malâ infectis remeet, & interna inficiat. *Gallico morbo inchoante exercitiũ validum ſæpè malum.*

190. At verò ne decipiamur, diligenter in carie apparente obſervandum eſt, ſi à congreſſu Venereo per quatuor aut quinque dies caries illa apparuerit, an potiùs progreſſu temporis: ſi enim primum illud evenerit, ſignum erit, ortam eſſe ex ſordibus communicatis, & tunc nullâ *Carie gallica apparente, quo modo trãſigenda curatio.*

præcedente corporis univerſali evacuatione, exſiccantibus ſolùm totum negotium tranſigemus: ſi verò ex labe hepati communicatâ illud fieri judicabimus, tunc evacuato corpore, alexipharmacis rem abſolvemus,

In gonorrhææ curatione, quo modo procedẽdum.

191. Sic & in gonorrhœâ procedendum: aliquando enim à concubitu ſtatim evenit, validâ exiſtente naturâ, & ſtatim propellente per eam partem virulentiam contractam; & tunc nullo modo per multos dies erit cohibenda, ſed ſinenda, ſubluendum ſolùm quod adhæret. At progrediente tempore ſi non deſinat, aut ſi novum aliquod ſymptoma ſuperveniat, jam providendum eſt ſedi, & evacuato corpore, alexipharmacis edomare vim morbi, vel potiùs malam qualitatem tentabimus.

Quomodo procedendum in curatione, bubone gallico apparẽte.

edomuisse.

192. Idem in bubone apparente: ſi enim primis diebus apparuerit, quoniam robur arguit facultatis propellentis luem illam ad ignobilem partem, omnino actio illa erit adjuvanda, nec purgatione, aut ſanguinis miſſione evacuandum erit corpus, ne revocemus naturam à motu illo: & ſæpè talem evacuationem aperto bubone totam vim morbi edomâſſe conſtat, omnémque virulentiam evacuâſſe.

In bubone contumaci aliquando purgandũ corpus.

193. Obſervatum tamen eſt aliquando, tantâ mole humorum premi naturam, & adeò craſſam, & contumacem eſſe materiam, ut, quamvis aggrediatur natura tale opus, ſuccumbat tamen oneri, nec ad glandularum locum poſſi materiam totam propellere, inchoatúmque

opus

opus relinquat; in quo caſu ſæpiſſimè expertus ſum, ſublevatâ naturâ à mole, & ſarcinâ, evacuato corpore, fœliciùs omnia ceſſiſſe, tumorem in debitam menſuram eſſe elevatum, & materiam duram, & contumacem ad ſuppurationem eſſe deductam.

194. Vbi virulenta hæc qualitas ſedem jam occupaverit, & morbus Gallicus jam factus ſit, radicéſq; jam egerit, edomari illa debebit, atq; alexipharmacis evinci: expurgari autem antè corpus debebit, ſed non ab initio ſolis lenientibus agendum; cùm enim ii humores veram coctionem non admittant, ſed in eo genere ſint, ut ſolùm præparari ad evacuationem debeant, lenientibus & abſtergentia ſunt adjungenda, & aliqua etiam verè purgantia, ſed in minori quantitate; & hæc verè ſunt minorantia.

Gallico morbo progreſſo purgandum. In gallico morbo in principio leniẽtibus abſtergentia, et purgantia adiungẽda.

195. Quin, ſi in aliquo morbo, in hoc maximè validioribus eſt agendum; tum quòd ſæpè rebellis, & contumax eſt materia, puta, lenta, & viſcida, & ſæpiùs aduſta; tum maximè, quia, cùm per externa prorepſerit, & jam bonâ ex parte extra venas ad carnes, & ſolidas partes pervenerit, non poteſt niſi validis medicamentis educi.

In gallico morbo validis purgantibus agendum.

196. In decoctis pro diluendis ſyrupis, aut in ſyrupis ipſis variis pro variâ materiâ, cui potiſſimùm inſidet virulentia illa, ſemper admiſcendum erit aliquid ex iis, quæ alexipharmacâ facultate virulentiæ illi adverſari poſſunt, atque illam edomare, Guajacum, Sarza parilia, China,

In ſyrupis pro morbo gallico addenda alexipharmaca.

na, aut ſaponaria; ex quorum uſu ſæpiùs expertus ſum, poſt repetitam purgationem, & multos aſſumptos ſyrupos adeò imminuta fuiſſe accidentia, ut multi ſe jam convaluiſſe cenſentes, cætera auxilia reſpuerent, & niſi admonuiſſem, refractam ſolùm eſſe vim morbi, non convulſam, vix alia auxilia ampliùs admiſiſſent.

Pilulæ in fine purgationis in morbo gallico præferendæ.

197. Poſtremum quod in purgatione repetitâ ſumitur medicamentum, placet eſſe in formâ ſolidâ, qualia ſunt ſub pilularum formâ; quòd & à longioribus attrahant, & ſi qua à medicamentis, aut ſyrupis commota ſint recrementa, faciliùs poſſint educere.

Syrupi ſolventes in morbo gallico cõmẽdandi.

198. In repetitâ preparatione humorum laudo admiſcere ſyrupos compoſitos ſolventes, ut ſyrupum Montani, de fumariâ compoſitum, de polypodio, de cichoreâ Nicoli, vel Gulielmi, pro varietate materiæ, quidquid dicant recentiores, & potiſſimùm Maſſarias doctiſſimus; neque enim impeditur coctio, quæ nullibi in tali materiâ exſpectatur, ſed paulatim præparatam materiam, cui virus inſidet, evacuamus.

Pulviſculi ſolventes, & electuaria in gallico morbo cõmendantur.

199. Quinimò, ubi maximam ſupereſſe adhuc materiæ copiam cognoverimus, optimum eſſe cenſeo, antequàm ad vera alexipharmaca veniamus, potiſſimùm autem ante inunctiones, aut ſuffumigia, pulviſculis, aut confectis ex ſolventibus paratis, Senâ, Mechoacano, Ziallappâ, Turpetho, Hermodactylis, & ſimilibus, pro varietate materiæ exuberãtis, additâ æquali ferè ad omnia quantitate Sarzeparilię pulve-

rizatæ.

rizatæ, exhibitis, materiam illam imminuere, ut quæ reliqua erit, aut per ſudorem propelli poſſit, faciliúſque virulentia per univerſum corpus diſperſa edomari, atq; evinci; aut ſi per os expurganda ſit, peculiari argenti vivi facultate, mole ſuâ non ſuffocet, aut graviſſimæ illa, quæ aliquando ſolet, ſymptomata non inducat.

200. In decoctis ex iis paratis, quæ alexiteriâ facultate, & antipathiâ quâdam virus illud evincunt, & ex corpore pellunt, ut quod ex Guajaco paratur, primò veniat cõſiderandum, illúdque primùm animadvertendum, non eſſe illud in uſum ducendum, quod annoſum eſt, nimis craſſos truncos habens, atque per omnia vetuſtatem redolens, quod paſſim Empirici faciunt, ut acrimoniâ illâ perfectionem medicamenti arguentes ægris ſuis imponant; cùm calor naturalis in tali ligno jam ferè ſit abſumptus, & vis ejuſdem effeta reddita, humidum ſubſtantificum, & oleaginoſa pars abſumpta, aucta ſiccitas, ſive potiùs ariditas ſine pinguedine; nam ob has cauſas, cùm multas partes terreſtres decoctum tale habeat, numquam clareſcit, & terreſtres illę partes cum auſteritate quâdam acres etiam perſentiuntur. *Guaiaci ſpecies in morbo gallico quæ fugiēda.*

201. Neque tamen etiam truncos illos minores laudo; minimus enim illis ineſt vigor, & calor humiditate ſuperfluâ hebetatur, & facultas illa à totâ ſubſtantiâ tamquam in infante eſt imbecilla. *Guaiaci trunci iuniores invalidi.*

202. Eſt tamen ſpecies quædam Guajaci, quę *Guaiaci*

Species ſaporis acris, & turbidũ decoctum faciens, reiiciẽda.

numquam in uſum ducenda eſt, quæ nigrorem verum in medio non habet, ſed coloris eſt ſubobſcuri cum quâdam viriditate, quæ decoctum facit omnino turbidum, quod numquam clareſcit, tum maximâ acredine & in gulâ, & faucibus ardorem excitat; ob craſſas autem, & terreſtres partes majori ex parte in ſplene, nonnumquam etiam in hepate obſtructiones inducit; Empirici ſylveſtre lignum ſanctum appellant: ſed cùm apud ſcriptores nullibi reperiam duplicem hanc ſylveſtris, & domeſtici differentiam, potiùs ratione ſoli has qualitates acquirere cenſerem.

Guaiaci ſcobs neq; craſſior ſit, neque in pollinẽ ducta.

203. Animadvertendum etiam, ne aut in craſſiores particulas, aut in nimis ſubtilem pollinem minuatur; illud enim impedit, ne virtus ligni bene aquæ impertiatur; hoc autem efficit, ut difficillimè clareſcat decoctum, ſed ſemper ferè ebibatur turbidum, unde obſtructiones in ſplene, aut hepate.

Vinũ optima materia pro parandis decoctis in cura morbi gallici.

204. Abſurdum eſt, quòd viri quidam alioqui doctiſſimi etiam ſcriptis editis cenſuerunt, non poſſe fieri decocta ex vino, aut ſaltem ex vino ſolo, ſed infuſionem fieri debere ex aquâ, mox hanc diutiùs excoquendam eſſe, addendúmque in fine vinum, quod hoc cenſeant ineptam eſſe materiam infuſioni, quódque tamdiu excoqui nequeat, quamdiu oporteret ad elicien dam virtutem medicamenti: certum eſt enim, & in chymicis extractionibus experientiâ comprobatur, nihil eſſe aptius ad extrahendas medica-

dicamentorum facultates ipſo vino, aquâ vini, & aceto; quòd igneis, & calidis, ſubtilibúſque partibus penitiora quæque permeans, intimiorem quamque facultatem poterit extrahere, & in ſe concipere: verum quidem eſt, non adeò longam pati coctionem, ſed aut longâ infuſione id compenſari ſolet, aut in duplici vaſe ſolet exequi. Parare ego decoctum ſoleo in morbo inveterato, cum malo habitu, & materiâ frigidâ prædominante, ex vino, quo aliquos apud alios deſperatos perfectè curavi. Paratur autem hoc modo: Factâ infuſione corticis ligni ſancti optimi, craſſo modo contuſi unc. xviij. in vini albi optimi, ut quod apud nos *Vernatia* dicitur, boccalibus noſtratibus decem & octo (ſunt autem libræ medicinales xxxxij.) per duos dies excalefacto priùs vino, & ſemper per duos illos dies in duplici vaſe, vel cineribus calente: pòſt fit lento igne vel in duplici vaſe elixatio ad conſumptionem tertiæ partis; quo utatur ægrotus & manè loco ſyrupi, & pro potu in cibis; ſumet manè unc. vij. & poſt horam proliciantur ſudores; in prandio autem, & in cœna, non excedat unc. xiv. Utiliſſimum eſt etiam iis, qui inunctione factâ ex argento vivo non convaluerunt, & portio aliqua argenti vivi relicta eſt in corpore.

Vernatia ſive vinũ medicatũ pro morbo gallico.

decoctum ligni sancti ex vino praestantius

aliis offecto.

contra argentum vivum relictum in corpore.

205 Sunt, qui utuntur decocto ſolvente ex Guaiaco, Sarzâ, vel etiam Chinâ, ex Senâ, Turpetho, Hermodactylis, aliquando etiam veratro nigro, addito ſemper carduo benedicto,

Decocta ſolventia in gallico morbo iu-

rò in uſū veniant.

ut Braſavolus, & Matthæolus, & alii. Hæc ſanè in robuſtiſſimis, & quibus ſudores aut non proſunt, aut prolici non poſſunt, meâ quidem ſententiâ, in uſum venire poſſunt: ſi enim pulviſculis, & electuariis aliquando, ſi non ad reſtinguendam, ad imminuendam ſaltem labem felici ſucceſſu utimur, cur id etiam cum decoctis præſtare non poterimus? non tamen adeò eſt ſecurum, cùm aliquando inſequi ſoleant graviſſimæ dyſenteriæ. De ſudore.

Sudores proliciēdi aut in hypocauſto, aut in lecto, ſed quæ cautio adhibēda.

206. In ſudore proliciendo, ſi ſponte ab aſſumpto decocto non fluat, uti tutò poſſumus aut hypocauſto, aut capſulâ cum igne in lecto: ſed in poſteriori hoc diligentia adhibenda eſt, mutanda eſſe linteamina, ne ſordes infectæ jam expulſæ iterum remeent, quod à paucis obſervatum video: quapropter hypocauſtorum uſus, ſi tolerari poteſt, multò tutior eſſe ſolet.

Evaporatoriis in calidis & ſiccis naturis utendum.

207. In calidis, & ſiccis temperaturis, & emaciatis vi morbi, ſudores commodè evaporatorio proliciemus.

Inter ſudandum nō frequēter purgādum.

208. Vbi ſudores commodè profluunt, non adeò frequenter intermediis medicamentis corpus per ſeceſſum evacuabimus; revocātur enim humores à ſuperficie verſus centrum, impediūtque ſaltem, aut difficiliorem propterea reddunt ſudorem, corpúſque imbecillius faciunt.

Sudores nō ſtatī ab aſſumpto ſudorifero proliciēdi.

209. Non ſtatim ab aſſumpto ſudorifero arte promovendus eſt ſudor, ſed poſt horam, intercedente, ſi fieri poſſit, ſomno. Decoctu Chinæ.

Chinæ ra-

210. In radicis Chinę decocto parando, cùm

ſoleant,

chına elect. baiouhi 100

ſoleant, ſi recens fuerit, & non carioſa, unciam unam illius in decem libris aquæ, vel ſi ſelecta non fuerit, & antiqua, duas ejuſdem uncias in libris duodecim aquæ excoquere; multi etiam Medici, ut nimiæ impenſæ rationem habeant, cùm multi totam illam decoctionem unica die abſumere nequeant, vereantur autem, ſi in alterum diem conſervent, ne aceſcat, dimidiam Chinæ portionem in dimidiatâ aquæ quantitate excoquunt, & aut dimidias, aut duas tertias conſumunt, ſic cenſentes & indemnitati crumenæ conſuluiſſe, & decoctum æquè validum paraſſe: ſed maximè decipiuntur, & ſi guſtûs judicium non ſubtraxerint, facilè cognoſcent, potentius multò eſſe primum illud decoctum, quàm ſecundum; & ratio eſt in promptu, quia non ſatis eſt dari proportionem radicis ad aquam, ſed ſpectãdum maximè tempus coctionis, & actionis caloris ignis, & reactionis aquæ. Ad extrahendam enim facultatem ex duriſſimâ radice, & ſicciſſimâ, & aquæ communicandam; cùm quatuor, puta, horarũ ſpatium intercedere debeat, quantum conſumetur in abſumendis per elixationem ſex, aut octo libris aquæ, ſi dimidiatâ quantitate impoſitâ Chinæ, puta, ſemiunciâ, libris ſex aquæ, dimidium conſumere ſinamus; aut duæ tertiæ partes, minori ſpatio quàm duarum horarũ abſumetur, minùs aquâ actioni ignis reſiſtere valente? Neque verò quis dicere audeat, datâ minori ignis quantitate, & magis lento igne ſi fiat coctio, poſſe nos huic

Dicis decocto in parando cõmunis error Medicorum.

incom-

incommodo contrà venire: nam ad extrahendam vim hanc ex ſolidiori ſubſtantiâ, debita quoque ignis quantitas concurrere debet.

Sarſæ parilíæ decocto Guaiaci pars ſẽper miſcẽda.

111. In Sarzæ pariliæ, quam in edomandâ hac lue, & ſuperandis ſymptomatibus primas ſemper tenere cenſui, decocto, illud obſervandum, numquam ſolam in uſum ducendam eſſe; cùm enim laxante quâdam facultate prædita ſit, & ſapore fatuo, adeò eos, qui illâ utuntur, nauſeabundos reddit, ut ob imbecillitatem virium ex ciborum averſione multi illius uſum omittere cogantur; adjicienda igitur tertia, vel quarta pars ligni Guajaci; quinimò apud nos Mediolanenſes decoctum Guajaci ſolius vix in uſum duci poteſt, ob temperamentum calidum, & humidum, & ob hepar ejuſdem temperaturæ.

Sarſæ decoctũ æſtate parãdum cũ maiori quantitate aquæ fieri debet, & cur.

212. Obſervandum autem, cùm æſtate paratur, cùm minor quantitas decocti paranda ſit, majorem eſſe debere aquæ quantitatem, quàm hyeme, ut longiori cocturâ tota vis Sarzę communicari poſſit ipſi aquæ; nam quemadmodum in decocto Chinæ dicebamus, non ſolùm eſt obſervanda proportio aquæ ad medicamenta, quæ ſimul excoquuntur, ſed etiam proportio temporis coctionis, tum ut communicetur vis aquæ, tum ratione actionis ignis caliditate & ſiccitate, tum reactione aquæ cum humiditate, & frigiditate.

Guaiaci decoctum

213. Cur autem Guajacum, cùm durius ſit, & ſolidius, non tantam aquæ quantitatem expoſcat,

poſcat, neque tam longam cocturam pro extractione virtutis alexipharmacæ, ut China & Sarza, ſecùs quàm cenſuerit doctiſſimus Rudius, qui temporis coctionis rationem non conſideravit; in cauſa eſt humiditas illa aërea, & oleaginoſa Guajaci, in quâ potiſſimùm facultas illa alexiteria reſidet, quæ faciliùs & extrahitur, & communicatur aquæ, quàm quæ in Sarzâ eſt, quæ quamvis rariori ſit ſubſtantiâ, & minùs ſolidâ, exſucca tamen eſt, & arida, & in hac tota poſita eſt facultas Sarzæ. China tamen multò majori indiget & aquâ, & cocturâ, tum quoniam duriſſima eſt, tum quia, arida cùm ſit, nullam etiam habet oleaginoſam ſubſtantiam.

cur minùs longa coctura egeat, cùm durius ſit.

214. Sed quoniam ſæpenumerò evenit, ut aliqui vel vi morbi, vel procraſtinatis remediis, vel Medicorum inſcitiâ, ab hoc morbo macerati, & ad extremam tabem deducti ſint, ut nulla ampliùs ſupereſſe ſalutis ſpes videatur, ne etiã ii ope medicâ deſtituti remaneant, remedium quoddam proponam, quo quàm plurimos ex iis ad optimum ſtatum deduxi, ſimúlque virulentiam exſtinxi, & à tali tabe omnino curavi. Eſt verò conſumptum quoddam, quod ſolâ alexipharmacâ qualitate, ſine ſudore ullo, ſed mediantibus pinguedinoſis carnis partibus, alimenti vim ſumens, & in ſubſtantiam aliti verſum, & vim illam virulentam evincit, & abſumit, & ſanguinem generat alexipharmacâ illâ qualitate præditum, ut malâ illâ qualitate evictâ, in aliti bonam ſubſtantiam vertatur. Sic autem

Sarſæ decoctũ mirabile ad tabidos ex morbo gallico.

Preparatio Sarſe decocti ex Autore ad tabidos ex lue

autem paratur: Rec. Sarzæ pariliæ electæ minutim inciſæ unc.vj. infundatur per horas viginti quatuor in libris quindecim aquæ calentis, ita ut lenem calorem conſervet, & operculo bene occludatur vas, mox lento igne decoquatur, ita ut nihil exhalet, donec quinque libræ abſumptæ ſint, & tunc cochleari perforato extrahatur Sarza, & tundatur in marmoreo mortario, mox eidem aquæ reimponatur, addendo carnis vituli macræ libras tres, ſeminum coriandrorum præparatorum, unc.1. aut eorum loco aut ligni ſancti raſi tantundem, aut ſantalorum citrinorum minutim inciſorum drach.iij. pro variâ hominum, & prædominantium humorum conditione, & bene operto vaſe, iterum lento igne ſimul ebulliant, donec remaneant libræ quinque, & in fine aromatizentur cum drach.iij. cinnamomi electi; mox fiat colatura cum forti expreſſione, & reſervetur in vaſe vitreo, vel vitreato; de quâ ſummo manè per quatuor horas ante cibum capiat æger unc. vj. aut vij. veſperi autem iiij. aut v. uncias ante cęnam, vel per tres horas antè; aut ſi tempus non intercedat commodum, immediatè ante alios cibos: quòd ſi in æſtate verſemur, aut febris hectica adjuncta ſit, ſimul cum Sarzâ pariliâ indere ſoleo hordei excorticati uncias iiij. atque in aſſumptione hujus decocti per quàm plurimos dies perſeverandum eſt, ita ut ad centeſimum quandoque diem perveniam.

215. Non omittendus hoc loco uſus alterius

decocti

decocti alexipharmaci facilè parabilis, pro pauperibus optimi, ex ſaponariâ, herbâ vulgari, & omnibus notâ, parandi; quin in contumaciſſimo morbo aliquando uſus ſum eo, felici ſucceſſu; ſed guſtui ingratum eſt, & propterea pauperibus reſervatum. Accipiantur ſaponariæ viridis M. ij. infundantur per noctem in lib. viij. aquæ, mox excoquantur ad cocturã ſaponariæ, deinde libra una cum dimidiâ aquæ cum herbâ jam coctâ excoletur cum expreſſione, quæ reſervetur pro potione matutinâ ad ſudores proliciendos, ſumendo uncias vij. aut viij. quod verò ſupereſt, dulcoretur cum paſſulis, aut ſaccharo, pro potu cum cibis; æſtate, & bilioſis naturis, addi poterit aut ſonchi, aut cymbalariæ M. j. Valet & pro mulieribus ad menſtrua alba abſumenda, cum M. ſ. cymbalariæ, & addito tantundem filipendulæ. Inventum eſt Zapatę, Empirici Hiſpani. Ego autem ſæpè ac ſæpiùs illo uſus ſum. Doctiſſimus Rudius meus, *lib. 5. de morbis occultis, & venenatis, cap.* 18. de Saponariâ, & ejus decocto facit mentionem; ſed vereor eum numquam uſum eſſe decocto illo, cùm pugillos vj. decoquat ſaponariæ in lib. xvj. aquæ ad dimidias; cùm aquæ ad ſaponariam nimia ſit quantitas: & quod majoris eſt momenti, tenella herba virens non indiget tam longâ elixatione, igneæ enim & aëreæ partes omnino evaneſcent, & in nihilum abibunt; in quibus tamen certum eſt, vim ſaltem ſudoriferam eſſe poſitam.

216. Eo-

Ex hydrargyro parata medicamenta an in uſum duci poſſint, & quando.

216. Eorum, quæ ex argento vivo parantur, medicamentorum duę cùm ſint formulę, quibus vim malæ hujus qualitatis, quæ in morbo Gallico reperitur, edomare ſ lemus, aut è corpore pellere humores malâ illâ qualitate infectos: quorum altera in formam ſuffumigiorum, altera inunctionum applicari ſolet. Duos hos remediorum modos ad evincendum hunc morbum experientiâ inventos, aliqui, & magni quidem viri, tum ex antiquioribus, tum ex recentibus, numquam in uſum traducendos cenſent, ob multas noxas, quas ex argento vivo in corporibus humanis excitari à ſcriptoribus traditum eſt, & ſæpè experientia oſtendit. Alii nullâ factâ diſtinctione, ſtatim ad ſuffitus hos ex cinnabari, aut ad unctiones ex hydrargyro deſcendunt, ut faciunt Empirici. Alii hac in re ſuſpenſo q idem pede eunt, priùs regiis alexipharmacis evincere l em illam tentantes, ſed ubi tamquam hydrâ denuò novum caput emittere l e n Ve ream viderint, experiri alterutrum ex iis medicamentis permittunt, ſed univerſum negotium Empiricis, & barbitonſoribus committunt, ne fo mu am quidem aut ſuffitûs, aut unguenti, quâ uſuri ſint, præcognoſcentes; quinimò, ſi ab e s formulam aliquam expoſcas, obmuteſcunt, optimè id Empiricos ſcire reſpondentes. Ego hac in re ita cenſeo, & ita procedo: ſi in principio fuerit morbus, aut etiamſi progreſſu altiùs radices egerit, nondum tamen uſus ſit regiis remediis alexipharmacis,

macis, omiſſis illis, quid cum veris alexipharmacis præſtare poſſim experior, & quandoque repetitâ hac curandi ratione, omni ingenio tali idem tento; ſic enim & malam illam qualitatẽ evincere ſoleo, & languentibus particulis robur addo: Sin vero ſic vis morbi evinci nequit, ſed hæc nos eludit, aut ſi ob tenuitatem rei familiaris illa in uſum duci non poſſunt, tutò, & alacriter ad hæc remedia tranſeundum cenſeo; & ego, ſæpè illa remedia in uſum duco.

217. Sed cavendum, ne totum id negotium Empiricis rationales Medici committant, qui in omnibus eodem calopodio utentes, aut in multis imperfectum relinquunt negotium, aut præcipites ægrotantes agunt in graviſſima pericula, aut etiam in mortem.

Inunctiones et ſuffumigia nõ ab Empiricis, ſed à peritis Medicis adminiſtrari debent.

218. Maximo in errore verſantur ii, qui poſt omnia adhibita regia remedia, cùm ægrotantes jam imbecillos videant, effetâ virtute vitali, & quaſi univerſâ carne conſumptâ, nec aliam ſupereſſe ſpem, quàm in remediis ex hydrargyro paratis, illa quidem concedunt, ſed debilia, aut quantitate argenti vivi, aut numero aut inunctionum, aut ſuffituum; & ſæpenumerò interpolant. Aut enim omnino duo hec remedia excludenda ſunt, aut omnino valentia concedenda, & quantitate hydrargyri, & numero inunctionum, aut ſuffituum; alioqui attenuatâ, & loco motâ quidem materiâ, dolores, & ſymptomata imminuta viderentur, ſed cùm ea non expellatur, alium locum quærens, ſæpè nobiliorem

Inunctiones ex argento vivo aut nõ adminiſtrandæ, aut validæ, tum quantitate continua, tum diſcreta.

liorem partem impetit, potiſſimùm caput, eò hydrargyro, & cinnabari naturâ ſuâ tendente, & ſecum attenuatas materias ducente; quinimò cùm argentum vivum veneficam habeat qualitatem, eo à corpore non evacuato, ægrotantes duplici morbo laborant, eo, qui fit à qualitate luis Venereæ, & aliis ſymptomatibus, quæ ab hydrargyro fiunt. Quo etiam fit, ut tales ferè numquam curentur, ſed infeliciſſimam vitam ducant, & tandem tabeſcentes marceſcant.

Inunctio quãdo præferenda, & quando ſuffumigia.

219. Ex duabus formulis ſemper & tutiorem, & quæ meliùs morbum exſtirpat, eam eſſe cenſeo, quæ cum inunctione perficitur: in emaciatis enim, ſiccis naturis, in ſtricto pectore, in anhelofis magis convenit, & in omnibus ſymptomatibus magis eſt proficua. In cadentibus tamen capillis, in cruſtoſis, externis ulceribus, præferre ſoleo ſuffumigia.

Suffumigia levia Fallopii, & Mercati, in morbo gallico inutilia.

220. Abſurdum eſt ſuffumigiis illis uti in evincendo hoc morbo, quæ levia à doctiſſimis Fallopio, Mercato, & aliis dicuntur, in quibus non ingreditur cinnabaris; exſiccant enim exter nas partes laborantes, at vim morbi interni non exſtinguunt, neque materiam, in quâ virulentia illa reſidet, expellunt.

Suffumigii una formula.

221. Baſis ſit cinnabaris, addita portione Antimonii, & Marcheſitæ: ut pro uno ægrotante cinnabaris ſint unciẹ tres, Antimonii, & Marcheſitæ ana drachmæ tres, auripigmenti drach. s. aromatum ad penetrationem additorum, pro variâ corporum conditione variantium quantitas

tas ſit ferè ad pondus cæterorum: & pulveris illius ſingulo die drachmis ſex, vel unciâ unâ in fumum diſpersâ ſuper prunas, corpus in hypocauſto incluſum univerſum excipiat, cannâ aërem externum inſpirans, & exſpirans.

Suffumigia èt ore aliquãdo excipienda.

222. Vtiliſſimum tamen erit, niſi ſit anheloſus, aut anguſti thoracis, aliquando ore portionem illius fumi excipere.

Suffumigia antequam fiãt calor in corpore excitãdus.

223. Antequam tamen ſuffumigia fiant, incaleſcat aliquandiu æger, & pòſt, ſi ſudores profluant, non eſt inutile.

Hydrargyri pro uno homine curando, quæ quantitas, & quæ ad alia proportio.

224. Inunctiones ex hydrargyro apud me ſunt multò frequentiores, in quarum unâ doſi pro unâ curatione, iteratis inunctionibus ad ſputi apparitionem, non minus tribus, vel etiam quatuor unciis hydrargyri ingredi debet. Exſtinguitur aliquibus ſalivâ hominis; communiùs tamen ex longo ductu in mortario cum axungiâ, quæ in duplicatâ doſi eſſe debet, additis oleis, puta, laurino, de ſpicâ, liliaceo, & ſimilibus, & pulveribus thuris, maſtiches, benzoini, & ſimilibus; aliqui, nec malè, portionem unguenti Marciati addunt; non placet crocum addere, ut aliquibus viſum eſt, quòd caput nimis feriat.

Crocũ inunctiones ex hydrargyro nõ ingrediatur.

Aqua vita, vel olea calida Chymica, quãdo unguentis addenda.

225. In frigidiſſimis naturis, & craſsâ materiâ præſente, quæ vix attenuari poſſit, aut de loco moveri, nihil eſt præſtantius, quàm ſi portio aquæ vitæ addatur, aut etiam portiuncula olei aniſorum, vel roriſmarini.

Vnguenti

226. Præſtabit curare, ut multiplicatis doſi-

multam quantitatem præſtat parare, & cautio in eo.

bus multam illius copiam Pharmacopola aliquis diligens, & fidelis ſimul præparet, ut axungia vetuſtate contractâ attenuationem adjuvare poſſit: at quoties doſis neceſſaria eſt extrahenda, ſpatulâ, quæ deorſum erant partes, ſuprà ponantur, & piſtilli longâ in gyrum commotione optimè de novo commiſceantur; gravitate enim ſuâ hydrargyrum ſemper vaſis continentis infimas partes petit.

Sudorifera alexipharmaca nõ præaſſumẽda ante inunctiones.

227. Peccant communiter practicantes, & graviſſimi quoque ſcriptores, qui ante hanc inunctionem propinant ſudorificum aliquod medicamentum alexipharmacum, ſic cenſentes imminui ſymptomata illa ſæviſſima, quæ poſt inunctionem illam inſequi ſæpenumerò ſolent; cùm illud potiùs ſequatur, ut ſubtili per ſudorem parte eductâ, contumaciore craſsâ redditâ, non moveatur loco, neque ad os feratur; ſícque hydrargyrum maximâ ægrotantium pernicie è corpore non exiens, perpetuam illis afferat moleſtiam, & inſuperabilia ferè ſymptomata.

Alexipharmaca poſt inunctiones optima.

228. Præſtabit igitur decoctis iis alexipharmacis uti, poſtquàm inunctione evacuata fuerit materia, ſive per ſputum, ſive per ſeceſſum, ſive per lotium, ut viſcera à malâ illâ qualitate, ſi qua remanſerit, liberentur.

Inungẽdi modus. Caput nõ inungendum.

229. A pedibus aſcendendo ad os ſacrum fiat inunctio, & à carpo verſus ſcapulas, & per ſpinam ad collum uſque: numquam caput inungatur, quod peſſimè aliqui faciunt.

Inunctio

230. Inungantur ad ſputi apparitionem, & tunc

tunc per diem intermittatur; & ſi lentè moveri ſputum viderimus, iterum unâ, aut alterâ inunctione incitetur.

quando interpolãda.

231. Si nimis affatim, & cum impetu præcipitari materiam ad os viderimus, periculúmque ſubeſſe inflammationis, aut ſuffocationis, deturbanda erit, & ad inferna per ſeceſſum medicamento aliquo erit ducenda; id tamen raro faciendum erit, & non niſi magnâ urgente neceſſitate.

Sputo nimis affatim ad os affluente, & periculo inflammationis, & ſuffocationis præſente, quid præſtandum.

F I N I S.

INDEX EORVM,

Quæ in hoc opere continentur.

A

ACceſſione in longa febris, quomodo, & quando cibandum. Libro 2. Cant. 29.

Acetum in oxyrhodinis non ſit acerrimum, aut è vino potentiſſimo. lib. 6. 8

Aceti loco in oxyrhodinis ſuccus citri, aut limonum non indendus. libro 6. 29

Acetum pro oxymelite non ſit acerrimum, nec ex vino potentiſſimo. lib. 2. 57

Aceti ſolius uſus in ſputo ſanguinis ſuſpectus. libro 6. 159

Acidorum uſus in acutis febribus utilis, ſed moderandus, & quomodo. lib. 2. 37

Acribus infuſis in dyſenteria, quid ſtatim præſtandum. lib. 7. 105

Acutis in febribus tenuiùs cibandum, quàm in aliis acutis. lib. 2. 17

Acutè febricitantes ſtragulis non nimis cooperiendi. lib. 2. 64

Adſtringentia in ſanguinis ſputò cum inflammatione & febre, ſuſpecta. lib. 6. 153

Adſtringentia in ſputo ſanguinis quando conveniunt, & quando non. lib. 6. 152

Aer frigidus acutè febricitantibus quando concedendus. lib. 2. 63

Aeſtate quomodo in acutis plus cibi concedendum. lib. 2. 10

Aetii

Aetii ſententia refutata, in ſanguinis miſſione in menſium ſuppreſſione. lib.7. 131
Albi profluvii vera curandi ratio quæ. lib.7. 149
Albo profluvio laborantes arena ſepelire, malum. lib.7. 148
Albo in fluore adſtringentia omnino fugienda. libro 7. 151
Album profluvium curatum à Galeno in uxore Boethi, ſingularis fuit caſus, & curatio raro imitanda. lib.7. 146
Album profluvium ſæpius curandum diverſa ratione à tradita à Galeno. lib.7. 147
Albumine ovi in lippitudine utendi ratio, & cautiones. lib.6. 95
Alexipharmacis impuro corpore non utendum. libro 5. 47
Aloes doſis varia, ſi pro purgante ſumatur, & ſi pro dejectorio. lib.5. 19
Aloes duplex facultas, purgatoria una, & abſterſoria attenuans altera. lib.5. 19
Aloes ſanguinem rejectantibus mala. lib.6. 156
Aloes uſus frequens. lib.3. 19
Aloes uſus in febribus quotidianis, & longis optimus, & quando ea utendum. lib.5. 19
Alvi profluvio laborantibus frigidæ potus ſæpe convenit. lib. 7. 87
Angina laborantibus, & hepatis inflammatione, copioſius ſanguis evacuari poteſt, quam in aliis inflammationibus, & cur. lib.4. 7
Angina laborantibus quæ vena ſecanda. lib.6. 113
Angina laborantibus repetenda ſectio venæ. lib. 6.

Caut. 114
Angina laborantibus præſtat potiones dare, quam medicamenta ſolida. lib.6. 115
Anginoſis ſacculi ex diſcutientibus mali, humentia præſtare. lib.6. 116
Animi deliquio ſuperveniente in principio ex affluxu humorum acrium ad os ventriculi, in principio acceſſionum eſt nutriendum; ſi ex reſolutione ſpirituum, aliquanto ante. lib.2. 36
Anthrace, & bubone apparente, pro varietate partis à diverſis venis ſanguis mittendus. lib.5. 37
Anthrace, furunculo, & bubone in peſte apparente; ſecanda vena, & quando. lib. 5. 36
Antimonium in apoplexia fugiendum. lib. 6. 67
Antimonium in peſte reiiciendum. lib.5. 50
Aphoriſmus quintus primæ Sect. quomodo intelligendus. lib.2. 23
Apoplecticis antimonium non dandum. lib.6. 67
Apoplecticis cauterium in commiſſura coronali inutile. lib.6. 63
Apoplecticis clyſterium quantitas varia. lib.6. 65
Apoplecticis concutiendum, & perfricandum eſt corpus. lib.6. 58
Apoplecticis cucurbitula ſincipiti appoſita utilis. libro 6. 64
Apoplecticis in ſecanda vena vulnus fiat amplum. lib.6. 59
Apoplecticis in curandis vomitus fugiendus. lib.6 Caut. 60
Apoplecticis ligaturæ quales adhibendæ. lib.6. 6
Apoplecticis quando, & quomodo cucurbitulæ applicandæ

plicandæ. lib.6. 61
Apoplecticis repetitò ſanguis mittendus. lib. 6. 57
Apoplecticis, ſi ſanguinis miſſio conveniat, ſtatim administranda. lib.6. 56
Apoplecticis vena frontis quando ſecanda. lib.6. 60
Apoplecticis veſicantia capiti raſo appoſita utilia. lib.6. 64
Apoplexia in curanda, valida medicamenta conveniunt. lib.6. 69
Apoplexia in curanda, ſternutatoria quando adminiſtranda. lib.6. 69
Apoplexia in curanda, ab oleis minus validis inchoandum. lib.6. 70
Aqua hordei in acutis febribus optimus eſt potus. lib.2. 49
Aqua hordei non convenit in omnibus morbis. libro 2. 49
Aqua hordei quomodo paranda. lib. 2. 49
Aqua optima ciſternina, aut fontana, optimus potus in acutis. lib.2. 48
Aqua vitæ, & olea calida Chymica arte parata, quando cum utilitate unguentis ex hydrargyro adduntur. lib.7. 225
Arenæ marinæ, vel fluviali, laborantes albo profluvio nudas ſub Sole ſepelire, malum eſſe, & Galeno repugnans. lib.7. 148
Arſenico præparatæ placentæ pro fovendo corde, in peſte deferendæ. lib.5. 58
Arteriæ quæ ſecandæ in palpitatione cordis. lib.6. Caut.172
Arteriotomia in palpitatione cordis quando convenit.

venit. lib.6. 171
Aſcite laborantibus poſt hydragoga valida, ventriculus roborandus. lib.7. 49
Aſcite laborantibus hydragoga ſæpius repetita, noxia.lib.7. 55
Aſthmati attenuantia, & impenſe calida, mala. lib.6. 132
Aſthmati obnoxii gargariſmata fugiant.lib.6. 110
Aſthmaticis diuretica mala.lib.6. 134
Aſthmaticis, fomentis calidis non fovendum pectus. lib.6. 146
Aſthmaticis galli veteris jus noxium. lib.6. 137
Aſthmaticis in paroxyſmo medicamentum purgans non propinandum. lib.6. 140
Aſthmaticis in paroxyſmo nihil violentum faciendum. lib.6. 141
Aſthmaticorum in paroxyſmo ne clyſteribus utendum. lib.6. 142
Aſthmaticis in paroxyſmo non perfricandum pectus. lib.6. 145
Aſthmaticis medicamenta purgantia quomodo in uſum ducenda. lib.6. 135
Aſthmaticis quomodo, & quando ſudorifera conveniunt. lib.6. 138
Aſthmaticis ſiccantia fugienda. lib.6. 133
Aſthmaticis ſitus ſupinus, malus. lib.6. 144
Aſthmatici ſudoriferis non utantur ſine dulcibus lib.6. 139
Aſthmaticis vomitus periculoſus. lib.6. 136
Aſthmaticis vomitus in paroxyſmo fugiendus. lib 6.Caut. 143

Aſthma-

Iſthmaticis varia remedia mutanda, & danda. lib.6. 147
ttenuantia in aſcite conveniunt ad deobſtruendas vias urinæ. lib.7. 50
ttenuantia in principio quotidianarum non ſint valenter calefacientia. lib.5. 20
verſantibus omnino cibum aliquando deterrima quæque concedenda. lib.2. 26
ugmentum acceſſionis minus incommodum cibationi, quam ſtatus, urgente neceſſitate. lib.2. 33
ureas monetas, & torques juribus incoquere, abſurdum. lib.5. 57
uribus vera inflammatione laborantibus repellentia vix conveniunt. lib.6. 103
uribus applicanda remedia non ſint actu frigida. lib.6. 104
urium doloribus à materia frigida, remedia inſigniter ſint calida. lib.6. 105
uri uſus per os admittendus. lib.5. 56
uri per os aſſumendi varii modi. lib.5. 56

B

ibendum ſæpè, ſed paulatim in æſtuantibus febribus, non affatim, & confertim. lib.2. 60
ilioſis in febribus, ad oſtendendum purgandum eſſe humorem, ſufficit in lotio adeſſe nubem albã, levem, & æqualem. lib.5. 6
landis medicamentis aſſumptis, levis ſomnus poteſt concedi. lib.5. 10
ethi uxoris albo profluvio laborantis hiſtoria explicata, & ratio reddita curationis illius. lib.7. Caut. 146

Bubone contumaci exiſtente, aliquando purgatione utendum. lib.7. 193

Bubone Gallico apparente, quis modus curationis lib.7. 192

Bubone non exeunte, non multa ingerenda, neque quibuſvis veſcendum, contra Empiricos. lib. 7. Caut. 186

C

Calculo ureteres occupante, diuretica mala. lib. 7. Caut. 122

Caragna, Tacabamacha, Galbanum, in forma cerati applicata, in præfocatis ex ſemine, mala lib.7. 166

Cardialgia laborantibus quando vomitoria, et quando dejectoria conveniunt. lib.7. 2

Cardialgia laborantibus dejectoria ſint in forma boli. lib.7. 22

Carie Gallica apparente, qua cautione procedendum in curatione. lib.7. 19

Carnoſis, quàm pinguibus, plus ſanguinis detrahendum. lib.4. 1

Caſſia in colicis ex inflammatione utilis. lib.7. 8

Catalepſi laborantibus calida & ſicca fugienda lib.6. 4

Catalepſi laborantes aceto intùs & foris interacendi. lib.6. 4

Cataracta oculi in removenda, cavendum, ne tuſ adſit. lib.6. 1

Cataracta oculi antequam deponatur, quid cavedum. lib.6. 1

Catarrho ad thoracem, & pulmones irruente, ga

garifmi

gariſmi periculoſi.lib.6. 108
atarrhi non ſiſtendi narcoticis, niſi magna urgente neceſſitate. lib.6. 112
auſis multis præſentibus, quis ordo in illis evincendis ſervandus.lib.3. 33
auſone laboranti purgato ſeri exhibitio pòſt, optima.lib.5. 11
autiones qui multas habere voluerit circa ſanguinis miſſionem, à quibus petere debeat, ne acta ab aliis agere videamur. lib.4. 23
auterium in ſutura coronali in catarrho, rejiciendum. lib.6. 107
binæ radicis in decocto parando communis error Medicorum.lib.7. 210
holera laborantes quando per ſuperna, & quando per inferna juvandi. lib.7. 20
batione in una, aut altera gratificandum ægrotis, etiam contra regulas medicas. lib.2. 25
ibum averſantes ne cibos præparare videant. lib. 2.Caut. 27
ibus in acceſſione quando offerendus, & quando per duas horas ante.lib.2. 36
ibus paulò deterior, modò ſuavior, concedendus. 2.Aphor.38 quomodo intelligendum. lib.2. 24
ibus quando offerri debet in principio acceſſionum. lib.2. 35
ibi quantitas mutanda, ratione ſexus, & roboris corporis.lib.2. 6
ibum offerre in principio, & augmento acceſſionis, quando liceat.lib.2. 32
ibum offerre præſtat verſus finem ſtatus, quam

inſtante

inſtante acceſſione, & quando. lib.2. 31
Clyſteres abſtergentes in dyſenteria quando indendi. lib.7. 98
Clyſterium abſtergentium in fine dyſenteriæ abuſus. lib.7. 99
Clyſteres blandè injiciendi, turgentibus flatu inteſtinis. lib.3. 24
Clyſteres communes cum decoctione ſolita inveterata, non laudandi. lib.3. 26
Clyſterium communium frequentes abuſus. lib.3. 27
Clyſteres etiam refrigerantes, inflammatis renibus, ſint paucæ quantitatis. lib.7. 115
Clyſteres in affectibus renum quantitatis parvæ. libro 3. 22
Clyſteri in indendo ante ſectionem venæ, quæ obſervanda. lib.3. 31
Clyſterem ante indendum in alvo dura, validum medicamentum exhibendum. lib.3. 56
Clyſteres in prægnantibus grandiori fœtu, quantitate non excedant. lib.3. 211
Clyſteres nimis exſiccantes in dyſentericis rejiciendi. lib.7. 104
Clyſteres præpinguibus non indantur multùm calentes. lib. 3. 23
Clyſteres prægnantibus non frequenter indantur lib.3. 20
Clyſteres pro mulieribus quantitate majores eſſe debent. lib.3. 28
Clyſteribus puerorum oleum non indendum. lib.3. 3
Clyſteres violenter non injiciendi, inteſtinis fæc. repletis. lib.3. 2

Clyſter

lyſter ut retineatur, quid præſtandum. lib.7. 105
olicis a flatu olea data ab initio etiam utilia.lib.7. Caut. 76
olicis calida valdè actu, noxia.lib.7. 68
olicis clyſteres ab initio cum vino, vel ſapa noxii. lib.7. 67
olicis clyſteres ne indantur, repleto ventriculo.libro 7. 69
olicis ex flatu valenter diſcutiẽtia noxia.lib.7. 80
olicis ex flatu laborantes ante uſum cucurbitulæ purgandi.lib.7. 81
olicis in doloribus aqua frigida quandoque utilis, & quando.lib.7. 82
olicis in doloribus ex inflammatione, medicamento purgante uti, lethale.lib.7. 83
olico in dolore ſecta vena in talō quando confert. lib.7. 85
olicis in doloribus non lenientibus ſolis, aut ſtercorariis, aut tardè agentibus medicamentis, ut Hiera, utendum, ſed verè purgantibus, & cur. lib.7. 72
olicis in initio valenter diſcutientia mala.lib.7.66
olicis ſtupefacientia potiſſimum conveniunt, ſi ſint à calida materia.lib.7. 70
olicis ſtupefacientia concedenda, viribus conſiſtentibus. lib.7. 71
olicis uſus oleorum ab initio, non alia præcedente evacuatione, inutilis. lib.7. 73
matoſis acriora oxyrhodina conveniunt, & longiori tempore.lib.6. 37
matoſis fomenta ex oleis non tutò adhibentur.libro

bro 6. 38
Comatoſis malè primis diebus oleum chamæmelinum ex aceto applicatur. lib.6. 37
Concocta medicari, cruda non movere, &c. Hippocratis ſententia explicata, & loci Hippocratis & Galen controverſi conciliati. lib.3. 48
Conſultationes medicæ debent fieri ſecluſis arbitris & cur. lib.1. 122
Conſumpta jura potiùs ex carne vitulina. lib.2. 455
Conſumpta quomodo parentur. lib.2. 455
Convulſis partes omnes calidis fovendæ. lib.6. 82
Convulſis, ſudore ſuperveniente, quid agendum. lib.6. 8
Cordis in palpitatione, ubi ob ſanguinis abundantiam mittendus ſit ſanguis, quæ cautio adhibenda. lib.6. 16
Corde laborante ex craſſis humoribus, diuretica & ſudorifera non conveniunt. lib.6. 17
Corde laborante ob ſeroſos humores, diuretica, & ſudorifera optima. lib.6. 17
Cordis palpitationi quando, & in quo caſu ſanguis mittendus. lib.6. 16
Criſi deficiente quomodo procedendum. lib.3.
Criſi imperfecta eodem die nihil à Medico moliendum. lib.3.
Criſi imminente, quando à capite eſt repellendum. lib.6. 1
Criticis diebus quando medicamentum purgans exhibendum ſit. lib.3.
Crocum inunctiones ex hydrargyro non ingrediuntur. lib.7. 2

Crura

Crura ſunt perfricanda, & abluenda per tres dies ante ſectionem tali.lib.7. 137
Cucurbitulæ in ſpaſmo quomodo applicandæ.lib.6. 80
Cucurbitulæ in dorſo, in palpitatione cordis, quando conveniant.lib.6. 173
Cucurbitulæ in palpitatione cordis quando applicandæ. lib.6. 169
Cucurbitulæ in peſte dorſo quando applicandæ, & quando non.lib.5. 41
Cucurbitulæ in præfocatis ex menſibus ſuppreſſis ventri applicitæ, malæ. lib.7. 163
Cucurbitulæ in præfocatis ubi affigendæ.lib.7. 162
Cucurbitulæ magnæ in colicis applicandæ cautio. libro 7. 78
Cucurbitula magna ventri applicita, ſit cum pauco igne.lib.7. 167
Cucurbitula magna ſit ex perforatis.lib.7. 168
Cucurbitula magna ventri appoſita diu nõ hæreat. lib.7. 169
Cucurbitula non diutiùs affixa parti permittatur. lib.4. 26
Cucurbitulæ ſcarificatæ in peſte aliquando vicariæ ſectionis venæ.libro 5. 39
Cucurbitulæ ſcarificatæ in ſuris, in peſte frequenter in uſum venire ſolent.lib.5. 40
Cucurbitulæ, ſi cum ſcarificatione, cum pauco igne ſunt affigendæ.lib.4. 24
Cucurbitulis ſublatis in ſpaſmo, ſubiectæ partes fovendæ.lib.6. 81

D

Debiles dum purgantur, non exſurgant.lib.5. 24

Decocta ſolventia in morbo Gallico raro in uſum veniant. lib.7. 205
Decrepiti parùm, & ſæpè cibandi, & cur. lib.2. 7
Diaphoretica in flatibus cordis aut in uſum non ducenda, aut illis admiſcenda ſubadſtringentia. lib.6. 179
Diarrhœa laborantibus pinguia ſuſpecta. lib.7. 85
Diarrhea laborantibus quando abſtergentium uſus convenit. lib.7. 88
Diuretica in aſthmate, mala. lib.6. 134
Diuretica in calculo renum in ureteribus, mala. libro 7. 124
Diuretica in præſervatione à calculo, ſæpè noxia. lib.7. 125
Diuretica potulenta non diu in hydropicis in uſum ducenda, & cur. lib.7. 52
Dolente capite ex intemperie calida, aceti portio in oxyrhodinis ſit parva. lib.6. 7
Dolente capite ex intemperie calida ſine materia, oleum roſatum in oxyrhodinis ſit ex olivis maturis, & cur. lib.6. 9
Doloribus capitis etiam vehementiſſimis, imminente criſi, repellentia fugienda. lib.6. 13
Dyſentericis clyſteres abſtergentes quando conveniant. lib.7. 98
Dyſenterici ex atra bile antequam purgetur, ferocia illius humoris prius attemperanda. lib.7. 92
Dyſentericis in declinatione abſtergentia mala. lib.7. 99
Dyſentericis per ſe convenit ſanguinis miſſio, ſed ob adjuncta raro convenit. lib.7. 95

Dyſen-

Dyſentericis pinguia injici quando utile, & quando noxium. lib. 7. 102
Dyſentericis quando purgans medicamentum convenit, & quando non. lib. 7. 90
Dyſentericis quando, & quomodo ſanguis mittendus. lib. 7. 96
Dyſentericis quomodo, & quando narcoticis utendum. lib. 7. 101
Dyſentericis Rhabarbari uſus ſuſpectus. lib. 7. 93
Dyſenterici ubi purgādi, ſtatim id præſtādū. l. 7. 91

E

Emplaſticis in ophthalmia quando utendū. lib. 6. 96
Empyici a natura curati per evacuationem materiæ per ſeceſſum, exemplum. lib. 6. 127
Empyici quando urendi, aut ſecandi. lib. 6. 129
Epileptici in paroxyſmo non concutiendi. lib. 6. 48
Epilepticis ex aura virulenta elevata raro mittendus ſanguis. lib. 6. 53
Epilepticis in paroxyſmo caput non cooperiendum. lib. 6. 49
Epilepticis lignum ori non indēdum, ſed quid aliud. lib. 6. 51
Epilepticis præſervandis quando ex brachio, & quando ex talo mittendus ſanguis. lib. 6. 52
Epilepticis præſervandis valida purgantia ſæpè noxam afferunt. lib. 6. 54
Epilepticis veſicantia capiti deraſo applicata, optimum remedium. lib. 6. 55
Epilepticis vomitus malus. lib. 6. 50
Epilepticis vomitoria ſemper mala. lib. 6. 54
Epiphora in curanda in principio adſtringentibus uten-

utendum. lib.6.
Epiphora in curanda errhinorũ rarus uſus.lib.6.90
Errhina, et ſternutatoria mala laborantibus oculis. lib.6. 17
Errhina in lethargo optima, in multis tamen fugienda, & in quibus.lib.6. 33
Errhina ſunt peſſima in dolore capitis ex morbo Gallico.lib.6. 12
Errores commiſſi in tenui victu, prævalente indicatione à virtute, ſunt majores, ſi peccetur minus dando.lib.2. 21
Errores commiſſi in tenui victu in forma, pari indicatione virtutis & morbi exiſtente, pares ſunt, & æqualia inducunt pericula.lib. 2. 22
Errores commiſſi in tenui victu in quantitate, pari exiſtente indicatione virtutis & morbi, pejores ſunt, ſi plus quàm par ſit concedamus.lib.2. 23
Errores ĩ tenui victu, p̃valẽte indicatione à morbo ſubtrahẽdi, majores, ſi peccetur plus dãdo.l.2.23
Evacuandum ſanguinis miſſione, antequam motus deſierit, ſi tempore mittendi ſanguinis menſes fluere contigerit, ſed imperfectè.lib.4. 11
Evaporatoriis, in calidis, & ſiccis naturis, ad ſudores utendum.lib.7. 207
Ex argento vivo inunctiones paratæ, et ſuffumigia, non ab Empiricis, ſed à peritis præſcribi debere, & variari.lib.7. 217
Ex hydrargyro parata remedia pro morbo Gallico, an in uſum duci poſſint, & quando.lib.7. 216

F

Febricitantibus à partu numquam mittendus ſanguis

guis à ſupernis.lib.7. 176
Febribus in continuis evacuatio per lotium commodior, quàm per ſudorem.lib.5. 2
Febribus in intermittentibus, potiſſimùm tertianis, ſudoris provocatio præſtat, quã urinæ.lib.5.1
Febribus longis aloes uſus commodus, & quomodo. lib.5. 19
Fluentibus ad oculos humoribus, abſtinendum ab adſtringentibus. lib.6. 88
Fœnugræci in lippitudine utendum decocto, non ſeminis. lib.6. 97
Fœnugræcum abluendum antequàm in uſum ducatur.lib. 6. 98
Fœtida non ſint, quæ capiti ſunt applicãda. lib.6.11
Fœtum excludentibus quando utendum, & quomodo. libro 7. 174
Fomentis calidis non diutiùs utendũ, et cur.l.3.39.
Fomentis frigidis actu nõ diu utendũ, et cur.l.3.40
Fontanella in ſutura coronali in catarrho rejicienda.lib.6. 107
Formam victus primò virtus oſtendit, ſecundò ſymptomata, tertiò ſtatus diſtantia. lib.2. 20
Formã victus quæ doceant in acutis morbis.l.2. 20
Frigidæ potus fugiendus in inflammatione inteſtinorum. lib.7. 88
Frigidiſſima actu eſſe non debent, quæ thoraci applicantur.lib.6. 161
Frigida ad ſiſtendum ſanguinis fluxum optima, præterquam ſi ex thorace fluat. lib.3. 41
Frontis in vena ſecanda, blandè gula adſtringenda, & brevi tempore.lib.6. 22

Fructus horarii in acutis rejiciendi.lib.2. 39

G

Galeni conſilium pro puero epileptico depravatum. lib.2. 57
Galli veteris jus aſthmaticis noxium. lib. 6. 137
Gallico in morbo curando, quomodo Auctor plura, quàm alii obſervare potuerit.lib.7. 186
Gallico in morbo in principio lenientibus abſtergentia, & purgantia admiſcenda.lib. 7. 194
Gallico in morbo curando alexipharmaca miſcenda.lib.7. 196
Gallico in morbo progreſſo purgandum. lib.7. 194
Gallico in morbo purgantibus validis agendum, & cur.libro 7. 195
Gallici morbi curatio diverſa, inchoante, & progreſſo morbo.lib.7. 186
Gallico morbo inchoante, & bubone vix exeunte, tenuis victus malus.lib.7. 188
Gallico morbo inchoante, etiam ad bubonem promovendum, exercitium validum malum.lib.7. 189
Gallicus morbus inchoans, ſine purgatione, externis quandoque ſolis curatur. lib.7. 186
Gargariſmata fugienda iis, qui repleto ſunt thorace.lib.6. 109
Gargariſmata in catarrho quãdo cõveniãt.l.6.111
Glaucis in oculis, & latas venas habentibus, mitiora externa conveniunt.lib.6. 89
Glutinantia in ſanguinis ſputo quando utilia, & quando noxia. lib.6. 151
Gonorrhea Gallica non ſtatim ſupprimẽda. l.7.128
Gonorrhea Gallica in curanda, quomodo in curatione pro-

ne procedendum.lib.7. 191
Gonorrhœa mutatur in fluxum albũ, ſi diutiùs perſeveret, & tunc quomodo curanda. libro 7. 130
Gonorrhęa quando calefacientibus curãda.l.7.129
Gracilibus quibus plus ſanguinis detrahendum, & quibus minus.lib. 4. 12
Guajaci decoctum, cùm dura ſit illius ſubſtãtia, quo modo minùs longa coctione indiget. lib. 7. 213
Guajaci ligni ſpecies quæ in curatione morbi Gallici rejiciendæ. lib.7. 200
Guajaci lignum, quod in uſum ducitur, non ſit annoſum.lib.7. 200
Guajaci ſpecies rejiciatur, quæ eſt nimis acris, et turbidũ decoctũ facit, numquam clareſcens. l.7.202
Guajaci ſcobs neque craſſior, neque in pollinem ducta.lib.7. 203
Guajaci trunci non ſint junioris ligni, neq; parvi, nam ſunt invalidi.lib.7. 201

H

Hæmorrhoidibus ſuperfluè evacuantibus, an omnes occludendæ, an una relinquenda, ſententia Auctoris.lib.7. 112
Hepate eryſipelate laborante, frigida actu conveniunt.lib.6. 46
Hepate eryſipelate laborante, repellentia ſola conveniunt. lib.7. 45
Hepate frigido, calida & ſicca medicamenta externa ſuſpecta.lib.7. 35
Hepatis gibba inflãmata, ante uſum diureticorum alvus lenienda. lib.7. 41
Hepatico fluxui remedium ſingulare. lib.7. 106

Hepatis in calida intemperie quando purgandum, & quando non. lib.7. 32
Hepatis in calida intemperie manna nõ ſuſpectum. lib.7. 33
Hepatis in intemperie calida refrigerantia impenſè, & adſtringentia ſuſpecta.lib.7. 35
Hepatis in inflammatione in principio non purgandum.lib.7. 40
Hepatis in inflammatione repellentibus attenuantia etiam in principio miſcenda. lib. 7. 42
Hepatis in inflammatione actu frigida fugienda. lib.7. 34
Hepatis inflammata cava purgandum,ſed in declinatione, cocta materia. lib.7. 40
Hepate inflammato ſine materia,repellentia ſola conveniunt.lib.7. 44
Hepatis in inflammatione in declinatione non puris reſolventibus utendum.lib.7. 47
Hepatis in obſtructione attenuantia cur ante prandium applicanda.lib.7. 37
Hordei ad aquam proportio pro ptiſſana paranda. lib.2. 42
Hordeum aliud ſine cortice, veſtitum aliud. lib. 2. Caut. 40
Hordeum pro ptiſſana quale eligendum.lib.2. 40
Hordeum quomodo parandum pro ptiſſana conficienda.lib 2. 41
Horæ tres à cibatione ad principium acceſſionis non ſufficere. lib.2. 34
Humores eſſe ducendos quò natura vergit,quomodo intelligendum.lib.3. 47

Hydrar-

Hydrargyri pro uno homine inungendo, quæ quãtitas, & quæ ad alia ingredientia proportio. l. 7. 224
Hydropicis attenuãtia nõ diu in usũ ducẽda. l. 7. 51
Hydropicis Rhabarbarum inutile. lib. 7. 54
Hydropicis humores ſeroſi à principio purgari poſſunt, ſed à levioribus inchoandum. lib. 7. 48
Hyeme plus concedendum, ſed rariùs, æſtate minus, ſed ſæpiùs. lib. 2. 9
Hyeme quando minùs nutriendum. lib. 2: 11

I

Icterici in principio non purgandi, ſed præparanda eſt materia. lib. 7. 63
Icterici valẽtioribus medicamẽtis evacuãdi. l. 7. 64
Ictericis valida non danda medicamenta, ſi ex hepatis inflammatione. lib. 7. 65
In cardialgia ex pituita acida dejectoria ſint cum purgantibus. lib. 7. 30
In cardialgia in principio repellentia conveniunt, non adſtringentia. lib. 7. 26
In cardialgia ſubductoria ſint blanda. lib. 7. 28
In empyemate nõ tentanda materiæ expurgatio per ſeceſſum. lib. 6. 127
Inflammato hepate, repellentia ante ſectionem venæ non conveniunt. lib. 7. 39
In palpitatione cordis curanda quæ vena ſecanda. libro 6. 170
In palpitatione cordis ex flatu providendum flatibus ventriculi. lib. 6. 174
In palpitatione cordis ex flatibus, externis calidis non eſſe utendum, præſente adhuc materia. l. 6. 175
In pleuriticis, externis nõ indiſtinctè utẽdũ. l. 6. 124

Inter

Inter ſudandum non adeò ſæpè purgandũ.lib.7.208
Inunctiones ex argento vivo aut non ſunt in uſum ducendæ, aut ſi in uſum ducantur, validæ eſſe debent, & cur.lib.7. 218
Inunctio in morbo Gallico magis laudanda.l.7.219
Inunctio ex argento vivo quando interpolanda. libro 7. 230
Inunctio ſuffitui præferenda in curatione morbi Gallici.lib.7. 219
Inungendi modus.lib.7. 229

L

Lac in dyſentericis an conveniat, quando, & quomodo parandum.lib. 7. 97
Lac in renum ulceribus qua diſtinctione dandum. lib. 7. 121
Lacte aſſumpto in phthiſi, dormiendum. lib.6. 163
Lacte muliebri qua diſtinctione utendum in ophthalmia.lib.6. 92
Lactis quantitas in ulceribus renum quæ.lib.7. 122
Lapidem in veſica frangentia medicamenta fictitia.lib.7. 127
Lapidis in veſica unica curatio, exciſio. lib.7. 127
Lapidum ex veſica extractorum hiſtoriæ duæ admirandæ. lib.7. 127
Lapillorum precioſorum uſus neq; omnino rejiciendus, nec paſſim, ut fit, recipiendus.lib.5. 54
Lenientia in morborum principio majori ex parte conveniunt.lib.3. 44
Lenientia quo tempore, & qua hora, & quantum ante cibum exhibenda.lib.3. 55
Lens quomodo Hippocrati frigidiſſima.lib.5. 55

Len-

Lentium decoctum, & ſyrupus in peſte, & variolis reprobandum. lib. 5. 59
Lentium qualitates, & varia natura. lib. 5. 59
Lethargicis cucurbitulæ applicandæ. lib. 6. 31
Lethargicis quando ſecanda vena, & quando non. lib. 6. 30
Lethargicis repellentia parcè applicanda, & ſine adſtrictione. lib. 6. 34
Linimentis hepatis in obſtructione fotus calidi præmittendi. lib. 7. 38
Lippitudini validè adſtringentia contraria. l. 6. 94
M
Manna, & ſaccharo parata, in cholera ſuſpecta. lib. 7. 23
Maſticatoria in doloribus à calidis, & tenuibus humoribus quando non concedenda. lib. 6. 16
Medicamentorum alterantium materiam eſſe mutandam. lib. 3. 1
Medicus congreſſus medicos amet, & quomodo ſe in eis gerere debet. lib. 1. 11
Medicus cum mulierculis, & imperitis de rebus medicis non diſſerat. libro 1. 18
Medicus de mercede non paciſcatur. lib. 1. 21
Medicus & doctrina, & uſu inſtructus artem exerceat. lib. 1. 24
Medicus fugiat mollitiem externam. lib. 1. 5
Medicus gratis aliquando curare debet. lib. 1. 19
Medicus inani gloria, aut nimio ſui amore non tentetur. lib. 1. 9
Medicus ingratos etiam in neceſſitatibus non deſerat. lib. 1. 22
Medi-

Medicus in omnibus præſtans qualis.lib.1. 8
Medicus in oratione, & ſermonibus varius, pro ægrorum varia natura.lib.1. 26
Medicus juvenis ſub docto Medico praxim addiſcat.lib.1. 16
Medicus morbos ſuos excuſet. lib.1. 3
Medicus non inhumana ſeveritate utatur.lib.1.25
Medicus non ſit jactabundus, aut nimium pollicitator.lib.1. 23
Medicus nulli ſectæ ſit addictus, ſed nudam ſequatur veritatem.lib.1. 10
Medicus pietatis cultor.lib.1. 11
Medicus qualis in veſtitu.lib.1. 6
Medicus qualis in odoratis ferendis.lib.1. 7
Medicus quomodo excolendus.lib.1. 15
Medicus ſanitatem præſeferat.lib.1. 2
Medicus ſecreta remedia non profiteatur, ſed aliis communicet.lib.1. 1
Medicus ſit ſtudioſus munditiei.lib.1.
Medicus ſylvam medicamentorum promptam habeat. lib.1. 1
Mel roſ.ſol.licet in bilioſis febribus ab initio nõ cõveniat,in quotidianis optimũ eſt remediũ.l.5.1
Melancholicis liquida magis,quam arida medicamenta conveniunt.lib.6.
Melancholicis quando ſanguis mittendus, quan ſupprimendus, & quando ſinendus. lib.6.
Mellis ad aquã proportio pro paranda mulſa.l.2.
Memoriæ deperditæ remedia non ſemper calida, cet Galenus ejus cauſam frigidam faciat.l.6.
Memoriæ deperditæ curandæ varii modi,et contrii.

rii. lib. 6. 36
Memoria deperdita quomodo à frigiditate, ſi ſæpè à cauſis calidis. lib. 6. 36
Memoria ĩ curãda raró evacuatione opꝰ eſt.l.6.36
Menſes promoventia per os ſumpta debent eſſe in multa quantitate. lib. 7. 140
Menſibus immodicis in ſiſtendis repetita ſanguinis miſſio fiat eadem die. lib. 7. 141
Menſibus immodicè fluentibus, aliquando medicamento purgante utendum. lib. 7. 142
Menſibus in promovendis, ſecari poteſt vena in talo ante tempus motus cum Galeno, & verſus finem motus. lib. 7. 133
Menſibus in promovendis non eſt ſecanda vena, dum diminutè fluunt, ubi mulier aut timore ejus afficiatur, aut animo ſoleat deficere. lib.7. 134.
Menſibus in promovendis præſtat repetere ſanguinis miſſionem. lib. 7. 135
Menſibus ſuperfluis, cum medicamento purgante miſcenda adſtringentia. lib. 7. 143
Menſibus ſuperfluis remedium ſingulare. l.7. 145
Menſibus ſuppreſſis quæ venæ ſecandæ. lib.7. 131
Mercedem oblatam Medicus promptè, non quaſi furtim capiat. lib. 1. 20
Miſſionem ſanguinis ex talo præcedere debet exercitium, maximè partium infernarum. lib.7. 138
Modeſtia accinctus Medicus domos ingrediatur. lib.1. 17
Morbis complicatis non contrariis, quomodo procedendum. lib. 3. 34
Morbis complicatis contrariis quomodo providendum

dendum

dendum.lib.3. 35
Morbis extremis, ſtatim extremis remediis utendum.lib.3. 37
Morbo cauſæ complicato, cauſæ primò rationem habebimus.lib.3. 32
Morbis mediocribus blandè, & cum tempore occurrendum.lib.3. 38
Morbo in præcipiti ſanguis priùs mitti debet, quã alvus ſubducatur.lib.4. 21
Morbus cum ignoratur, attenuandus victus, cur, & quomodo.lib.2. 15
Moſchus in umbilici cavitate præfocationẽ gignit lib.7. 161
Mulſa alia cruda, alia cocta.lib.2. 50
Mulſa alia pro medicamento, alia pro potu.lib.2. 50
Mulſa alia meraciſſima, alia mediocris, alia diluta.lib.2. 50
Mulſa ex ſaccharo optima quomodo paretur.l.2. 5
Mulſæ, vel melicrati diſtinctio, & conficiendi ratio.lib.2. 3

N

Narcotica in capitis dolore ratione doloris vix adhibenda, ſed aliquando ratione vigiliarum.l.6.
Narcotica in dolore capitis per ſe vix per os concedenda.lib.6.
Narcotica in dyſenteria parcè adhibenda.l.7. 1
Narcotica numquã applicãda ſ uris capiti .l.3.
Narcotica numquam auribus immittenda.lib.3.
Narcotica numquã in pueris in usũ ducenda.l.3.
Narcoticis rarò utendum, & quando.lib.3.
Nauſea laborantes quando purgandi, & quãdo n lib.7.

Nauſea præſente, vomitu excitato, in eo non multum inſiſtendum. lib.7. 10

O

Obſtetricibus aut aſſerentibus, aut negantibus graviditatem, Medicus non temerè credat. l.7. 170

Obſtetricibus temerè non credendū, cū aſſerunt fœtum eſſe mortuum, & vi excludendū eſſe. l.7. 171

Olea in colicis data adjuvanda cum abſtergētibus, vel purgantibus. lib.7. 75

Olea ſtillata in uſum non veniant, niſi aliis alligata. lib.6. 72

Oleis cur cera addenda. lib.6. 71

Oleum amygdalinum à partu neq; ſemper, neq; quibusvis convenit. l.7. 175

Oleum per os ſumptum quando in colicis optimum præſidium. lib.7. 74

Oleum roſatum pro oxyrhodinis ſit recens. lib.6. 10

Ophthalmia in curanda opii uſus neq; multus, neq; frequens. lib.6. 93

Ophthalmia in curanda, quæ lentorem habent, incommoda. lib.6. 75

Ophthalmicis pauciſſima externa remedia adhibenda. lib.6. 99

Opiata, ut in aliis ventriculi affectibus fugienda, ita in dolore inflammatorio ejuſdem concedenda, & quomodo. lib.7. 3

Opii uſus frequens in lippitudine malus. lib.6. 93

Os colluendum, antequam ægri cibū ſumant. l.2. 47

Oxymel noſtrū imbecille ad craſſa incidēda. l.2. 55

Oxymel noſtrum in acutis febribus non ſatis accommodatum. lib.2. 56

Oxymel

Oxymel quamdiu excoquendum. lib. 2. 52
Oxymel ſeplaſiariorum diverſum à Galenico, & Græcorum. lib. 2. 52
Oxymel ſeplaſiariorum ſimplex non eſt potus, ſed ſorbitio. lib. 2. 53
Oxymel ſeplaſiariorum non humectat. lib. 2. 54
Oxymellis parandi ratio. lib. 2. 52
Oxyrhodina applicata ne ſiccentur, aut ex craſſa materia applicentur. lib. 6. 2
Oxyrhodina in capitis dolore magis proficere, ſi ex alto decidant. lib. 6. 1
Oxyrhodinis narcotica vix admiſcenda. lib. 6. 3

P

Panatella an ſemper ex pane loto. lib. 2. 44
Panatella quomodo paranda in acutis. lib. 2. 44
Paralytici quando ab initio purgandi. lib. 6. 73
Paralyticis cucurbitulæ ubi, & quando applicandæ. lib. 6. 78
Paralyticis diuretica optima. lib. 6. 74
Paralyticis olea diſtillata ſola inutilia. lib. 6. 76
Paralyticis olea nimis calida mala. lib. 6. 75
Paralyticis rubificantia quando conveniant. l. 6. 76
Paralyticis ſudorifera non multùm cõmoda. l. 6. 74
Paralyticis veſicantia utilia. lib. 6. 76
Partus non accelerandus ob preces parturientium lib. 7. 17
Partu in difficili rarò exhibenda promoventia ſecundas. lib. 7. 17
Peſſi odorati impoſiti in præfocatis ex ſemine, rejiciendi. lib. 7. 15
Peſte affecti medicamento purgandi. lib. 5. 4

Peſte

Peſte laborantibus ex diverſis cauſis, quando mittendus ſanguis.lib. 5. 32
Peſte laborantibus non ſemper conveniunt purgatio, & ſanguinis miſſio. lib. 5. 51
Peſte laborantibus numquam mittendus ſanguis ad animi deliquium. lib. 5. 33
Peſte laborantibus ſolùm in principio ſanguis mitti poteſt, & cur. lib. 5. 34
Peſtis materia ab initio purganda. lib. 5. 47
Peſtis materia cruda dici non poteſt. lib. 5. 47
Peſtis materia majori ex parte turgens. lib. 5. 47
Peſtilentes febres, licet peracutæ, non requirunt tenuiſſimum victum. lib. 2. 19
Peſtilentes febres ſine peſte coctionem expoſcunt in materia, nec in principio in iis purgandũ. l. 5. 48
Peſtilenti in febre, maculis erumpentibus, ſanguis ſecta vena poteſt evacuari, & quomodo. lib. 5. 35
Pharmaca glacie, vel aliter refrigerata peſſime à quibuſdam conceduntur. lib. 3. 13
Pharmaca, quæ miſcentur, non ſint ex iis, quæ diſpari tempore operantur. lib. 3. 16
Pharmaco aſſumpto, non dormiendum, & in quibus, & quando. lib. 3. 6
Pharmaco aſſumpto, gulæ, aut regioni ventriculi calida non ſunt applicanda. lib. 3. 7
Pharmaco non evacuante, non ſemper poſt tres horas juſcula propinanda. lib. 3. 8
Pharmaco non evacuante, clyſma nõ indendũ. l. 3. 9
Pharmacorum validorum extracta per vinum, aut aquam vitæ, periculi plena. lib. 3. 14
Phrenetici in principio purgandi. lib. 6. 24
Phreneticis acetum in oxyrhodinis parcè adhibendum.

 dum.

dum.lib.6. 28
Phreneticis cucurbitulis appoſitis quid faciendum. lib.6. 23
Phreneticis in curandis non diu narcoticis utendum.lib.6. 27
Phreneticis in curandis repellentia etiam ſola ultra principium conveniunt. lib.6. 26
Phreneticis non eſt mittendus ſanguis ad animi uſq; deliquium. lib.6. 21
Phreneticis ſi in brachio ſecari vena non poteſt, non ſecanda ea, quæ in fronte. lib.6. 20
Phreneticis ſtatim vena ſecanda.lib.6. 19
Phthiſi laborantes lacte aſſumpto dormire debent. lib.6. 163
Phthiſi laborãtibus blandè alvus molliẽda.l.6. 164
Pilulæ in Gallico morbo laborantibus purgandis in fine præferendæ.lib.7. 197
Pilulæ in tuſſi, & capitis affectibus, malè dantur poſt cœnam.lib.6. 166
Pilulæ pro capite expurgando majores, pro ventriculo minores. lib.3. 17
Pilulæ pro capite purgando à cœna nõ dandæ.l.6. 15
Pilulæ validiſſimæ formæ non ſint magnæ, & cur. lib.3. 18
Pituita ſalſa quotidianam producente, plenius nutriendum in principio, ſed à ventriculo deturbanda eſt materia. lib.5. 16
Plevriticis, ceſſante fomentis dolore, non confeſtim deſiſtendum à veris remediis. lib.6. 12
Plevriticis, dolore aſcendente, fotus ſint humidi deſcendente, ſicci.lib.6. 12
Plevriticis, dolore deſcendente, in ſectione ven non

non eſt exſpectanda coloris ſanguinis mutatio. lib.6. 117
Plevriticis quando fomenta anodyna conveniunt. lib.6. 120
Plevriticis ſacculi fovētes ex levi materia.l.6.122
Plevriticis, viribus imbecillibus, non exſpectanda coloris in ſanguine mutatio.lib.6. 118.
Plevriticorum reliquiæ omnino abſumendæ.l.6. 125
Plevriticorum tria præclariſſima remedia.l.6. 126
Podagra laborantibus rarò repellentia conveniunt. lib.7. 181
Podagra laborantibus an ab initio medicamentum purgans dandum, controverſia cōciliata. l.7.177
Podagra laborantibus quando mittendus eſt ſanguis.lib.7. 179
Podagra laborantibus frequenter ſecanda rarò vena.lib.7. 180
Podagroſis inunctio ex oleo ſalito ante declinationem, mala.lib.7. 183
Podagroſi non ſolùm oleo ſalito inungendi, ſed etiam perfricandi. lib.7. 184
Podagroſis oleum ſalitum in declinatione optimum. lib.7. 182
Potulenta in hydrope aſcite ſæpè ſuſpecta.lib.7. 53
Potus acutarum febrium quis, & qualis. lib.2. 48
Præfocatis benè olentia coxis applicanda. lib.7. 153
Præfocatis ex flatu, cucurbitula magna ventri inferiori applicita, præſtantiſſimum remedium. lib.7. 166
Præfocatis ex retento ſemine bene olentibus vulva non inungenda. lib.7. 152
Præfocatis facies benè olentibus non eſt aſpergenda.

lib.7. 155
Præfocatis facies frigida non aſpergenda. lib.7. 144
Præfocatis pauxillum vini concedendum, ſed malè olentia naribus tunc apponenda. lib.7. 157
Præfocatis quando etiam in paroxyſmo poſſit ſecari vena. lib.7. 164
Præfocatis quando non licet ſecare venam. l.7. 165
Præfocatis vino facies non abluenda. lib.7. 156
Prægnãtibus clyſteres nõ frequẽter indãtur. l.3. 20
Prægnantibus grandiori fœtu clyſteres quantitate non excedant. lib.3. 21
Præpinguibus, & ſenſu exquiſito præditis inteſtinis, clyſteres non indantur multùm calentes. l.3. 23
Principio morbi cur aliquando tenuiſſimè cibandum. lib.2. 16
Ptiſſana ex quo genere hordei paretur. lib.2. 40
Ptiſſana ut condiatur, quæ addenda, quando, & quomodo. lib.2. 43
Ptiſſana ut paretur, quomodo hordeum præparabimus. lib.2. 41
Puelli in applicatione cavendus ſudor. lib.7. 7
Puelli in applicatione cavẽda pollutio nocturna. l.7. 8
Pueris ante decimum quartum annum, evacuationis gratia, aliquando ſecari poteſt vena. lib.4. 8
Pueris ante ſeptennium præſtat hirudinibus ſanguinem mittere, & cur. lib.4. 10
Pueris, & adoleſcentibus plus cibi concedendum, quàm ſenibus. lib.2. 7
Pueris numquam concedenda narcotica. lib.3. 46
Pueris pro revulſione ſecari omnino vena debet. lib.4. 9
Pulveres, & electuaria, quæ etiam ſolvant, in morbo

bo Gallico convenire.lib.7. 199
Pulviſculi cardiaci non cum cibis, ſed cum potionibus jejunis dandi. lib.5. 55
Purgamenta muliebria non ſemper frigida, nec calidis curanda.lib.7. 150
Purgandum ægrum quid interrogare oportet. l.3.2.
Purgandum in principio in peſte, Diſputatio. lib.5. Caut. 47
Purgandum interrogare oportet, an alvo ſit lubrica, an dura.lib.3. 3
Purgandum in vera declinatione .lib.3. 55
Purgandum non ſemper in declinatione febrium putridarum.lib.3. 53
Purgandum quando in harum declinatione. l.3. 54
Purgantia debilia repetita in quotidianis conveniunt. lib.5. 22
Purgantia ſint leviora in febribus, quàm in aliis morbis, & cur.lib.5. 23
Purgantia valenter apud Galenum in febribus rarò in uſum veniunt.lib.5. 21
Purgatione in peſte utendum. lib.5. 46
Purgantia valida in peſte non conveniunt.lib.5. 49
Purgatio in podagroſis ſi facienda, ſtatim facienda. lib.7. 178
Purulentis non tentanda eſt evacuatio materiæ per ſeceſſum medicamento.lib.6. 127
Putrida non omnis materia coquenda. lib.5. 47

Q

Quartana laborantibus victus in principio variandus, & quomodo. lib.5. 25
Quartana laborantibus ſalſamenta concedenda, ſed parca manu.lib.5. 26

Quartana laborantibus dum ſecatur vena, præſentia Medici neceſſaria.lib.5. 28
Quartana laborantibus quando è dextro brachio extrahendus ſanguis. lib.5. 31
Quartanis venæ ſectio quando convenit. lib.5. 27
Quartanariis dum ſanguis mittitur, non ſtatim ſupprimendus, etiamſi bonus.lib.5. 29.& 30
Quibus maximè in acutis os colluendum. lib.2. 47
Quotidiana in febre ab initio vomitus utilis, & qualis.lib.5. 17
Quotidiana in febre quomodo Galenus commendarit vomitum validũ poſt ſigna cõcoctionis.l.5. 17
Quotidianis in febribus tenuiùs etiam, quàm in ſtatu alendum in principio. lib.5. 15

R

Refrigerantia inſigniter quæ capita nõ ferant.l.6.6
Remediis in multis quomodo procedendum.lib.3.36
Remedium præſtantiſſimum ad menſes ſuperfluos. lib.7. 145
Renibus inflammatis, poſt ſectam venam brachii, ea etiam ſecanda eſt, quæ in talo.lib.7. 114
Renibus inflammatis, Rhabarbari uſus ſuſpectus. lib.7. 117
Renibus laborantibus, clyſteres quantitate parva. lib.3. 22.& lib.7.115
Renibus laborantibus, quæ vena ſecanda. lib.7. 113
Renibus ulceratis, lactis adminiſtrandi ratio varia. lib.7. 121
Renum in inflammatione non purgandum, ſed leniendum blandè. lib.7. 116
Renum in inflammatione in principio, impensè refrigerantia mala.lib.7. 118

Renum calculo laborantibus lenientia ab initio ſæpè non ſufficiunt, itaq; etiam purgandi. lib.7. 123
Renum in ulceribus validè exſiccãtia mala.l.7.120
Renum ulcera quàm primùm cicatrizanda.l.7. 119
Repellentia in cholera quomodo, & quando in uſum ducenda.lib.7. 25
Repellentia in podagra ſuſpecta.lib.7. 181
Repellentia in palpitatione cordis, dum mittitur ſanguis, regioni cordis applicanda.lib.6. 176
Repellentibus ſolis in doloribus in principio quando non utendum.lib.3. 42
Repetitio ſanguinis miſſionis quando eadem die, & quando altero.lib.4. 16
Repetitio ſanguinis miſſionis revulſiuæ, contra Galenum, ſæpè eodem die repetenda, & cur, & quando. lib.4. 17
Revulſio per ſectam venam quando requirat rectitudinem partium, & quando conſenſum venarum.lib.4. 18
Rhabarbari infuſio in vino exhibita febres æſtuantes excitat. lib.3. 15
Rhabarbari uſus in æſtuoſis febribus ſuſpectus.l.5.5
Rhabarbari uſus in ſputo ſanguinis ſæpè ſuſpectus. lib. 6. 157
Rhabarbari uſus dyſentericis ſuſpectus.lib.7. 93
Rhabarbarum hydropicis inutile. lib.7. 54
Rhabarbarum in dolore inflammatorio ventriculi fugiendum.lib.7. 2
Rhabarbarum in inflammatione renum ſuſpectum. lib.7. 117
Rhabarbarum in menſibus ſuperfluis noxiũ.l.7.144
Rhabarbarum pro purganda bile, & in declinatione

æſtuãtium febrium, malum, & quando eo uti poſſimus. lib. 5. 7. & 8
Rhabarbarũ phreneticis nõ multũ utendum. l. 6. 25
Rhabarbarum ſuſpectum in intemperie calida hepatis. lib. 7. 34
Rhabarbarum torrefactum in dyſenteria rejiciendum. lib. 7. 94
Rubificantia quouſque cuti adhærere debent. l. 6. 77
S
Sacchari roſati exhibitio poſt purgatum corpus in ardentibus febribus, non multũ probanda. l. 5. 12
Sal clyſteribus non ita frequenter indendus. l. 3. 29
Sal oleum quomodo ſalſum reddat, ſi oleo non liquatur. lib. 7. 185
Sarzæ decocto portio Guajaci cur indenda. l. 7. 211
Sarzæ decoctum æſtate cum majori quantitate aquæ parandum, & cur. lib. 7. 212
Sarzæ pariliæ mirabile decoctum ad tabidos ex Gallico morbo. lib. 7. 214
Sanguine malo ſecta vena exeunte, minor quantitas illius evacuanda. lib. 4. 2
Sanguinis in colore mutatio in evacuativa evacuatione, non revulſiva, non exſpectanda. lib. 4. 3
Sanguinis in colore mutatio nec in inflammationibus etiam perpetuò exſpectanda. lib. 4.
Sanguinis in colore mutatio quomodo intelligenda lib. 4.
Sanguinis in colore mutatio in revulſione à longinquis non exſpectanda. lib. 4.
Sanguinis in colore mutatio in pleuritide non exſpectanda, impacto in parte humore. l. 6. 11
Sanguinis miſſioni non ſemper præmittenda alvi leni-

lenitio. lib.4. 1
Sanguinis miſſio ad animi deliquium rarò in uſum ducenda, à quibus, & cur. lib.4. 19
Sanguinis miſſio quando per ſe, quando per accidens à centro ad circumferentiam trahit, & quomodo. lib.5. 35
Sanguinis miſſionem quando præcedere debeat fæcum ſubductio. lib.4. 20
Sanguinis minus detrahendum iis, qui artes laborioſas exercent. lib.4. 14
Sãguinis repetita evacuatio quomodo faciẽda. l.4. 15
Sanguinem rejectantibus cucurbitula parti affixa quando conveniat. lib.6. 150
Sanguinis ſputo ex retentis menſibus, quæ venæ ſecandæ. lib.6. 148
Saponariæ decoctum pro pauperibus in morbo Gallico. lib.7. 215
Scammonii uſus in æſtuoſis febribus ſuſpectus, & quando eo utendum. lib.5. 9
Scarificatio crurum in peſte ſaluberrima. lib.5. 38
Scarificatio quando profunda facienda, & quando leviter. lib.4. 25
Sectio venæ in talo ad movendos menſes meliùs fit ſub noctem. lib.7. 136
Seminis in curando profluvio diverſa ratio ſervanda, pro varietate magna occaſionis. lib.7. 128
Seri è lacte ſegregandi vera medica regula. l.3. 51.
Seri quantitas variè à variis tradita, quomodo concilianda. lib.3. 52
Siccantibus valenter in ſputo ſanguinis emplaſtica miſcenda. lib.6. 162
Siti in magna quando calida, & quando frigida biben-

Symptomaticè natura operante, quid à Medico molιendum.lib.3. 60
Symptomaticè natura operante, cautè agendum. lib.3. 61
Synocha laborantibus quando cibus offerendus.lib.2. Caut. 30
Syrupi acetoſi parandi ratio. lib. 2. 52
Syrupus, & mel.roſ.ſol. quando in principio concedenda.lib.3. 50
Syrupus ex cichorea cum Rhabarbaro Gulielmi, in dyſenteria admittendus. lib.7. 93
Syrupis pro morbi Gallici materia paranda alexipharmaca miſcenda.lib.7. 196
Syrupus roſ.ſol.inter lenientia non connumerandus, ſed inter ſolventia.lib.3. 49
Syrupi ſolventes in cura morbi Gallici commendandi.lib.7. 198

T

Tenuiſſimo victu in ſtatu acutorum utendum ſemper. 1.Aphor. 8. *quando verum. lib.2.* 18
Tenuiſſimo victu utendum in peracutis omnibus exceptis peſtilentibus.lib.2. 19
Tertiana in febre ante coctionem quandoque purgandum, & quando. lib.5.
Tertiana in febre, etiam intermiſſionis die, victus à Galeno, & aliis inſtitutus apud noſtrates periculoſus. lib.5. 11
Tertianis & ardentibus in febribus clyſteres vix tepentes indendi.lib.5.
Theriaca in peſte quādo utendū, & quomodo.l.5. 5
Tinnitui aurium ex morbo Gallico valentia remedia non applicanda.lib.6. 10

Tin-

Tinnitui aurium ex morbo Gallico remedium præſtantiſſimum.lib.6. 106
Titillationes uteri in præfocatis ex ſemine rejiciendæ.lib.7. 158
Turgens materia quomodo rarò, & in peſte ſæpè turgens. lib.5. 47
Tuſſi laborantibus quando, & quatenus vigilandum.lib.6. 165

V

Venis brachii in feriendis, quæ cautiones, ratione illius ſunt habendæ.lib.4. 22
Venæ ſectio in melancholicis ſit ampla.lib.6. 86
Venæ ſectio in brachio menſibus ſuppreſſis quando adminiſtranda. lib.7. 132
Vena ſecta in talo in ſanguinis ſputo, affatim ſanguinem eſſe detrahendum. lib.6. 149
Ventriculi in dolore à frigida, & craſſa materia, purgans aliquod medicamentum Hieræ aliquando addendum. lib.7. 5
Ventriculi in imbecillitate, in puellis, aut catellis ventriculi regioni applicandis, cavendum, ne ſomnus interrumpatur. lib.7. 6
Ventriculo dolente ob inflammationem purgantia fugienda.lib.7. 1
Ventriculo dolente ob inflammationem, frigidæ potus, & extrà appoſitio quando conveniat.l.7. 4
Ventriculo inflammato præſenti bile quibus vacuandum.lib.7. 1
Vermes enecantibus dulcia miſcenda.lib.7. 108
Vermes enecantibus emplaſtris clyſteres dulces præponendi.lib.7. 109
Vermes enecantibus ſumptis per os, quid faciendum.

dum.lib.7. 111.& 107
Vermibus pro enecandis emplaſtra ubi applicanda. lib.7. 110
Vertiginoſis ſternutatoria, & caputpurgia fugienda.lib.6. 47
Veſicantia etiam ſuper caput applicata, in vehementiſſimis doloribus optima.lib.6. 18
Veſicantia in febre peſtilentiali ſine peſte in uſum duci non debent.lib.5. 43
Veſicantia in febre peſtilentiali in lethargo optima. lib.5. 44
Veſicantia hydropicorum cruribus applicata, noxia. lib.7. 56
Veſicantia in lethargo optima, & quibus partibus applicanda. lib.6. 35
Veſicantia in peſte aliquando in uſum duci poſſunt, & quando.lib.5. 42
Veſicantia in peſtiferis, cùm extra corpus alget, utilia.lib.5. 45
Veſicantia in peſtilentibus peſſimè paſſim uſurpata. lib.5. 45
Veſicantia in principio febrium peſtilentialium non conveniunt. lib.5. 4
Victus craſſus in acutis rejiciendus.lib.2. 3
Victus forma in acutis paſſim corrupta, reſpectu re[illegible]gionis mutanda. lib.2. 1
Victus humidus febricitantibus confert, humidu[illegible] actu, & potentia.lib.2. 2
Victus immutandus, ratione temperamentorum, & quomodo. lib.2.
Victus immutandus, ratione habitus corporis, & temperamenti ventriculi.lib.2. 4.&

Vi-

Victus mutandus in acutis ob anteactā vitam. l. 2. 14
Victus ratio pro varietate conſuetudinis, & regionis mutanda. lib. 2. 8
Victus tenuis pro acutis antiquis quotuplex, & qui à nobis recipiendus. lib. 2. 38
Victus tenuis in acutis cur. lib. 2. 1
Vinculum laxandum, ſecta vena in melancholicis. lib. 6. 87
Vinum in acutis per ſe numquam concedendum, præſertim apud Inſubres. lib. 2. 59
Vinum in acutis quando concedendum. lib. 2. 58
Vinum Inſubrium ineptum pro potu acutè febricitantium. lib. 2. 59
Vini medicati formula præſtantiſſima pro aliqua ſpecie morbi Gallici. lib. 7. 204
Vinum optima materia pro parandis aliquando decoctis pro morbo Gallico. lib. 7. 204
Vino tertiana laborantes apud noſtrates per totum morbum interdicendi. lib. 5. 14
Virtute per ſe debili, victus augendus & in forma; ſi vi morbi, ſolùm quantitate. lib. 2. 1
Virtute debili ob aggravationem, parum, & rarò; ob reſolutionem, parum, & ſæpè cibandum. l. 6. 2
Vitæ inſtitutū mutat formā victus in acutis. l. 2. 13
Vomendum à cibo, craſſis in ventriculo exiſtentibus humoribus. lib. 7. 16
Vomendum quando jejuno ventriculo, & quando repleto. lib. 7. 15
Vomitorio ab aſſumpto, quamdiu à vomitu abſtinendum. lib. 7. 18
Vomitus frequentior fugiendus, ſed ſemel, aut bis in menſe. lib. 7. 9

Vomitus in menſe determinati non habeant diem ſtatutum.lib.7. 13
Vomitus potiùs repetendus, quàm diu in eo inſiſtendum.lib.7. 11
Vomitus quibus noxas afferat inemendabiles.l.3. 12
Vomitus repetiti quales eſſe debeant.lib.7. 12
Vomitus quomodo frequentius hyeme promovendi, & quomodo rariùs, & in quibus caſibus.l.3. 10
Vomitus tabidis inimicus. lib.3. 11
Vomitu qui abſtinendi.lib.7. 14
Vomituri non debent nimiùm cibo repleri.l.7. 17
Vomitoria in cholera ſint ex levioribus, nec multæ quantitatis.lib.7. 21. et 24
Vomitoria in cholera varianda, pro varietate materiæ.lib.7. 22
Vomitu in colicis quando utendum.lib.7. 77
Vmbilicus aliquando muniendus in applicatione cucurbitulæ.lib.7. 79
Vnguenti ex hydrargyro præſtare multam quantitatem parare, & cautio ante illius uſum.l.7. 226
Vteri regio fovenda attenuantibus ante ſanguinis miſſionem ex talo.lib.7. 139

Laus Deo, Deiparæque Virgini.